RÅDMANNENS FORSLAG

3 Økonomiske rammebetingelser og prioriteringer

De økonomiske rammebetingelsene har blitt vesentlig strammere de siste årene i Stavanger med lavere vekstimpulser enn ellers i landet. Nye tilpasninger må til for å skape økonomisk handlingsrom til nye behov i framtiden. Det legges opp til et netto driftsresultat på 0,8 % i 2020 og dette faller til 0,1 % i 2023. Et langsiktig mål om et netto driftsresultat på 2 %, har ikke vært mulig å få til. Brutto investeringer utgjør kr 6,6 mrd. og gjeldsgraden er økende.

3.1 Innledning

Rådmannens budsjettforslag for planperioden 2020-2023 tar utgangspunkt i konsolidert nivå for 2019 for de tre kommunene Finnøy, Rennesøy og Stavanger, jf. sak 29/19 (http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Meetings/Details/990084?agendaItemId=220446) i Fellesnemnda, samt videreføring av kommunenes gjeldende handlings- og økonomiplaner. Driftsnivået er justert for nye lovkrav, harmoniseringsbehov, demografiske endringer og politiske vedtak og planer. I tillegg er tiltak i tråd med regjeringens satsingsområder som tidlig innsats i skolen og opptrapping på rusfeltet innarbeidet, på lik linje med øvrige forslag til statsbudsjett 2020.

Samlede brutto driftsutgifter utgjør kr 11 mrd. i 2020 for den nye kommunen. Budsjettrammene til tjenesteområdene foreslås økt med kr 277 mill., herav utgjør lønnsoppgjør kr 213 mill. Hovedprioriteringene er innenfor barnehage, skole, avlastning og heldøgns omsorg.

Investeringsnivået for kommunen ligger fortsatt høyt med kr 6,6 mrd. i planperioden. Hovedprioriteringene er bygging og rehabilitering av skoler, barnehager, bofellesskap, brannstasjoner og administrasjonsbygg. Anskaffelser og utvikling av eiendommer, rehabilitering og oppføring av nye park- og idrettsanlegg er også prioriterte investeringer i denne planperioden.

Økning av gjeld og kapitalutgifter, og ikke minst økning i driftsutgiftene på grunn av utvidet tjenestetilbud, vil redusere det økonomiske handlingsrommet i årene framover. Investeringsnivået stiller større krav til overskudd i den ordinære driften for å få til nødvendige overføringer fra drift til investering. Egenfinansieringen av kommunekassens investeringer er gjennomsnittlig 42 % i fireårsperioden og dette er under det langsiktige målet på minst 50 %. Gjeldsgraden for konsernet øker fra 71,6 % i 2020 til 90,4 % i 2023.

Det legges opp til et netto driftsresultat på 0,8 % i 2020 og dette faller til 0,1 % i 2023. Et langsiktig mål om et netto driftsresultat på 2 %, jf. fellesnemndas vedtak i sak 43/19 (http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Meetings/Details/990085?agendaItemId=220873), har ikke vært mulig å få til i denne handlingsperioden. Dette vil kreve betydelige grep for å nå.

Nye Stavanger kommune er en skattesterk kommune, men framover forventes det at skattenivået i større grad vil følge landets utvikling og normalisere seg på nye nivåer.

3.2 Økonomiske måltall

Ny kommunelov stiller krav til finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi. Kommunene som inngår i nye Stavanger har tradisjon for å ha oppmerksomhet på overordnede økonomiske mål. Fellesnemnda vedtok fem viktige finansielle målsettinger for kommende økonomiplanperiode da de behandlet sak om økonomisk handlingsrom før sommeren, jf. FN sak 43/19 (http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Meetings/Details/990085?agendaItemId=220873):

- Netto driftsresultat større enn 2,0 %
- Investeringsnivå lavere enn 11-12 % av driftsinntektene
- Egenfinansiering av investeringene på minst 50 %
- Gjeldsgrad på maksimum 60 %
- Disposisjonsfond større enn 6 % av driftsinntektene

Fellesnemnda vedtok samtidig at måloppnåelsen for netto driftsresultat og investeringsnivået har høyest prioritering i kommende økonomiplan.

Målene skal være førende for de økonomiske prioriteringene. De skal bidra til å opprettholde en bærekraftig økonomi på lang sikt, ivareta handlefrihet, samt unngå at en over tid avsetter et for lavt beløp til formues bevaring. Målene kan avvike i det enkelte budsjett- eller regnskapsår, men må oppnås over tid for å skape økonomisk balanse.

I første omgang gjelder målene for kommunekassen. Kommunale foretak inngår imidlertid i den samlede juridiske enhet og kan ikke avvike vesentlig uten at det påvirker kommunekassens økonomi. Kommunestyret er ansvarlig for den samlede økonomi.

> Netto driftsresultat
>
> Netto driftsresultat beskriver kommunens økonomiske handlefrihet og viser hva kommunen har til disposisjon til egenfinansiering av investeringer og avsetning fra årets drift til senere disposisjon. På helt kort sikt påvirkes nivået på netto driftsresultat av endringer i kommunens inntekter og kostnader i driften. På lengre sikt styres nivået av kommunens behov og krav til avsetninger og bruk av fondsmidler sammen med overføring av midler til investeringer for å skape en bærekraftig økonomi.
>
> Analyser over historiske måltall viser at de overordnede styringsmålene henger sammen og er viktige å opprettholde for å skape en god økonomisk bærekraft i framtiden. Dette forutsetter også at investeringsnivået holdes på 11-12 % av driftsinntektene i planperioden.

De økonomiske målene er krevende å oppnå og i rådmannens forslag er ingen av målsetningene oppnådd. Utviklingen i de økonomiske måltallene er nærmere beskrevet i avsnitt 3.8, 3.9 og 3.10.

Økonomiske mål	2020	2021	2022	2023	Snitt 2020-2023	Mål
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	**0,8 %**	0,8 %	0,7 %	0,1 %	**0,6 %**	> 2 %
Investeringsnivå i prosent av driftsinntektene	**10,7 %**	11,0 %	13,4 %	12,6 %	**11,9 %**	< 11-12 %
Investeringer, andel egenfinansiering	**66 %**	34 %	42 %	27 %	**42 %**	> 50 %
Gjeldsgrad, brutto lånegjeld (ekskl. startlån) i prosent av driftsinntektene	**71,6 %**	77,2 %	83,8 %	90,4 %	**80,8 %**	< 60 %

Økonomiske mål	2020	2021	2022	2023	Snitt 2020-2023	Mål
Disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene	**6,1 %**	5,7 %	5,5 %	5,3 %	**5,7 %**	> 6 %

Tabell 3.1 Økonomiske måltall (eksklusiv kommunale foretak).

3.3 Makrobildet

De siste tre årene har det vært god vekst i norsk økonomi. Oppgang internasjonalt, bedret kostnadsmessig konkurranseevne og høyere oljepris har bidratt til å løfte aktiviteten. Lave renter har trukket i samme retning. Petroleumsinvesteringene økte gjennom 2018 og 2019 etter å ha falt kraftig fra 2013 til 2017. Imidlertid viser prognosene fremover at investeringene er ventet å falle noe fremover.

Det er betydelig usikkerhet knyttet til utviklingen i handelskonfliktene internasjonalt samt Storbritannias utmelding av EU. Dette medfører svekkede vekstutsikter for norsk industri. Flere sentralbanker har senket sine styringsrenter og signalisert at pengepolitikken vil bli mer ekspansiv fremover.

Den økte aktiviteten over hele landet og i de fleste næringer har medført at mer enn 50 000 flere mennesker har kommet i jobb. Den registrerte arbeidsledigheten er kommet ned på 2008-nivå og sysselsettingsandelen har steget. Samtidig har antall sysselsatte på korttidsopphold i Norge også økt, noe som kan være et tegn på at det er mindre arbeidskraftreserver å ta av for å dekke etterspørselen etter arbeidskraft. Det er ventet at sysselsettingsveksten avtar fremover i tråd med lavere vekstutsikter.

Pengepolitikken har som mål å opprettholde en stabil pengeverdi gjennom en lav og stabil inflasjon. Styringsrenten er hevet til 1,50 prosent, og prognosen tilsier at renten vil være nær dette nivået fremover. Renteprognosen er noe nedjustert i forhold til Norges Banks prognoser presentert i forbindelse med fjorårets fremleggelse av handlings- og økonomiplan. Svakere vekstutsikter og lavere renter internasjonalt har bidratt til nedjusteringen.

3.4 Klimabudsjett

Kommuneplanens samfunnsdel for Stavanger ble vedtatt i juni 2019, jf. sak 60/19 (http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Meetings/Details/976367?agendaItemId=220833), med ambisjoner om å bevare naturverdier og å redusere klimagassutslipp. Planen beskriver ytterligere grep for å sikre fossilfrie energi- og varmeløsninger og å stimulere til en fossilfri transportsektor. Økt behov for persontransport skal dekkes via gange, sykling og kollektivreiser – det såkalte nullvekstmålet i personbiltrafikken skal legges til grunn i byområdet. Kommuneplanen beskriver også utfordringer knyttet til behov for omstilling i næringslivet og samfunnets sårbarhet for klimaendringer.

Klima- og miljøplanen, som også er en kommunedelplan, viser konkret hvordan målene og intensjonene i kommuneplanen kan bli omsatt til handling. Elektrifisering av transportsektoren og nye fornybare og lokale energiløsninger gir muligheter for å redusere klimagassutslipp og skape arbeidsplasser. Også «smarte løsninger» kan bidra, i tråd med Stavangers Smartby-satsing.

Klima- og miljøplanen er kommunens strategi for en bærekraftig utvikling, i samspill med samfunnet for øvrig. Kommunen har rollen som myndighet, tilrettelegger og pådriver for å redusere klimagassutslippene samt bevare og styrke naturmiljøet. Klima og miljøplanen kan leses her. (https://www.stavanger.kommune.no/siteassets/renovasjon-klima-og-miljo/miljo-og-klima/klima--og-miljoplan-2018-2030.pdf)

Stavanger kommune har utarbeidet en detaljert handlingsplan som et tillegg til klima og miljøplanen. Handlingsplanen er et verktøy som skal bidra til et mer strukturert og målstyrt arbeid for å redusere klimagassutslipp fra kommunen og oppnå de konkrete målene som Klima- og miljøplanen har satt.

3.4.1 Status for klimagassutslipp

Klimagassutslippene i Rennesøy, Finnøy og Stavanger var samlet rundt 392 000 tonn CO_2-ekvivalenter i 2017. Stavanger sto for nærmere 244 000 tonn av klimagassutslippene sammenlignet med øyene, der statistikken viser et utslipp i 2017 på 85 000 tonn på Rennesøy og 63 000 tonn på Finnøy. Sammenlignes utslippene i 2017 med antall innbyggere i kommunene er det Finnøy som har høyest utslipp med 19,5 tonn per innbygger etterfulgt av Rennesøy på 17,5 tonn per innbygger og Stavanger med 1,2 tonn per innbyggere.

CO2-ekvivalenter

Måleenhet som brukes for å kunne sammenligne oppvarmingseffekten ulike klimagasser har på atmosfæren. Over en hundreårsperiode vil for eksempel utslipp av en kilo lystgass (N2O) bidra 298 ganger mer til global oppvarming enn utslipp av en kilo CO2. Ved å omregne utslipp av ulike klimagasser til samme enhet, tonn CO2-ekvivalenter, tydeliggjør man hvilke utslipp som bidrar mest til global oppvarming.

Utslipp av klimagasser i kommuner og fylker

Hovedkilden for rapportering og framskrivingen av klimagassutslipp er Miljødirektoratets årlige Utslipp av klimagasser i kommuner og fylker. Disse tallene inkluderer klimagassutslippene karbondioksid (CO2), metan (CH4) og lystgass (N2O) og dekker perioden fra 2009. Hele tidsserien er oppdatert årlig fra og med 2015 med ett års forsinkelse, slik at siste tilgjengelig tall er fra 2017. Arbeidet med tallgrunnlaget er løpende og nye beregningsmetoder og datakilder kan medføre endringer i utslippstallene også for tidligere år. Se metodenotat ifra Miljødirektoratet.

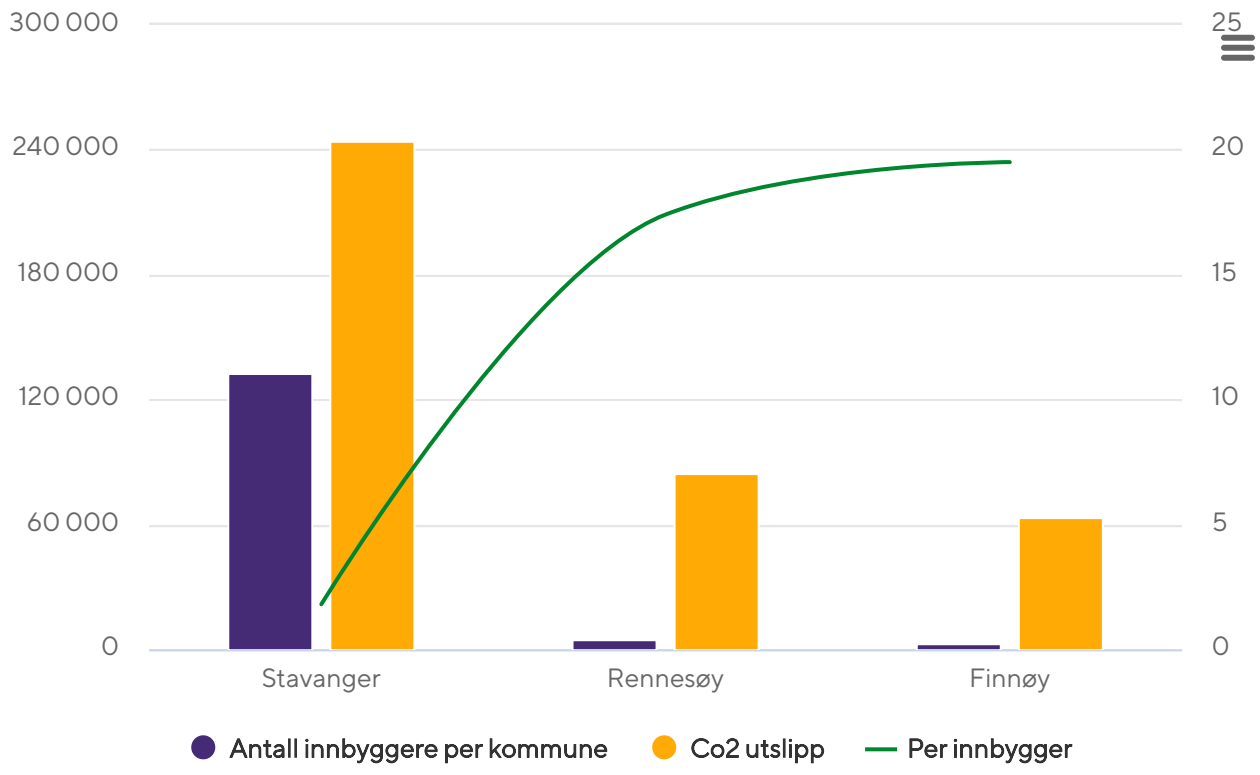

Figur 3.1 Klimagassutslipp per innbygger (2017)

De tre største utslippsområdene var veitrafikk, sjøfart og jordbruk for de tre kommunene i 2017:

- Veitrafikk utgjorde 36 % av de totale utslippene. Det er Stavanger som står for hoveddelen av utslippene. Utslippene er fordelt på kildene: Personbiler (75 %), varebiler (13 %), tunge kjøretøy (6 %) og busser (5%).
- Sjøfart utgjorde 32 % av de totale utslippene. De største bidragene til klimautslipp i denne sektoren var passasjerbåter (50 %) og offshore supply båter/servicebåter (25 %). Cruiseskip stod for 5 % av utslippene innen sjøfartssektoren.
- Jordbruk sto for 14 % av de totale utslippene. Naturlig nok er utslippene høyest ute på øyene. Utslippene fra jordbrukssektoren er delt i tre kategorier: fordøyelsesprosesser husdyr (53 %), jordbruksarealer (24 %) og gjødselhåndtering (22 %).

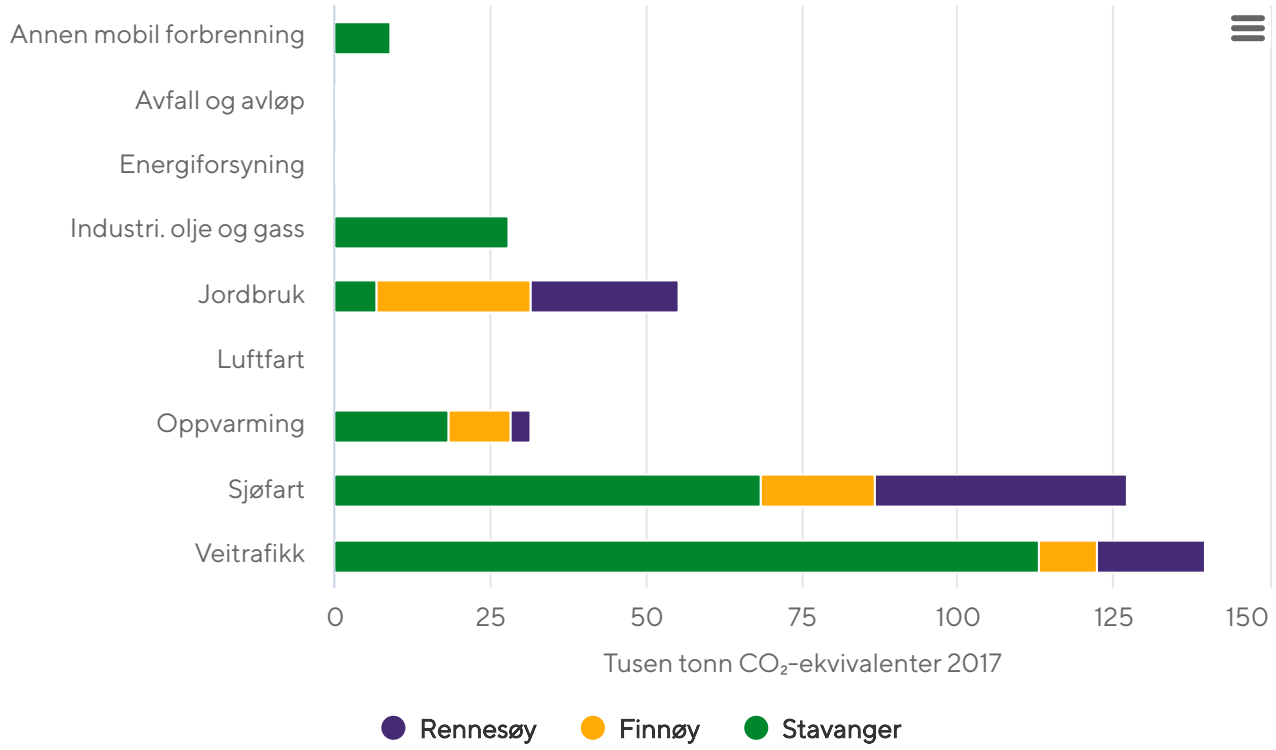

Figur 3.2 Fordeling av klimagassutslipp etter sektor (2017) i Finnøy, Rennesøy og Stavanger

Andre sektorer som bidrar til utslipp er oppvarming, industri, avfall og avløp og annen mobil forbrenning. Definisjon og statistikk til hver enkel sektor beskrives i utslippsregnskapet (https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/klimagassutslipp-kommuner/?area=187&sector=-2) fra Miljødirektoratet.

Finnøy og Rennesøy har høyest klimagassutslipp innenfor jordbruk og sjøfart, og står for 73 % av utslippene til de to kommunene (Finnøy 68 % og Rennesøy 76 %). I Stavanger kommune er det veitrafikken som utgjør størst andel med 113 000 tonn CO_2 ekvivalenter i 2017, det tilsvarer 46 % av de totale utslippene i kommunen. Sjøfart er den nest største faktoren for klimagassutslipp i Stavanger kommune og utgjør 28 % av de totale utslippene, som utgjør cirka 68 000 tonn CO_2-ekvivalenter. 11 % av Stavanger kommune sine utslipp er koblet til industri, olje og gass, en sektor som foreløpig ikke finnes registrert i Finnøy og Rennesøy. Andelen utgjør 27 900 tonn CO_2.

Den største sektoren, veitrafikk, har hatt en nedgang samlet sett i alle tre kommunene hvert år siden 2009 – fra 181 000 tonn i 2009 til i overkant av 139 000 tonn CO_2-ekvivalenter i 2017, en reduksjon på 23 %. Antall biler i Stavanger kommune har vært stabilt de senere år, men det har vært en betydelig overgang til mer miljøvennlig

bilpark. Sykkelandelen har også gått opp og kommunen satser videre på gang- og sykkelveier og elbilladningstiltak. I Stavanger kommunes organisasjon utgjorde andel el-biler ved utgangen av 2018 om lag 31,7 % av Stavanger kommunes bilpark mot 18,7 % i 2017. I løpet av 2019 skal ytterligere 83 bensinbiler byttes med elbiler og andelen elbiler forventes da til å utgjøre 52 %.

Utslipp fra oppvarming har, samlet sett for de tre kommunene, gått fra 43 000 tonn i 2009 til 31 000 tonn i 2017. Salgstall fra Lyse viser at det var en stor prosentvis økning i bruk av biogass i Stavanger fra 2017 til 2018 (8,8 %), mens bruken av naturgass gikk ned med 12,6 % i samme periode. Noe av nedgangen skyldes sannsynligvis forbudet mot fyring med olje og parafin i bygg som trer i kraft 1.1.2020.

Sjøfartssektoren har i de tre kommunene økt sine utslipp fra 101 000 tonn CO_2-ekvivalenter i 2009 til 127 000 tonn i 2017. Økningen er størst i kategorien passasjerbåter, andre aktiviteter sjøfart og offshore servicebåter. Jordbrukssektoren har hatt en marginal nedgang fra 2009 til 2017. I 2009 var utslippene 56 000 tonn CO_2-ekvivalenter sammenlignet med 55 000 tonn i 2017.

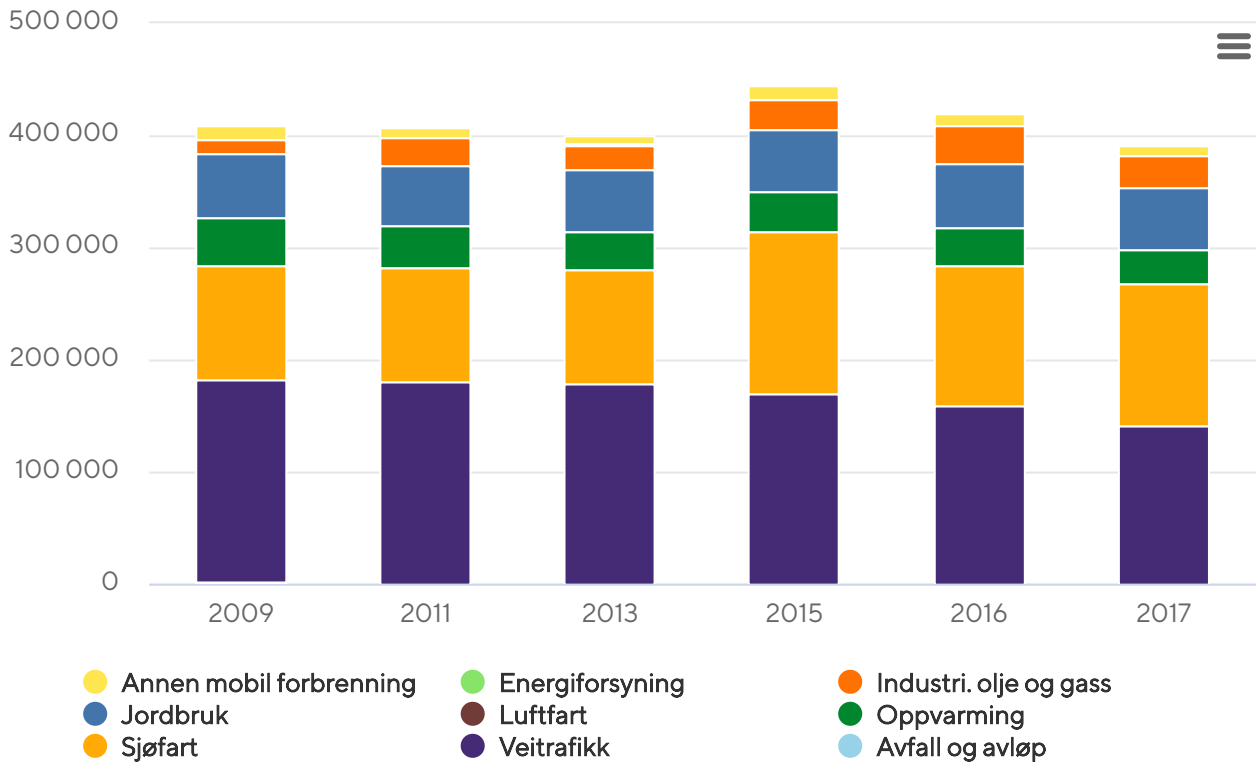

Figur 3.3 Klimagassutslipp i Finnøy, Rennesøy og Stavanger i perioden 2009-2017

3.4.2 Mål i Klima- og miljøplanen

Stavanger kommune sin Klima- og miljøplan støtter opp under FNs bærekraftsmål som blant annet omhandler landbruk, vannforvaltning, energi og forbruks- og produksjonsmønstre, beskyttelse av økosystemer, bærekraftig bruk av marine ressurser og aktivt arbeid mot klimaendringer og konsekvensene av dem. Mange av tiltakene i Klima- og miljøplanen vil bidra til å oppfylle disse målene.

De viktigste målene Stavanger kommune skal oppnå i Klima- og miljøplanen er:

- å redusere klimagassutslippene med 80 prosent innen 2030, sammenlignet med 2015, og være en fossilfri kommune innen 2040
- å gjøre det trygt å spise fisk og sjømat fra alle sjøområder i Stavanger innen 2030

- at luften er ren for alle innbyggere
- å bevare livsbetingelsene for plante- og dyreliv, og øke det biologiske mangfoldet.

For å få dette til, vil kommunen blant annet:

- gjøre det lettere å gå, sykle, ta buss og tog, og kjøre utslippsfritt hvis man må kjøre bil
- få på plass oppvarmingsløsninger uten klimagassutslipp i kommunens egne bygg, og samarbeide med andre eiere av bygg og med energileverandører for å få til det samme i hele Stavanger
- gjøre tiltak på sjøbunnen der det er mest forurensning
- gi støtte til husholdninger som kjøper ny vedovn med renere forbrenning, og kreve inn avgift for kjøring med piggdekk
- beskytte og bevare områder med viktige naturkvaliteter, og legge til rette for et levedyktig artsmangfold også i byområdet
- bruke plan- og bygningsloven mer aktivt for å fremme miljøtiltak i regulerings- og områdeplaner, og private byggesaker.

Kommunen vil bidra til god forvaltning av råstoffer, materialer og energi i tråd med prinsippet *sirkulær økonomi.* Kommunen skal ikke kjøpe klimakvoter i andre deler av verden for å nå målene om å minske de direkte lokale klimagassutslippene i Stavanger.

3.4.3 Investeringstiltak som støtter Klima- og miljøplanen

For at Stavanger kommune skal oppnå sine ambisiøse klimamål til 2030, må kommunen aktivt investere i prosjekter som støtter opp under de ulike tiltakskategoriene i Klima- og miljøplanen. I planperioden 2020-2023 kan investeringsprosjekter på omlag kr 545 mill. knyttes til Klima- og miljøplanen. Dette er eksklusiv klima-, energi-, material- og miljøvalg innenfor større byggeprosjekter. I skrivende stund er det ikke tilgjengelig datagrunnlag for å registrere dette på en hensiktsmessig måte.

> Tiltakskategorier
>
> Tiltakskategorier som beskrives i handlingsplanen/Klima og miljøplanen: Transport, Energi- og materialbruk i bygg og anlegg, Forbruk, gjenbruk, gjenvinning og avfallsbehandling, Luftkvalitet, Miljøgifter i produkter, Forurenset grunn i sjøen og på land, Plast på avveie, Radon, Medvirkning og involvering av innbyggerne, Kommunen som miljø- og klimapådriver.

Nedenfor beskrives investeringsprosjekter og de tiltakskategorier fra handlingsplanen som kan kobles til de foreslåtte investeringer i neste planperiode. For mer informasjon om hver tiltakskategori vises det til handlingsplanen (https://www.stavanger.kommune.no/siteassets/renovasjon-klima-og-miljo/miljo-og-klima/klima--og-miljo-handlingsplan--2018-2022---vedtatt-26.11.2018.pdf). For utfyllende beskrivelser av investeringsprosjektene henvises det til kap. 3.9.5. Tiltakskategoriene Grøntområder og naturmangfold, Støy, Vannmiljø og Klimatilpasning er ikke ført opp med egne tiltak i handlingsplanen, ettersom disse er eller vil bli omtalt i egne fagplaner. For henholdsvis Landbruk og Havbruk vil tiltakene bli spesifisert etter sammenslåingen av Stavanger, Rennesøy og Finnøy kommuner til én kommune i 2020.

Transport

Hovedmålet under transportkategorien er at de direkte klimagassutslippene fra transportsektoren skal bli redusert med 80 % til 2030 i forhold til 2015, og i 2040 med 100 %. Under kategorien beskriver handlingsplanen blant annet følgende tiltak:

- Tiltak for økt sykling
- Tiltak for økt sykling i kommunen som virksomhet
- Tiltak for økt gange
- Tiltak for bilfrie områder, samkjøring/bildeling, mobilitetspåvirkning
- Tiltak for kortere reiseavstand til gjøremål i hverdagen
- Tiltak for å tilrettelegge for utslippsfrie lette kjøretøy
- Tiltak for å tilrettelegge for utslippsfrie kjøretøy i kommunens virksomhet
- Tiltak for å tilrettelegge for utslippsfri næringstransport

I planperioden 2020-2023 foreslår rådmannen investeringer på kr 174 mill. som kan knyttes til transportkategorien. Prosjektene gjelder el-billading, gang- og sykkelveier, sykkelstrategi, sykkelparkering, fartsdumper og sykkelparkering til kommunalt ansatte ved rådhuskvartalet.

Investeringstiltak koblet til handlingsplanen	2020	2021	2022	2023
Transport				
El-bil, lading på gatelys	2 000	2 000		
Realisering av GS-vei Østhusvik/Hanasand	10 000			
Sykkelstrategi	20 000	20 000	20 000	20 000
Sykkelveinettet, sykkelparkering, servicefunksjoner	2 250	2 250	2 250	2 250
Åmøyveien, gang og sykkelvei	5 000	10 000	20 000	20 000
Oddahagen	1 500			
Fortau fra Bru kai til krysset Bruveien og Vakthusveien	2 500	6 250		
Olav Kyrres gate 23, sykkelparkering i underetasjen	6 000			
Sum	**49 250**	**40 500**	**42 250**	**42 250**

Tabell 3.2 Klima- og miljøinvesteringer, transport (tusen kroner)

Energi og materialbruk

Hovedmålene koblet til energi og materialbruk er at direkte utslipp av klimagasser fra bygg og bygg- og anleggsplasser er redusert med 80 % innen 2030 sammenlignet med 2015-nivå, og med 100 % innen 2040. Tiltak som bygger opp under følgende delmål er:

- Komplett oversikt over energikilder og forbruksmønster i Stavanger skal bli laget, i et samarbeid mellom Stavanger kommune og energileverandører
- Naturgass som oppvarmingskilde i byområdet er faset ut innen 2030
- Utnyttelsen av lokale fornybare energiressurser øker
- Innen 2040 er alle bygge- og anleggsplasser utslippsfrie

- Kommunale nybygg og totalrehabiliteringer får gradvis lavere klimagassutslipp
- Innen 2021 er alle kommunale bygge- og anleggsplasser fossilfrie, og utslippsfrie innen 2030

Rådmannen foreslår å investere i prosjekter for kr 118 mill. som støtter opp under å redusere utslipp av klimagasser fra bygg- og anleggsplasser. De foreslåtte investeringsprosjektene er prosjekter som skal forbedre energikilder og styring av kommunens energi-infrastruktur.

Investeringstiltak koblet til handlingsplanen	2020	2021	2022	2023
Energi- og materialbruk i bygg og anlegg				
Fasaderehabilitering, etterisolering, nye energiløsninger og heis		25 000	25 000	25 000
Hundvåghallen, ny energiløsning solceller på tak	2 000			
Blidensol sykehjem, utskifting av oljekjel til biogasskjel	2 800			
Bergåstjern sykehjem, utskifting av ventilasjonsanlegg	1 500			
Software oppgradering til Bacnet protkoll, SD anlegg/server	2 200			
Tennishallen bygg D, nytt ventilasjonsanlegg med utvendig påbygg	4 000			
Augelend skole, nytt ventilasjonsanlegg med utvendig påbygg	3 000			
Hundvåg skole, oppgradering av el-anlegg	3 000			
Kvaleberg skole, ny energiløsning fjernvarme	1 000	4 000		
Skolebygg, oppgradering av SD-servere	3 000	4 500		
Stokka sykehjem, pilot- solenergianlegg	3 000			
Stokka sykehjem, oppgradering av SD-server	2 500			
Ventilasjonsanlegg, utskiftning av på kirker		3 000	3 000	
Sum	**28 000**	**36 500**	**28 000**	**25 000**

Tabell 3.3 Klima- og miljøinvesteringer, energi og materialbruk (tusen kroner)

Forurenset grunn i sjøen og på land

Aktsomhetskartet

For Stavangers landområde har kommunen laget et aktsomhetskart som viser områdene hvor det kan være forurensing, ut fra kunnskap om stedets historie og tidligere aktivitet. Miljødirektoratet har også samlet informasjon om grunnforurensning, og gir mer detaljerte opplysninger om stedene som er undersøkt.

Hovedmålet er at miljøgiftene er fjernet eller dekket over slik at de ikke blir spredt videre innen 2030. Det skal da være trygt å spise selvfanget fisk og sjømat fra hele kystområdet rundt Stavanger, slik at sjømatrådene oppheves.

Aktsomhetskartet og krav om tiltaksplan skal være kjent for ansvarlige personer eller firma som skal sette i gang graving eller byggearbeider i Stavanger, og for alle relevante avdelinger i Stavanger kommune.

Rådmannen foreslår å investere kr 45 mill. i planperioden2020-2023 i prosjekt *Forurenset sjøbunn* . Prosjektet omfatter gjennomføring av tiltak for å fjerne forurenset sjøbunn i Galeivågen og rundt Jadarholm fra 2021. Tiltaksplanen er foreløpig kostnadsestimert til kr 140-170 mill. med et samlet areal på 197 000 kvm. Kommunen sin egenandel forventes å bli 25 % av kostnadssummen. Det vil bli søkt statlig støtte gjennom Miljødirektoratet om å dekke 75 % av kostnadene.

Investeringstiltak koblet til handlingsplanen	2020	2021	2022	2023
Forurenset grunn i sjøen og på land				
Forurenset sjøbunn		15 000	15 000	15 000
Sum		**15 000**	**15 000**	**15 000**

Tabell 3.4 Klima- og miljøinvesteringer, forurenset grunn i sjøen og på land (tusen kroner)

Grøntområder og naturmangfold

Det pågår et arbeid med mål knyttet til grøntområder og naturmangfold i planprogrammet Grønn Plan. Naturen i byen er en livsviktig, levende infrastruktur, og et grunnleggende element i utviklingen av et bærekraftig samfunn. Planprogrammet skal være en helhetlig plan for parker og grøntområder og være en plan som omfatter den bynære grønnstrukturen, prioritering, og fordeling av lekeplasser, sosiale møteplasser, aktivitetsanlegg og lokal overvannshåndtering. Planprogrammet er ikke endelig og Rennesøy og Finnøy skal inkluderes i det videre arbeidet. Det endelige planprogrammet for *Grønn Plan* beregnes ferdig i 2021.

Kommunen har flere mål for attraktivitet og tilgjengelighet til grøntområder for økt helse og livskvalitet, samt sikring av naturmangfold. Totalt foreslår rådmannen investeringer på kr 208 mill. som støtter opp om dette:

- Sikring av grønne områder i kommunen
- Grønn struktur på flere nivåer som inkluderer alle typer anlegg for rekreasjon, fra større friområder til skolegårder/barnehager, nabolagsparker og kvartalslekeplasser.
- Sikring og økning av naturmangfold

Investeringstiltak koblet til handlingsplanen	2020	2021	2022	2023
Grøntområder og naturmangfold				
Barnehager, uteområder	5 125	5 125	5 125	5 125
Friområde, økt opparbeidelse	2 000	2 000	2 000	2 000
Lysløype Teigen	350			
Løkker, baner, skatebaner og nærmiljøanlegg	6 100	6 100	6 100	6 100
Oppgradering av uteområder Hagatoppen	800			
Parkanlegg/friområder, rehabilitering	700	700	700	700

Investeringstiltak koblet til handlingsplanen	2020	2021	2022	2023
Prosjekt friområde	10 000	10 000	10 000	10 000
Skoler, uteområder	11 000	9 200	6 800	9 500
Tou scene, uteområder	4 500			
Bydelspark Lunde	1 000			
Lervig, park fase 2	3 000		20 000	25 000
Valberget, kreativ lekeplass	1 000			
Fugeløy, Mosvannet		3 000		
Friområder, skjøtsel	2 000	2 000	2 000	2 000
Kannik skole, uteområde		5 600	4 000	
Sum	**47 575**	**43 725**	**56 725**	**60 425**

Tabell 3.5 Klima- og miljøinvesteringer, grøntområder og naturmangfold (tusen kroner)

3.5 Lønns, pris og renteforutsetninger

Kommunal deflator

Forslag til statsbudsjett 2020 legger til grunn en kommunal deflator (samlet pris- og lønnseffekt i kommunal sektor) på 3,1 %, hvor lønnsveksten utgjør 3,6 %. Deflatoren er innarbeidet i inntektssystemet til kommunesektoren.

Lønnsvekst

Rådmannen har innarbeidet full kompensasjon for helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019. Dette utgjør kr 213 mill. i 2020. I forslaget til statsbudsjett 2020 er det signalisert 3,6 % lønnsvekst. Rådmannen har innarbeidet en lønnsreserve for oppgjørene i 2020 som er tilstrekkelig til å dekke forventet lønnsvekst i tråd med hovedtariffavtalen (HTA). Beregning av lønnsreserven for 2020 tilsvarer kr 149,7 mill. med virkning fra mai 2020.

Prisvekst

Rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2020-2023 er laget i faste 2020-kroner. Det er ikke foreslått kompensert for prisvekst. Dette innebærer et underliggende omstillingsbehov som utgjør kr 40 mill. basert på forventet prisvekst lik 2,4 % og kommunens utgifter knyttet til kjøp av varer og tjenester som inngår i tjenesteproduksjonen. Fravær av priskompensasjon medfører at dersom alt annet er likt, vil handlingsrom og kjøpekraft reduseres. Prioriteringer og behovsvurderinger må gjøres innenfor strammere rammer.

Renteforutsetninger

Norges Bank hevet styringsrenten til 1,5 % den 20. september 2019. Styringsrenten er dermed hevet med 0,75 prosentpoeng så langt i 2019. Rentebanen i *Norges Banks* pengepolitiske rapport fra september 2019 *(3/19)* tilsier at styringsrenten mest sannsynlig vil bli værende på dette nivået den nærmeste tiden. Pengemarkedsrenten, målt

ved *tremåneders Nibor* , har i snitt ligget på om lag 1,5 % fram til fjerde kvartal 2019. *Norges Bank* venter at pengemarkedspåslaget fremover skal ligge på om lag 0,4 prosentpoeng, slik at pengemarkedsrenten stiger i takt med styringsrenten. På bakgrunn av prognoser fra blant annet *Norges Bank* legger rådmannen til grunn at pengemarkedsrenten vil ligge på 2,0 % i 2020, 2,0 % i 2021, 1,95 % i 2022 og 1,95 % i 2023.

I andre tertial 2019 var om lag 2/3 av all bruttogjeld sikret mot renteendringer i form av fastrente og rentebytteavtaler. En høy grad av rentesikring gjør kommunen mindre sårbar for renteøkning de nærmeste årene. Rådmannen vil i forbindelse med nytt låneopptak og refinansieringer i 2020, foreta en løpende vurdering av fordelingen mellom fast og flytende rente basert på markedssituasjonen. Det er lagt til grunn en gjennomsnittlig rente på om lag 2,6 % for nye lån i planperioden. Rådmannen vil presisere at det er betydelig usikkerhet knyttet til utviklingen i rentenivået. Avdragstiden på nye lån er 30 år. Det er beregnet helårseffekt på renter og avdrag i det året som låneopptaket gjennomføres.

3.6 Frie inntekter

Frie inntekter er avgjørende både for økonomisk handlefrihet og for det tjenestetilbudet kommunen kan gi. Inntektene disponeres fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover. De frie inntektene består av skatteinntekter og rammetilskudd og fordeles gjennom inntektssystemet til kommunene. Inntektssystemet for kommunene inneholder en mekanisme for utjevning av de løpende skatteinntektene (unntatt eiendomsskatt). Dermed vil endringer i skatteinntekter, både lokalt og nasjonalt, påvirke nivået på rammetilskuddet gjennom inntektsutjevningen. Skatteelementene i inntektssystemet er foreløpig uendret.

Rammetilskuddet består i hovedsak av et innbyggertilskudd, utgiftutjevning og andre mindre tilskuddsordninger, i tillegg til inntektsutjevning. Stavanger kommune mottar i tillegg storbytilskudd og inndelingstilskudd grunnet kommunesammenslåingen.

Mer om frie inntekter

Kommunenes frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd og utgjør om lag 72 % i 2019 (inkl. eiendomsskatt). I Stavanger kommune utgjør de samlet om lag 78 % av kommunens driftsinntekter kommende budsjettår. Skatteandelen utgjør på nasjonalt nivå om lag 40 % av samlede inntekter. Stavanger kommunes skatteinntekter er på om lag 52 % av driftsinntektene. Lokalt holdes ofte eiendomsskatt utenom omtalen av de frie inntektene, da de ikke inngår i fordelingsmekanismene i inntektssystemet.

Inntektssystemet ble justert med effekt fra 1. januar 2017 og bygger opp om kommunereformen. Fra 2020 er modellen tilpasset ny kommunestruktur, herunder endret vekting av basiskriteriet. Smådriftsulemper tillegges stadig lavere vekt og vil i mindre grad kompenseres på kommunenivå.

Kostnadsnøklene i utgiftsutjevningen (inkl. sektorvektingen) ble oppdaterte for å fange opp endringer i befolkningssammensetning, levekår, reiseavstander og andre strukturelle forhold, og vektingen oppdateres nå årlig. Revidert distrikts indeks fra 2018 videreføres.

3.6.1 Nasjonale forutsetninger og prognoser

Prognosegrunnlag i årets budsjettprosess

Framlegging av forslag til Stavanger kommunes budsjett 2020 og handlings- og økonomiplan for perioden 2020 - 2023 tar utgangspunkt i perspektivmeldingen for 2017, forslag til statsbudsjett 2020 som ble offentliggjort 7. oktober 2019, samt nye vurderinger om lokale forhold.

Til prognosearbeidet er modeller fra Kommunenes Sentralforbund (KS) benyttet til de frie inntektene, jf. prosedyrer tidligere år.

I planperioden er det lagt til grunn lokale befolkningsprognoser som viser høyere innbyggervekst enn landsgjennomsnittet.

Anslag om årets skatteinngang

I statsbudsjettet for 2020 gir regjeringen nye anslag for det økonomiske opplegget for kommunesektoren inneværende år samt premissene for kommunesektoren for kommende år. Sammenlignet med det økonomiske opplegget i kommuneproposisjonen som kom i mai, ble særlig ett moment endret; skatteanslaget for 2019 oppjusteres betydelig og videreføres ikke i 2020.

Anslaget for kommunenes skatteinntekter for 2019 ble i revidert nasjonalbudsjett 2019 oppjustert til kr 164,5 mrd. (jf. årsvekst på 1,2 %) og i forslag til statsbudsjett ble skatteanslaget økt ytterligere til kr 168,75 mrd. (årsvekst 3,8 %). Dette er samme nivå som skatteinngangen til kommunene er ved utgangen av september. Skatteoppgjørene for 2018 sluttføres i oktober 2019 og effektene av dette vil først vise seg endelig i november inngangen. Regjeringens anslag for 2019 legges til grunn for 2020 når nominell vekst beregnes.

Lav vekst i frie inntekter. Effektiviseringskrav øker handlingsrommet

Regjeringen legger opp til en til en realvekst i frie inntekter på ca. kr 1,3 mrd. eller 0,3 % som går til kommunene siden fylkeskommunene får reduserte demografi-kostnader. Kommune-proposisjonen for 2020 (i mai) varslet en vekst på mellom kr 1,0 mrd. og kr 2,0 mrd. (0,3 – 0,5 %). Veksten er beregnet fra anslått inntektsnivå i 2019 i revidert nasjonalbudsjett (RNB) 2019 og ikke fra de oppjusterte inntektsanslagene nå i høst.

Innenfor veksten i frie inntekter er følgende satsinger begrunnet:

- Kr 400 mill. til tidlig innsats i skolen
- Kr 150 mill. til opptrappingsplanen for rusfeltet

Justert for kr 0,55 mrd. i satsinger, kr 0,9 mrd. (av kr 1,3 mrd.) i økte demografikostnader og kr 0,45 mill. i lavere pensjonskostnader, gir dette et økt handlingsrom på kr 0,3 mill. for kommunene samlet i 2020. Regjeringen peker på at det fortsatt er nødvendig å prioritere og sikre god ressursbruk gjennom omstilling, effektivisering og bedre organisering av tjenestene.

Rammetilskuddet 2020 er i tillegg justert for oppgaveendringer og ut-/innlemming av tidligere øremerkede tilskudd. For 2020 utgjør disse bevilgningsendringene kr 1,8 mrd. i økt rammetilskudd grunnet betydelige innlemminger av øremerkede tilskudd, herunder kr 1,3 mrd. til økt lærertetthet og kr 0,5 mrd. til etablering og tilpasning av egen bolig. Av oppgaveendringer det særlig verdt å nevne overføring av kommunal skatteoppkreving til staten (til Skatteetaten). Formålet med overføringen er å styrke arbeidsgiverkontrollen og skjerpe kampen mot arbeidslivskriminalitet og svart økonomi. Rammetilskuddet blir redusert med kr 644,4 mill. i 2020. Dette tilsvarer 7/12-effekten av 1279 årsverk.

SSB sine prognoser om nasjonal befolkningsvekst tilsier at MMMM-alternativet vil gi en befolkningsvekst på 0,7 % de neste årene. En realvekst i de frie inntektene på 0,3 % dekker ikke opp denne befolkningsveksten. I tillegg kommer de øvrige endringene i demografikostnader grunnet stadig flere eldre. En kommunal deflator på 3,1 % i 2020 legges til grunn med lønnsvekst på 3,6 %.

Anslag om skatteinngangen 2020

Forslag til statsbudsjett legger til grunn et skatteanslag for 2020 på kr 172,3 mrd. i skatt på inntekt og formue for kommunene på landsbasis, hvilket gir en vekst på 2,1 % fra oppjustert skatteanslag for 2019 (4,7 % fra RNB-nivå 2019). En sysselsettingsvekst på 1 % og en årslønnsvekst på 3,6 % fra 2019 til 2020 forutsettes.

Kommunalt skattøre foreslås ytterligere redusert fra 11,55 % til 11, 1 % basert på den høye skatteinngangen i 2019 og forutsetningen om en skatteandel på 40 % av samlede inntekter i kommunene. Nedjustering er til et historisk lavt nivå. Når det gjelder eiendomsskatteinntektene, forventes det en moderat og lavere vekst med bakgrunn i stadige lovendringer som reduserer mulighetsrommet. (Se nærmere omtale i kap. 3.7.1 Eiendomsskatt.)

3.6.2 Lokale forutsetninger og prognoser

Skatteinntekter

Skattetallene er rekonstruere historisk for nye Stavanger. De viser at skatteveksten de siste 6 årene har vært lavere enn utviklingen for resten av landet, se figur 3.4. Forskjellene var betydelige i 3-4 år under nedgangskonjunkturen.

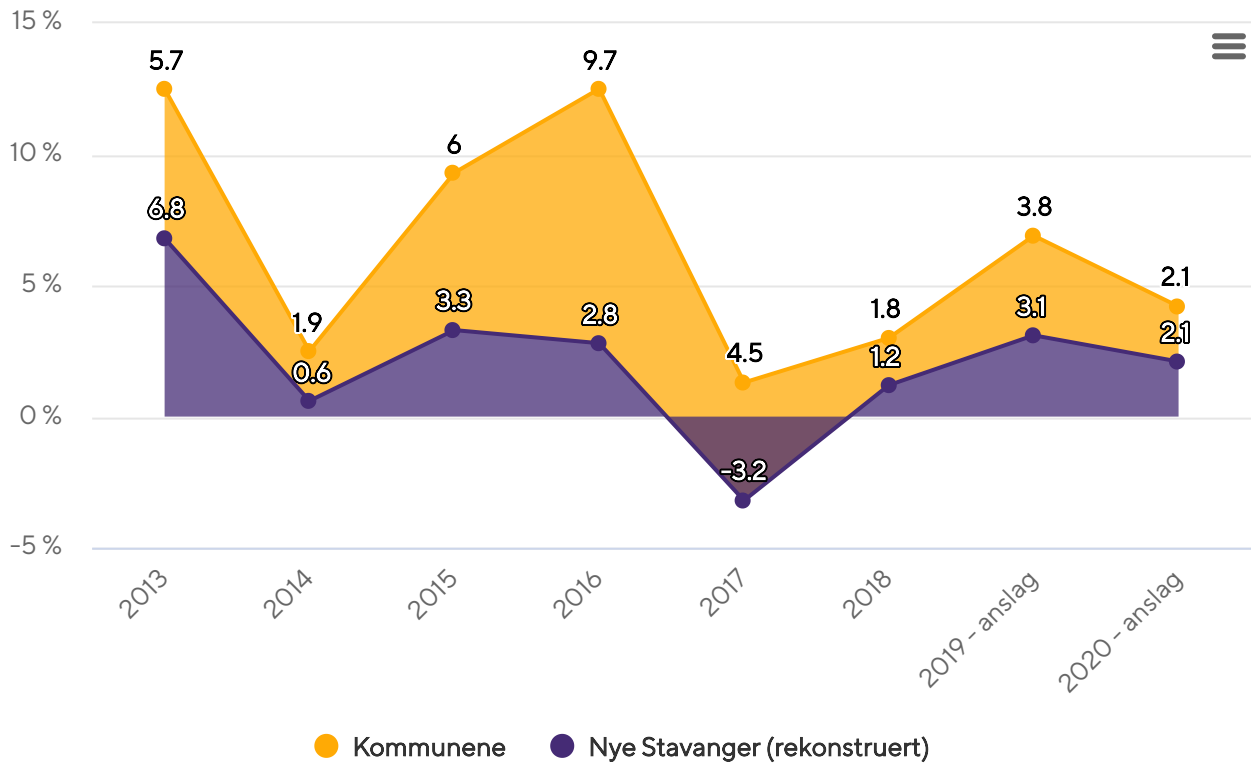

Figur 3.4 Skattevekst-profiler for Stavanger og for kommunene samlet. Utvikling over tid.

Siste oppdaterte lokale anslag for 2019 utgjør kr 5,35 mrd. for nye Stavanger og er litt høyere enn anslagene for de enkelte 2. tertialrapportene i hhv. Finnøy, Rennesøy og Stavanger. Samlet sett er veksten i 2019 fortsatt under det høye nivået som ble anslått nasjonalt i forbindelse med forslag til statsbudsjett 2020. I tillegg kommer en liten skatteeffekt av Hjelmelandsdelen av Ombo når alt skal rekonstrueres historisk. Skatt per innbygger er stipulert til 118,9 % i 2019.

For 2020 har rådmannen lagt til grunn full effekt av positive vekstdrivere som økt befolkningsvekst, lønnsvekst 3,6 %, lavere arbeidsledighet og en sysselsettingsvekst 1 %. Hertil også en forventning om at skatteeffektene kommer litt forsinket sammenlignet med årets gunstige utvikling i lokalt arbeidsliv. Formuesgrunnlag på boliger forventes å stige mer i resten av landet enn lokalt for nye Stavanger neste år. Samtidig medfører lavere kommunalt skattøre en reduksjon i inntektsnivå i størrelsesorden kr 170 mill. for Stavanger.

Effekten av redusert skattøre blir sterkere per innbygger i kommuner med skatt per innbygger over landsgjennomsnittet, slik som Stavanger.

Rådmannen legger til grunn at nye Stavanger benytter seg av høyeste tillatte kommunale skattøre som Stortinget vedtar. I tillegg foreslår rådmannen at det settes av en margin på laveste sats på 8,0 % som tilbakeholdes på bankkonto for skatt til oppgjør av overskytende forskudd ved avregninger før endelig fordeling av skatt mellom skattekreditorene foretas. Dette er en videreføring av nivået i dagens Stavanger kommune og kemneren har beregnet at dette er tilstrekkelig også for ny kommune.

Skatteinngangen fra formues- og inntektsskatten er etter dette budsjettert med kr 5,46 mrd. til Stavanger kommune i 2020. Nivået tilsier en skattevekst fra 2019 til 2020 på 2,1 % for Stavanger – på lik linje med landet – fra oppdatert prognose inneværende år.

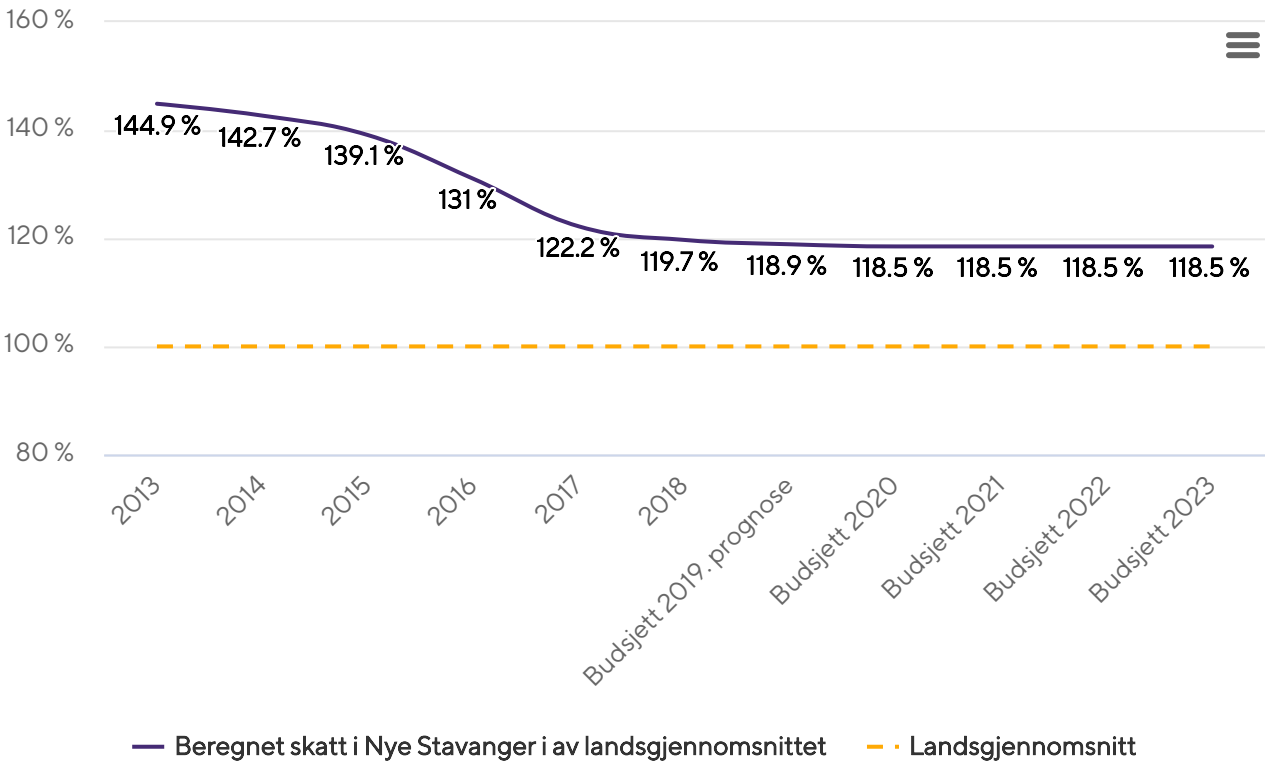

Figur 3.5 Skatteinntekt per innbygger i Stavanger i prosent av landsgjennomsnittet. Utvikling over tid.

Skatt per innbygger viser en fallende kurve for nye Stavanger (fra toppåret 2013) til 118,5 % i 2020. Nivået videreføres i stor grad i ny økonomiplanperiode med bakgrunn i at den lokale effekten av økt sysselsetting og antatt økt skatteevne i befolkningen til dels blir oppveid i betydelig lavere kommunalt skattøre også neste år.

Tross fallende trend siste år er Stavanger kommune fortsatt en skattesterk kommune. Rådmannen vil presisere at det alltid er usikkerhet knyttet til skatteanslaget og særlig i perioder med svingninger i privatøkonomiske forhold eller endring i beregningsregler. Framover er det en helt klar forventning om at skattenivået i Stavanger i større grad vil følge landets utvikling og normalisere seg på nye nivåer. Noe av nedgangen i lokal skatteinngang oppveies av lavere inntektsutjevning og vil bli omtalt nærmere i neste avsnitt.

Rammetilskudd

Tidligere rammetilskudd kan ikke uten videre rekonstrueres til historiske nivå for nye Stavanger da kommunesammenslåing innebærer endringer i inntektsmodellen og tildelingene blir påvirket av dette. Konsolidert budsjett for rammetilskuddet er å betrakte som et anslag på hva det ville vært.

Konsolidert nivå er de tre kommunenes rammetilskuddsnivåer i 2019, justert for kr 20 mill. i forventet besparelse ved å gå over til en kommune i dette konkrete tilfellet.

Rammetilskudd eksklusiv inntektsutjevning øker med kr 125 mill. (3,8 %) fra konsolidert budsjett 2019 til beregnet nivå for 2020 for nye Stavanger kommune. Det ordinære rammetilskuddet tar utgangspunkt i et innbyggertilskudd som fordeles med et likt beløp per innbygger, justert for innbyggervekst og deflator, samt eventuelle endringer i oppgaver.

Innbyggertilskuddet korrigeres videre for utgiftutjevning, en kompensasjon for de kostnadsforskjellene som kommunen ikke kan påvirke selv. Aldersfordeling, strukturelle og sosiale forhold i kommunen er objektive kriterium som vektes i en kostnadsindeks. Når en kommune har en lavere kostnadsindeks enn 1, får den en reduksjon i tilskuddet. Omfordeling skjer til de kommunene som har kostnadsindeks over 1. Nye Stavanger betraktes som en «lett- drevet» kommune og har en beregnet kostnadsindeks på 0,955 i 2020. Dette er omtrent på tidligere nivåer for dagens Stavanger kommune.

Hovedindeksen er sammensatt av flere underliggende kostnadsindekser for ulike tjenesteområder. For den nye kommunen gjelder delindeksene i 2020 som er oppgitt i tabell 3.6.

Inntekstssystemet 2020 Delkostnadsnøkler (utgiftsutjevning)	Delkostnadsindeks for Stavanger
Pleie og omsorg	0,8360
Grunnskole	1,0143
Barnehage	1,1007
Administrasjon	0,9324
Sosialtjeneste	1,0784
Kommunalhelse	0,9016
Barnevern	1,0135
Landbruk	0,3039
Hovedkostnadsnøkkel	0,9555

Tabell 3.6 Oversikt over delkostnadsindeksen for nye Stavanger kommune

Her kommer det fram at kommunen er mer lettdrevet enn gjennomsnittskommunen innen landbruk, pleie og omsorg og kommunehelse, samt administrasjon. Innen grunnskole, barnehage, sosiale tjenester og barnevern har nye Stavanger fordyrende forhold.

Dette henger sammen med underliggende objektive kriterier. Særlig basistillegg, innbyggere over 80-89 år og antall psykisk utviklingshemmede over 16 år slår ut med lav indeks (trekk i utgiftsbehov), mens innbyggere 2-5 år og 6-15 år, samt innbyggere med høy utdanning, slår ut med høy indeks og gir tillegg i utgiftsbehov.

Dette innebærer en utgiftutjevning i 2020 stipulert til kr 337 mill. og en tilsvarende reduksjon i innbyggertilskuddet. I planperioden øker utgiftutjevningen noe grunnet lavere opphoping / lavere arbeidsledighet. Prognoser for kriterier er vanskelig å sette for lokale og nasjonale forhold fram i tid.

Saker med særskilt fordeling består blant annet av midler til å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten og tilskudd frivilligsentraler. Dette utgjør kr 72,1 mill. i 2020 og kr 68,8 mill. for øvrige år i planperioden når tilskudd til frivilligsentraler inngår i ordinært innbyggertilskudd. Herav utgjør kr 43,5 mill. innlemming øremerket tilskudd til økt lærertetthet/tidlig innsats, som er særskilt fordelt i 2020 for å ta hensyn til relative og absolutte behov for lærerårsverk. Fra 2021 vil midlene bli fordelt etter de ordinære kriteriene i inntektssystemet. Delkostnadsnøkkelen kan bli endret som følge av dette.

Når sammenslåingen trer i kraft, vil nye Stavanger få utbetalt reformstøtte og motta inndelingstilskudd i inntektssystemet. Reformstøtten er et engangstilskudd og tilskuddet er differensiert etter innbyggertallet i den nye kommunen. Reformstøtten utbetales med ca. kr 33 mill. på nyåret.

> Inndelingstilskudd
>
> Sammenslåtte kommuner får en kompensasjon for en reduksjon i rammetilskuddet som følge av sammenslåingen. Kommunene gis full kompensasjon for tap av basistilskudd og netto nedgang i distriktstilskudd som følge av sammenslåingen, beregnet med utgangspunkt i gjeldende inntektssystem i 2016. Kompensasjonen benevnes inndelingstilskudd.

Fra og med 2020 mottar nye Stavanger kommune inndelingstilskudd på kr 35,5 mill. per år. Tilskuddet vil bli tildelt i 15 år før det gradvis reduseres til kr 0 i løpet av de påfølgende 5 år. Siden tilskuddet ikke er varig, bør det ikke brukes til å opprettholde et tjenestetilbud på et kunstig høyt nivå. Stavanger kommune må i løpet av de neste årene planlegge sitt tjenestenivå i tråd med et slikt inntektsbortfall.

Inntektsgarantitilskudd (INGAR) har for 2020 en isolert effekt på kr 7,7 mill. i trekk for nye Stavanger og er anslått til omtrent samme nivå per år utover planperioden. Dette er Stavanger sitt bidrag knyttet til finansiering av ordningen som skal sikre at ingen kommuner får et brått inntektsbortfall.

Storbytilskudd for Stavanger kommune i 2020 utgjør kr 54,4 mill. Småkommunetilskuddene for Finnøy og Rennesøy utgår i ny kommunestruktur. For 2020 mottar nye Stavanger kommune ordinære skjønnsmidler på kr 2,8 mill., primært med bakgrunn tidligere omlegginger av tilskudd til skyss av helsepersonell, herunder den båtbaserte legevaktstjenesten for Finnøy og Rennesøy. Øvrige ordinære skjønnsmidler som Finnøy og Rennesøy har mottatt til og med 2019 er bortfalt.

Stavanger kommune mottar ikke veksttilskudd. Prosjektskjønn må årlig omsøkes og gjelder tiltak innen prioriterte områder iht. årlige retningslinjer.

Innbyggertilskudd korrigeres også for inntektsutjevningen, som har direkte sammenheng med prognoser om skatteanslaget både nasjonalt og lokalt. Siden Stavanger kommune fortsatt ligger godt over landsgjennomsnittet, blir kommunen trukket for 60 % av det overskytende. Forventet inntektsutjevning for Stavanger i 2019 er i størrelsesorden kr 564 mill. og øker utover planperioden til kr 574 mill.

Til sammen reduseres rammetilskudd med et totalbeløp på kr 0,9 mrd. i omfordeling til andre kommuner gjennom utgiftutjevning, INGAR og inntektsutjevning i inntektssystemet.

> Oppsummert består veksten i frie inntekter for Stavanger på til sammen kr 329 mill., tilsvarende 4,1 % fra konsolidert nivå 2019. Rammetilskudd inkludert inntektsutjevning øker med kr 209 mill., mens det er anslått en skattevekst på kr 120 mill. I tillegg kommer reformstøtten på kr 33 mill. i 2020.

Tabell 3.7 viser en oversikt over prognosen for samlede frie inntekter i 2020 og videre i planperioden (øvrige år uten prisvekst, jf. tilsvarende kriterium på driftskostnadene). Vekst øvrige år er i hovedsak basert på befolkningsvekst. Usikkerhet hefter rundt flere faktorer som påvirker inntektsutviklingen i kommunen.

Nye Stavanger kommune, Frie inntekter	Konsolidert budsjett 2019	Budsjettforslag 2020	Budsjettforslag 2021	Budsjettforslag 2022	Budsjettforslag 2023
Skatt	**-5 339 700**	**-5 460 000**	**-5 490 000**	**-5 520 000**	**-5 551 000**
Rammetilskudd inkl. inntektsutjevning					
Rammetilskudd	-3 267 016	-3 392 047	-3 394 916	-3 400 477	-3 411 120
Herav innbyggertilskudd, særskilt fordeling mm.		-3 644 002	-3 665 798	-3 686 963	-3 708 304
Herav utgiftsutjevning og INGAR		344 712	364 131	380 241	391 455
Herav inndelingstilskudd		-35 528	-35 528	-35 528	-35 528
Herav skjønn		-2 800	-2 800	-2 800	-2 800
Herav storbytilskudd		-54 428	-54 920	-55 427	-55 944
Inntektsutjevning	650 330	566 720	569 960	573 190	576 520
Delsum	**-2 616 686**	**-2 825 327**	**-2 824 956**	**-2 827 287**	**-2 834 600**
Sum frie inntekter	**-7 956 386**	**-8 285 327**	**-8 314 956**	**-8 347 287**	**-8 385 600**
Prosentvis endring fra året før		**4,1 %**	**0,4 %**	**0,4 %**	**0,5 %**

Tabell 3.7 Sum frie inntekter for nye Stavanger kommune i perioden 2019-2023. Tall i 1000 kr.

3.7 Andre inntekter

3.7.1 Eiendomsskatt

Lokalt bestemt inntektskilde

Eiendomsskatt er den eneste lokalt bestemte inntektskilden som kommunene innenfor lovens rammer helt og fullt kan bestemme over selv.

Fellesnemnda for nye Stavanger vedtok i FN sak 32/18 (http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Meetings/Details/693264?agendaItemId=214927) at det skal være eiendomsskatt i nye Stavanger. Et administrativt prosjekt etablerer nå et felles grunnlag for kommunal taksering, basert på registrert areal for bygning og grunn i matrikkelen og sjablongsatser. Det meste av bolig-/fritidseiendommer er besiktiget i 2019 og næringseiendommer og andre objekter står for tur i 2020. Nye takster vil gjelde fra 2021. Prosjektkostnadene finansieres innenfor de økonomiske rammene som er tildelt prosjektet med å etablere nye Stavanger. I det konstituerende kommunestyremøtet vil sakkyndig nemnd for eiendomsskatt opprettes. Nemnden vil ha en meget aktiv rolle de første par årene.

Det har de senere årene vært betydelig endringer i de eksterne rammeforutsetningene – lovverket – ad eiendomsskatt. Nye endringer er også foreslått framover og belyses i det påfølgende.

Konsekvenser av lovendringer i eiendomsskatten fra 2020 for kommuner som slår seg sammen

Nytt forslag til lovendring i eiendomsskatt ved kommunesammenslåing

Samtidig med forslaget til statsbudsjett 2020, fremmet regjeringen også et nytt forslag til lovendring i eiendomsskatt ved kommunesammenslåing. Dette er noe annerledes enn det som Fellesnemnda hadde til høring før sommeren 2019 og innebærer:

- Overgangsperiode på inntil 3 år foreslås som i høringen, med krav om å harmonisere skattesatsen med lik andel per år for hver «kommunedel» som inngår i den nye sammenslåtte kommunen, gitt årlige maksimumsøkninger i lovforslaget.
- Utskrivingsalternativ og bunnfradrag må være likt i hele den nye kommunen fra første år i overgangsperioden.
- Kommunen kan velge å gjennomføre fullstendig taksering av alle eiendommer i ny kommune, alternativt velge å avgrense taksering til ikke tidligere verdsette eiendommer eller å bruke overgangsperioden til å samordne eksisterende takster.
- Valgfri oppstart av overgangsordning i 2020 eller 2021 forutsetter et harmonisert takstgrunnlag i den nye kommunen dersom deler av den nye kommunen ikke har eiendomsskatt i dag.
- Utsatt oppstart betinger uendret eiendomsskatteregime i 2020, justert for maksimumskravene i lovverket.
- Utskrivingsfrist 30. juni (året med oppstart overgangsperiode) (ca. som tidligere skissert)

Førsteprioritet i lovforslaget er samordning av selve skattesatsen hvis denne skal øke. Nye Stavanger kommune har forholdt seg til sammenslåingsforskriften § 6 (https://nye.stavanger.kommune.no/wp-content/uploads/sites/12/2018/05/16-30755-115-Forskrift-om-sammensl%c3%a5ing-av-Finn%c3%b8y-kommune-Rennes%c3%b8y-komm1-903788_1_1-002.pdf) fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet angående dagens overgangsbestemmelser for eiendomsskatt ved kommunesammenslåing. Dersom lovendringsforslaget blir vedtatt av Stortinget, vil forskriftsreguleringen bortfalle fra 2020. En slik endring medfører en uforutsigbar og vesentlig omlegging av rammevilkårene for harmoniseringen av eiendomsskatteregimene i forbindelse med kommunereformen.

Nye Stavanger har behov for å samordne alle deler ved eiendomsskatten, herunder takstgrunnlag, bunnfradrag, skattesats og utskrivingsalternativ. Harmonisering av lokale takstgrunnlag vil pågå i 2020, og nye Stavanger kommune må utsette oppstart på overgangsperioden til 2021. Utsatt oppstart til 2021 begrenser det nye kommunestyrets myndighet i 2020 til kun å videreføre dagens eiendomsskatteregimer, dvs. at verken skattesatser, bunnfradrag eller kontorjustering av takster kan endres. Sett i lys av lovendringen som ble kunngjort like etter budsjettvedtakene for 2019, hvor skattegrunnlaget settes til maksimalt 70 % av takstgrunnlaget, medfører dette et redusert inntektsnivå med om lag kr 70 mill. i 2020 for nye Stavanger. Nevnte lovkrav gjelder uavhengig av hvor gamle takstgrunnlagene er.

Rådmannens budsjettforslag for 2020-2023 tar hensyn til:

- Overgangsregelen (trinnvis reduksjon over 7 år fra 2019) grunnet produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner ikke lenger inngår i eiendomsskattegrunnlaget, jf. opphør av begrepet verk og bruk.
- Lovendringer i eiendomsskatten fra 2019 med maksimal årlig økning på 1 promille for bolig / fritidsbolig og en nedre grense på 1 promille.

- Lovendringer i eiendomsskatten fra 2020 med maksimalsats for eiendomsskatt på 5 promille på hus og hytter, samt obligatorisk reduksjonsfaktor på 30 % av takstgrunnlaget.
- Lovendringer foreslått i oktober 2019 med effekt fra 2020 for kommuner i sammenslåingsprosesser, jf. tidligere belyst.

Pågående lokale takseringsprosjekt med mål om felles kommunalt takseringsgrunnlag fra 2021. Inntil da benyttes tidligere takster fra siste alminnelige taksering, og følgelig videreføres også eiendomsskatteregimet i 2019 til 2020 for de ulike delene av kommunen.

Eiendomsskatt	Budsjettgrunnlag 2019	Budsjett 2020	Skatteregler 2019 videreføres 2020
Hjelmeland - Ombodel	0,2	0,2	7 ‰ på næring/annet, 2 ‰ på bolig og bunnfradrag kr 100 000
Finnøy	15,6	11,6	5 ‰ på alt, ingen bunnfradrag
Rennesøy	1,4	1,1	7 ‰ på næring/verk og bruk, ingenting på bolig
Stavanger	266,0	201,1	4 ‰ på næring/annet, 3 ‰ på bolig og bunnfradrag kr 400 000
Sum nye Stavanger kommune	**283,2**	**214,0**	

Tabell 3.8 Videreføring av dagens eiendomsskatteregimer i 2020. Budsjett inkl. 30 % lovpålagt reduksjonsfaktor for bolig/fritidsbolig.

Effekten er videreføring av fire ulike skatteregimer og et inntektsbortfall på om lag kr 70 mill. i 2020, skissert i tabell 3.8 og figur 3.6. Samlede eiendomsskatteinntekter er etter dette anslagsvis kr 214 mill. i 2020, fordelt på kr 118 mill. på annen eiendom (bl.a. næring) og kr 96 mill. på bolig/fritidsbolig. Utover planperioden forventes nye, felles takstgrunnlag å gjelde fra 2021, inklusiv innføring av eiendomsskatt på boliger / fritidsboliger også i Rennesøy-området, felles bunnfradrag, samt en gradvis harmonisering av skattesatser i alle delene av kommunen. Siden framtidige takster ikke ennå er kjent, har rådmannen ikke foretatt nærmere beregninger på hvordan virkemidlene optimalt kan rigges for framtiden og ergo lengden på overgangsperioden. Et likhetsprinsipp hvor samtlige innbyggere bidrar ut ifra sin omsetningsverdi på eiendommen, vil være naturlig å legge til grunn i den nye kommunen. Rådmannen vil komme tilbake med en nærmere utredning medio 2020.

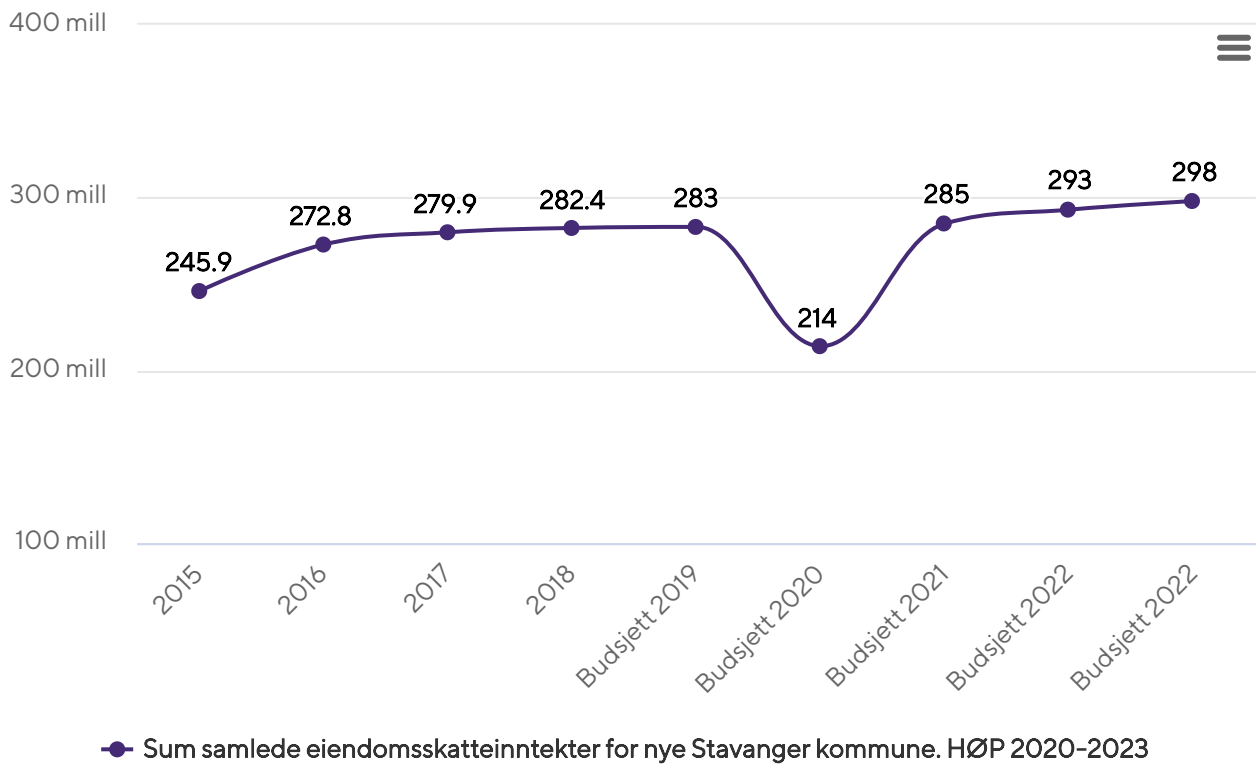

Figur 3.6 Utvikling i inntekter fra eiendomsskatten i nye Stavanger; rekonstruerte historiske tall samlet og budsjetterte størrelser fram i tid

Alternative løsninger for å opprettholde eiendomsskattenivået i 2020

Rådmannen har sendt en henvendelse til statlige myndigheter om at lovforslaget vil slå urimelig ut for kommuner som slås sammen fra 2020. Sammenslåingskommuner kan ikke benytte seg fritt av virkemidlene i eiendomsskatteloven, mens øvrige kommuner kan benytte seg av ulike virkemidler for å kompensere for reduksjonsfaktoren på 30 % slik at inntektene fra eiendomsskatt tilnærmet vil bli opprettholdt.

I denne sammenheng må det tilføyes at planlagt ny kommunal taksering i 2016 ble utsatt i Stavanger nettopp i påvente av kommunereformarbeidet. En pålagt reduksjonsfaktor på 30 % på grunnlag fra 2006 blir dermed urimelig inntil nye takster foreligger, især siden regelen ble vedtatt i ettertid av vedtatt kommunesammenslåing med tilhørende forskrift for harmonisering av eiendomsskatten.

Hvis nye Stavanger kommune kunne benytte seg av virkemidlene i eiendomsskatteloven i 2020 for å opprettholde skattenivå, kunne følgende blitt gjort:

- Innføring av obligatorisk reduksjonsfaktor på 30 % på boliger / fritidsboliger i 2020 motvirkes av redusert bunnfradrag til kr 10 000 for objekter i gamle Stavanger kommune og dagens Hjelmelandsdel av Ombo.
- Samt vurdert en kombinasjon med økt skattesats dersom lovverket tillot dette.

Redusert bunnfradrag medfører at flere boenheter blir beskattet (herunder utleieenheter i bolighus), og at beskatningen blir noe økt på de boenhetene med lavest skattegrunnlag kontra dyrere boligeiendommer. En kombinasjon med høyere skattesats, ville ha motvirket sistnevnte effekt noe. Eksempelvis kr 50 000 i bunnfradrag og en økt skattesats med 0,5-1,0 promille i gamle Stavanger kommune og Hjelmelandsdelen av Ombo.

Dersom det hadde vært mulig å benytte foreløpige takstgrunnlag kun for bolig/fritidsboliger i Rennesøy som et skritt på veien til å harmonisere skattetrykket for innbyggerne i den nye kommunen, ville dette også vært en

mulighet rådmannen ville holdt fram i 2020 i påvente av harmoniserte skattegrunnlag fra 2021.

Med bakgrunn i forslag til lovendring for kommuner som slår seg sammen, og kommunestyrets begrensede mulighet til å gjøre endringer i 2020, legger ikke rådmannen fram simuleringsalternativer ad eiendomsskatten i årets handlings- og økonomiplan.

Innretning av eiendomsskatten må vedtas som en del av budsjettvedtaket og forslag til vedtak følger av kapittel 17.

3.7.2 Tildelinger av statlige midler fra havbruksfond

I 2015 vedtok Stortinget at kommunesektoren skulle få 80 % av inntektene fra salg av nye oppdrettstillatelser og vekst på eksisterende tillatelser for tildelingsrunder innen næringen. Av dette tildeles 87,5 % til kommunene og 12,5 % til fylkeskommunene. Målet er å stimulere kommunene til å legge til rette for havbruksnæringen. Midlene blir kanalisert gjennom havbruksfondet som staten opprettet i 2016. Tilskuddet til kommunene anses som fri inntekt.

Tilføring av midlene til fondet skjer etter nærmere kriterier og variabler, bl.a. ut fra det volum av tillatelser som lyses ut og endelig tildeles, samt tidspunkt for vederlagsoppgjør. Fordeling til kommunene er videre bl.a. avhengig av lokalitetsbiomasse.

I forslag til statsbudsjett 2020 tar regjeringen sikte på å komme tilbake til Stortinget med forslag til bevilgning i forbindelse med revidert budsjett 2020. Dette med bakgrunn i pågående og nye vekstvurderinger og tilhørende justeringer av produksjonskapasiteten i lakse- og ørretproduksjonen. Departementet skriver følgende[1]: «*Antallet tillatelser som eventuelt vil bli utlyst og vederlaget for disse, beror på en rekke forhold beheftet med usikkerhet.*»

Framtidige inntekter er følgelig usikre og må anslås med en viss forsiktighet, jf. kommunelovens bestemmelser om realistiske inntekter og utgifter. Inntektsanslagene er nedjustert i planperioden.

Kommunestyret i Rennesøy har vedtatt at årets tildeling settes av til fond hvert år for framtidige prioriteringer. Økonomiplanen 2019-2022 til Finnøy har tilnærmet det samme prinsipp. Dette medfører at usikkerheten i framtidige budsjetter reduseres og at driften ikke gjøres avhengig av tilfeldige svingninger og tildelinger fra det ene året til det andre. Rådmannen legger til grunn at prinsippet videreføres i hele planperioden med unntak av kr 1,0 mill. fra 2021. Tallstørrelsene framkommer av tabell 3.9.

Inntekter fra statlig havbruksfond	Regnskap 2017	Regnskap2018	Budsjett 2019	Rådmannens anslag 2020	Rådmannens anslag 2021	Rådmannens anslag 2022	Rådmannens anslag 2023
Finnøy kommune	-918	-45 773	-4 200				
Rennesøy kommune	0	-7 258	-1 700				
Nye Stavanger - inntektsanslag				-15 000	-5 000	-15 000	-5 000
= Sum inntekter fra statlig havbruksfond	-918	-53 031	-5 900	-15 000	-5 000	-15 000	-5 000
Avsetning til disposisjonsfond	0		1 700	15 000	4 000	14 000	4 000

Inntekter fra statlig havbruksfond	Regnskap 2017	Regnskap2018	Budsjett 2019	Rådmannens anslag 2020	Rådmannens anslag 2021	Rådmannens anslag 2022	Rådmannens anslag 2023
= Usikrede inntekter i gjeldende planperiode			-4 200	0	-1 000	-1 000	-1 000

Tabell 3.9 Historiske og framtidige anslag på tildeling av midler fra statlig havbruksfond/oppgjør for tildeling av nye oppdrettstillatelser

3.7.3 Inntekter fra tilskudd og kompensasjonsordninger

Staten gir tilskudd til å dekke renter og avdrag i forbindelse med *Eldre- og psykiatriplanen* , samt tilskudd som skal dekke rentekostnader knyttet til rehabilitering av skole- og kirkebygg. Disse kompensasjonsordningene forvaltes av *Husbanken* . Tilskuddet beregnes med utgangspunkt i *Husbankens* basisrente (et gjennomsnitt av observasjoner av de beste lånetilbud i markedet) fratrukket en margin på 1,25 % prosentpoeng. Det er lagt til grunn en rente på 1,65 % i 2020. Lånesaldo knyttet til disse investeringene framkommer i tabell 3.12 i kap 3.11. Kompensasjonsinntekter i 2020 er beregnet til kr 24,8 mill. Satser for investeringstilskudd omtales nærmere i kap 3.11.

3.7.4 Avkastning og overføringer fra selskaper

Stavanger kommune har eierinteresser i over 50 foretak, selskap og samarbeid. Selskapene står for en vesentlig andel av kommunens tjenesteproduksjon og forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. Det er betydelige årlige overføringer mellom kommunen og selskapene i form av driftstilskudd, utbytte og renter/avdrag på ansvarlig lån. I det følgende blir det redegjort for budsjetterte overføringer fra aksjeselskap og interkommunale selskap. Det vises til kapittel 10 for en omtale av budsjetterte overføringer mellom bykassen og kommunale foretak (KF).

Overføringer fra Lyse

Stavanger kommune har en eierandel i Lyse AS på 45,735 %. Kommunen mottar inntekter fra Lyse i form av renter og avdrag på et ansvarlig lån på kr 3 mrd. Avdragstiden på lånet er 30 år fra 2009. Renten fastsettes med utgangspunkt i tremåneders pengemarkedsrente med et påslag på 2 prosentpoeng. Basert på prognosen for tremåneders pengemarkedsrente, vil renten være på 4,0 % i 2020, 4,0 % i 2021, 3,95 % i 2022 og 3,95 % i 2023. Rente- og avdragsinntektene fra det ansvarlige lånet førers i henholdsvis drifts- og investeringsregnskapet. I forbindelse med revidering av eierstrategien overfor Lyse i 2020, vil det foretas en vurdering av behovet for å etablere nye kapital- og låneinstrumenter.

Stavanger kommune mottar også inntekter fra Lyse i form av utbytte. I 2019 ble det utdelt et samlet utbytte på kr 550 mill., hvorav Stavanger kommunes andel utgjorde kr 251,5 mill. Lyse har signalisert en utbytteplan for kommende år. Basert på Lyses prognoser og mål for resultatutvikling er det forutsatt et samlet utbytte til aksjonærene på kr 600 mill. i 2020, kr 630 mill. i 2021, kr 650 mill. i 2022 og kr 660 mill. i 2023. Tabell 3.10 viser Stavanger kommunes andel av forventede inntekter fra Lyse.

Prognose - overføringer fra Lyse (tall i 1000 kr)	SK's andel 45,74 %	2020	2021	2022	2023
Opprinnelig lån på kr 3 mrd.	1 372 050	867 815	822 080	776 345	730 610
Avdrag til føring i investering		45 735	45 735	45 735	45 735
Rente til føring i drift		34 700	32 900	30 600	30 600
Utbytte til føring i drift		274 400	287 950	297 400	301 600
Sum		**354 835**	**366 585**	**373 735**	**377 935**

Tabell 3.10 Overføringer fra Lyse AS. Tall i 1000 kr.

Utbytte fra ODEON Kino Stavanger/Sandnes AS

Stavanger kommune har en eierandel på 33,15 % i ODEON Kino Stavanger/Sandnes AS. Selskapet har i 2019 utdelt et utbytte på kr 3 mill., hvorav Stavanger kommunes andel er på ca. kr 1,0 mill.

I perioden 2014-2019 er det utdelt et samlet utbytte på kr 83,1 mill. Aksjonærene vedtok våren 2015 en eierstrategi for ODEON Kino Stavanger/Sandnes AS som blant annet innehar forventninger til avkastning og utbytte. Det tas sikte på å revidere eierstrategien i 2020.

Basert på selskapets egenkapitalsituasjon og oppnådde resultater de siste årene foreslås det å justere ned årlig utbytteforventning i Handlings- og økonomiplan 2019-2022 med kr 0,3 mill. Dette innebærer et årlig utbytte på kr 3 mill. for Stavanger kommune. Samlet årlig utbytte til aksjonærene vil da være på ca. 9,0 mill.

Utbytte fra Renovasjonen IKS

Stavanger kommune har en eierandel på 50 % i Renovasjonen IKS, som er morselskapet i et konsern bestående av datterselskapene Renovasjonen Egenregi AS og Renovasjonen Næring AS. I 2019 utdeler Renovasjonen IKS et utbytte på kr 2 mill., hvorav Stavanger kommune mottar kr 1 mill. Det er lagt opp til en videreføring av utbytteforventningen i Handlings- og økonomiplan 2019-2022 for kommende planperiode. Dette innebærer et årlig utbytte for Stavanger kommune på kr 1 mill.

3.8 Pensjon

Finnøy, Rennesøy og Stavanger kommuner har offentlige tjenestepensjoner for ansatte forsikret i KLP, samt SPK for lærere, og ordningene er videreførte for nye Stavanger kommune. For AFP 62-64 i KLP er det valgt 100 % selvassurandørordning for hele den nye kommunen. Pensjonsselskapene er underlagt til dels ulike regelverk og har dermed ulik tilnærming til beregning av pensjonspremier og pensjonskostnader, samt finansieringsform.. Nye Stavanger kommune er deleier i KLP i likhet med øvrige kommuner som har sin pensjonsordning tilknyttet KLP. Årlig må egenkapitaltilskudd tilføres. Beløpet er stipulert til kr 23,6 mill. for 2020, jf. linje 10 i investeringstabellen for planperioden (kapittel 3.11), stigende til kr 31,3 mill. i 2023.

Kommunesammenslåinger utfordrer pensjonsleverandørene, da prognosene skal leveres på nye forutsetninger i sammenslått kommune, mens inneværende år skal avregnes ved årsslutt på gammel bemannings- og kommunestruktur. I tillegg skal ny pensjonsavtale i offentlig sektor gjelde fra 01.01.2020, herunder diverse midlertidige overgangsordninger for de eldste yrkesaktive.

Pensjonsreformen for snart ti år siden sørget for innsparinger. Kostnadene i den nye ordningen blir høyere for arbeidsgiverne enn med den gamle ordningen, dog vil kostnads*veksten* i den nye ordningen bli lavere og i tillegg mer forutsigbar. Ordningen fremmer arbeidslinjen; arbeidstaker tjener opp pensjon for alle år i arbeid. Hovedendringene er overgang fra bruttoordning og garantier til en påslagsmodell og hvor ytelsene blir mer livsvarige.

Ny pensjonsavtale medfører i første omgang høyere premier enn tidligere. Høye anslag for lønnsvekst i 2020 (3,5 % i henhold til SSB på prognosetidspunktet) medfører i tillegg regulering av tidligere opptjente rettigheter, både på aktive og passive medlemmer i ordningene. Samtidig medfører ny pensjonsavtale endring i krav til premiereserver. Opptjente reserver skal reberegnes, samlet sett til et lavere nivå og dermed frigjøre tidligere innbetalte midler. Sistnevnte gjelder KLP og vil først bli foretatt når alle beregninger i 2020 er utført og avregnet etter nye regler. Følgelig er effektene ikke innarbeidet i kommende planperiode. Prognosene er å betrakte som foreløpige.

Betydelig økte pensjonspremier i 2020 blir mer enn motsvart i økt premieavvik. Endringer i forutsetninger for beregning av kostnader utfordrer kommunens driftsbudsjett, sammen med framtidig kostnadsføring av akkumulert premieavvik.

3.8.1 Fremtidige pensjonskostnader

De beregnede pensjonskostnadene som kommunene fører i sine regnskaper har i mange år vært gjennomgående lavere enn de pensjonspremiene de har måttet betale til sine pensjonsleverandører. De årlige avvikene kalles premieavvik. Siden innføring av ordningen i 2002 har kommunen i hovedsak hatt år med positive premieavvik som har akkumulert seg opp til store framtidige kostnadsforpliktelser. De siste årene har gitt mer svingninger i prognosene enn tidligere.

Prognosene for 2020 tilsier en betydelig inntektsføring av årets premieavvik og dermed oppbygging av framtidige kostnader. De årlige avvikene har bygget seg opp til et akkumulert premieavvik som utgjorde kr 444,8 mill. per 31.12.2018 for de tre kommunene samlet. Nivået er beregnet til om lag kr 812 mill. per 31.12.2020 og utgjør 7,4 % av budsjetterte driftsinntekter. Dette er utgifter som kommunen må dekke inn over driftsbudsjettene de neste 7 årene.

Amortiseringstiden – tiden premieavviket skal tilbakeføres på – er trappet ned til 7 år fra 2014 og betyr raskere reduksjon av akkumulert premieavvik (tidligere års inntektsførte premieavvik) og en stadig større kostnadsbelastning på driften. Dette blir utfordrende framover i de årene de nye premieavvikene er små og inntektsføringen ikke dekker kostnadsføringen av tidligere års premieavvik. I 2020 utgjør kostnaden kr 102,9 mill. stigende til kr 168,0 mill. i 2021 grunnet neste års høye inntektsføring av årets premieavvik. For Stavanger kommune vil en stor andel av realveksten i de frie inntektene i årene framover gå med til å dekke pensjon.

3.8.2 Framtidig pensjonsleverandør og valg av assuranseordning

Rådmannen utredet valgmuligheten egen pensjonskasse og la fram sak 167/16 (http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/File/Details/468930.PDF?fileName=Vedtak%20KADM%2C%2004102016%2C%20Sak%2059%2F16%2C%20Valg%20av%20pensjonskassel%C3%B8sning%20for%20Stavanger%20kommune) til Stavanger bystyre høsten 2016. Utredningene tilsier lavere framtidige økonomiske gevinster med bakgrunn i demografi og uføre, samtidig som analyser av historisk kapitalavkastning tilsier framtidige gevinster. En etablering av egen pensjonskasse vil kreve betydelig styrking av egenkapital utover vårt innskudd i KLP, jf. soliditetskrav, samt etableringsprosess og driftskonsept må utredes nærmere. Bystyret vedtok en videreføring av dagens løsning inntil videre.

Ny vurdering av pensjonskasseløsning avventes inntil nye Stavanger er vel etablert og inngår følgelig ikke i kommunens handlings- og økonomiplan for 2020-2023.

3.9 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat framkommer når brutto driftsresultat (driftsinntekter minus driftsutgifter) reduseres for avdrag og netto renteutgifter, samt korrigeres for motpost avskrivninger.

Netto driftsresultat er en av de viktigste indikatorene for økonomisk balanse og er avgjørende for å nå øvrige finansielle mål over tid. Lave resultater her skaper mindre muligheter til å nå de to øvrige finansielle målene. Netto driftsresultat beskriver kommunens økonomiske handlefrihet og viser hvor mye kommunen har til disposisjon til egenfinansiering av investeringer og avsetning fra årets drift til senere disposisjon.

På kort sikt påvirkes nivået på netto driftsresultat av endringer i kommunens inntekter og kostnader i driften. På lengre sikt styres nivået av kommunens behov og krav til avsetninger og bruk av fondsmidler sammen med overføring av midler til investeringer for å skape en bærekraftig økonomi.

Intensjonsavtalen til nye Stavanger og nyere politiske vedtak

Intensjonsavtalen for nye Stavanger har følgende mål om kommuneøkonomi: *Den nye kommunen skal ha en bærekraftig økonomi og tilstrekkelig handlingsrom til å løse nye utfordringer.*

Ved behandlingen av det økonomiske handlingsrommet for kommende økonomiplanperiode 2020-2023 (FN sak 43/19) innarbeidet fellesnemnda til nye Stavanger kommune en målsetning om et netto driftsresultat større enn 2,0 % som et mål for prioritering og økonomistyring i planarbeidet. Vedtaket tilsier også at dette skal være ett av de fem finansielle målene med høyest prioritering for måloppnåelse i kommende økonomiplan.

Netto driftsresultat i planperioden

Konsoliderte budsjetter fra de tre kommunene med bakgrunn i 2019-tall, gir et netto driftsresultat på 1,1 %. Rådmannen foreslår for 2020 et budsjett med forventet netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene på 0,8 % i kommunekassen. Utover planperioden budsjetteres det med et netto driftsresultat på 0,8 % i 2021, 0,7 % i 2022 og 0,1 % i 2023. Snittet på 0,6 % i planperioden er betydelig lavere enn kommunens målsetting.

Utviklingen framkommer i tabell 3.1 og i figur 3.8

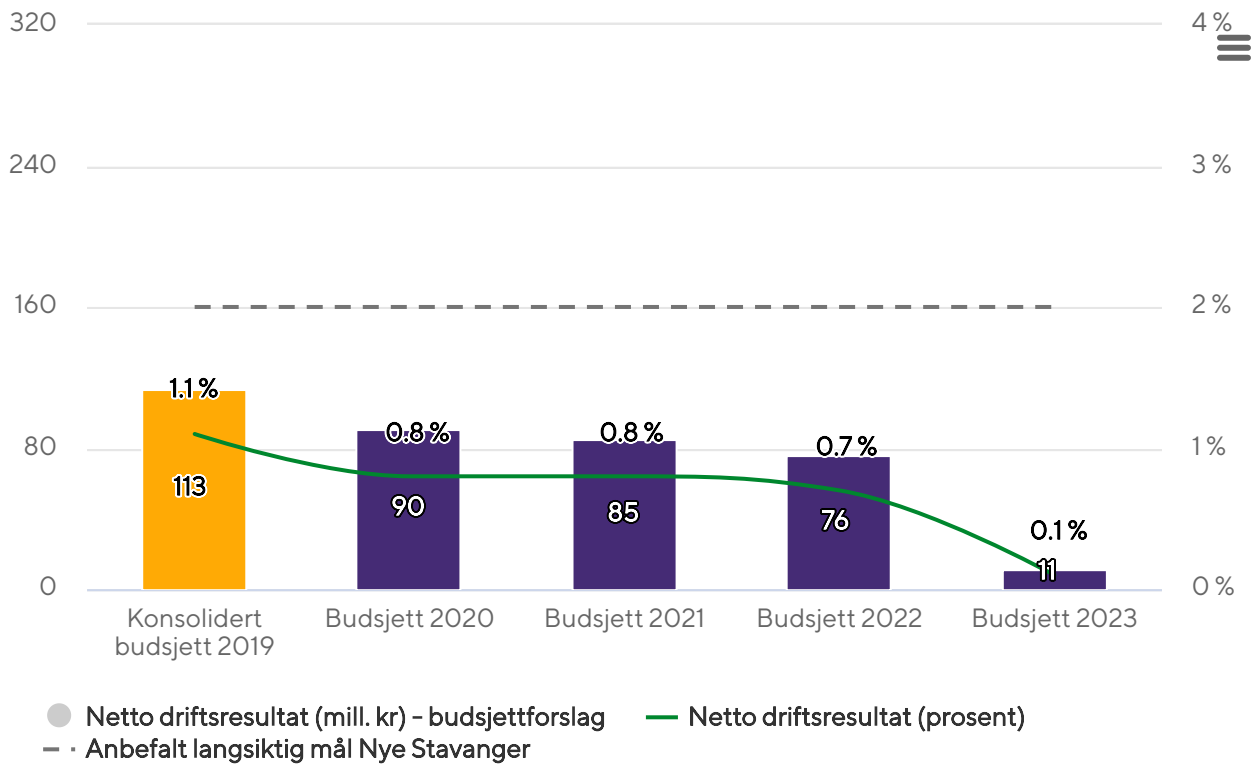

Figur 3.7 Netto driftsresultat konsolidert for 2019 for nye Stavanger kommune (bykassen), samt rådmannens forslag 2020-2023

Rådmannen presiserer at usikkerheten er større jo lenger ut i planperioden man kommer. Lavere andel egenfinansieringsmidler fra drift til investeringer medfører begrensninger på investeringsvolumet over tid for å holde nede gjeldsgraden. Herværende plan har en økende gjeldsgrad basert på konsoliderte nivåer og tidligere ambisiøse investeringsnivå.

I løpet av 2018 og 2019 er det utarbeidet en storbyforskningsrapport for de fem største kommunene om temaet finansielle måltall og handlingsregler for økonomistyring i storbykommunene og rådmannen vil komme nærmere tilbake til innholdet av denne i egen sak.

3.10 Disposisjonsfond

Ved årsoppgjøret for 2018 økte Finnøy, Rennesøy og Stavanger kommuner sine disposisjonsfond gjennom regnskapsmessige mindreforbruk, hovedsakelig med bakgrunn i merinntekter fra skatt og havbruk. Fondene har delvis blitt brukt noe gjennom tertialrapportene i 2019.

I 2020 legges det opp til en betydelig bruk av fond. De fem største hovedgrepene er bruk av digitaliseringsfondet (til 3 ulike tiltak), tidligere mottatte midler til flyktninger, finansiering av redusert inntektsnivå eiendomsskatt, og finansiering av investeringene innbyggertorg og investeringer som var planlagt i Finnøy, samlet sett med kr 121 mill.

Det settes av noe midler i forbindelse med statlige havbruksmidler, reformstøtte og tilbakebetaling av tidligere underskudd innen renovasjon.

I løpet av perioden blir disposisjonsfond målt i prosent av driftsinntektene lavere enn anbefalt målsetning fra Fellesnemnda om at disposisjonsfond skal utgjøre minimum 6 % av kommunens driftsinntekter (jf. sak om økonomisk handlingsrom, FN sak 43/19). Det er lite bærekraftig dersom driften finansieres over tid av disposisjonsfondet.

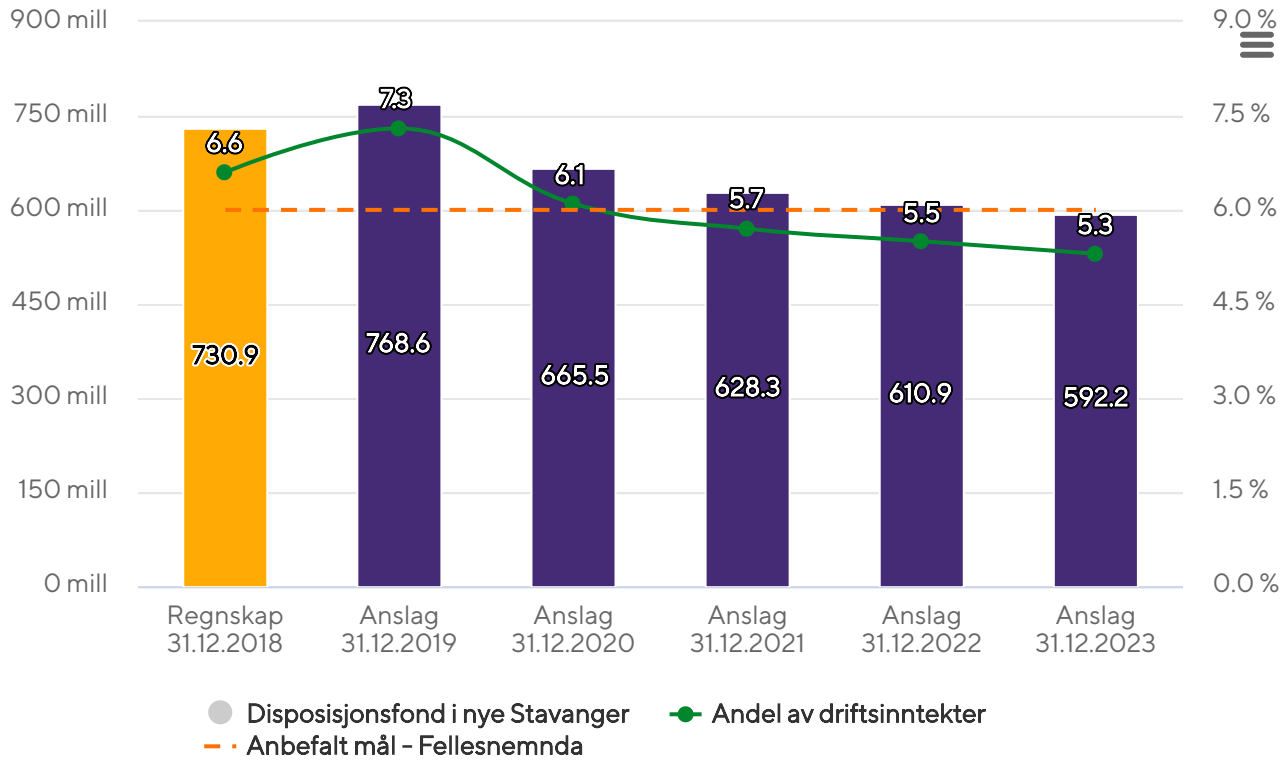

Figur 3.8 Disposisjonsfond konsolidert for 2019 for nye Stavanger kommune (kommunekassen), samt rådmannens forslag 2020-2023, i kroner og i prosent av brutto driftsinntekter.

3.11 Forslag til investeringsbudsjett 2020 – 2023

Det samlede forslaget til investeringer i planperioden for konsernet utgjør totalt kr 6,6 mrd., hvorav kr 5,25 mrd. er lagt til kommunekassen og kr 1,33 mrd. til kommunale foretak. Den største delen av investeringsbudsjettet går til videreføring og ferdigstillelse av prosjekter som er vedtatt igangsatt tidligere år. Nye investeringer i tråd med politiske vedtak og endrende behov utgjør 12 % av rammen til kommunekassen.

Det konsoliderte investeringsbudsjettet for nye Stavanger, jf sak 29/19 (http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Meetings/Details/990084?agendaItemId=220446) i Fellesnemnda, er utgangspunktet for investeringsbudsjettet i kommende planperiode. Konsolidert nivå består av vedtatte investeringsplaner i Finnøy, Rennesøy og Stavanger kommuner, jf. vedtatte økonomiplaner 2019-2022. Det konsoliderte budsjettet var på om lag kr 7,0 mrd., herav kr 5,6 mrd. som kan knyttes til kommunekassen og kr 1,4 mrd. som knyttes til de kommunale foretakene.

Et samlet investeringsnivå på kr 7,0 mrd. utgjør om lag 16 % av de konsoliderte driftsinntektene i planperioden. Det er høyere enn målet på rundt 11-12 % av driftsinntektene, jf. sak 37/18 i fellesnemnda. Egenfinansieringen var på gjennomsnittlig 42 % i planperioden 2019-2022 og gjeldsgraden var høyere enn 60 %. Utgangspunktet for rådmannens forslag til investeringsbudsjettet 2020-2023 samsvarte ikke med de finansielle måltallene som Fellesnemnda vedtok i sak 37/18.

For å bidra til en god balanse i forhold til de finansielle målkravene og kommunens behov, er det avgjørende å ha et investeringsnivå som er tilpasset kommunens løpende inntekter og bidra med en høyere egenfinansiering av investeringer slik at man unngår å skyve langsiktige forpliktelser over på kommende generasjoner.

Den demografiske endringen som kommunen vil møte på mellomlang sikt innebærer et behov for store investeringer i omsorgsbygg og institusjoner med påfølgende driftskonsekvenser. Det økonomiske

handlingsrommet som kommunen vil trenge for å realisere framtidens investeringsbehov må skapes i dag blant annet gjennom omstilling og bruk av velferdsteknologi. Investeringer som bidrar til å redusere driftskostnader og skaper en mer effektiv drift bør prioriteres.

For å ha opprettholde et bærekraftig investeringsnivå foreslår rådmannen i HØP 2020-2023 at utvalgte prosjekter blir omprioritert samt forskjøvet i planperioden. Prosjekter i tilknytning til utvikling av Lervig-området, park og vei, omsorgsbolig og prosjekter som kan kobles til kommunens klima- og miljøplan er prioritert.

I 2020 ligger investeringsnivået på kr 1,2 mrd. i kommunekassen med en tilhørende egenfinansieringsgrad på 66 %. Investeringsnivået er kr 1,2 mrd. i 2021, 1,5 mrd. i 2022 og 1,4 mrd. i 2023. Gjennomsnittlig egenfinansieringer i planperioden er på 42 %.

Rådmannen vurderer investeringsnivået i slutten av planperioden som høyt i forhold til hva kommunen kan bære på lang sikt. Økning av gjeld og kapitalutgifter, og ikke minst økning i driftsutgiftene på grunn av utvidet tjenestetilbud, vil redusere det økonomiske handlingsrommet i årene framover. Investeringsnivået stiller større krav til overskudd i den ordinære driften for å få til nødvendige overføringer fra drift til investering.

3.11.1 Hovedprioriteringer investeringer

Hovedprioriteringene i investeringsbudsjettet er bygging og rehabilitering av skoler, barnehager, bofellesskap, brannstasjoner og administrasjonsbygg. Anskaffelser og utvikling av eiendommer, rehabilitering og oppføring av nye park- og idrettsanlegg er også prioriterte investeringer i denne planperioden. Rådmannen har prioritert prosjekter som kan knyttes til klima og miljøplanen.

Investeringene under kategorien *Diverse bygg og felles* utgjør kr 1,2 mrd. og står for 18 % av konsernets totale investeringsbudsjett på kr 6,6 mrd. Rådmannen foreslår å videreføre de tre brannstasjonene samt kommunehuset på Rennesøy og rådhuset i Stavanger. Utbygging av Madla/Revheim, Tou Scene, innbyggertorg og Lervig området inngår også her.

Rådmannen foreslår investeringsprosjekter innenfor park og vei på kr 0,9 mrd. i planperioden, det utgjør 13 % av konsernets totale investeringsbudsjett. Økningen på området skyldes nye tiltak som Lervig park, rehabilitering av bruer og kaier, pålagt utskiftning av kvikksølvholdige armaturer og utearealer på Kannik skole. Budsjettet til uteområder på barnehage fordobles med kr 2,5 mill. hvert år i planperioden. For å innlemme skolene på Rennesøy og Finnøy foreslår rådmannen at budsjettet til uteområder på skoler økes med kr 1,5 mill. hvert år i planperioden.

Rådmannen foreslår å videreføre fornyelser av skolene, Vaulen, Madlamark, Tastaveden, samt oppføring av ny barneskole i Lervig. Det er allerede vedtatt at kapasiteten på barnetrinnet skal utvides i Storhaug bydel og på Vaulen skole i Hillevåg bydel. Rådmannen ser at det også kan bli behov for å øke kapasiteten på barnetrinnet i Eiganes/Våland bydel og foreslår at det gjennomføres en mulighetsstudie for vurdering av ulike løsninger for kapasitetsutvidelse her. Samlet foreslår rådmannen en investeringsramme på skoleområdet kr 0,8 mrd.

Omstillingsarbeidet innenfor levekårsområdet og satsingen på *Leve HELE LIVET* videreføres. Omstillingsarbeidet krever en omprioritering av ressurser ifra institusjonstjenester til hjemmebaserte tjenester, og fra hjelpetjenester til rehabilitering og selvhjelp. Per august 2019 stod 80 personer på venteliste til plass i bofellesskap, og nye søkere vil komme til hvert år. Utbygging av bofellesskap for utviklingshemmede er derfor en prioritert oppgave i planperioden. I løpet av neste planperiode bygges og ferdigstilles flere bofelleskap med målsetning om å redusere ventelister.

Rådmannen foreslår å videreføre bevilgningen for senteret for demens ved Ramsvik (Demenslandsby) som ble vedtatt av bystyret i forbindelse med behandling av Handlings- og økonomiplan 2019-2022. Videre foreslår rådmannen at det nye sykehjemmet fortsatt forventes ferdigstilles i 2026. Rådmannen foreslår i neste planperiode et investeringsnivå på totalt kr 0,7 mrd. innenfor tjenesteområdet.

Investeringsnivået for vann og avløp foreslås til kr 0,7 mrd. og utgjør 10 % av de totale bruttoinvesteringene i kommunen. I februar 2019 vedtok bystyret i sak 13/19 (http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Meetings/Details/976362?agendaItemId=219148), at avløp- og vannverket skal øke fornyelsetakten på utskiftning av rør fra 1,0 % til 1, 5 % årlig. Vedtaket er en nær dobling av aktivitet som kommunen har klart å gjennomføre de siste fire årene. En økt fornyelsestakt krever en styrket kapasitet i organisasjonen og betydelig økte investeringer medfører en økning i gebyrene. Rådmannen foreslår at opptrappingen av fornyelsetakten skjer gradvis ifra 1 % årlig til 1,1 % i 2022 og 1,2% i 2023 med en økning deretter på 0,1 % hvert år frem til 1,5% i 2026.

På barnehageområdet viser hovedbildet i foreliggende plan en rimelig god balanse mellom behov og kapasitet i de forskjellige kommunedelene, med unntak av i sentrumsnære områder, som Storhaug og Våland, som viser at det er for få plasser. I Hillevåg og Hinna er det derimot for mange plasser. Det er en uttalt målsetting at foreldre i størst mulig grad skal få tilbud om barnehageplass i egen kommunedel.

På Storhaug vil det i løpet av planperioden bli etablert 2 nye kommunale barnehager, totalt 10 avdelinger. Åpning av en ny kommunal barnehage på Våland gjør at det i sluttet av planperioden vill være noe overkapasitet i kommunedelen Eiganes og Våland.

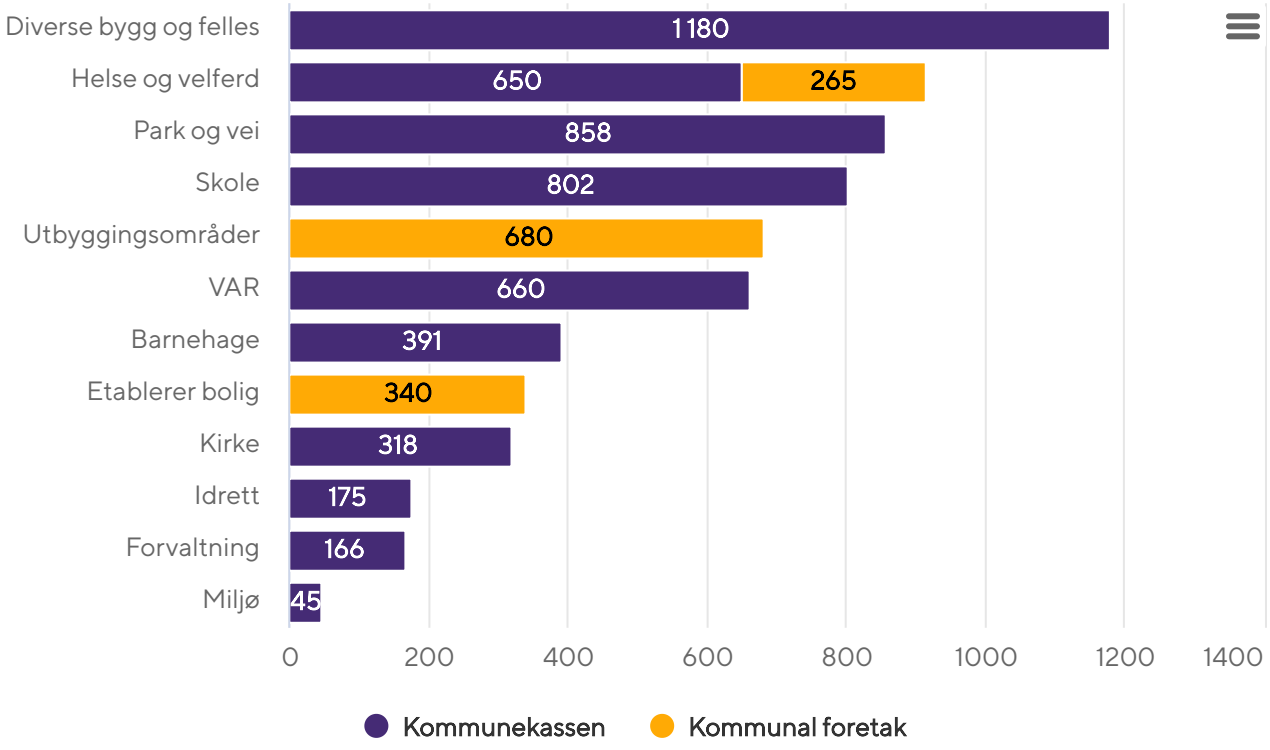

Figur 3.9 Brutto investeringer 2020-2023 per formål. Tall i millioner kr

Tabell 3.11 viser hvordan de samlede investeringene fordeler seg per år i perioden, både beløpsmessig og etter formål. Investeringene er eksklusive investeringer i interkommunale selskaper, der selskapene selv tar opp lån (Stavanger konserthus IKS, Sørmarka flerbrukshall IKS, Multihallen og Storhallen IKS mv.) Stavanger kommune yter tilskudd til finansiering av låneopptak i IKS-ene via driftsbudsjettet, jf. omtale i Driftstiltak – tabell og tiltaksbeskrivelser.

Formål	2020	2021	2022	2023	Totalt 2020-2023
Diverse bygg og felles	222 000	230 500	367 500	359 000	**1 179 000**
Skole	149 500	182 400	172 000	298 000	**801 900**

Formål	2020	2021	2022	2023	Totalt 2020-2023
Barnehage	103 800	62 000	161 000	64 000	**390 800**
Helse og velferd	126 100	167 000	190 500	166 500	**650 100**
Idrett	39 600	31 000	48 750	55 500	**174 850**
VAR	158 100	159 800	172 300	170 500	**660 700**
Park og vei	222 475	208 575	215 575	213 775	**860 400**
Kirke	95 920	101 500	93 100	27 000	**317 520**
Miljø		15 000	15 000	15 000	**45 000**
Forvaltning	54 300	48 200	37 200	26 200	**165 900**
Stavanger utvikling KF	170 000	170 000	170 000	170 000	**680 000**
Stavanger bolig bygg KF inkl. etablerer boliger	119 000	159 000	219 000	107 800	**604 800**
Sølvberget KF	2 500	500	500	500	**4 000**
Byggdrift KF	2 200	2 300	2 400	2 500	**9 400**
Natur- og idrettservice KF	6 000	6 000	6 000	6 000	**24 000**
Stavanger parkeringsselskap KF	6 000	2 000	2 000	2 000	**12 000**
Sum brutto investeringer	**1 477 495**	**1 545 775**	**1 872 825**	**1 684 275**	**6 580 370**

Tabell 3.11 Brutto investeringer per formål per år. Tall i 1 000 kr

3.11.2 Langsiktig drifts- og investeringsanalyse

Rådmannen utarbeidet i 2018 en langsiktig drifts- og investeringsanalyse (LDIA) (https://ldia2019.stavanger.kommune.no/) som sammenfatter en analyse av kommunens økonomi i et langsiktig perspektiv. Formålet med analysen har vært å vise ulike framskrivinger av kommunens økonomi basert på sannsynlige demografiske endringer og nye krav og mål for de ulike tjenestene. I tillegg er framskrivingene basert på mål og strategier som er forankret i kommuneplanen, samt ulike tema- og fagplaner.

Analysene viste en tydelig trend der utgiftsveksten forventes å være høyere enn inntektsveksten i alle simulerte scenarioer. Simuleringene viser at kommunen vil ha betydelig omstillingsbehov i årene som kommer dersom en skal lykkes med å opprettholde de økonomiske måltallene. Demografisk utvikling, økt antall eldre og hjelpetrengende, kommunens egne målsetninger og ambisjoner for de ulike tjenestene og investeringsbehov som følger av utbyggingsplaner antas å være noen av hovedårsakene til utgiftsveksten.

Resultatene fra analysen medgir at dersom kommunen skal lykkes med å opprettholde en bærekraftig økonomi, vil det være nødvendig å revurdere kommunens mål og ambisjoner for investeringer. Omstillingsbehovene som fremkom i analysene, innebærer at kommunen trolig må effektivisere langt mer enn de statlige signalene om effektivisering på 0,5 % per år, jf. omtale i statsbudsjettene de siste årene. Et systematisk og kontinuerlig arbeid med effektivisering av kommunen, etterfulgt av tydeligere prioriteringer, vil være avgjørende.

Rådmannen vil i løpet av 2020 revidere deler av den langsiktige drift- og investeringsanalysen.

3.11.3 Finansiering av investeringer

Utvikling av lånegjeld

Det er budsjettert med et låneopptak knyttet til investeringsprosjekter i regi av kommunekassen på kr 400,8 mill. i 2020, kr 792,8 mill. i 2021, kr 855,4 mill. i 2022 og kr 1 017,4 mill. i 2023. Det er videre budsjettert med låneopptak i kommunekassen for videre utlån til kommunale foretak på kr 270,8 mill. i 2020, kr 282,1 mill. i 2021, kr 374,8 mill. i 2022 og kr 238,1 mill. i 2023. Det vises til tabell 3.13 for en oversikt over investeringsnivå og låneopptak knyttet til det enkelte foretak. Dette gir et samlet låneopptak for Stavanger kommune på kr 671,6 mill. i 2020, kr 1 074,9 mill. i 2021, kr 1 230,2 mill. i 2022 og kr 1 255,5 mill. i 2023. Beregnet brutto lånegjeld (ekskl. startlån) per 31. desember 2023 er da på kr 10,0 mrd. En oversikt over utviklingen i ordinære lån i planperioden framkommer av kolonne 3 i tabell 3.12.

Startlån

Startlån har de siste årene vært et viktig virkemiddel i det boligsosiale arbeidet. Basert på forventet utvikling i etterspørsel etter startlån og forventet nivå på ubrukte lånemidler per 31. desember 2019, foreslår rådmannen en årlig låneramme for startlån på kr 220 mill. i kommende planperiode. Avdrag og renter på startlån betjenes av de respektive låntakerne og påvirker ikke kommunens resultat. Det er imidlertid alltid en risiko knyttet til mislighold. En oversikt over startlån framkommer i kolonne 2 i tabell 3.12.

Tall i mill. kroner	Startlån	Ordinære lån	Sum lån	Lån med tilskuddsordninger fra Husbanken	Lån VAR-sektor	Ordinære lån minus lån med tilskudds-ordninger og VAR-sektor
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
Beregnet lånegjeld 31.12.2019	**2 192**	**7 571**	**9 763**	**594**	**1 743**	**5 234**
+ Låneopptak 2020	220	672	892	0	158	513
- Avdrag 2020	-126	-392	-519	-55	-71	-267
Beregnet lånegjeld 31.12.2020	**2 286**	**7 850**	**10 136**	**539**	**1 830**	**5 481**
+ Låneopptak 2021	220	1 075	1 295	0	160	915
- Avdrag 2021	-135	-427	-562	-55	-73	-299
Beregnet lånegjeld 31.12.2021	**2 371**	**8 498**	**10 868**	**485**	**1 916**	**6 097**

Tall i mill. kroner	Startlån	Ordinære lån	Sum lån	Lån med tilskuddsordninger fra Husbanken	Lån VAR-sektor	Ordinære lån minus lån med tilskudds-ordninger og VAR-sektor
+ Låneopptak 2022	220	1 230	1 450	0	172	1 058
- Avdrag 2022	-144	-467	-611	-49	-76	-342
Beregnet lånegjeld 31.12.2022	**2 447**	**9 261**	**11 708**	**436**	**2 013**	**6 812**
+ Låneopptak 2023	220	1 255	1 475	0	171	1 085
- Avdrag 2023	-153	-490	-643	-37	-78	-375
Beregnet lånegjeld 31.12.2023	**2 514**	**10 026**	**12 540**	**399**	**2 105**	**7 522**

Tabell 3.12 Oversikt over lånetyper med låneopptak og avdragsplan. Tall i mill. kr.

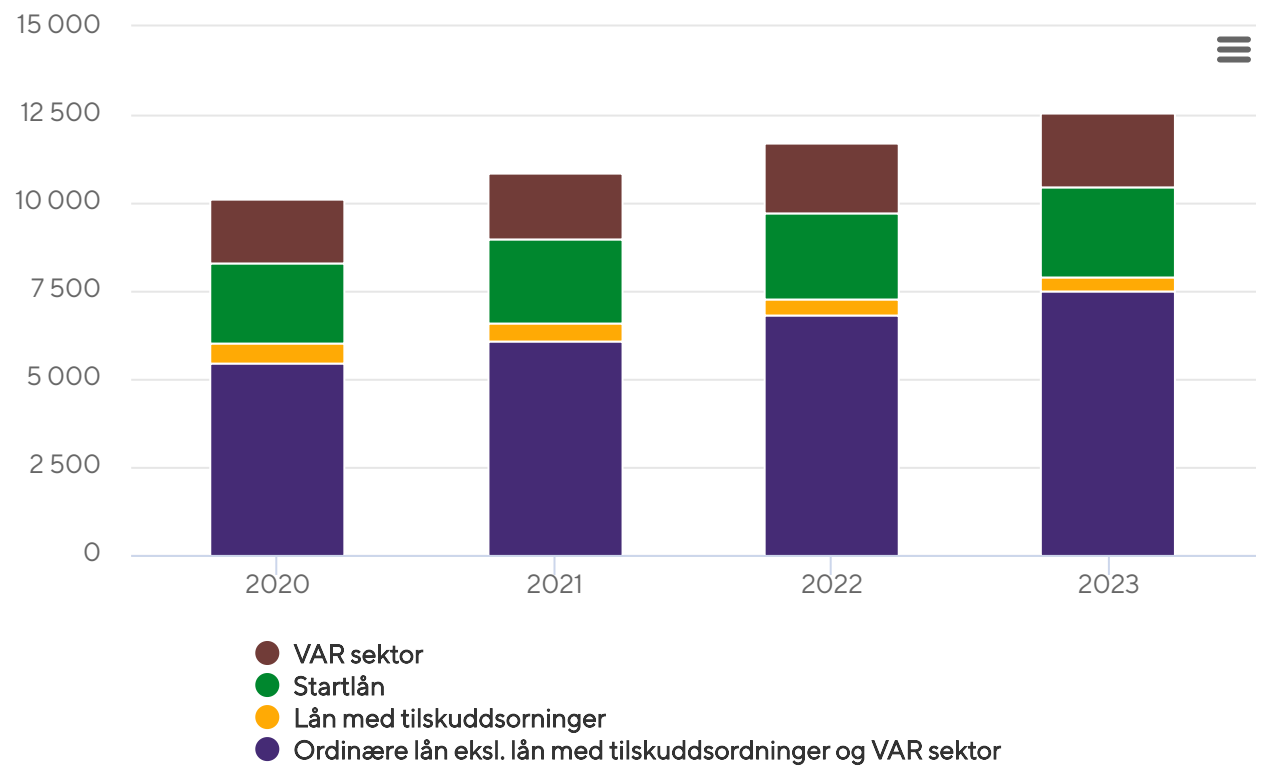

Figur 3.10 Utvikling i lånegjeld fordelt på ulike lånetyper

Tabell 3.13 viser investeringsnivå og låneopptak i planperioden for det enkelte foretak. Det vises til kapittel 10 for en omtale av investeringsprosjektene. Det legges opp til at det skal foretas låneopptak i kommunekassen for videre utlån til foretakene. Låneopptak knyttet til foretakene vil av den grunn bidra til å øke brutto lånegjeld for kommunekassen.

	INVESTERINGSTABELL KF 2020-2023	Total prosjektkostnad	2020	2021	2022	2023
	STAVANGER BOLIGBYGG KF					
	Ordinære investeringer					
1	Boliger til flyktninger og vanskeligstilte, bygging og kjøp		15 000	15 000	15 000	15 000
2	St.Petri aldershjem,riving, nytt bofellesskap for eldre	64 000	2 000	20 000	30 000	12 000
3	Overtakelse av bofellesskap for personer med utviklingshemming, inkl. to personalbaser (Gunar Warebergs gate)	40 000			40 000	
4	Stokkaveien, bofelleskap rus og psykriatri	28 800	8 000			
5	Overtakelse av to personalbase i brukereid bofelleskap (Tastarustå B7og Søra Både)	10 000			10 000	
6	Haugåsveien 26/28, riving og nybygg – omsorgsboliger inkl. personalbaser i bofellesskap	40 000	2 000			31 000
7	Bofellesskap for unge personer med autisme	42 000			2 000	10 000
8	Lagårdsveien		2 000			
9	Bofellesskap for unge fysisk funksjonshemmede	34 000			2 000	10 000
10	Nytt bofellesksap for personer med utviklingshemming til erstatning av Worsegården	35 000			1 000	6 000
11	Bofellesskap for eldre/demens	56 000		2 000	5 000	10 000
	Etablererboliger					
1	Tastarustå B7, etablererboliger inkl. 6 Puh boliger og én personalbase	199 500	40 000	60 000	60 000	7 800
2	Søra Bråde, etablererboliger	117 000	30 000	32 000	44 000	6 000
3	Gunnar Warebergs gate, bofellesskap for personer med utviklingshemming (ett brukereid inkl. personalbase og ett ordinært inkl. personalbase).	70 000	20 000	30 000	10 000	
	Sum Stavanger boligbygg KF		**119 000**	**159 000**	**219 000**	**107 800**
	Låneopptak		**110 800**	**142 100**	**202 800**	**69 100**
	STAVANGER UTVIKLING KF					
1	Kjøp og utvikling av eiendommer		170 000	170 000	170 000	170 000

	INVESTERINGSTABELL KF 2020-2023	Total prosjektkostnad	2020	2021	2022	2023
	Sum Stavanger utvikling KF		170 000	170 000	170 000	170 000
	Låneopptak		154 000	136 000	168 000	165 000
	SØLVBERGET KF					
1	Datautstyr, meråpent bibliotek på Rennesøy og Finnøy mv.		2 500	500	500	500
	Sum Sølvberget KF		**2 500**	**500**	**500**	**500**
	Låneopptak		**1 960**			
	STAVANGER NATUR- OG IDRETTSSERVICE KF					
1	Kjøretøy, maskiner mv.		6 000	6 000	6 000	6 000
	Sum Stavanger Natur- og idrettsservice KF		**6 000**	**6 000**	**6 000**	**6 000**
	Låneopptak		**4 000**	**4 000**	**4 000**	**4 000**
	STAVANGER BYGGDRIFT KF					
1	Egenkapitalinnskudd i KLP mv.		2 200	2 300	2 400	2 500
	Sum Stavanger byggdrift KF		**2 200**	**2 300**	**2 400**	**2 500**
	Låneopptak					
	STAVANGER PARKERINGSSELSKAP KF					
1	Parkeringsteknisk utstyr		6 000	2 000	2 000	2 000
	Sum Stavanger Parkeringsselskap KF		**6 000**	**2 000**	**2 000**	**2 000**
	Låneopptak					
	SUM INVESTERINGSNIVÅ		**305 700**	**339 800**	**399 900**	**288 800**
	SUM EGENFINANSIERING		**34 940**	**57 700**	**25 100**	**50 700**
	SUM LÅNEOPPTAK		**270 760**	**282 100**	**374 800**	**238 100**

Tabell 3.13 Investeringsbudsjett – kommunale foretak

Lån som kommunale selskap tar opp selv er ikke inkludert i tallene, da disse kapitalutgiftene budsjetteres som overføringer til selskapene. Dette gjelder blant annet Sørmarka flerbrukshall IKS, Multihallen og Storhallen IKS og Stavanger konserthus IKS som per 31. desember 2020 vil ha gjennomført et samlet låneopptak på kr 1,3 mrd. Sørmarka flerbrukshall IKS foretar nytt låneopptak på kr 146,3 mill. i 2020 i forbindelse med realisering av Sola

Arena. For 2020 er det budsjettert med et samlet tilskudd på kr 56,1 mill. som skal dekke Stavanger kommunes andel av kapitalkostnadene til de tre selskapene.

Selskap (tall i 1000 kr)	Opprinnelig lånesaldo	Tilleggslån	Sum lån	Tilskudd kapital-kostnader 2020	Tilskudd drift 2020	Sum tilskud 2020
Stavanger konserthus IKS (100 %)	500 000	276 200	776 200	41 700	9 500	51 200
Multihallen og Storhallen IKS (53,65%)	160 000		160 000	4 000	3 500	7 500
Sørmarka flerbrukshall IKS (53,65%)	200 000	184 175	384 175	10 400	7 300	17 700
Sum	860 000	460 375	1 320 375	56 100	20 300	76 400

Tabell 3.14 Interkommunale selskap – lån og tilskudd. Tall i 1000 kr

Figur 3.11 viser utviklingen i brutto lånegjeld for Stavanger kommune med og uten startlån i kommende planperiode (inklusive lån for videre utlån til kommunale foretak). Det er lagt til grunn en gjennomsnittsrente for alle nye lån på om lag 2,6 % i 2020. Det er budsjettert med kr 568,6 mill. i netto kapitalutgifter i 2020, med en videre økning til kr 706 mill. i 2023. Det gis en detaljert oversikt over utviklingen i kapitalutgiftene i kapittel 3.12.

En økende brutto lånegjeld i kombinasjon med et stigende rentenivå, vil kunne medføre at en stadig større andel av driftsinntektene må anvendes til å betjene kapitalkostnader. Av finansreglementet framgår det at minimum 1/3 av gjeldsporteføljen skal ha flytende rente, (rentebinding kortere enn ett år), minimum 1/3 skal ha fast rente, mens 1/3 skal vurderes ut ifra markedssituasjonen. Andelen av brutto lånegjeld som har flytende rente er per 2. tertial 2019 på ca. 1/3. En høy grad av rentesikring gjør kommunen mindre sårbar for renteøkning de nærmeste årene. Beregnet effekt av en renteøkning på ett prosentpoeng i ett år, er på ca. kr 14,2 mill. per 2. tertial 2019. Dette omfatter også de deler av låneporteføljen som finansieres av blant annet gebyrinntekter. Dette må videre ses i sammenheng med tilhørende økning i renteinntekter knyttet til for eksempel ansvarlig lån i *Lyse AS* . Det foretas løpende en vurdering av fordelingen mellom fast og flytende rente basert på markedssituasjonen.

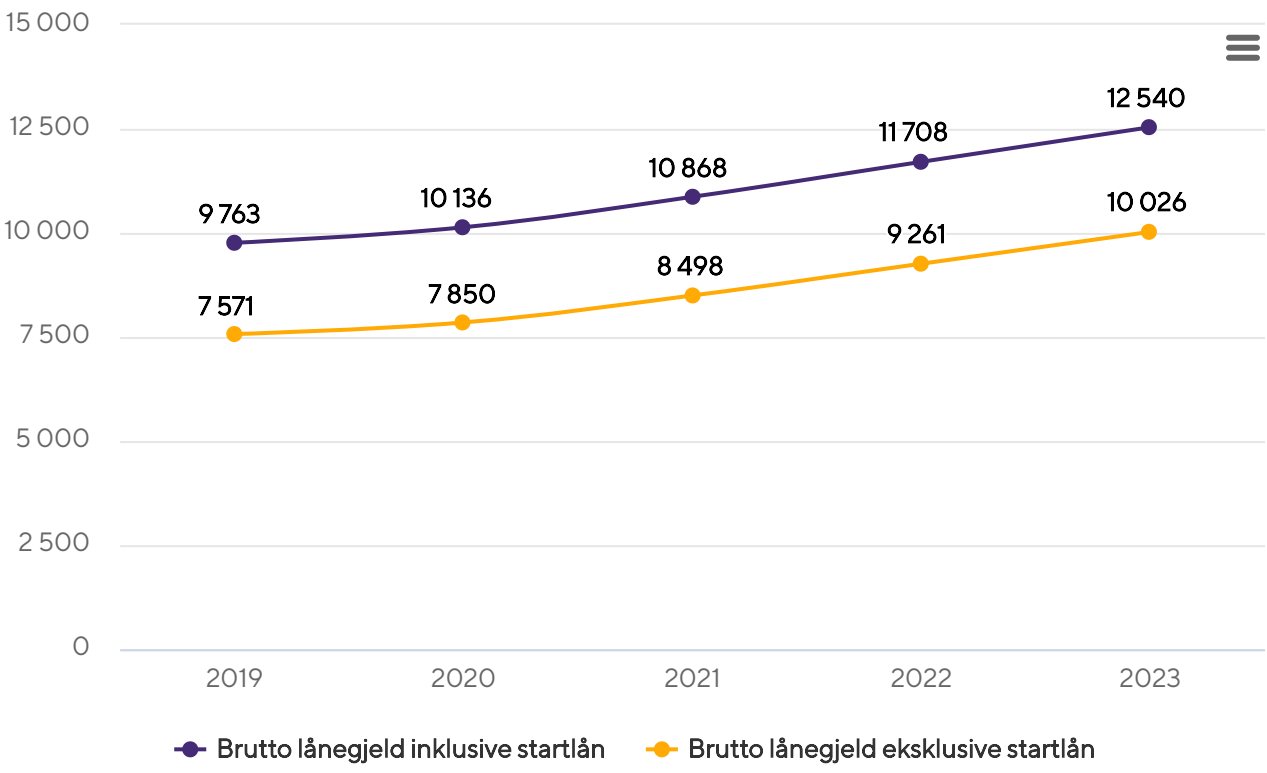

Figur 3.11 Utvikling i brutto lånegjeld 2013-2022. Tall i mill. kr.

Når kommunens lånegjeld sammenlignes med andre ASSS-kommuner benyttes blant annet begrepet netto lånegjeld. Netto lånegjeld defineres som langsiktig lånegjeld (ekskl. pensjonsforpliktelser) fratrukket totale utlån (startlån og ansvarlig lån i Lyse) og ubrukte lånemidler. Figur 3.12 viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter for ASSS-kommunene i perioden 2017-2018 (konserntall). I den aktuelle perioden har Stavanger kommune en netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter som er lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene.

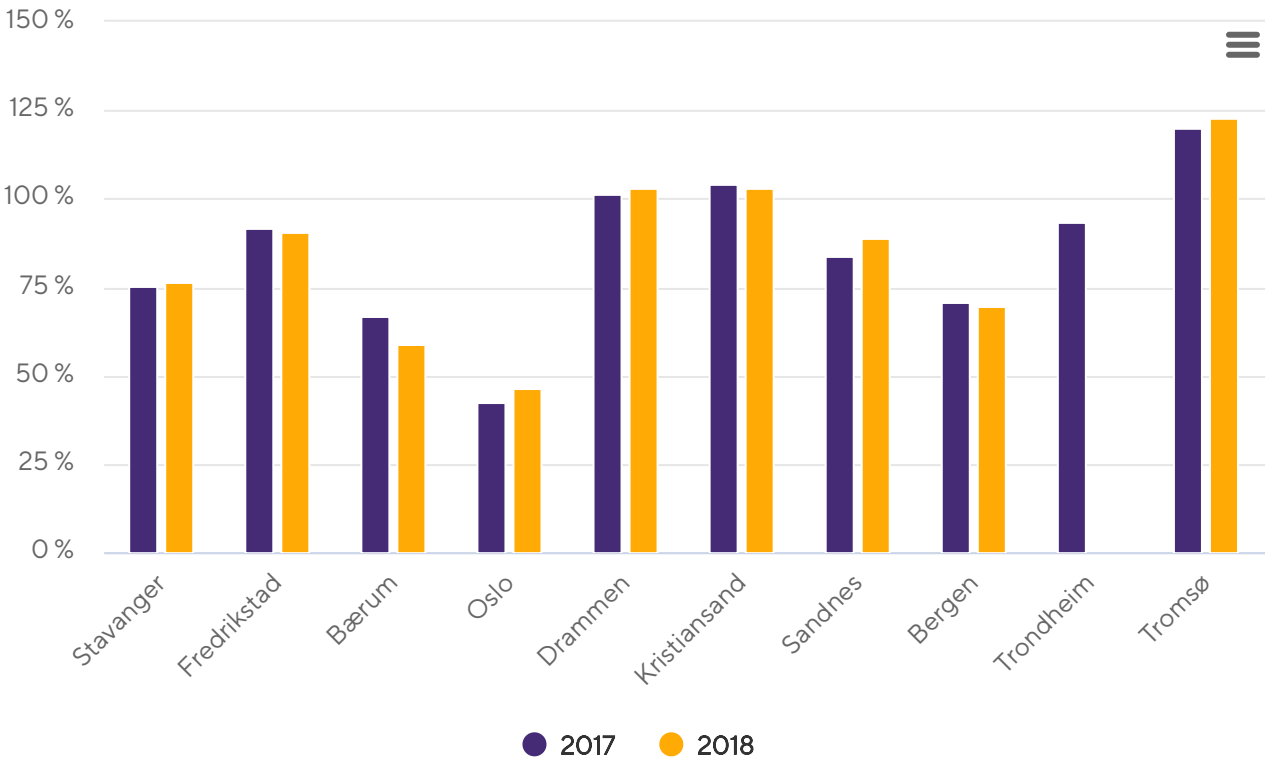

Figur 3.12 Netto lånegjeld per innbygger i ASSS-kommuner (konsern)

3.11.4 Gjeldsgrad

Gjeldsgraden er et sentralt nøkkeltall i Stavanger kommunes finansielle strategi.

Gjeldsgraden viser forholdet mellom brutto lånegjeld og driftsinntekter (ekskl. finansinntekter), og gir en indikasjon på kommunens økonomiske handlingsrom.

En høy gjeldsgrad medfører at en betydelig andel av driftsbudsjettet må avsettes til betaling av renter og avdrag, noe som reduserer det økonomiske handlingsrommet.

Stavanger kommune har som målsetting at gjeldsgraden (ekskl. startlån) over tid ikke skal ligge høyere enn 60 %.

I forslag til *Handling- og økonomiplan 2020-2023* legges det til grunn at gjeldsgraden blir på 71,6 % i 2020, 77,2 % i 2021, 83,8 % i 2022 og 90,4 % i 2023. Det legges videre til grunn et årlig opptak av startlån på kr 220 mill. i planperioden. Gjeldsgraden inkludert startlån vil være på 92,5 % i 2020, 98,8 % i 2021, 106,0 % i 2022 og 113,1 % i 2023. Moderat vekst i driftsinntektene i kombinasjon med en høy netto vekst i gjeldsnivået som følge av høyt låneopptak, medfører at gjeldsgraden stiger til et nivå som ligger vesentlig over det langsiktige målet på 60 %. Figur 3.13 viser utviklingen i gjeldsgraden, med og uten startlån, fra 2019 til og med rådmannens budsjettforslag for planperioden 2020–2023.

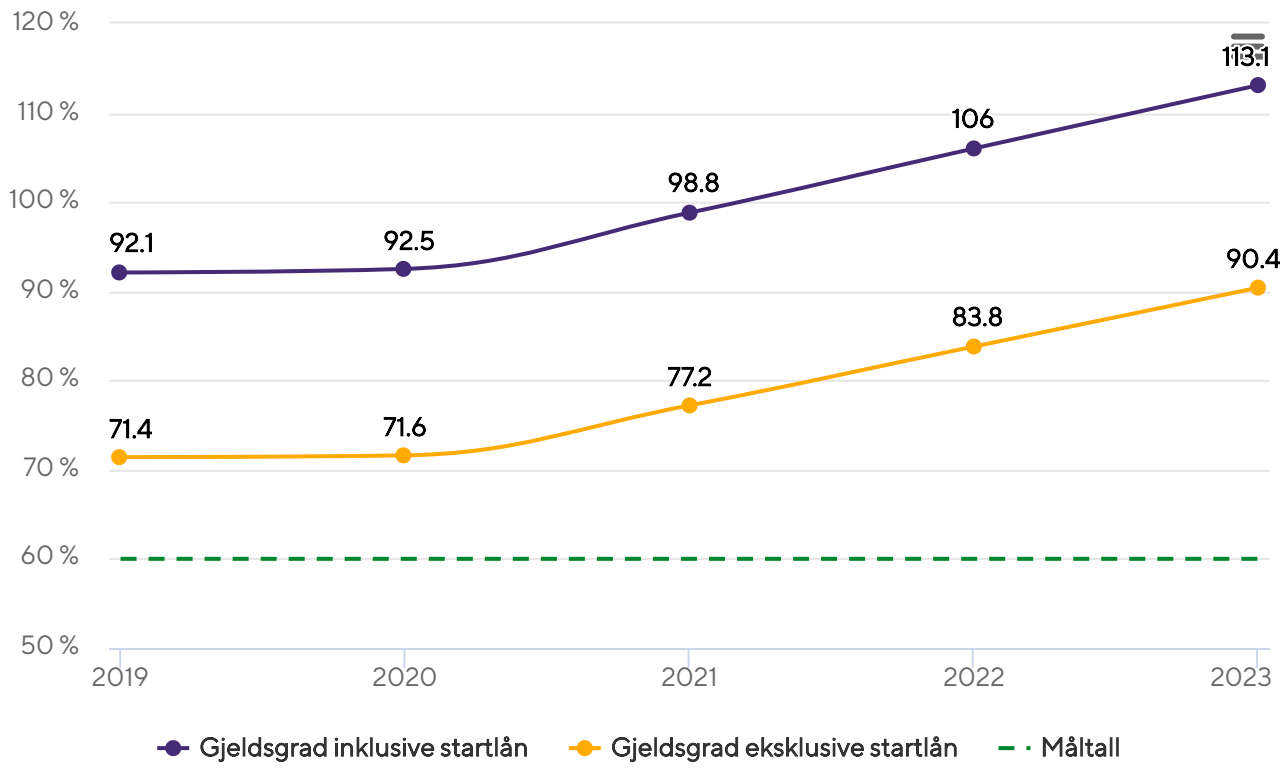

Figur 3.13 Utvikling i gjeldsgrad i perioden 2019-23

3.11.5 Investeringsprosjekter

Skole

Rådmannens forslag til investeringer i skolebygg tar utgangspunkt i rullert plan for skolestruktur 2015-2020, politiske vedtak og elevtallsframskrivinger for perioden 2020-2035. En analyse av elevtallsframskrivingene ble lagt fram for bystyret i sak 71/19 kommunalstyret for oppvekst 17. juni 2019.

Nye skolebygg utformes etter Stavanger kommunes Arealnormer for nye skolebygg vedtatt i 2014. Det tas sikte på å legge fram en skolebruksplan for nye Stavanger i 2020. Planen vil ha et langsiktig perspektiv og skal si noe om behovet for investeringer i skolebygg de neste 16 årene.

Fram mot 2025 ventes elevtallet å synke på barnetrinnet i Madla, Hinna og Hillevåg bydeler, mens det ventes å stige i Storhaug og Eiganes/Våland bydel. I Hundvåg, Tasta, Rennesøy og Finnøy kommunedel ventes elevtallet på barnetrinnet å holde seg noenlunde stabilt fram til 2025.

Det er allerede vedtatt at kapasiteten på barnetrinnet skal utvides i Storhaug bydel og på Vaulen skole i Hillevåg bydel. Rådmannen ser at det også kan bli behov for å øke kapasiteten på barnetrinnet i Eiganes/Våland bydel og foreslår at det gjennomføres en mulighetsstudie for vurdering av ulike løsninger for kapasitetsutvidelse her. På ungdomstrinnet ser det ikke ut til å bli behov for å øke kapasiteten. Enkelte justeringer av inntaksområder kan bli aktuelt.

Flere av skolebyggene i Stavanger trenger oppgradering. Det er vedtatt at Tastaveden skole og Kvernevik skole skal rehabiliteres. For å få nok ressurser til å gjennomføre prosjektene som skal sikre nok elevplasser fort nok, er det imidlertid behov for å utsette prosjekter som innebærer en generell bygningsmessig oppgradering. Rådmannen foreslår derfor at rehabiliteringen av Tastaveden og Kvernevik skole utsettes. For Kvernevik skole foreslås det at det gjennomføres en mulighetsstudie for å få fram ulike alternativer når det gjelder omfang og framdrift for rehabiliteringen, og slik at denne ses i sammenheng med andre utviklingsprosjekter i bydelen.

Barnehage

Behov for utbyggingen av nye barnehageplasser blir vurdert årlig gjennom rullering av barnehagebruksplanen for å fange opp endringer i befolkningsveksten.

Antall barnehageplasser blir til enhver tid dimensjonert i tråd med forventet antall barn med lovfestet barnehagerett etter barnehagelovens §12 a. Behovstallene i planen baserer seg på oppdaterte befolkningsframskrivningstall per juni 2019, og viser at det fram til 2022 vil være en svak nedgang i antall barn i barnehagealder. Barnetallene er deretter forventet å øke. Planen legger til grunn et ønsket måltall for andel barn i barnehage på 92 %.

Hovedbildet i foreliggende plan er at det en rimelig god balanse mellom behov og kapasitet kommunedelene, med unntak av i sentrumsnære områder; på Storhaug og Våland er det for få plasser. I Hillevåg og Hinna er det derimot for mange plasser. Det er en uttalt målsetting at foreldre i størst mulig grad skal få tilbud om barnehageplass i egen kommunedel.

På Storhaug vil det i løpet av planperioden bli etablert to nye kommunale barnehager, noe som medfører at det mot slutten av planperioden vil være rimelig god balanse mellom behov og kapasitet.

Fra 1. januar 2020 er Finnøy, Rennesøy og Stavanger én kommune. Både på Finnøy og Rennesøy har barnehagene god kapasitet. Behovet for plasser er ventet å være rimelig stabilt på Rennesøy, mens vi venter en nedgang på Finnøy (10-15 %). En mulig utfordring både på Finnøy og Rennesøy vil være å sikre gode og solide fagmiljø i små barnehager.

Hovedgrepet for å få bedre balanse mellom behov og kapasitet i alle kommunedelene er å etablere nye, permanente barnehageplasser i kommunedeler med underkapasitet og samtidig redusere antall plasser i kommunedeler med overkapasitet (Hillevåg og Hinna). Mot slutten av planperioden forventer vi å ha rimelig god balanse mellom behov og kapasitet i alle kommunedeler.

I Handlings- og økonomiplan 2020-2023 er det ikke foreslått midler til nye plasser. De vedtatte prosjektene i sentrumsnære områder i planperioden vil være et godt bidrag til å nå målet om full barnehagedekning i kommunedelene. Allerede vedtatte utbyggingsprosjekter i Tasta kommunedel gjennomføres for å sikre fremtidens barnehagebehov i bydelen.

Helse- og omsorgsbygg

Stavanger kommune fortsetter omstillingsarbeidet innenfor levekårsområdet, blant annet gjennom Leve HELE LIVET-satsingen. Målet er at flest mulig har et aktivt liv og klarer seg best mulig. Gjennom forebygging, rehabilitering, velferdsteknologi og sosialt nettverk skal den enkelte bruker støttes i å ha et aktivt liv med god livskvalitet framfor å bli passiv mottaker av hjelp og pleie. Omstillingsarbeidet krever en omprioritering av ressurser fra institusjonstjenester til hjemmebaserte tjenester, og fra hjelpetjenester til rehabilitering og selvhjelp. Kommunen må arbeide systematisk med å utvikle og ta i bruk nye måter å løse oppgavene på, for å kunne ivareta tjenestebehovene til byens innbyggere.

Antallet som venter på plass i bofellesskap for personer med rus- og psykiske lidelser viser at det fortsatt er et behov for å etablere nye bofellesskap. I tillegg skal det tilrettelegges for et mer differensiert tilbud som samtidig bidrar til god utnyttelse og sirkulasjon av plassene i de eksisterende boligene. For eksempel skal det prøves ut en ordning der beboere som ønsker å flytte ut av bofellesskapet kan bosette seg i en nærliggende leilighet, og fortsatt motta tjenester fra bofellesskapet.

Det er til sammen 174 plasser i bofellesskapene for personer med utviklingshemming i virksomhetene Bo og aktivitet Nord og Sør og Dagsenter og avlastning. Per august 2019 stod 80 personer på venteliste til plass i bofellesskap, og nye søkere vil komme til hvert år. Utbygging av bofellesskap for utviklingshemmede er derfor en prioritert oppgave i planperioden.

Velferdsteknologi er et av kommunens viktigste satsingsområder innen Helse og velferd. Hovedmålet er at velferdsteknologien skal være en integrert del av kommunens tjenestetilbud, som skal bidra til en tryggere, mer aktiv og selvstendig hverdag for innbyggere i Stavanger med behov for helse- og velferdstjenester. Alle kommunale omsorgsbygg, både nye og gamle, må få trådløst nettverk slik at kommunen kan ta i bruk digitale verktøy og ny velferdsteknologi etter hvert som den blir tilgjengelig.

Investeringstiltak innen Helse og velferd gjennomføres både i regi av Stavanger kommune og Stavanger boligbygg KF. Nedenfor henvises det til prosjekt i regi av kommunekassen.

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
	Diverse bygg, anlegg og felles investeringer					
1	Teknisk lager utbygging	4 500	1 000	3 500		
	Rehabilitering av teknisk lager og kontorer på Judaberg i henhold til vedtatt økonomiplan 2019-2022 for Finnøy kommune. Rådmannen foreslår å bevilge kr 4,5 mill. til dette formålet i planperioden.					
2	Brannstasjon, nybygg	15 000	13 900			
	Privat utbygger har solgt tomt med tilhørende brannstasjon til kommunen på Judaberg. Planlegging er i gang og det er avtalt overlevering av ny brannstasjon høsten 2020. Rådmannen foreslår å bevilge kr 13,9 mill. til formålet i planperioden.					
3	IKT oppgraderinger		625	625	625	625
	Det er i økonomiplan 2019-2022 for Rennesøy kommune vedtatt en årlig bevilgning til generelle IKT-oppgraderinger. Rådmannen foreslår at disse midlene blir videreført og brukes i henhold til behov i ny kommune.					
4	Nytt kommunehus, inkl sentrumsutvikling og rekkefølgekrav	80 000		30 000	36 000	6 000

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023

Det er i økonomiplan 2019-2022 for Rennesøy kommune vedtatt å sette av midler til nytt kommunehus. Rådmannen foreslår å sette av kr 72 mill. til formålet i planperioden og arbeidet sees i sammenheng med etablering av innbyggertorg i Rennesøy.

5	Vestre Åmøy velforening, ballbinge		50	50		

Vestre Åmøy velforening har fått tilsagn om spillemidler ved realisering av en ballbinge. Realiseringen forutsetter en kommunal medfinansiering på totalt kr 300 000. Rådmannen foreslår å avsette de siste kr 0,1 mill. til formålet i planperioden.

6	Fjøløy, kommunal egenandel befalsmesse		375	375	375	375

Tiltaket finansierer årlig rehabilitering av bygningsmassen på Fjøløy. Rådmannen foreslår å avsette kr 1,5 mill. i planperioden til formålet.

7	Administrasjonsbygg, utbedring		1 000	1 000	1 000	1 000

Det er fortløpende behov for utbedring/ombygging /tilpassing av samtlige kommunale kontor- og administrasjonsbygg. Rådmannen foreslår å videreføre en årlig bevilgning på kr 1 mill. i planperioden.

8	Schancheholen, brannstasjon (ferdig 2021)	143 000	64 500	60 000	13 500	

Stavanger og åtte andre eierkommuner vedtok Rogaland brann og redning IKS sitt forslag i 2014 til ny brannstasjonsstruktur i Sør-Rogaland. Plassering av sentrumsstasjoner i Stavanger kommune ble valgt som beste alternativ ut fra krav til innsatstider. Sentrumsstasjonene plasseres i Schancheholen og Lervig. Revidert kostnadsramme for Schancheholen brannstasjon iht. formannskapssak 108/18 er kr 143 mill. Prosjektet forventes ferdigstilt ved utgangen av 2021.

9	Byggemodning Madla/Revheim	932 596		28 000	86 130	37 580

I Handlings og økonomiplanen 2019-2922 ble utbyggingen på Madla/Revheim lagt inn av bystyret for å sikre kapasitet og boligtyper som gjør at kommunen beholder og tiltrekker en større andel av unge i etableringsfasen. Rådmannen foreslår å forskyve igangsettelsen av utbyggingen til 2021 og at kommunen bruker 2020 til å redusere usikkerhetene knyttet til fremdriften, kostnadsanslaget og likviditetsutviklingen av prosjektet.

10	Egenkapitaltilskudd KLP		23 600	26 000	28 500	31 300

De årlige egenkapitaltilskuddene i KLP føres som investering. For sykepleierordningen beregnes egenkapitaltilskuddet av pensjonsgrunnlaget per 1. januar i budsjettåret. For fellesordningen beregnes tilskuddet av premiereserven (avsetning til medlemmenes opptjente pensjonsrettigheter) per 1. januar i budsjettåret. Satsene videreføres fra 2019 med hhv. 0,3 % for fellesordningen og 0,7 % for sykepleierordningen. Det er lagt til grunn en årlig vekst på 10 %.

11	El-bil, lading på gatelys		2 000	2 000		

Ved behandling av Handlings- og økonomiplan 2018-2021 vedtok bystyret å avsette kr 8 mill. til El-bil ladning på gatelys. Prosjektet har en årlig bevilgning på kr 2 mill. til og med 2021. Rådmannen foreslår å videreføre prosjektet frem til 2021.

12	Hillevåg , områdeløft		2 000			

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023

Ved behandling av Handlings- og økonomiplan 2017-2020 vedtok bystyret å avsette totalt kr 7 mill. til å gjennomføre tiltak som gir et områdeløft for Hillevåg. Rådmannen foreslår å videreføre siste del av bevilgningen på kr 2 mill. i 2020.

13	Kjøp og utvikling av prosjekter		5 300	5 300	5 300	5 300

Rådmannen foreslår å bevilge kr 5,3 mill. årlig til grunninnløsninger, kjøp og utvikling av prosjekter i prioriterte satsingsområder som eksempelvis i sentrum samt andre utviklingsprosjekter.

14	Kvernevik og Sunde bydelshus (ferdig 2021)	6 600	1 000	3 500		

Formannskapet vedtok i sak 151/15 at det skal bygges et kombinert bydels- og helsehus innenfor områdeplan 2017. I sak 16/17 vedtok bystyret at rådmannen kunne inngå kontrakt med OPS-leverandør Konsortiet. Denne er signert og regulering av tomten pågår. Det er behov for midlertidig parkering og møblering av lokaler som skal disponeres av kommunen. En samlet kostnadsramme utgjør kr 6,6 mill. og er vedtatt i Handlings- og økonomiplan 2017-2020. Forventet ferdigstillelse av bygget er forsinket som følge av uforutsette forhold i grunnen, forventet ferdigstillelse er nå mai 2021 med påfølgende start av leieavtalen.

15	Nye Tou , 3. byggetrinn (ferdig 2020)	61 000	34 500	6 500		

Byggetrinn 3 av Nye Tou er siste trinn av pågående arbeidet ved Tou scene, og omfatter oppgradering av ølhaller, gjenstående fasader, scene 1, heis, administrasjonsfløy og loft. Prosjektet har en kostnadsramme på kr 61 mill. og er forventet ferdigstilt i 2020. Rådmannen foreslår å bevilge kr 61 mill. til formålet.

16	Smartteknologi		6 000			

Ved behandling av Handlings- og økonomiplan 2017-2020 vedtok bystyre å avsette kr 7 mill. årlig til investeringer i Smartby-infrastruktur frem til 2020. I KMU vedtak 120/19 bes rådmannen om å vurdere å innlemme kr 1,1 mill. for å dekke kostnadene til smartteknologi på Hinna bofelleskap. Rådmannen foreslår å bruke kr 1 mill. av for å dekke smartteknologi på Hinna Bofelleskap og at resterende kr 6 mill. blir avsatt til andre investeringer i smartby-infrastrukturen.

17	Stavanger rådhus, rehabilitering (ferdig 2024)	293 000	10 000	10 000	30 000	80 000

Det ble i løpet av 2018 gjennomført en omfattende mulighetsstudie om rehabilitering av rådhuset. Med bakgrunn i utredningen har formannskapet i sak 94/18 vedtatt å oppgradere rådhuset. Prosjektet omfatter utvikling og rehabilitering for å gjøre bygget tidsmessig, samt øke byggets kapasitet sammenlignet med i dag. Prosjektet har en total kostnadsramme på kr 293 mill. Rådmannen foreslår å bevilge kr 293 mill. til formålet og flytte ferdigstillelse dato til 2024.

18	Avvik- og varslingssystem		800			

Dagens avvikssystem ivaretar ikke behovene organisasjonen har for å støtte opp om og legge til rette for at ansatte enkelt kan melde avvik og ledere følge opp disse. Konsekvensene av dette er at avvik ikke blir innmeldt og at organisasjonen mangler viktig grunnlag for forbedrings- og utviklingsarbeid og oppfølging i forhold til hms/arbeidsmiljø. Bystyret vedtok ved behandling av Handlings- og økonomiplan 2017-2020 å avsette kr 6 mill. til anskaffelse og implementering av nytt system. Rådmannen foreslår å videreføre bevilgningen med kr 0,8 mill. i 2020.

19	Lervig Brannstasjon (ferdig 2023)	174 000	10 000	44 000	50 000	58 000

Stavanger og åtte andre eierkommuner vedtok Rogaland brann og redning IKS sitt forslag i 2014 til ny brannstasjonsstruktur i Sør-Rogaland. Plassering av sentrumsstasjoner i Stavanger kommune ble valgt som beste alternativ ut fra krav til innsatstider. Sentrumsstasjonene plasseres i Schancheholen og Lervig. Revidert kostnadsramme for Lervig brannstasjon iht. formannskapsskap 108/18 er kr 174 mill. Kostnader knyttet til kai og grønt tak medfører at brannstasjonen i Lervig er dyrere enn brannstasjonen i Schancheholen. Prosjektet forventes ferdigstilt i 2023.

20	Lervig, parkering og næring (ferdig 2023)	165 000	1 000	5 000	100 000	59 000

Sammen med ny skole og idrettshall i Lervig skal det i samme kvartal bygges parkering, barnehage, næring, kontorer og bydelsfunksjoner. Området utvikles som et prosjekt der parkering skal være ferdig samtidig med skolestart som tidligst er klar 2023. Hele Lervigskvartalet skal være ferdig utbygd i løpet 2024.

21	Lervig, kontorer (ferdig 2024)	132 000	1 000	1 000	10 000	60 000

Sammen med ny skole i Lervig og idrettshall skal det i samme kvartal bygges parkering, næring, barnehage, kontorer og bydelsfunksjoner. Området utvikles som et prosjekt der kontorer i Lervigskvartalet skal være ferdig utbygd i løpet av 2024.

22	Lervig, bydelsfunksjoner (ferdig 2024)	50 000	1 000	1 000	6 000	20 000

Sammen med ny skole i Lervig og idrettshall skal det i samme kvartal bygges parkering, næring, barnehage, kontorer og bydelsfunksjoner. Området utvikles som et prosjekt der bydelsfunkjsoner i Lervigskvartalet skal være ferdig utbygd i løpet av 2024.

23	Herbarium	14 500	9 850			

Administrasjonsbygget Herbarium vil være klart til innflytting ved årsskiftet 2019/2020. Bygget skal gi plass til alle ansatte som i dag sitter i Arnerettedalsgate 12 og Rådhuset, hovedsakelig ansatte i Økonomi og organisasjon, Oppvekst og utdanning, Innovasjon og støttetjenester og Prosjektkontor. Utgifter til møbler og IT-utstyr påløper seg til ca. kr 9,8 mill. i 2020. Rådmannen foreslår å bevilge kr 9,8 mill. i 2020.

24	Kvernevik og Sunde bydelshus, rekkefølgekrav parkering og adkomst	5 250	2 750	2 500		

Prosjektet må ses sammen med linje 14. Prosjektet gjelder en permanent parkering for bydelshuset som skal bekostes av kommunen. Parkering skal skje i et nytt felles parkeringsanlegg. Forventet kostnadsramme er kr 5,2 mill. i planperioden. Rådmannen foreslår å godkjenne kostnadsrammen.

25	Regnskap, kundebehandlingsystem og remittering autopay		450			

Det foreslås midler for å digitalisere og automatisere prosesser i tilknytning til økonomi og lønnssystem samt integrasjoner mot andre systemer. Kr 0,45 mill. skal brukes til system for oppdragsstyring med hensyn til metode, risiko, kvalitet, dokumentasjon, oppbevaring og internkontroll. Det er et delmål at regnskaps og oppdrags-dokumentasjonen skal være digital i fremtiden. Rådmannen foreslår kr 0,45 mill. til automatisering og forbedringer av utgående faktura og innkreving, integrasjonsløsninger mot forsystemer samt utvikle et system for kunde- og oppdragsoppfølgingen i henhold til god regnskapsførerskikk for å sikre, kvalitet, dokumentasjon, rapportering og internkontroll.

26	Regnskap, robotisering fakturering		300			

Det foreslås midler til å digitalisere og automatisere prosesser i tilknytning til økonomi og lønnssystem samt integrasjoner mot andre systemer. Rådmannen foreslår kr 0.3 mill. til videreutvikling av automatiske kontroller for kostnader (eks. inngående faktura) og automatisering av leverandørutbetalinger.

27	Lysefjorden AS, aksjeoppkjøp		32			

Det legges opp til utvidelse av aksjebeholdning av Lysefjorden Utvikling og ny eierstruktur. Rådmannen foreslår å bevilge kr 0,032 mill. til dette formålet i 2020.

28	Planleggingsbidrag, dobbeltspor Jærbanen		3 000			

Rådmannen foreslår å avsette kr 3 mill. i 2020 til planleggingsbidrag av dobbeltspor på Jærbanen i henhold til sak 94/19 i Formannskapet.

29	Innbyggertorg	30 000	20 000			

Midler til innbyggertorg ble vedtatt gjennom bruk av disposisjonsfond, jf. sak om årsrapport og årsregnskap (Stavanger sak 58/19, Finnøy sak 15/19, Rennesøy sak 16/19). Kommunene har avsatt til sammen kr 30 mill. som vil kunne anvendes som andel av finansiering av innbyggertorgene på Judaberg og Vikevåg. Kr 10 mill. er avsatt i 2019, resterende kr 20 mill. i 2020. Prosjektet er påbegynt, men det gjenstår fremdeles avklaringer som gjør det vanskelig å ferdigstille kostnadskalkylene.

30	Olav Kyrres gate 23, sykkelparkering i underetasjen	8 000	6 000			

Rådmannen foreslår å bruke kr 6 mill. i 2020 til ombygging og tilpasning av underetasjen i Olav Kyrres gate 23 til sykkelparkering og garderobe for kommunens ansatte på rådhuset, Herbarium, Olav Kyrres gate 19, Olav Kyrres gate 23 og Løkkeveien 51. Prosjektet har en total kostnadsramme på kr 8 mill. hvor kr 2 mill. har blitt brukt i 2019. Tiltaket er i tråd med planer for bedre utnyttelse av Olav Kyrres gate 23 i forbindelse med utvikling av Rådhuskvartalet. Prosjektet innebærer i overkant av 300 sykkelparkeringsplasser fordelt i to høyder og ca. 200 garderobeskap.

	Sum diverse bygg		**222 032**	**230 350**	**367 430**	**359 180**
	Forvaltning					
31	Oppgradering av omsorgsboliger i Vikevågveien	5 625	1 875			

Det er startet opp et arbeid med generell oppgradering omsorgsboligene i Vikevågveien på Rennesøy. Prosjektet har en kostnadsramme på kr 5,6 mill. Det settes av kr 1,9 mill. til å ferdigstille oppgraderingen i 2020.

32	Bofellesskap Eltarvåg, 4 plasser	25 600	1 000			

Fire enkeltstående boliger for brukere med ROP-lidelser, inkludert en personalbase i tilknytning til boligene, er under oppføring. Byggeprosjektet har en kostnadsramme på kr 25,6 mill. kroner. Det er forventet å stå ferdig høsten 2020.

33	Kommunale boliger, brannsikring		188	188	188	188

Rådmannen foreslår å videreføre bevilgningen av kr 0,19 mill. årlig i planperioden til generell oppgradering med brannsikring i kommunale boliger på Rennesøy.

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
34	Institusjoner og bofellesskap, løpende rehabilitering		600	1 000	1 000	1 000

Rådmannen foreslår en investeringsramme på kr 3,6 mill. i planperioden til løpende rehabilitering av omsorgsbyggene.

35	Fasaderehabilitering, etterisolering, nye energiløsninger og heis			25 000	25 000	25 000

Slåtthaug, Vågedalen og Haugåstunet sykehjem har alle behov for fasaderehabilitering. Basert på kommunens økte klimaambisjon kombineres dette med etterisolering og nye energiløsninger. Ny heis installeres for å bedre tilkomst og universell utforming. Rekkefølge på rehabiliteringer må endelig fastsettes i samråd med Helse og velferd. Rådmannen foreslår å avsette kr 75 mill. i planperioden.

36	Hundvåghallen, ny energiløsning og solceller på tak	2 000	2 000			

Hundvåghallens nye og eldre del har et utrangert varmesystem som skal erstattes med ny energiløsning, varmepumpeanlegg supplert med solenergi på tak. Rådmannen foreslår å sette av kr 2 mill. i planperioden.

37	Teleslynge-/IR anlegg	4 000	2 000	2 000		

Pilotprosjekt gjennomført på Vågedalen og Haugåstunet sykehjem. Tilsvarende løsning installeres også på øvrige sykehjem. Rådmannen foreslår å bevilge kr 4 mill. til prosjektet.

38	Kongsgata 47-49, innvendig rehab. samt ny heis	11 500	4 000	5 000		

Opprinnelig rehabiliteringsbehov har blitt redusert fra kr 15 mill. til kr 11,5 mill. Ombygging og sikring av resepsjon med mer er ivaretatt gjennom den årlige bevilgningen i 2019. Rådmannen foreslår å redusere den totale kostnadsrammen til kr 11,5 mill. med en bevilgning på kr 9 mill. i planperioden.

39	Blidensol sykehjem, utskifting av oljekjel til biogasskjel	2 800	2 800			

I henhold til forskriftskrav om utbytting av oljekjel foreslår Rådmannen kr 2,8 mill. i 2020 til utskifting av oljekjel til biogass. Biogass er tilgjengelig i nærområdet.

40	Bergåstjern sykehjem, utskifting av ventilasjonsanlegg	1 500	1 500			

Tiltaket omfatter utskiftning av tre ventilasjonsanlegg i sykehjemmets eldre del som ikke ble skiftet ut ved nybygg-prosjektet ved sykehjemmet. Anleggene har overskredet teknisk levealder og er i dårlig forfatning. Kombinert med teknisk oppgradering er det store besparelser på energiutgifter med å skifte anleggene. Rådmannen foreslår å bevilge kr 1,5 mill. til prosjektet.

41	Software oppgradering til Bacnet protokoll, SD anlegg/server		2 200			

Det er flere softwaresystemer som ikke fungerer opp mot dagens krav til kommunikasjonsplattform for tekniske systemer som er basert på åpen kommunikasjonsplattform over nettverk basert på bacnet-protokoll. De gamle systemene er dyre å drifte og tilgang på kompetanse i markedet er svært begrenset. Tiltaket er et grep i økt digitalisering av kommunens systemer for å gjøre systemene mer tilgjengelige, øke fleksibilitet og potensial for ytterliggere energireduksjon. Rådmannen foreslår å bevilge kr 2,2 mill. i 2020.

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
42	Trådløst nett sykehjem og bofelleskap, plan for omsorgsbygg 2030	15 000	5 000	5 000	5 000	

Smarthusteknologi og velferdsteknologi vil i stor grad kreve trådløst nettverk. Rådmannen forslår å bevilge kr 15 mill. i planperioden slik at sykehjem og bofellesskapene får trådløst nettverk, slik at kommunen kan ta i bruk digitale verktøy og ny velferdsteknologi etter hvert som den blir tilgjengelig.

43	Tennishallen bygg D, nytt ventilasjonsanlegg med utvendig påbygg	4 000	4 000			

Tennishallen bygg D mangler ventilasjonsanlegg. Det finnes kun oppvarming med elektriske vifteovner. Ny løsning vil gi komfortgevinster, men ikke energisparing. Bygget er uisolert og mer helhetlige tiltak vil vanskelig kunne forsvares sett opp mot forventet levetid på bygget. Rådmannen foreslår å bruke kr 4 mill. i 2020 for å forbedre ventilasjon og oppvarmningen på bygget.

44	Kortleser på medisinskap sykehjem		1 000			

Det er behov for å bedre sikring av medisinhåndtering på sykehjemmene. Arbeidet med montering av kortlesere på medisinskapene på sykehjemmene er i gang. Rådmannen foreslår å sette av kr 1 mill. i 2020 til å ferdigstille arbeidet.

45	Stokka sykehjem, garasje til buss			1 500		

Stokka sykehjem har behov for å få sykehjemmets minibusser under tak. Dette vil øke levetiden på bilene og redusere tidsbruk når pasienter fraktes. Rådmannen foreslår å sette av kr 1,5 mill. i 2021 til dette formålet.

46	Finnøy pleie- og omsorgssenter, brannsikring				6 000	

Det foreligger en tilsynsrapport med flere avvik på Finnøy pleie og omsorgssenter. Enkelte av disse må håndteres gjennom vedlikeholdsmidler i 2020. Sprinkleranlegg er imidlertid mest hensiktsmessig å gjennomføre i forbindelse med utvidelse av omsorgssenteret. Rådmannen foreslår å bevilge kr 6 mill. til dette formålet i 2022.

47	Auglend skole, nytt ventilasjonsanlegg med utvendig påbygg	3 000	3 000			

Dagens ventilasjonsanlegg har svært kort gjenstående levetid. Ny ventilasjonsløsning og anlegg krever utvidelse og endring av teknisk rom på tak. Tiltaket vil medføre reduserte energiutgifter med rundt kr 0,2 mill. årlig. Rådmannen foreslår å avsette kr 3 mill. til prosjektet.

48	Hundvåg skole, oppgradering av el-anlegg	3 000	3 000			

Forbedring av el-anlegg og komplett helhetlig strømforsyning. Hundvåg skole er et av få bygg som henger igjen med 230v spenningsnivå. Etter utvidelsen med kulturskolen ble hovedtavlen oppgradert for overgang til 400v mens alle fordelingstavler i bygget gjenstår å koble om. Tiltaket vil medføre til vesentlig reduksjon i byggets effektuttak. Rådmannen foreslår å avsette kr 3 mill. til prosjektet. Reduserte energiutgifter som følge av redusert effektuttak vil ligge i størrelsesorden kr 0,15 mill. årlig.

49	Kvaleberg skole, ny energiløsning med fjernvarme	5 000	1 000	4 000		

Fjernvarme er nå tilgjengelig for skolen. El-kjeler og annen innvendig oppvarming må bygges om. Stavanger kommune har vedtak om tilknytning til fjernvarme i de områder dette er tilgjengelig. Fjernvarme er klimanøytralt og vil bidra positivt på kommunens klimaregnskap. Det er behov for å skifte ut oppvarmingssystemet som i dag er basert på elektriske panelovner på grunn av alder. Rådmannen foreslår å avsette kr 5 mill. til prosjektet. Konvertering til vannbåren oppvarming vil redusere effektnivået og vil redusere energiutgifter årlig med rundt kr 0,1 mill.

50	Skolebygg, oppgradering av SD-servere	7 500	3 000	4 500		

Flere skolebygg har eldre utrangerte styringssystemer for ventilasjon og romvarme som det ikke finnes reservedeler til. Systemet må skiftes ut med nye anlegg. Oppgradert anlegg vil gi store muligheter for behovsstyring av de tekniske anleggene som vil gi utslag på redusert energiforbruk. Rådmannen foreslår å bevilge kr 7,5 mill. til dette formål i planperioden.

51	Tou Aterliehuset, vinduer	1 200	1 200			

For å forbedre mulighetene for åpning og luftning gjennom vinduene til Tou atelierhus foreslås det at dagens faste vinduer erstattes med nye som gir mulighet for åpning. Rådmannen foreslår å bevilge kr 1,2 mill. til prosjektet.

52	Blidensol sykehjem, rehabilitering av bad	2 000	2 000			

En tilstandsvurdering av Blidensol sykehjem viser behov for rehabilitering av badene. Rådmannen foreslår å sette av kr 2 mill. til mindre oppussing av badene i 2020 ettersom prosjektet ikke ble gjennomført i 2019.

53	Stokka sykehjem, pilotprosjekt solenergianlegg	3 000	3 000			

Etablering av et hybrid solenergianlegg for produksjon av varmt tappevann og elektrisk energi. Målet med prosjektet er å se hvor stor andel av behovet for varmt tappevann èn kan klare å produsere med direkte fornybare energikilder. Prosjektet vil gi viktig kunnskap for videre satsing på solenergi på kommunale bygg. Rådmannen foreslår å bevilge kr 3 mill. til dette formål i 2020.

54	Stokka sykehjem, oppgradering av SD-server	2 500	2 500			

Sykehjemmet har et eldre utrangert styringssystem for ventilasjon og romvarme som det ikke finnes reservedeler til. Systemet må skiftes ut med nytt anlegg. Oppgradert anlegg vil gi store muligheter for behovsstyring av sykehjemmets tekniske systemer. Stokka sykehjem er en av kommunens bygninger som bruker mest energi som følge av få styringsmuligheter. Rådmannen foreslår å bevilge kr 2,5 mill. til prosjektet.

55	Lervig sykehjem, utstyr og møbler til kommunalt legekontor		2 000			

Rådmannen foreslår å starte oppbyggingen av et kommunalt fastlegesenter i lokalene på Lervig sykehjem fra 2020. Det settes av kr 2 mill. til inventar og utstyr i legesenteret.

56	Skeie skole, energikonverteringer	4 000	3 500			

Skeie skole ble renovert i 2010, men bygget ble ikke konvertert til vannbåren varme. Stavanger kommune har blitt kontaktet av Obos eiendom som eier de største boligfeltene rundt skolen. Det skal etableres en felles fyringssentral for hele området de forvalter og kan også levere varme til skolen. Dette er det første prosjektet i sitt slag der en går inn og skal forsøke å få til et offentlig-privat samarbeid om felles fyringsanlegg. Bystyret vedtok tiltaket i forbindelse med Handlings- og økonomiplan 2018-2021. Prosjektets kostnadsramme er på kr 4 mill. Rådmannen forslår å videreføre prosjektet.

57	Bofelleskapet Rosendal, oppgradering ny stue		2 000			

Beboerne i bofellesskapet på Rosendal sykehjem har ikke felles stue. Rådmannen foreslår å sette av kr 2 mill. til mindre justeringer i bygget slik at de får en egen stue for bofellesskapet i 2020.

	Sum forvaltning		**54 363**	**48 188**	**37 188**	**26 188**
	Skolebygg					
58	Nylund skole, rehabilitering av fasade hovedbygg og gymbygg (ferdig 2020)	35 000	15 500			

Nylund skole er et vernet kulturminne. Fuktproblemer i murveggene gjør det nødvendig å restaurere byggets fasade. Prosjektet er blitt utvidet til også å omfatte gymbygget, og kostnadsrammen er som følge av dette justert opp til kr 35 mill. iht. FSK sak 69/18. Prosjektet ventes ferdigstilt i 2020.

59	Skoler, inventar og utstyr		2 500	2 500	2 500	2 500

Midlene brukes til universell utforming og nødvendige tilpasninger for funksjonshemmede elever i eksisterende skolebygg og til innkjøp av inventar i forbindelse med ombyggingsprosjekter. Rådmannen foreslår å videreføre bevilgningen på kr 2,5 mill. hvert år i planperioden.

60	Skoler, investering i IKT/Smartteknologi		4 000	2 000	2 000	

Ved behandlingen av Handlings- og økonomiplanen for 2017-2020 vedtok bystyret å sette av kr 2 mill. årlig i handlingsplanperioden til investering i IKT/smartteknologi til skoler. Rådmannen foreslår å videreføre den årlige bevilgningen til og med 2022.

61	Skoler, løpende rehabilitering		2 500	2 500	2 500	2 500

Rådmannen foreslår å videreføre en årlig bevilgning på kr 2,5 mill. i planperioden. Midlene fordeles til mindre rehabiliteringsprosjekter.

62	Tastaveden skole, rehabilitering (ferdig 2024)	231 000			20 000	94 000

I vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018-2021 er det avsatt midler til rehabilitering av Tastaveden skole og tilpasning av skolen til ny pedagogikk. Prosjektet har blitt noe mer omfattende og har nå en kostnadsramme på kr 231 mill. Av hensyn til den samlede ressurssituasjonen og andre store pågående prosjekter, foreslår rådmannen å utsette igangsettingen av dette prosjektet til 2024.

63	Madlamark skole inkl. riving og nybygg (ferdig 2022)	284 000	100 000	150 400	21 000	

Bystyret har vedtatt at det skal bygges en ny to-parallellers barneskole på Madlamark inkludert helhetstilbud for multifunksjonshemmede elever fra 1.-10. trinn (STOLT). Revidert prosjektkostnad er kr 284 mill. og inkluderer riving av eksisterende skole, utomhusanlegg og midlertidige lokaler for elever og ansatte under byggingen. Rehabilitering av skolens svømmeanlegg er ikke inkludert i dette arbeidet. Totalentreprisekontrakt med samspill og løsningsforslag inngås primo 2020 og skoleprosjektet (eksklusive idrettshall og svømmehall) har byggestart juni 2020 og ferdigstillelse 2022.

64	Vaulen skole (ferdig 2025)	378 000	18 000	20 000	70 000	115 000

Vaulen skole har i dag 26 klasserom og kapasitet til 663 elever ved 85 % utnyttelse. Skoleåret 2019-20 har skolen 677 elever og har tatt i bruk musikkrom, kunst- og håndverksrom som klasserom. Elevtallet ventes å stige til over 700 i 2021. Utnyttelsesgraden vil da komme opp i over 90 prosent. Forventningen om vekst har tiltatt fra forrige framskriving, og det haster med å få utvidet kapasiteten på Vaulen skole.
Skolebygningene er vurdert av eksterne og interne faginstanser, og konklusjonen er at all bygningsmasse bør rives og at det bør bygges en helt ny skole. Det har tidligere vært planlagt å etablere ny bydelskulturskole ved Jåtten skole. I sak 30/17 vedtok kommunalstyret for miljø og utbygging at kulturskoletilbudet i bydelen flyttes fra Jåtten skole til Vaulen skole, i og med at utbyggingen av Vaulen skole nå planlegges før i tid.
En mulighetsstudie gjennomført i 2018 viser to mulige løsninger for plassering av ny Vaulen skole – enten på eksisterende tomt eller på ny tomt på Mariero. Eksisterende tomt gir ikke utvidelsesmuligheter eller rom for idrettshall. Det er utarbeidet et nytt kostnadsanslag på kr 378 mill. for bygging ny skole inkludert kulturskole. Kostnader til idrettshall og eventuelle utgifter og inntekter knyttet til kjøp og salg av tomter vil komme i tillegg. I løpet av 1. kvartal 2020 skal det besluttes hvor nye Vaulen skole skal bygges. Byggestart blir tidligst i 2023 med forventet ferdigstillelse 2025/26.

65	Ny skole på Storhaug, 21 klasserom (ferdig 2023)	270 000	5 000	5 000	54 000	84 000

Befolkningsframskrivingene viser at den raskeste folkeveksten fortsatt er ventet i Storhaug bydel. Det er anskaffet tomt til offentlige formål i samme kvartal som Lervig sykehjem og utarbeidet en mulighetsstudie for utnytting av tomten til skole, barnehage, kontorer mv. Ny skole kan tidligst stå klart ved skolestart 2024. Rådmannen foreslår å avsette en kostnadsramme på kr 270 mill. til ny skole på Storhaug.

66	Skolekapasitet Våland, konseptvalgutredning		1 000			

Kapasiteten på barnetrinnet i Eiganes/Våland bydel er presset. Det kan bli behov for å utvide kapasiteten på kortere eller lengre sikt. Rådmannen foreslår at det gjennomføres en mulighetsstudie for vurdering av alternative løsninger for kapasitetsutvidelse på barnetrinnet i Eiganes/Våland bydel.

67	Kvernevik skole og bydelskulturskole, konseptvalgutredning		1 000			

Rådmannen foreslår at det gjennomføres en mulighetsstudie for å få fram ulike alternativer når det gjelder omfang og framdrift for rehabilitering av Kvernevik skole inkludert ny bydelskulturskole, og slik at prosjektet ses i sammenheng med andre utviklingsprosjekter i bydelen.

	Sum skolebygg		**149 500**	**182 400**	**172 000**	**298 000**
	Barnehagebygg					
68	Barnehager, inventar og utstyr		1 000	1 000	1 000	1 000

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
	Rådmannen foreslår å videreføre en årlig avsetning på kr 1 mill. i planperioden. Midlene benyttes til utskifting av møbler, hvitevarer med mer.					
69	Barnehager, løpende rehabilitering		2 000	2 000	2 000	2 000
	Rådmannen foreslår å videreføre en årlig bevilgning på kr 2 mill. i planperioden til standardheving samt større nødvendige utskiftinger av vinduer, tak med mer.					
70	Grovgarderober i 6 barnehager		10 000	10 000	5 000	
	Bystyret vedtok ved behandling av Handlings- og økonomiplan 2018-2021 en kostnadsramme på kr 30 mill. til oppføring av grovgarderober ved seks barnehager med bakgrunn i tilsyn som ble utført av Helsesjefen. Rådmannen forslår å videreføre prosjektet.					
71	Hundvåg, tomt til fremtidig barnehageformål	4 000	4 000			
	I Handlings- og økonomiplanen for 2019 – 2020 ble det vedtatt å avsette kr 4 mill. til tomteanskaffelse til barnehageformål for å være i forkant av forventet boligutbygging på Hundvåg, og mulig behov for flere barnehageplasser. Rådmannen foreslår å videreføre bevilgningen til 2020.					
72	Tastavarden barnehage, avdeling Smiene, 5 avd. inkl. rekkefølgekrav (ferdig 2020)	42 000	20 000			
	I vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018 – 2021 er det avsatt midler til realisering av Tastavarden barnehage inkl. rekkefølgekrav. Kostnadsrammen for bygg og rekkefølgekrav er kr 42 mill. Prosjektet ventes ferdigstilt i 2020.					
73	Ytre Tasta barnehage, avd. Vardenes, riving/nybygg, 4 avd. inkl. rekkefølgekrav (ferdig 2020)	55 500	10 800			
	I vedtatt Handlings- og økonomiplan 2018 – 2021 er det avsatt midler til realisering av Ytre Tasta barnehage avdeling Vardenes, kjøp av to tomter og til rekkefølgekrav. Kostnadsrammen for bygg og rekkefølgekrav er 55,5 mill. Prosjektet ventes ferdigstilt i 2020.					
74	Teknikken, tomt til barnehageformål	25 000	25 000			
	Utenom bygging av en kommunal ti-avdelingsbarnehage, skal Teknikken tomten utvikles som et samarbeidsprosjekt mellom Stavanger kommune v/Stavanger utvikling KF, Stavanger boligbygg KF, Helse og velferd og private boligaktører/boligbyggelag for å utvikle nye boformer her. Prosjektet er en oppfølging av tidligere vedtak i Handlings- og økonomiplan 2019-2022 vedr. nye boformer, samt Plan for omsorgsbygg 2019-2034.					
75	Lervig barnehage, 6 avdelinger (ferdig 2024)	88 000	10 000	10 000	20 000	48 000
	Nye befolkningsprognoser tilsier at det er behov for omlag 180 nye barnehageplasser i Storhaug bydel i planperioden. Rådmannen foreslår å avsette midler til realisering av en barnehage på Storhaug med inntil til seks avdelinger for å møte det økte barnehagebehovet i området. Økning av antall plasser vil gjøre barnehageplasser mer tilgjengelig for barn med minoritetsspråklig bakgrunn, samt bidra til å nå målet om jevnere bydelsdekning. En nærmere omtale av dette er tilgjengelig i Barnehagebruksplan 2019-2023.					
76	Barnehage Storhaug , 4 avdelinger (ferdig 2022)	52 000	10 000	18 000	23 000	

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023

Barnehagen i Godalen er i gang med tidligfase prosjektering og det forventes full oppstart av prosjektet i 1. kvartal 2020. Rådmannen foreslår en total kostnadsramme på kr 52. mill. Barnehagen forventes ferdigstilt i 2022.

77	Mulighetsstudie, tomt/areal til barnehageformål i sentrumsnære områder		1 000			

For å legge til rette for å øke antall plasser i sentrumsnære områder/og eller erstatte uhensiktsmessige bygg/geografisk plassering, er det behov for at kommunen sikrer tilstrekkelig areal til barnehageformål. Erfaringer tilsier at det er krevende å finne tilgjengelig areal. Rådmannen foreslår å bevilge kr 1 mill. til prosjektet i 2020.

78	Mulighetsstudie, tomt/areal til barnehageformål langs bybanen, hovedvei Mariero og Hinna			1 000		

For å være i forkant av planlagt utbygging i området og et forventet behov for barnehageplasser, vil det være et behov for at kommunen sikrer tilstrekkelig areal til barnehageformål. Per i dag er det ingen barnehager her. Rådmannen foreslår å bevilge kr 1 mill. til prosjektet i 2021.

79	Teknikken, barnehage med inntil 10 avdelinger (ferdig 2022)	135 000	10 000	20 000	95 000	10 000

Det er behov for å legge til rette for en barnehage med ti avdelinger på Våland. Disse plassene vil i hovedsak erstatte plasser i bygg som har midlertidig godkjenning for barnehagedrift, og vil bidra til en økt balanse mellom kapasitet og behov i bydelene. En nærmere omtale av dette er tilgjengelig i Barnehagebruksplan 2019-2023. Stavanger eiendom er i gang med avklaringer på Teknikken-tomten med Stavanger utvikling KF og en planlegger at prosjektet ferdigstilles 2022.

80	Ytre Tasta barnehage avd. Eskeland, rehabilitering (ferdig 2022)	20 000			15 000	3 000

Prosjektet omfatter rehabilitering av barnehagen og har en kostnadsramme på kr 20 mill. Rådmannen foreslår å videreføre bevilgningen i planperioden med sikte på ferdigstillelse i 2022.

	Sum barnehagebygg		**103 800**	**62 000**	**161 000**	**64 000**

Helse- og omsorgsbygg

81	Finnøy pleie- og omsorgssenter - utbygging (ferdig 2023)	116 000	10 000	30 000	50 000	26 000

Helse- og omsorgssenteret på Judaberg skal utvides med 20 institusjonsplasser, lokaler til dagsenter og fysio- og ergoterapi. Romprogrammet er vedtatt og prosjekteringen har startet. Når nybygget er ferdig, skal 16 omsorgsboliger som i dag gir heldøgnsomsorg til eldre, omgjøres til ordinære omsorgsboliger med hjemmetjenester. Omsorgsboligene er lite egnet til dagens heldøgnstjenester. Nybygget vil gi netto fire nye heldøgns plasser tilpasset demente. Prosjektet har en estimert kostnadsramme på kr 116 mill.

82	Oppgradering av omsorgsboliger for eldre	900	500			

Det er 16 aldersboliger på Judaberg i tett tilknytting til helse- og omsorgssenteret. Arbeidet med renovering av aldersboligene startet i 2017. Flere av boligene er ferdig renovert, men det gjenstår fortsatt noen boliger som trenger oppgradering. Rådmannen foreslår å sette av kr 0,5 mill. i 2020 til å ferdigstille arbeidet.

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
83	Legebåt, lokaler til personell			7 500		

Finnøy kommune har vært i dialog med Helse Stavanger HF om lokaler til helsepersonalet og mannskapet på legebåten som skal ligge på Judaberg. Lokalene bør plasseres i nærhet til legebåten. Kommunen vil samtidig vurdere mulige synergier med helse- og omsorgssentret. Rådmannen foreslår å sette av kr 7,5 mill. til et nybygg.

84	Biler, virksomheter i Helse og velferd		1 500	1 500	1 500	1 500

Rådmannen foreslår å videreføre en årlig avsetning på kr 1,5 mill. til utskifting av biler som brukes av virksomhetene innenfor Helse og velferd.

85	Eiendomsutvikling på Dom		2 000			

I henhold til vedtak i bystyrets behandling av Handlings- og økonomiplan 2019-2022, har Stavanger kommune og Domkirken sykehjem inngått en intensjonsavtale om et utviklingsprosjekt på tomten til stiftelsen i Duesvei 11. Ifølge vedtaket skal kommunen utbetale en kompensasjon på inntil kr 5 mill. til stiftelsen til prosjektet, kr 3 mill. i 2019 og kr 2 mill. i 2020.

86	Velferdsteknologi	80 000	20 000	20 000	20 000	20 000

Bruk av velferdsteknologi er en del av Leve HELE LIVET-satsingen, som har til hensikt å gjøre kommunen rustet til å møte demografiske endringer og økt antall hjelpetrengende. Handlingsplanen for velferdsteknologi beskriver mål og tiltak som er knyttet til de overordnede utfordringene og innsatsområdene. Flere av tiltakene i planen vil kreve økte ressurser til anskaffelse og drift av ny teknologi, og ressurser til implementeringen. Rådmannen foreslår å bevilge kr 20 mill. hvert år i perioden.

87	Nye signalanlegg ved sykehjemmene		5 000	5 000	5 000	5 000

Det er behov for utskifting og oppgradering av gamle signalanlegg i sykehjemmene til moderne trådløse anlegg. Nye anlegg vil øke beboernes trygghet og mulighetene for et aktivt liv. Dette er i tråd med satsingen på velferdsteknologi innenfor Helse og velferd. Rådmannen foreslår å videreføre avsetningen av kr 5 mill. årlig i planperioden.

88	Ombygging og innredning av Erichstrupsgate (ferdig 2023)	32 000	1 000	1 000	15 000	15 000

Lokalene i Erichstrupsgate står tomme og bygget trenger omfattende rehabilitering for å kunne tas i bruk igjen. Dette er et historisk bygg med en sentral beliggenhet, og rådmannen ønsker å beholde bygget. Mulighetsstudien som ble gjennomført våren 2019, anslår en kostnadsramme på kr 32 mill. for rehabilitering, ombygging og innredning av bygget. Rehabiliteringen er planlagt ferdig i 2023.

89	Nye lokaler til Lagård dag og natt/L47, mulighetstudie			1 000		

Lokalene som Rehabiliteringsseksjonen disponerer til døgndrift av midlertidig bolig for personer med rusavhengighet (Lagård dag og natt) og hybelhus til unge rusavhengige fra 18-28 år (L47), er i dårlig forfatning og ikke tilrettelagt for formålene. Rådmannen foreslår å avsette kr 1 mill. til en mulighetsstudie i 2021, for å vurdere ny lokalisering og muligheter for samdrift.

90	Ramsvighagen senter for demens (+erstatningsboliger) (ferdig 2024)	410 000	20 000	90 000	95 000	95 000

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023

I behandlingen av Handlings- og økonomiplan 2018-2021 vedtok bystyret å realisere et senter for personer med demens (Demenslandsby) på området til Ramsvigtunet sykehjem. Senteret skal være ferdig i 2024. Kostnadsrammen for prosjektet er anslått til kr 410 mill. Det inkluderer kr 60 mill. til erstatningsboliger for de som har bodd på området.

91	Opprettelse av to sykepleieklinikker	400				

Kommunen har etablert sykepleieklinikk i to av fire virksomheter i hjemmebaserte tjenester. Rådmannen vil foreslå å sette av kr 0,4 mill. i 2020 til utstyr og innredning av sykepleieklinikk i de to resterende virksomhetene i hjemmebaserte tjenester.

92	Fløyen bokollektiv, utbygging av lagringsplass	1 500				

Fløyen bokollektiv er et bofellesskap for mennesker med fysisk funksjonshemming. Beboerne har et omfattende behov for hjelpemidler og utstyr, og bofellesskapet har behov for mer lagringsplass. Rådmannen foreslår derfor å sette av kr 1,5 mill. til utbygging av mer lagringsplass i bokollektivet.

93	Nytt sykehjem 2026, 120-150 plasser (ferdig 2026)				2 000	2 000

Bystyret vedtok i Plan for omsorgsbygg 2019-2034 å bygge et nytt sykehjem med 120-150 plasser. Arbeidet med å finne tomt til det nye sykehjemmet er i gang, og det er lagt inn kr 2 mill. årlig til prosjektering i 2022 og i 2023. Sykehjemmet skal stå ferdig i 2026.

94	Solborg-prosjektet, 11 selveide boliger i bofelleskap UH+1 personalbase (ferdig 2021)	60 000	39 000	5 000		

Prosjektet har en vedtatt kostnadsramme på kr 60 mill. og er et botilbud i bofellesskap med personalbase der brukerne eier sin egen bolig. Målgruppen er personer med utviklingshemming med behov for heldøgns tjenester. Eventuelle tomtekostnader er ikke inkludert i prosjektets kostnadsramme. Rådmannen foreslår å videreføre bevilgningen med sikte på ferdigstillelse i 2021. Det er vedtatt at elleve boliger skal selges til målgruppen, mens kommunen vil beholde en bolig som personalbase.

95	Plan for omsorgsbygg 2019-2034, mulighetsstudier og prosjekteringer	4 000	2 000	2 000	2 000	

Plan for omsorgsbygg 2019-2034 ble vedtatt i bystyret i juni 2019. Planen omfatter bygging av sykehjem, bofellesskap og nye boformer for eldre, i tillegg til boformer for mennesker med fysisk og psykisk funksjonshemming, mennesker med psykiske lidelser og mennesker med rusmiddelavhengighet. Rådmannen foreslår å bevilge kr 2 mill. hvert år i planperioden til mulighetsstudier og prosjektering av nye omsorgsbygg som oppfølging av planen.

96	Nytt dagesenter og sansehus, mulighetsstudie	2 000				

Kommunalstyret for levekår vedtok i juni 2019 at det skulle vurderes å sette av midler til en mulighetsstudie for nytt dagsenter og sansehus for Dagsenter og avlastning i handlings- og økonomiplanen. De vedtok samtidig at kr 1,5 mill. som var avsatt til nytt sansehus i Handlings- og økonomiplan 2019-2022, skal benyttes til å tilrettelegge nye midlertidige lokaler for dagens sansehus, i påvente av mulighetsstudie og ev. nytt dagsenter. Rådmannen foreslår å sette av kr 2 mill. til mulighetsstudien i 2020.

97	Legevakten, mulighetsstudie for ny legevakt (ferdig 2020)	1 000				

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023

I behandlingen av Handlings- og økonomiplan 2018-2021 ble det bevilget kr 2 mill. kroner til å utrede behov for midlertidige lokaler, nye arealbehov og fremtidig lokalisering av Stavanger legevakt. Dette arbeidet pågår og vil fortsette i 2020.

98	Hinna bofelleskap, 8 plasser (ferdig 2020)	34 200	18 200	4 000		

Ombyggingen av det tidligere bofellesskapet i Fredrikke Qvamsgate til Hinna bofellesskap er i gang. Bygget trenger omfattende rehabilitering. Det ombygde bofellesskapet vil få åtte boenheter for personer med utviklingshemning som har behov for heldøgns bemanning. Prosjektet har en estimert kostnadsramme på kr 34,2 mill. og er planlagt ferdigstilt i desember 2020.

	Sum helse- og omsorgsbygg		**126 100**	**167 000**	**190 500**	**166 500**
	Idrettsbygg					
99	Hinna garderobebygg, inkludert rekkefølgekrav og lager (ferdig 2020)	54 000	17 000	5 000		

Prosjektet har en vedtatt kostnadsramme på kr 54 mill. inkludert rekkefølgekrav. I forbindelse med disposisjonsplan og reguleringsplan 2531 om områderegulering for boliger og offentlig bebyggelse ved Hinna idrettspark, er det planlagt et nytt garderobe/klubbhus samt rekkefølgekrav for de idrettslige aktivitetene på området. Kommunen vil stå som eier og driver av garderobeanlegget som vil utgjøre første etasje av klubbhuset til Hinna FK.

100	Idrettsbygg, løpende rehabilitering		500	500	500	500

Rådmannen foreslår å videreføre en årlig bevilgning på kr 0,5 mill. Bevilgningen benyttes til mindre rehabiliteringsprosjekter.

101	Stavanger idrettshall, godkjente rømningsveier, tribuneplasser og ny skillevegg (ferdig 2020)	23 800	21 100			

I forbindelse med rehabiliteringen av Stavanger Idrettshall vil kommunen sette opp nye teleskoptribuner, flytte skillevegger, merke banene samt lage rømningsveier. Tribunene vil bedre kapasiteten for større idrettsarrangement og spare arrangøren for utgifter knyttet til å sette opp midlertidige tribuner ved arrangement. Totalkostnaden for teleskoptribuner inkl. merking og rømningsveier er kalkulert til kroner 23,8 mill. Kroner 2,6 mill. er bevilget i 2019.

102	Madlamark, idrettshall (ferdig 2022)	56 500		23 500	28 250	5 000

Det skal bygges ny flerbrukshall i forbindelse med ny grunnskole på Madlamark. Totalkostnaden for flerbrukshallen er kr 56,5 mill. Ferdigstillelse forventes i løpet av 2022.

103	Lervig, Idrettshall (ferdig 2024)	63 000		1 000	10 000	20 000

Det skal bygges ny flerbrukshall på Lervig i forbindelse med ny grunnskole på Storhaug. Totalkostnaden for prosjektet er estimert til kr 63 mill. Hallen vil være ferdigstilt i løpet av 2024.

104	Vaulen, Idrettshall (ferdig 2025)	63 000	1 000	1 000	10 000	30 000

Det skal bygges ny flerbrukshall på Vaulen om skolen blir plassert på Mariero. Totalkostnaden for prosjektet er estimert til kr 63 mill. Dersom skolen realiseres på tomten på Mariero vil flerbrukshallen bli ferdigstilt i 2025.

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
	Sum idrettsbygg		**39 600**	**31 000**	**48 750**	**55 500**
	Vannverket					
105	Tiltak i Finnøy	18 700	4 000	5 700	3 000	6 000
	Tiltakene er basert på Finnøy sin hovedplan og investeringsplan i perioden 2018-2022 og er justert med oppdatert framdrift. De største prosjektene er knyttet til forsterkning av vannforsyning Kindingstad-Nærland og forsterkning og utvidelse av vannforsyning til Helgøy, Nord-Hidle, Bjergøy og Halsnøy. Rådmannen foreslår at det settes av kr 18,7 mill. i planperioden.					
106	Tiltak i Rennesøy	32 400	10 900	8 100	9 400	4 000
	Tiltakene er basert på Rennesøy sin hovedplan og investeringsplan for perioden 2018-2022 og er justert med oppdatert framdrift. De største prosjektene er knyttet til forsterkning av forsyningssystemet på Mosterøy og Østhusvik og en ny vannledning fra Østhusvik til Hanasand. Rådmannen foreslår ar det settes av kr 32,4 mill. i planperioden.					
107	Byomforming	58 000	16 000	16 000	16 000	10 000
	I forbindelse med byomforming og større infrastrukturtiltak vil det være behov for samtidig fornyelse eller omlegging av vann- og avløpssystemene. Ryfast/Eiganestunellen nærmer seg avslutning. Bussveien, Lyse sin fjernvarmetrase og de store byomformingsområdene som Urban Sjøfront og Jåttåvågen er eksempler på aktuelle prosjekter som vil kreve investeringer i planperioden. Framdrift og gjennomføring av slike prosjekter styres ofte av eksterne aktører, og det er derfor stor usikkerhet knyttet til framdrift og kostnader. Tiltakene er dels lovpålagte gjennom flytteplikt i Veiloven og dels prioriterte tiltak. Rådmannen foreslår å sette av kr 58 mill. i planperioden til tiltak på vannledningsnettet som følge av byomforming i planperioden.					
108	Fornyelse	163 400	38 000	38 000	41 800	45 600
	I februar 2019 vedtok bystyret i sak 13/19, at avløp- og vannverket skal øke fornyelsetakten på utskiftning av rør fra 1,0 % til 1, 5 % årlig. Dette utgjør 9 900 meter vannledning som er rundt en dobling av tidligere nivå - og innebærer behov for betydelig økning i investeringene på sikt. I investeringsplanen er det foreslått en gradvis opptrapping mot målet fra 1,0 til 1,2 % i planperioden en gradvis økning på 0,1 % hvert år til 1,5 % i 2026. Behov for akutte reparasjoner og strakstiltak er nå lagt inn under Fornyelse. Tiltakene finansieres hovedsakelig over investeringsbudsjettet og posten for fornyelse. Rådmannen foreslår å sette av kr 163,4 mill. i kr i planperioden til fornyelse av vannledningsnettet. I tillegg til midlene direkte avsatt til fornyelse vil det i forbindelse med ulike former for byomforming bli fornyet ledninger. Det vises til prosjekt Byomforming for nærmere omtale.					
109	Forsterkninger				4 000	4 000
	Økt minstetrykk i kommunen fra 20 til 25 meter vannsøyle medfører behov for investeringer og potensielt nye pumpestasjoner. I tillegg skal forsyningssikkerheten til enkelte områder forsterkes, og det skal etableres ringforbindelse på endeledninger i fornyelsesprosjekter. Til sammen foreslår rådmannen at det settes av kr 8 mill. til forsterkning av vannledningsnettet i planperioden.					
110	Lekkasjereduksjon		1 000	1 000	1 000	600
	Redusert lekkasjetap fra vannledningsnettet er høyt prioritert i denne planperioden. Videre soneinndeling, eventuelt tiltak for å redusere trykket i områder med høyt trykk og andre lekkasjereduserende tiltak krever investeringer. Rådmannen foreslår at det settes av kr 3,6 mill. i planperioden.					

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
111	Vannledninger i utbyggingsområder		3 000	2 000	1 000	

Stavanger kommune har man hatt en ordning der kommunen bekoster vannledningsmateriell for private utbyggere i utbyggingsområdene. I henhold til sak 61/19 i Fellesnemda avvikles ordningen fra 1. januar 2020, men allerede inngåtte avtaler betales ut i tråd med gjeldende praksis. Med denne bakgrunn foreslår rådmannen at det settes av kr 6 mill. frem til og med 2022.

112	Vannverket, kjøretøy og utstyr		240	240	240	240

Bilpark og utstyr som benyttes til driften av vann- og avløpssystemene må fortløpende fornyes. Per i dag er det ikke tilgjengelig gode fossilfrie alternativ for de fleste av Vann og avløp sine driftsbiler. Av denne grunn vil det bli vurdert å lease kjøretøy i påvente av teknologiutviklingen. Totalt for planperioden forslås det av rådmannen at det settes av kr 0,96 mill. til finansiell leasing av kjøretøy og utstyr som benyttes i Vannledningsdriften.

	Sum vannverket		**73 140**	**71 040**	**76 440**	**70 440**
	Avløpsverket					
113	Tiltak Finnøy	2 900		900	2 000	

Tiltakene er basert på Finnøy sin hovedplan og investeringsplan i perioden 2018-2022 og justert med oppdatert framdrift. Det største prosjektet er knyttet til ny slamavskiller Nåden/Kvame. Rådmannen foreslår å sette av kr 2,9 mill. i planperioden.

114	Tiltak Rennesøy	4 400		400	1 400	2 600

Tiltakene er basert på Rennesøy sin hovedplan og investeringsplan for perioden 2018-2022 – og justert med oppdatert framdrift. Det største prosjektet er knyttet til kloakkering Sørbø. Rådmannen foreslår å sette av kr 4,4 mill. i planperioden.

115	Byomforming	80 000	20 000	20 000	20 000	20 000

I forbindelse med byomforming og større infrastrukturtiltak vil det være behov for samtidig fornyelse eller omlegging av vann- og avløpssystemene. Ryfast/Eiganestunellen nærmer seg avslutning, men bussveien, Lyse sin fjernvarmetrase og de store byomformingsområdene som Urban Sjøfront og Jåttåvågen er eksempler på aktuelle prosjekter som vil kreve investeringer i planperioden. Framdrift og gjennomføring av slike prosjekter styres av eksterne aktører, og det er stor usikkerhet knyttet til framdrift og kostnader. Tiltakene er dels lovpålagte gjennom flytteplikt i Veiloven og dels prioriterte tiltak. Rådmannen foreslår at det settes av kr 80 mill. til tiltak på avløpsnettet som følge av byomforming i planperioden.

116	Fornyelse	215 000	50 000	50 000	55 000	60 000

I februar 2019 vedtok bystyret i sak 13/19, at avløp- og vannverket skal øke fornyelsetakten på utskiftning av rør fra 1,0 % til 1, 5 %. Dette utgjør 9 000 meter spillvannsførende avløpsledning som er nesten en dobling av tidligere nivå - og innebærer behov for betydelig økning i investeringene på sikt. I investeringsplanen er det foreslått en gradvis opptrapping mot målet fra 1.0 til 1.2 % i planperioden med en gradvis økning på 0,1 % hvert år til 1,5 % i 2026. Behov for akutte reparasjoner og strakstiltak er nå lagt inn under Fornyelse. Tiltakene finansieres hovedsakelig over investeringsbudsjettet og posten for fornyelse. I planperioden settes det av 215 millioner kroner til fornyelse av avløpsledningsnettet. Grøftefri fornyelse av ledningsnettet finansieres som hovedregel over driftsbudsjettet. I tillegg til midlene direkte avsatt til fornyelse vil det i forbindelse med ulike former for byomforming og i forbindelse med separering av fellesavløp bli fornyet ledninger. Det vises til prosjektene Byomforming og Fremmedvannreduksjon og separering for nærmere omtale.

117	Fremmedvannsreduksjon og separering	40 000	10 000	10 000	10 000	10 000

For å nå målene om tilstrekkelig kapasitet i ledningsnettet og redusert fremmedvann til renseanlegget må ulike tiltak iverksettes. Ordinær separering av fellesavløp i separatsoner, lettseparering i fellessoner og lokale tiltak for å redusere overvannsbelastningen på systemene medfører investeringsbehov. Det settes totalt av kr 40 mill. til dette formålet i planperioden.

118	Vannføringsmålere avløp		2 000	2 000	2 000	

Kontroll med avløpsmengdene i hver avløpssone er avgjørende for riktige prioriteringer innenarbeidet med fremmedvannsreduksjon, og det skal etableres målere for alle påslipp til IVAR sine avløpstunneler. Rådmannen foreslår å sette av kr 6 mill. kroner i planperioden til dette formålet.

119	Avløpsverket, kjøretøy og utstyr		860	1 360	1 360	1 360

Bilpark og utstyr som benyttes til driften av vann- og avløpssystemene må fortløpende fornyes. Per i dag er det ikke tilgjengelig fossilfrie alternativ for de fleste av Vann og avløp sine driftsbiler. Av denne grunn blir det vurdert å lease kjøretøy i påvente av teknologiutviklingen. Totalt for planperioden settes det av kr 4,94 millioner kroner til finansiell leasing av kjøretøy og utstyr som benyttes i Avløpsdriften.

	Sum avløpsverket		**80 860**	**84 660**	**91 760**	**95 960**
	Renovasjon					
120	Nedgravde containere		2 300	2 300	2 300	2 300

I sentrumsnære boligområder samt på steder der det er vanskelige atkomstforhold for vanlig beholdertømming, innreguleres og etableres nedgravde containerløsninger i kommunal regi. Rådmannen foreslår å øke den årlige bevilgningen med kr 0,3 mill. til kr 2,3 mill. hvert år i planperioden som ett ledd i kommunesammenslåingen.

121	Nye avfallsbeholdere, kjøp		1 800	1 800	1 800	1 800

Tiltaket gjelder fortløpende innkjøp av avfallsbeholdere til erstatning av ødelagte spann, samt til nye abonnenter. Til sammen foreslår rådmannen å øke den årlige bevilgningen med kr 0,3 mill. til kr 1,8 mill. hvert år i planperioden som ett ledd i kommunesammenslåingen.

	Sum renovasjon		**4 100**	**4 100**	**4 100**	**4 100**
	Park og vei					
122	Lysløype Teigen	700	350			

Det er planlagt lysløype i Teigen friluftsområde på Finnøy, et område som driftes i samarbeid med Teigens venner. Finnøy har i dag ingen lysløyper og rådmannen foreslår å bevilge de resterende kr 0,35 mill. i 2020.

123	Hagatoppen barnehage, oppgradering av uteområdet	900	800			

Uteområdet til Hagatoppen barnehage har over tid vært for lite i forhold til antall barn som oppholder seg der. Skur i småbarnsavdelingen er ikke tilpasset antall vogner og må utvides slik at det er i tråd med forskrift for miljørettet helsevern. Prosjektet har en ramme på kr 0,9 mill. og rådmannen foreslår å bevilge de resterende kr 0,8 mill. i 2020.

124	Veiskilting, ikke landfaste øyer	1 500	1 000			

Det er behov for omfattende veiskilting på de ikke landfaste øyene som Fogn, Byre, Sør-Bokn, Sjernarøy og Ombo. Prosjektet har en ramme på kr 1,5 mill. og rådmannen foreslår å bevilge de resterende kr 1 mill. i 2020.

125	Oppgradering lekeplasser i kommunale felt		125	125	125	125

Tiltaket omfatter utskifting av lekeapparater og andre tiltak på kommunale lekeplasser som følge av slitasje. Rådmannen foreslår å videreføre årlig bevilgning på kr 0,125 mill.

126	Realisering av GS-vei Østhusvik/Hanasand	15 000	10 000			

Prosjektet har prioritet en i tiltakslista til Rennesøy kommunes trafikksikkerhetsplan, og omfatter ca. 6 km gang- og sykkelvei langs FV 519/4621 Hanasandveien. Reguleringsplan ble vedtatt vinteren 2019. Detaljprosjektering og grunnerverv er et omfattende arbeid som sannsynligvis vil ta 2 til 3 år. De totale kostnader for prosjektet er anslått til kr 90 mill. Det er tidligere bevilget kr 5 mill. og rådmannen foreslår å sette av kr 10 mill. i 2020.

127	Fortau fra Bru kai til krysset Bruveien og Vakthusveien	9 375	2 500	6 250		

Dette tiltaket har prioritet to i tiltakslisten til Rennesøy kommunes trafikksikkerhetsplan. Reguleringsplan ble vedtatt i 2008. Prosjektet må detaljprosjekteres og grunnerverv må gjennomføres før fortau kan bygges. Rammen for prosjekt er kr 9,375 mill. Rådmannen foreslår å sette av kr 2,5 mill. i 2020 og kr 6,25 mill. i 2021.

128	Asfaltering		8 000	8 000	8 000	8 000

I en vurdering av Stavanger kommune sitt veinett er det synliggjort et etterslep innen rehabilitering og utbedring. Ved behandling av Handlings- og økonomiplan 2018-2021 vedtok bystyret å øke budsjettet fra kr 5 mill. per år til kr 8 mill. per år. Rådmannen forslår å videreføre den årlige bevilgningen.

129	Barnehager, uteområder		5 125	5 125	5 125	5 125

Uteområdene i barnehagene er utsatt for stor slitasje og med et betydelig etterslep, slik at det er behov for rehabilitering og oppgradering. Gjennom statlige tiltaksmidler ble det startet et oppgraderingsprosjekt i 2017 og det er viktig at dette nå kan videreføres. Rådmannen foreslår å doble den årlige bevilgningen på kr 2,5 mill. samt å inkludere den årlige bevilgningen ifra Rennesøy på kr 0,125 mill. hvert år. Totalt sett foreslås det kr 5,125 mill. hvert år i planperioden.

130	Fremkommelighet		3 000	3 000	3 000	3 000

Det er behov for en revidering av prosjektet da nye utfordringer med fremkommelighet er synliggjort, ikke minst i Hillevåg/ bussveien. Formålet er å finne gode løsninger i nært samarbeid med staten, fylkeskommunen. Rådmannen foreslår avsatt kr 3 mill. årlig i perioden. Det legges fremlegges egen sak til kommunalutvalget for miljø og utbygging og formannskapet.

131	Friområde, økt opparbeidelse		2 000	2 000	2 000	2 000

Bystyret vedtok i budsjettbehandlingen i 2016 og 2017 å avsette midler til opparbeiding av kommunens friområder. Rådmannen foreslår å bevilge kr 2 mill. årlig i planperioden på opparbeidelse av friområder.

132	Gatelys		10 000	10 000	10 000	10 000

I forbindelse med utbyggings- og veiprosjekter, vil det samtidigvære behov for å få utført en betydelig oppgradering av gatebelysning og ledningsnettet. Videre dekkes tiltak i Strategisk belysningsplan for turveier av denne posten samt belysningsprosjekter i sentrum. Rådmannen foreslår å videreføre en årlig bevilgning på kr 10 mill. hvert år i planperioden.

133	Idrettsanlegg		6 000	6 000	6 000	6 000

Rådmannen forslår å videreføre årlig avsetning på kr 6 mill. i planperioden til opprusting av utendørs idrettsanlegg. Midlene disponeres i henhold til årsprogrammene til Park og vei samt Idrett, som disponerer kr 2 mill. av midlene til idrettsutstyr.

134	Kreative lekeplasser		3 000	3 000	3 000	3 000

For å legge til rette for mer utfordrende og spennende lekeplasser, foreslår rådmannen å videreføre en årlig avsetning på kr 3 mill. i planperioden. Bystyret vedtok å øke årlig bevilgning til kr 3 mill. fra 2019 og har vedtatt at Storhaug og Hillevåg bydeler samt Kvernevik skal prioriteres. Midlene disponeres i årsprogrammet til Park og vei.

135	LED-lys, utkifting av gatelysarmatur	41 000	10 250	10 250	10 250	10 250

Utskifting til LED-belysning vil gi betydelige energibesparelser både på grunn av mindre strømforbruk og muligheter for dimming. Dersom potensialet som ligger i smartbelysning og styring skal kunne realiseres, må det skiftes til LED. Rådmannen foreslår at det settes av kr 10 mill. årlig til formålet samt ytterligere kr 0,25 mill. som er meldt inn ifra Rennesøy. Totalt kr 10,25 mill. hvert år i planperioden.

136	Løkker, baner, skatebaner og nærmiljøanlegg		6 100	6 100	6 100	6 100

Prosjektet gjelder bygging av lekeplasser, parker, friområder, nærmiljøanlegg med mer. Midlene disponeres i årsprogrammet til Park og vei og brukes til å imøtekomme behovet for nye anlegg, samt rehabilitering av eksisterende anlegg. Rådmannen foreslår å videreføre den årlige bevilgningen på kr 6,1 mill. i planperioden.

137	Nye veianlegg		2 100	2 100	2 100	2 100

Midlene brukes til diverse mindre nyanlegg, rehabiliteringer og omlegginger av byens gater og veier. Universell utforming av bussholdeplasser finansieres av denne posten. Rådmannen foreslår å videreføre en årlig bevilgning på kr 2,1 mill. i planperioden.

138	Parkanlegg/friområder, rehabilitering		700	700	700	700

Rådmannen foreslår å videreføre en årlig avsetning på kr 0,7 mill. i planperioden. Midlene skal brukes til rehabilitering av eldre, prioriterte parkanlegg, samt utvikling av aktivitetstilbudet i eksisterende parker og friområder. Midlene disponeres i henhold til årsprogrammet til Park og vei.

139	Prosjekt friområde	10 000	10 000	10 000	10 000

I tråd med bystyrets budsjettvedtak de senere år foreslår rådmannen å videreføre en årlig bevilgning på kr 10 mill. i planperioden. Midlene disponeres til innløsing av arealer, samt planlegging og opparbeiding av regulerte friområder.

140	Sentrum	6 000	6 000	6 000	6 000

Det er gjennom flere år investert store summer i oppgradering av sentrum. I kommende planperiode foreslås å prioritere en omlegging og oppgradering av blant annet Arneageren og forprosjekt for Tjensvolltorget. Det er også flere andre aktuelle prosjekter i sentrum, blant annet Klubbgata og Børehaugen torg. Arbeidet med å gjøre Tusenårsstedet/torget mer brukervennlig delfinansieres også under denne budsjettposten. Rådmannen foreslår at den årlige bevilgningen på kr 6 mill. videreføres i planperioden.

141	Skoler, uteområder	11 000	9 200	6 800	9 500

Gode skolegårder er viktig for barna i skoletiden, samtidig er skolene også viktige møteplasser og aktivitetsområder på ettermiddag- og kveldstid. Utvikling av skolegårdene med vektlegging på kvalitet, aktivitet og sosialt samvær anses som viktig og nødvendig. Rådmannen foreslår å øke den årlige bevilgning på kr 9,5 mill. i planperioden, da inngår også skoler i Rennesøy og Finnøy i prosjektet fra 2020. Summene i 2021 og 2022 er noe lavere fordi bystyret vedtok å forskuttere arbeidene på Våland skole i 2019. Bevilgningene medgår til nødvendig opprusting av skolens utearealer (utstyr m/ fallunderlag, asfaltering, beplanting, samt mindre omlegginger).

142	Kvernevik og Sunde bydelshus, offentlig torgareal	3 000	2 500		

Tiltaket er kalkulert til kr 3 mill. Rådmannen foreslår å innarbeide restbeløpet på kr 2,5 mill. i 2020 til opparbeiding av nytt torg mellom bydelshus og svømmehall.

143	Sykkelstrategi	20 000	20 000	20 000	20 000

Ved behandling av Handlings- og økonomiplan 2017-2020 vedtok bystyret å videreføre sykkelstrategi-satsingen. Satsingen følges opp med en egen handlingsplan med konkrete tiltak. Rådmannen foreslår å videreføre den årlige bevilgningen med kr 20 mill. i planperioden.

144	Sykkelveinettet, sykkelparkering, servicefunksjoner	2 250	2 250	2 250	2 250

For at innbyggerne skal bruke sykkelveinettet, må det ha god standard. Arbeidet med å heve standarden og bygge nye tilrettelagte traseer vil bli prioritert de kommende årene. Det vil også være viktig å bygge og tilrettelegge for mer sykkelparkering og servicefunksjoner for sykkel. Målsettingen med å satse på sykkel er økt fremkommeligheten og sikkerhet, med det som resultat at flere velger å sykle. Rådmannen foreslår å videreføre den årlige bevilgningen på kr 2,25 mill. per år i planperioden.

145	Tou scene, uteområder	5 000	4 500		

I forbindelse med pågående utvikling av Tou scene, er det rekkefølgekrav om at uteområdet skal opparbeides etter godkjent utomhusplan. Prosjektet har en total kostnad på kr 5 mill. Det er satt av kr 0,5 mill. i 2019 til prosjektering og rådmannen foreslår å sette av kr 4,5 mill. i 2020 til gjennomføring.

146	Trafikksikkerhet		15 925	15 925	15 925	15 925

Prosjektene som er prioritert gjennomført er valgt med utgangspunkt i Trafikksikkerhetsplanen for Stavanger. Prosjektene er viktige tiltak for å øke tryggheten for myke trafikanter, spesielt barn på skolevei. I planperioden er fortau langs Solliveien, Øvre Vågen og Olav Duuns gate prioritert, samt tiltak i Oddahagen. Rådmannen foreslår å videreføre en årlig bevilgning på kr 15,3 mill. til formålet samt ytterliggere kr 0,625 mill. hvert år som gjelder mindre tiltak som fartsdemping og skiltning. Kr 0,625 mill.er en videreføring av årlig bevilgning fra Rennesøy.

147	Åmøyveien, gang og sykkelvei	50 000	5 000	10 000	20 000	20 000

Nye Stavanger har mottatt kr 2,5 mill. fra staten til utarbeidelse av reguleringsplan og detaljplaner. Utarbeidelse av reguleringsplan er igangsatt, og forventes ferdigstilt i 2020, deretter vil detaljprosjektering bli satt i gang. Detaljprosjektering er anslått å beløpe seg til kr 5 mill. Det er anslått en total kostnad for gjennomføring på kr 50 mill., samlet blir dette kr 55 mill. Rådmannen har foreslår å avsette kr 5 mill. i 2020, kr 10 mill. i 2021 og kr 20 mill. i hvert av årene 2022 og 2023.

148	Tjensvollstorget	7 500			1 500	2 000

Tjensvoll Torg er veldig har behov for en omfattende oppgradering. Det er satt av midler til et forprosjekt over sentrumsmidlene og en regner med at dette kan være planavklart i 2020. Det er anslått at oppgraderingen vil beløpe seg til omkring kr 7,5 mill. og rådmannen foreslår at det settes av kr 1,5 mill. i 2022 og kr 2 mill. i 2023.

149	Intensiv belysning fotgjengerfelt		2 200	2 200	2 200	2 200

Store deler av året er det mørkt om morgenen når barn og unge går til skolen. Det har de siste årene blitt etablert intensivbelysning ved gangfelt i tilknytning til skoleveier som er rapportert inn til Stavanger kommune som mørke og utrygge. Arbeidet har blitt godt mottatt og bidratt til økt trafikksikkerhet. Det er ønskelig å fortsette innsatsen for trygge skoleveier. Rådmannen foreslår at det avsettes 2,2 mill. årlig i planperioden til dette formålet.

150	Kongsgaten, rehabilitering	54 000	5 000	20 000	16 000	10 000

Kongsgata er en sentral bussvei som er i svært dårlig forfatning. Forprosjektet ble ferdigstilt høsten 2018 og gatebruksplanen er under politisk behandling, endelig behandling forventes tidlig i 2020. I forprosjektet er det foreslått at gata skal reetableres med gatestein. Rådmannen foreslår at Kongsgata asfalteres, dermed kan prosjektets ramme reduseres fra kr 64 mill. til kr 54 mill. Rådmannen foreslår å bevilge kr 5 mill. i 2020, kr 20 mill. i 2021, kr 16 mill. i 2022 og kr 10 mill. i 2023, av dette er kr 5 mill. i 2020 og kr 20 mill. i 2021 overført fra 2019.

151	Pålagt utskifting av kviksølvholdige armaturer		10 000			

Kommunalstyret for miljø og utbygging vedtok i sak 36/14 utskifting av gatelysarmatur som inneholder kvikksølv. Sluttfinansiering på kr 10 mill. er innarbeidet i 2020 og foreslås videreført av rådmannen.

152	Bymiljøpakken, utgifter					

I vedtatt årsprosjekt for Bymiljøpakken for 2020, er det en rekke tiltak som gjelder Stavanger kommune innenfor programområdene sykkel, gåing og trafikksikkerhet som vil bli finansiert gjennom tilskudd fra Bymiljøpakke. Hvilke prosjekter dette gjelder og fremdriften er fremdriften i skrivende stund ikke mulig å si noe konkret om på nåværende tidspunkt. Rådmannen kommer tilbake til saken i løpet av 2020.

153 Bymiljøpakken, moms

I vedtatt årsprosjekt for Bymiljøpakken for 2020, er det en rekke tiltak som gjelder Stavanger kommune innenfor programområdene sykkel, gåing og trafikksikkerhet som vil bli finansiert gjennom tilskudd fra Bymiljøpakke. Merverdiavgiften til disse prosjektene dekkes ikke av Bymiljøpakken, men refunderes som mva. kompensasjon. Hvilke prosjekter dette gjelder og fremdriften i skrivende stund ikke mulig å si noe konkret om på nåværende tidspunkt. Rådmannen kommer tilbake til saken i løpet av 2020.

154 Arneageren 500 1 000

Det er bevilget kr 1,75 mill. til prosjektet, på grunn av endringer i fremdrift så foreslår rådmannen å overføre kr 1,5 mill. til 2020. Rådmannen har forslått endringen i forbindelse med 2 tertial 2019.

155 Bydelspark Lunde 1 000

Det er bevilget kr 1,2 mill. til prosjektet, på grunn av endringer i fremdrift så foreslår Rådmannen å overføre kr 1,0 mill. til 2020. Rådmannen har forslått endringen i forbindelse med 2 tertial 2019.

156 Lervig park, fase 1 1 000

Det er bevilget til sammen kr 4,75 mill. til prosjektet i 2018 og 2019. Tiltak for første fase er gjennomført i 2019 og i forhold til videre fremdrift foreslår rådmannen å overføre kr 1 mill. til 2020. Rådmannen har forslått endringen i forbindelse med 2 tertial 2019.

157 Oddahagen 1 500

Det er bevilget kr 2,0 mill. til prosjektet. Grunnet endringer i fremdrift så foreslår rådmannen å overføre kr 1,5 mill. til 2020. Prosjektet i Oddahagen er et trafikksikkerhetsprosjekt vedtatt av kommunalstyret for miljø og utbygging, hvor det skal etableres fortau og andre tiltak for å bedre forholdene for forgjengere og syklister. Rådmannen har forslått endringen i forbindelse med 2 tertial 2019.

158 Lervig, park fase 2 48 000 3 000 20 000 25 000

Fase 1 gjennomføres som eget prosjekt i 2019 og avsluttes i 2020. En endelig opparbeidelse antas å ha en kostnad på omkring kr 48 mill. Rådmannen foreslår å sette av kr 3 mill. i 2020, kr 20 mill. i 2022 og kr 25 mill. i 2023 til formålet.

159 Valberget, kreativ lekeplass 1 000

Det er bevilget kr 4,5 mill. til prosjektet. Grunnet endringer i fremdrift så foreslår rådmannen å overføre kr 1,0 mill. til 2020. Rådmannen har forslått endringen i forbindelse med 2 tertial 2019.

160 Fugleøy, Mosvannet 3 000

Kommunalstyret for miljø og utbygging har bedt om at det etableres et permanent fugleøy i Mosvatnet, jf. orienteringssak 9/19. Dette vil gi økte hekkeplassmuligheter for blant annet hettemåke som er en truet art. Rådmannen foreslår å sette av kr 3 mill. i 2021 til tiltaket som bygger opp under mål om naturmangfold i Klima- og miljøplanen.

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
161	Mosvannet, OPP kulvert		1 000			

Det er bevilget kr 1,0 mill. til prosjektet, på grunn av endringer i fremdrift så foreslår rådmannen å overføre kr 1,0 mill. til 2020. Rådmannen har forslått endringen i forbindelse med 2 tertial 2019.

162	Solliveien, fortau		2 400			

Det er bevilget kr 2,6 mill. til prosjektet. Grunnet endringer i fremdrift så foreslår rådmannen å overføre kr 2,4 mill. til 2020. Rådmannen har forslått endringen i forbindelse med 2 tertial 2019.

163	Miljø, gatetun, fortau, kantstein, sluk, belysning		11 000	11 000	11 000	11 000

Handlingsplan for planlegging og opparbeiding av gatetun og miljøgater ligger til grunn for prioriteringen av prosjektene innenfor fagfeltet miljø og gatetun, denne skal revideres i 2020. Opparbeidelsen av en gate gir signaler om verdi og bruk, og visuelt forfall vitner om et område med lav status og lite ressurser. Ved å heve standarden øker verdien på gaterommet, og ved bevisst valg av møblering og beplantning kan gaten gis en identitet og bli en estetisk opplevelse for brukerne og beboerne. I tillegg vil fysiske virkemidler styre trafikantenes adferd, gi lavere kjørehastighet og økt trivsel for fotgjengere og syklister. Gatetun og miljøgater utformes etter prinsipp for universell utforming, og gir dermed økt tilgjengelighet for alle. Det er avgjørende å kunne rehabilitere gater hvor avløpsanleggene blir skiftet ut. Østre del av Verket, Avaldnesgata, Vålandsgata og revisjon av plan for gatetun og miljøgater er prioritert i planperioden. I tillegg kommer gater hvor avløpsanlegg skal skiftes. Rådmannen foreslår en årlig bevilgning på kr 11 mill.

164	Kunstgressbaner, rehabilitering		15 000	15 000	15 000	15 000

Rådmannen foreslår å fortsette arbeidet med rehabilitering av kunstgressbaner i hele planperioden, med kr 15 mill. årlig. Årlig bevilgning har økt fra kr 12 mill. til kr 15 mill. med bakgrunn i nødvendige tiltak for å unngå at gummigranulat kommer på avveie. Prioriteringer i Fagplan idrett vil bli lagt til grunn og rammen vil gi anledning til å rehabilitere tre baner årlig.

165	Vei, rehabilitering		1 500	1 500	1 500	1 500

I forbindelse med diverse arbeider i kommunale veier, er det behov for å bidra til generell oppgradering av fortau, kantstein og sluk. Denne måten å samordne anleggene på er ressurssparende. Det vil være store besparelser på vedlikehold og investeringer ved å kunne gjøre oppgraderinger samtidig, og det er viktig å sette av nok midler for å samordne tiltakene. Rådmannen foreslår at den årlige bevilgningen på kr 1,5 mill. videreføres i planperioden.

166	Bruer/kaier, rehabilitering		6 250	6 250	5 000	5 000

Det er gjennom årlige inspeksjoner avdekket store feil og mangler ved de fleste bruer og kaier i kommunen. Ingen er uten anmerkninger, og flere av kaiene anbefales stengt eller revet. Konsekvenser ved ikke å foreta nødvendige inspeksjoner og tilstandskontroller, vedlikehold og reparasjoner vil være at konstruksjonsdelene svekkes på en slik måte at bruene og kaiene må stenges, i verste fall rives. Dette vil medføre store økonomiske konsekvenser. Rådmannen foreslår at det avsettes kr 5 mill. årlig i planperioden til dette formålet. Videre foreslår rådmannen å bevilge kr 1,25 mill. i 2020 og 2021 som en videreføring av Rennesøy sin vedtatte bevilgning i økonomiplanen 2019-2022.

167	Friområder, skjøtsel		2 000	2 000	2 000	2 000

Bystyret vedtok i budsjettbehandlingen i 2019 å styrke innsatsen i kommunens friområder. Rådmannen foreslår å videreføre satsingen med kr 2 mill. årlig i resten av planperioden.

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
168	Utvikling av Lassa idrettsanlegg for cricket, rugby, amerikansk fotball, lacrosse og fotball		6 000	5 000		

Bystyret har vedtatt at behovet for cricketbane i regionen søkes løst i samarbeid med nabokommunene. I sak 53/19 i kommunalstyret for miljø og utbygging, ble det vedtatt at flerbruksfeltet skal ha naturgress og cricket-pitch, hovedbanen skal legges om til kunstgress og 2 mindre baner skal legges til rette med kunstgress. Eksisterende grusbane skal legges om til naturgressbane for rugby, amerikansk fotball og lacrosse. Det skal gjennomføres en detaljprosjektering hvor alle elementene inngår.
Gjennomføring av alle disse tiltakene er beregnet til å koste omkring kr 30 mill. Det er tidligere bevilget kr 12,7 mill. hvorav kr 11 mill. foreslås overført til 2020 og 2021. Ytterligere finansiering vil rådmannen komme tilbake til i kommende handlings- og økonomiplaner.

169	Lassa, kunstgressbane		3 900			

I Handlings- og økonomiplanen for 2019 – 2022, er det satt av kr 4 mill. til omlegging av naturgressbanen på Lassa til kunstgress. Dette må sees i sammenheng med utvikling av Lassa idrettsanlegg som ble behandlet av kommunalstyret for miljø og utbygging i sak 53/19 vedrørende baner til cricket, rugby, amerikansk fotball, lacrosse og fotball. Det skal gjennomføres en detaljprosjektering av alle baneelementene. Rådmannen foreslår å sette av kr 2 mill. i 2020 samt overføre kr 1,9 fra 2019, til sammen kr 3,9 mill. i 2020.

170	Kannik skole, uteområde	14 000		5 600	4 000	

Kannik er en stor ungdomsskole og uteområdet rundt skolen har behov for en omfattende oppgradering. Det er utarbeidet detaljerte planer for denne oppgraderingen som er kostnadsberegnet til kr 14 mill. Det er foreslått avsatt til sammen kr 4,4 mill. i 2020 og 2021 gjennom Prosjekt skolegård. Rådmannen foreslår å finansiere resten av prosjektet med egen bevilgning på kr 5,6 mill. i 2021 og kr 4 mill. i 2022.

	Sum Park og vei		**222 475**	**208 575**	**215 575**	**213 775**
	Kirkebygg					
171	Hausken kirke- og livssynsenter	15 600			14 100	

I Økonomiplanen 2019-2020 på Rennesøy ble kr 15,6 mill. avsatt til realisering av Hausken kirke- og livssynssenter, kr 1 mill. ble satt av til planlegging i 2019. Rådmannen foreslår å forskyve ferdigstillelse år til 2022.

172	Domkirken 2025 (ferdig 2025)	319 600	62 000	80 000	53 000	23 000

Stavanger domkirke og Bispekapellet skal i regi av Stavanger kirkelige Fellesråd gjennomgå en grundig restaurering frem mot kirkens og byens 900-års jubileum i 2025. Prosjektet har en vedtatt total ramme på kr 305 mill. og skal ferdigstilles innen 2025. Det er videreformidlet en kostnadsøkning som et resultat av universell utforming og bedre oppvarming. Rådmannen foreslår en ny totalramme på kr 319,6 mill. Kr 218 mill. foreslås avsatt i neste planperiode.

173	Hundvåg gravlund (ferdig 2020)	10 000	5 000			

Hundvåg gravlund er den gravplassen med størst behov for nye gravplassareal. Arbeidet må settes i gang med hensyn til den vedtatte desentraliserte gravplass-strukturen for Stavanger. I Handlings- og økonomiplan 2019-2022 bevilget bystyret en total kostnadsramme på kr 10 mill. herav kr 5 mill. i 2019 og kr 5 mill. i 2020. Rådmannen foreslår å videreføre bevilgningen på prosjektet.

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
174	Hundvåg kirke, rehabilitering (ferdig 2020)	42 000	27 000	4 000		

Prosjektet har fra tidligere en vedtatt ramme på kr 25 mill. Det har blitt lagt en tilstandsvurdering som viser alvorlige skader ved ytterveggene og behov for ny takdekking inklusive isolasjon. Prosjektet omfatter i tillegg kostnader knyttet til VVS og elkraft installasjoner. Rådmannen foreslår en økt bevilgning slik at totalrammen for prosjektet er 42 mill. Prosjektet forventes ferdigstilt i slutten av 2020.

175	Revheim gravlund (ferdig 2021)	4 000		4 000		

Revheim gravlund har behov for klargjøring av areal. Nye gravplassareal med gjennomgraving og drenering som må gjennomføres i 2021. Rådmannen foreslår å videreføre bevilgningen ifra Handlings- og økonomiplanen 2019-2022 og avsette en kostnadsramme på kr 4 mill. til formålet i 2021.

176	Tilstandsvurdering, 6 bygg med vernestatus	1 920	1 920			

Med bakgrunn i tilbakemeldinger fra Finnøy Kyrkjelege Fellesråd og Rennesøy Kirkelige Fellesråd foreligger det ikke eksterne tilstandsanalyser for byggene som frem til 31.desember 2019 hører inn under disse fellesrådenes drift og forvaltning. Rådmannen foreslår å bevilge kr 1,92 mill. i 2020 til å lage en tilstandsvurdering på seks kirker som er fredet eller vernet ute på øyene. Dette gjelder Sørbø kirke, Hausken kirke, Askje kirke, Hesby kyrkje, Talgje kyrkje og Sjernarøy kyrkje.

177	Tjensvoll gravlund, oppgradering eksisterende urnefelter samt parkering			2 500		

De urnefelter som er belagt med urnegraver, samt fremtidige urnefelt ved kapellet er skjemmet av overflatevann og sørpe på grunn av tette jordmasser. Rådmannen foreslår å bevilge kr 2,5 mill. til å drenere disse urnefeltene i 2021.

178	Hafrsfjordsentret, ny kirkesal (ferdig 2022)	37 000		8 000	23 000	4 000

Som følge av behov knyttet til kapasitet, trosopplæring og fleksibilitet er det behov for å bygge ny kirkesal i tilknytting til Hafrsfjordsenteret. Estimert prosjektkostnad utgjør kr 37 mill. Rådmannen foreslår å videreføre prosjektet med sikte på ferdigstillelse i 2022.

179	Ventilasjonsanlegg, utskiftning	6 000		3 000	3 000	

Det er utarbeidet en liste over ventilasjonsanlegg som anses være defekte. Med full oppgradering til dagens standard må alle ventilasjonsrørene skiftes. Rådmannen foreslår å bevilge kr 6 mill. i planperioden for oppgradering av ventilasjonsanlegg på Tasta, Sunde og Madlamark kirker.

	Sum kirkebygg		**95 920**	**101 500**	**93 100**	**27 000**
	Miljø					
180	Forurenset sjøbunn	45 000		15 000	15 000	15 000

Tiltaket omfatter gjennomføring av tiltak for å fjerne forurenset sjøbunn i Galeivågen og rundt Jadarholm fra 2021. Tiltaksplanen er foreløpig kostnadsestimert til kr 140-170 mill. med et samlet areal på 197 000 kvm. Jf. sak 131/19 til Kommunalstyret for miljø og utbygging. Kommunen sin egenandel forventes å bli 25 % av kostnadssummen. Det vil bli søkt statlig støtte via søknad til Miljødirektoratet om å dekke 75 % av kostnadene.

	Sum miljø			**15 000**	**15 000**	**15 000**

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
	Sum brutto investeringer		**1 171 890**	**1 205 813**	**1 457 843**	**1 395 643**
	Finansiering av investeringer					
181	Bidrag fra Utbygger - byggemodning Madla/Revheim og Atlantaren					50 888
	I Handlings og økonomiplanen 2019-2922 ble utbyggingen på Madla/Revheim lagt inn av bystyret for å sikre kapasitet og boligtyper som gjør at kommunen beholder og tiltrekker en større andel av unge i etableringsfasen. Rådmannen foreslår å forskyve igangsettelsen av utbyggingen til 2021 som medfører at tilbakebetalingen av bidrag ifra utbyggere forventes først i 2023.					
182	Overføring fra drift		194 631	120 121	103 754	47 879
	Deler av driftsinntekter benyttes som egenfinansiering av investeringene, dette for å sikre handlefrihet i form av begrenset gjeldsvekst også i kommende planperioder. Rådmannen foreslår å overføre om lag kr 466 mill. fra drift til investering i perioden 2020-2023 til finansiering av investeringene. For 2019 utgjør dette kr 194,6 mill.					
183	Salgsinntekter		88 000	10 000		
	I planperioden budsjetteres det med kr 98 mill. i salgsinntekter, som i all hovedsak er relatert til en tomt på Rennesøy, oppgjør for utenriksterminalen, salg av Tjensvolltorget samt hotelltomt i Bjergsted. Rådmannen gjør oppmerksom på at faktisk tidspunkt for salg og oppgjør er svært usikkert og at forskyvninger mellom årene kan forekomme.					
184	Spillemidler kunstgressbaner		2 500	2 500	2 500	2 500
	Det legges til grunn spillemidler på kr 2,5 mill. per år som følge av investeringer knyttet til kunstgressbaner jf. investeringstiltak i linje 108.					
185	Tilskudd fra Husbanken, Hinnabo bofelleskap		13 600			
	Det forventes tilskudd fra Husbanken knyttet til noen av bofelleskapsprosjektene som vil ferdigstilles i løpet av planperioden. Det er innarbeidet forventet tilskudd på kr 13,6 mill. tilskudd i planperioden.					
186	Tilskudd Tou scene statsbudsjett		6 000			
	I tilleggsinnstillingen til Handlings- og økonomiplanen 2019-2022 ble det kjent at tilskuddet til Tou scene trinn 2 var bevilget. Tilskuddet gis øremerket til finansiering av det pågående arbeidet ved prosjektet Tou scene trinn 2 og kan ikke disponeres til andre formål. I 2020 utgjør tilskuddet kr 6 mill.					
187	Låneopptak		400 784	792 788	855 363	1 017 395
	Investeringer som ikke finansieres av inntekter gjengitt over, må lånefinansieres. Sum lån knyttet til gjennomføring av kommunens investeringsprosjekter i bykassen i henhold til rådmannens forslag i perioden 2020-2023 utgjør kr 3,1 mrd., hvor av kr 400,8 mill. er låneopptaket i 2020. Gjennomsnittlig egenfinansiering av investeringene i planperioden utgjør 42 %.					
188	Bruk av ubunden investeringsfond		194 986	23 244		

	Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023

Som følge av endring i finansiell fremdrift i enkelte prosjekter avsettes ubrukte midler i 2019 på ubundet investeringsfond jamfør tertialrapportering. Rådmannen foreslår å disponere midlene til delfinansiering av investeringene i 2020 og 2021.

189	Idrett, spillemidler		22 500	22 500	22 500	22 500

Det er mange store prosjekter innenfor idrett som skal realiseres og har blitt realisert de siste årene. Rådmannen forventer årlige tilskudd/spillemidler på rundt kr 22,5 mill. hvert år i planperioden.

190	Bymiljøpakken, tilskudd					

I vedtatt årsprosjekt for Bymiljøpakken for 2020, er det en rekke tiltak som gjelder Stavanger kommune innenfor programområdene sykkel, gåing og trafikksikkerhet som vil bli finansiert gjennom tilskudd fra Bymiljøpakken. Hvilke prosjekter dette gjelder og fremdriften er i skrivende stund ikke mulig å si noe konkret om. Rådmannen kommer tilbake til saken i løpet av 2020.

191	Salg av selveide boliger i bofellesskap for personer med utviklingshemming		44 000	16 000		

Det er vedtatt utbygging av tolv boliger i bofellesskap for personer med utviklingshemming og behov for heldøgns tjenester jf. omtale i investeringstiltak 94. Videre er det vedtatt at 11 av boligene skal selges til brukerne, mens kommunen vil beholder en bolig som personalbase.

192	Hinna garderobebygg, tilbakebetaling klubbhus		2 500			

Stavanger kommuner skal motta kr 2,5 mill. av Hinna Fotballklubb når klubbhuset står klart ifølge avtale. Avtalen er foranlediget av et vedtak fra Stavanger formannskap den 24.8.2017, sak 128/17.

193	Momsrefusjon investering		135 477	146 550	191 394	167 572

Forventet momsrefusjon knyttet til investeringsprosjekter utgjør kr 641 mill. i perioden 2019-2022, hvor av kr 135 mill. i 2020.

194	Konserninterne utlån, mottate avdrag		21 177	26 375	34 597	41 174

I planperioden foreslås det et samlet utlån til kommunale foretak på kr 1,17 mrd. som omtales nærmere i kapitel 10. Avdragene skal etter gjeldende regnskapsregler føres direkte i investeringsregnskapet. Forventet avdrag i planperioden utgjør kr 123 mill.

195	Husbanktilskudd, Ramsvighagen senter for demenes				183 000	0

Det forventes tilskudd fra Husbanken knyttet til prosjektfase 1 av demenslandsbyen. Det er innarbeidet forventet tilskudd på kr 183 mill. i tilskudd i planperioden.

196	Husbanktilskudd, Finnnøy sykehjem				34 000	

Det forventes tilskudd fra Husbanken knyttet til sykehjem på Finnøy. Det er innarbeidet forventet tilskudd på kr 34 mill. i 2022.

197	Lyse AS, avdrag på ansvarlig lån		45 735	45 735	45 735	45 735

Investeringer 2020-2023	Ramme	2020	2021	2022	2023
Avdragene på de ansvarlige lånene til Lyse skal etter gjeldende regnskapsregler føres direkte i investeringsregnskapet. Avdragstiden på det ansvarlige lånet er 30 år, og er nedbetalt i 2038. Det budsjetteres med kr 45,7 mill. i årlige avdrag.					
Sum finansiering av investeringer		**1 171 890**	**1 205 813**	**1 472 843**	**1 395 643**
Sum udekket		**-**	**-**	**-**	**-**
Andel egenfinansiering i %		**66 %**	**34 %**	**42 %**	**27 %**
Andel låneopptak i %		**34 %**	**66 %**	**58 %**	**73 %**

Tabell 3.15 Investeringsprosjekter 2020-2023. Tall i 1000 kr.

3.12 Forslag til driftsbudsjett 2020-2023

Rådmannens forslag til driftsbudsjett i planperioden handler i stor grad om videreføring av gjeldende handlings- og økonomiplan. Føringer og satsinger i forslag til statsbudsjett 2020 som statlige bemanningsnormer, driftskonsekvenser av investeringer og lønnsoppgjør er innarbeidet. Budsjettforslaget inneholder også helt nye tiltak, og dette har vært mulig som følge av effektiviseringstiltak og økning i inntekter på tjenesteområdene.

3.12.1 Netto endringer i drift

Samlet sett innebærer budsjettforslaget en netto økning på kr 277,4 mill. for tjenesteområdene, noe som utgjør 3,7 %.

Helårsvirkningen av lønnsoppgjøret for 2019 er som i fjor lagt ut på tjenesteområdene. Dette beløper seg til kr 212,8 mill. Korrigert for lønnsoppgjør er netto endring på tjenesteområdene kr 64,6 mill. i 2020, og kr 43 mill. i 2023.

Driftskonsekvenser av investeringer (DKI) er kr 4,9 mill. i 2020, og øker opp til kr 69,5 mill. i 2023.

Ut over dette er budsjettforslaget i stor grad en videreføring av driftsnivået i 2019, med budsjettmessige tilpasninger til driftsnivået i 2019 på de ulike tjenesteområdene. Netto vekst for tjenesteområdene korrigert for lønnsoppgjøret og driftskonsekvenser av investeringer er på kr 59,7 mill., og utgjør 0,8 %.

Netto endring i tjenesteområdene	2020	2021	2022	2023
Oppvekst og utdanning	137 962	104 355	93 957	100 751
Barn, unge og familie	-5 980	-15 580	-16 480	-18 680
Barnehage	35 820	21 311	18 311	18 311
Oppvekst og utdanning sentralt	-6 047	-6 047	-6 047	-6 047
Skole	114 169	104 671	98 173	107 167
Helse og velferd	57 986	67 690	78 640	94 840

Netto endring i tjenesteområdene	2020	2021	2022	2023
Helse og omsorg	312 628	300 378	303 178	311 878
*I 2020 går hjemmebaserte tjenester fra aktivitetsbasert inntekt (ABI) til rammefinansiering. Endring innebærer at budsjettrammen overføres fra Helse- og sosialkontor til hjemmebaserte tjenester.				
Helse og velferd sentralt	-21 401	-27 447	-32 397	-32 397
Samfunnsmedisin	30 454	30 554	32 154	32 154
Velferd og sosial	-263 695	-235 795	-224 295	-216 795
*I 2020 går hjemmebaserte tjenester fra aktivitetsbasert inntekt (ABI) til rammefinansiering. Endring innebærer at budsjettrammen overføres fra Helse- og sosialkontor til hjemmebaserte tjenester.				
By- og samfunnsplanlegging	1 057	957	457	457
Bymiljø og utbygging	18 428	10 681	9 582	11 532
Innbygger- og samfunnskontakt	36 023	32 404	30 402	30 402
Innovasjon og støttetjenester	18 185	10 018	10 018	10 018
Økonomi og organisasjon	7 757	7 757	7 757	7 757
Felles inntekter og utgifter	-277 398	-233 862	-230 813	-255 757
Sum netto endringer i driftsbudsjettet	**-**	**-**	**-**	**-**

Tabell 3.16 Netto endringer i budsjettrammene til tjenesteområdene i perioden 2020-2023. Tall i 1000 kr.

3.12.2 Budsjettrammer 2020-2023

Netto driftsrammer i tjenesteområdene

Tabellen under viser rådmannens forslag til budsjettrammer til tjenesteområdene i perioden 2020-2023.

		Opprinnelig vedtatt 2019	Budsjettforslag 2020	Budsjettforslag 2021	Budsjettforslag 2022	Budsjettforslag 2023
Oppvekst og utdanning						
	Utgifter	3 974 713	4 125 272	4 096 165	4 085 767	4 092 561
	Inntekter	-627 035	-639 632	-644 132	-644 132	-644 132
	Netto	3 347 678	3 485 640	3 452 033	3 441 635	3 448 429
Barn, unge og familie	Utgifter	521 018	523 267	516 167	515 267	513 067

		Opprinnelig vedtatt 2019	Budsjettforslag 2020	Budsjettforslag 2021	Budsjettforslag 2022	Budsjettforslag 2023
	Inntekter	-47 821	-56 050	-58 550	-58 550	-58 550
	Netto	473 197	467 217	457 617	456 717	454 517
Barnehage	Utgifter	1 454 719	1 494 154	1 479 645	1 476 645	1 476 645
	Inntekter	-246 865	-250 480	-250 480	-250 480	-250 480
	Netto	1 207 854	1 243 674	1 229 165	1 226 165	1 226 165
Oppvekst og utdanning sentralt	Utgifter	60 974	50 712	50 712	50 712	50 712
	Inntekter	-6 096	-1 881	-1 881	-1 881	-1 881
	Netto	54 878	48 831	48 831	48 831	48 831
Skole	Utgifter	1 938 002	2 057 139	2 049 641	2 043 143	2 052 137
	Inntekter	-326 253	-331 221	-333 221	-333 221	-333 221
	Netto	1 611 749	1 725 918	1 716 420	1 709 922	1 718 916
Helse og velferd						
	Utgifter	3 950 961	3 740 961	3 753 565	3 766 515	3 782 715
	Inntekter	-954 629	-686 643	-689 543	-691 543	-691 543
	Netto	2 996 332	3 054 318	3 064 022	3 074 972	3 091 172
Helse og omsorg	Utgifter	1 743 379	1 746 051	1 736 051	1 740 851	1 749 551
	Inntekter	-638 086	-328 130	-330 380	-332 380	-332 380
	Netto	1 105 293	1 417 921	1 405 671	1 408 471	1 417 171
Helse og velferd sentralt	Utgifter	150 995	180 094	174 048	169 098	169 098
	Inntekter	-212 718	-263 218	-263 218	-263 218	-263 218
	Netto	-61 723	-83 124	-89 170	-94 120	-94 120
Samfunnsmedisin	Utgifter	198 025	228 479	229 229	230 829	230 829
	Inntekter	-54 394	-54 394	-55 044	-55 044	-55 044
	Netto	143 631	174 085	174 185	175 785	175 785
Velferd og sosial	Utgifter	1 858 562	1 586 337	1 614 237	1 625 737	1 633 237

		Opprinnelig vedtatt 2019	Budsjettforslag 2020	Budsjettforslag 2021	Budsjettforslag 2022	Budsjettforslag 2023
	Inntekter	-49 431	-40 901	-40 901	-40 901	-40 901
	Netto	1 809 131	1 545 436	1 573 336	1 584 836	1 592 336
By- og samfunnsplanlegging						
	Utgifter	123 038	123 385	123 285	122 785	122 785
	Inntekter	-48 190	-47 480	-47 480	-47 480	-47 480
	Netto	74 848	75 905	75 805	75 305	75 305
Bymiljø og utbygging						
	Utgifter	1 636 288	1 700 898	1 715 428	1 748 048	1 773 117
	Inntekter	-1 037 388	-1 083 570	-1 105 847	-1 139 566	-1 162 685
	Netto	598 900	617 328	609 581	608 482	610 432
Innbygger- og samfunnskontakt						
	Utgifter	257 742	295 944	292 325	290 323	290 323
	Inntekter	-4 788	-6 967	-6 967	-6 967	-6 967
	Netto	252 954	288 977	285 358	283 356	283 356
Innovasjon og støttetjenester						
	Utgifter	319 563	336 982	328 865	328 865	328 865
	Inntekter	-85 223	-84 457	-84 507	-84 507	-84 507
	Netto	234 340	252 525	244 358	244 358	244 358
Økonomi og organisasjon						
	Utgifter	85 808	90 333	90 333	90 333	90 333
	Inntekter	-3 760	-528	-528	-528	-528
	Netto	82 048	89 805	89 805	89 805	89 805
Sum netto driftsrammer		**7 587 100**	**7 864 498**	**7 820 962**	**7 817 913**	**7 842 857**

		Opprinnelig vedtatt 2019	Budsjettforslag 2020	Budsjettforslag 2021	Budsjettforslag 2022	Budsjettforslag 2023
Felles inntekter og utgifter	**Utgifter**	**1 690 520**	**1 815 216**	**1 775 913**	**1 785 518**	**1 772 757**
	Inntekter	-9 277 620	-9 679 714	-9 596 875	-9 603 431	-9 615 614
	Netto	-7 587 100	-7 864 498	-7 820 962	-7 817 913	-7 842 857
Regionale prosjekter	Utgifter	199 310	215 027	220 527	224 327	237 127
Lønn og pensjon sentralt	Utgifter	224 286	303 257	332 257	332 257	332 257
Finans	Utgifter	704 784	741 609	787 106	808 588	843 742
Overføring til investeringsbudsjettet	Utgifter	190 110	194 631	120 121	103 754	47 879
Øvrige fellesutgifter	Utgifter	372 030	360 692	315 902	316 592	311 752
Sum balansert netto driftsramme		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Herav sum brutto driftsrammer		**12 038 633**	**12 228 991**	**12 175 879**	**12 218 154**	**12 253 456**
	Ekskl. felles inntekter og utgifter	**10 348 113**	**10 413 775**	**10 399 966**	**10 432 636**	**10 480 699**

Tabell 3.17 Netto driftsrammer for perioden 2020-2023. Tall i 1000 kr.

Totalt utgjør budsjettert brutto utgifter i 2020 kr 12,23 mrd. Andelene mellom tjenesteområdene vises i figur 3.14

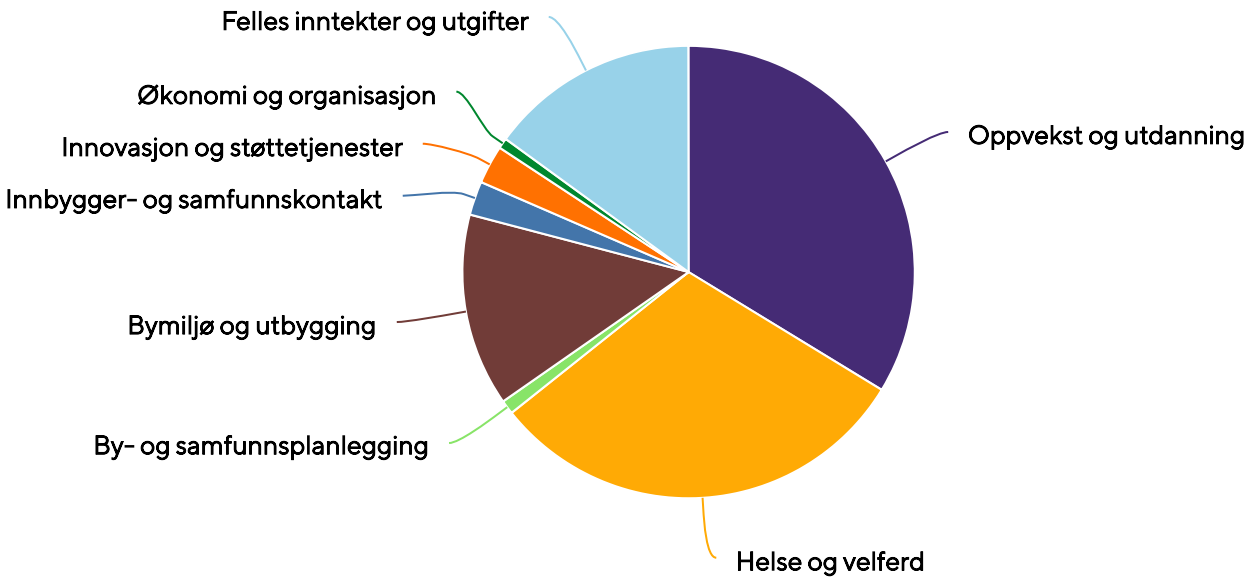

Figur 3.14 Brutto driftsutgifter

Brutto endringer i budsjettrammer

De totale foreslåtte bruttoendringene utgjør kr 370,1 mill. i 2020, og øker til kr 437 mill. i 2023. Endringene i bruttorammer i forhold til 2019-budsjettet er vist i tabell 3.18.

Endring i bruttoramme sammenlignet med 2019-budsjett		Opprinnelig vedtatt	Rådmannens forslag til budsjett 2020-2023			
		2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Oppvekst og utdanning		3 974 713	150 559	121 452	111 054	117 848
	Barn, unge og familie	521 018	2 249	-4 851	-5 751	-7 951
	Barnehage	1 454 719	39 435	24 926	21 926	21 926
	Oppvekst og utdanning sentralt	60 974	-10 262	-10 262	-10 262	-10 262
	Skole	1 938 002	119 137	111 639	105 141	114 135
Helse og velferd*		3 646 544	94 417	107 021	119 971	136 171
	Helse og omsorg	1 743 379	2 672	-7 328	-2 528	6 172

Endring i bruttoramme sammenlignet med 2019-budsjett		Opprinnelig vedtatt	Rådmannens forslag til budsjett 2020-2023			
	Helse og velferd sentralt	150 995	29 099	23 053	18 103	18 103
	Samfunnsmedisin	198 025	30 454	31 204	32 804	32 804
	Velferd og sosial	1 858 562	32 192	60 092	71 592	79 092
By- og samfunnsplanlegging		123 038	347	247	-253	-253
Bymiljø og utbygging, vann, avløp og renovasjon		579 446	50 049	72 826	106 045	129 664
Bymiljø og utbygging ekskl. VAR		1 056 842	14 561	6 314	5 715	7 165
Innbygger- og samfunnskontakt		257 742	38 202	34 583	32 581	32 581
Innovasjon og støttetjenester		319 563	17 419	9 302	9 302	9 302
Økonomi og organisasjon		85 808	4 525	4 525	4 525	4 525
Sum brutto endringer i driftsbudsjettet		10 348 113	370 079	356 270	388 940	437 003

*

*Endring i brutto driftsramme til Helse og velferd er korrigert for bud.teknisk justering fra Helse- og sosialkontor til Hjemmebaserte tjenester

Tabell 3.18 Endringer i bruttoramme i forhold til 2019-budsjett. Tall i 1000 kr.

Brutto driftsrammer for tjenesteområdene, ekskl. VAR-sektor utgjør kr 10,1 mrd. i 2020. Figur 3.15 illustrerer den relative brutto endringen på tjenesteområdene i prosent og kan da også gi et bilde av rådmannens totale prioriteringer på tjenesteområdene.

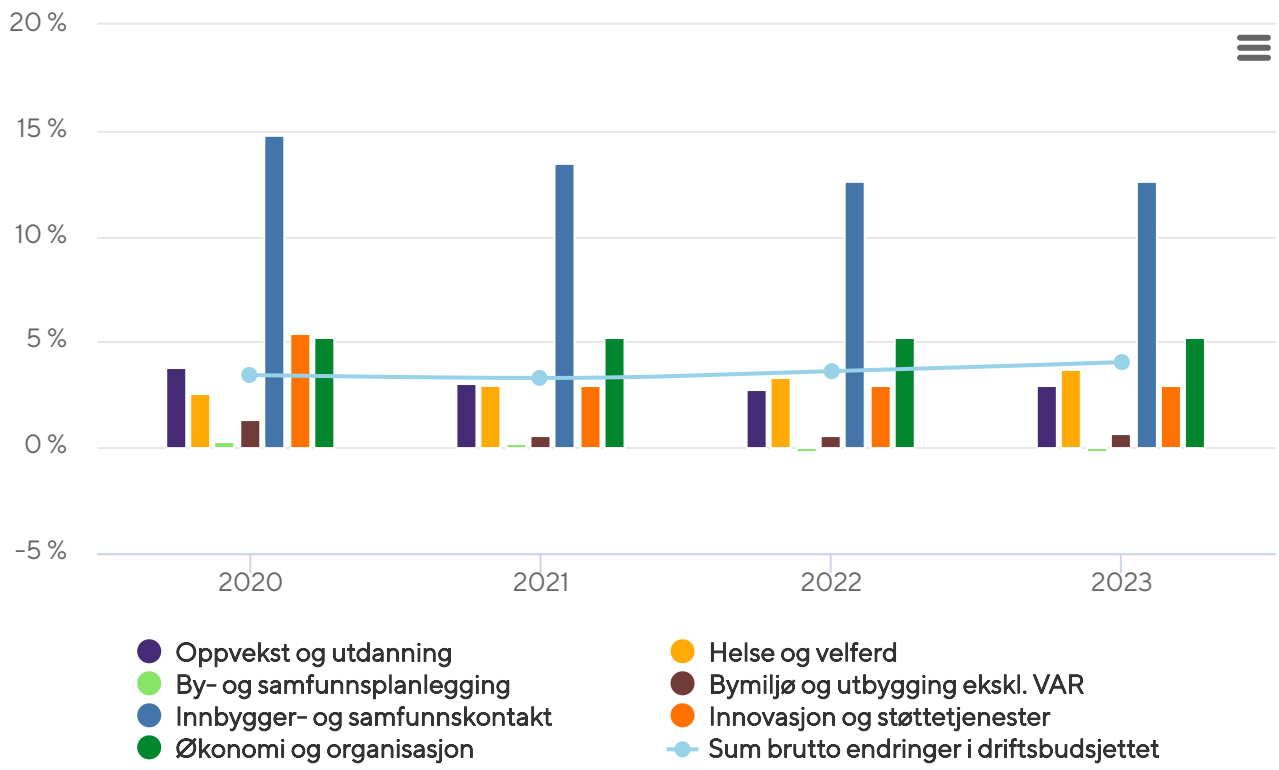

Figur 3.15 Prosentvis endring i bruttorammen per tjenesteområde i forhold til opprinnelig budsjett 2019

De totale endringene utgjør 3,58 % av brutto ramme på tjenesteområdene i 2020, 3,44 % i 2021, 3,76 % i 2022 og 4,22 % i 2023. Ut over at rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret omhandler endringene i stor grad av budsjettmessige tilpasninger til tjenestenivået i 2019 og innarbeidinger av driftskonsekvenser av investeringer samt statlige bemanningsnormer.

Nærmere beskrivelser av disse endringene blir omtalt i dokumentet under hvert tjenesteområde videre i dette kapitlet.

Driftskonsekvenser av investering

Rådmannen har i budsjettforslaget for planperioden innarbeidet driftskonsekvenser av investeringer på kr 4,9 mill. for 2020, kr 36,05 mill. for 2021, kr 54,35 mill. for 2022 og kr 69,55 mill. for 2023.

Område	2020	2021	2022	2023
Alders- og sykehjem	-	-200	-400	7 300
Bofellesskap	3 000	34 700	53 200	60 700
Innovasjon og støttetjenester	1 600	1 600	1 600	1 600
Samfunnsmedisin	-	-650	-650	-650
Byggforvaltning	300	600	600	600
Sum driftskonsekvenser av investeringer	**4 900**	**36 050**	**54 350**	**69 550**

Tabell 3.19 driftskonsekvenser av investeringer, tall i 1 000 kr

De største kostnadene i planperioden er relatert til byggingen av nye bofellesskap, i all hovedsak for personer med utviklingshemming og ROP-lidelser. Totalt er det lagt opp til 67 plasser i ulike typer bofellesskap i planperioden. Dette medfører også økte vedlikeholdskostnader i planperioden. Ytterligere informasjon om driftskonsekvenser av investeringer blir omtalt nærmere enten under tjenesteområdet eller i tekster til linjer tilknyttet driftsrammetabellen.

Priskompensasjon

Rådmannen har i utgangspunktet ikke lagt til grunn kompensasjon for prisvekst på tjenesteområdene i denne handlings- og økonomiplanen. Dette innebærer et underliggende omstillingsbehov som utgjør kr 40 mill. basert på forventet prisvekst lik 2,4 % og kommunens utgifter knyttet til kjøp av varer og tjenester som inngår i tjenesteproduksjonen. Det er likevel en del tiltak i budsjettforslaget som handler om priskompensasjon på inngåtte avtaler, blant annet innenfor helse og velferd, og kultur.

Oppvekst og utdanning

Rådmannens forslag til nettorammer for oppvekst og utdanning samlet endrer seg fra kr 3,35 mrd. i 2019 til kr 3,49 mrd. i 2020, og utgjør kr 3,45 mrd. i 2023.

Bruttorammen utgjør kr 4,13 mrd. i 2020, og utgjør kr 4,10 mrd. i 2023.

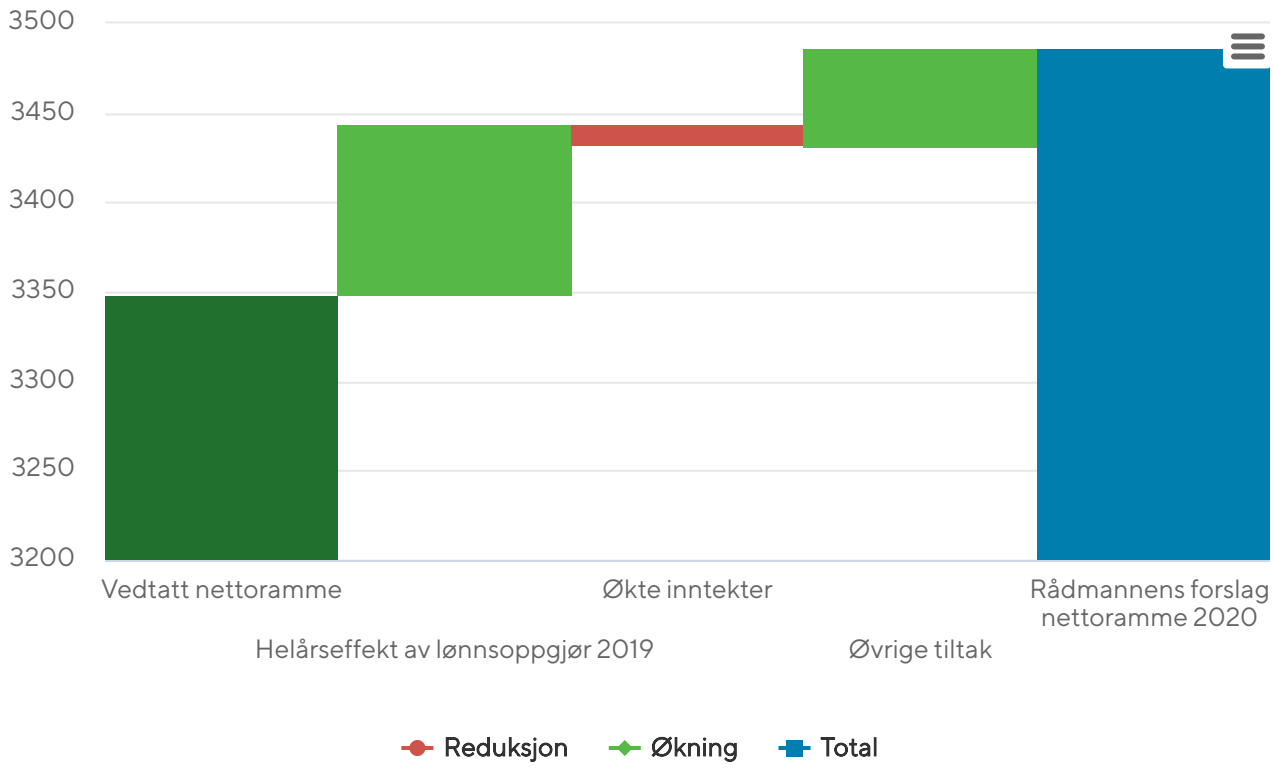

Figur 3.16 Endring i netto budsjettramme for 2020 for Oppvekst og utdanning

Av netto økning på kr 137,9 mill. er kr 94,9 mill. helårsvirkning av lønnsoppgjøret.

Økte inntekter består av økt foreldrebetaling for barnehage og SFO. Øvrige tiltak inkluderer fullfinansiering av lærernormen, hvor Stavanger kommune bidrar med kr 16 mill. utover det som kommer fra staten i rammetilskudd.

Det stilles krav til omstilling innenfor oppvekst og utdanning. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med

effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder.

Barnehage

Rådmannen foreslår å holde rammen på tilsvarende nivå som inngående ramme for konsolidert budsjett. Endringene skyldes i all hovedsak omdisponeringer på styrket barnehagetilbud, samt tiltak fra tidligere handlingsplaner som utgår. Rådmannen foreslår at barnehagene får et rammekutt på kr 8,5 mill. fra 2021.

Barnetallene viser en stabil nedgang, i tråd med befolkningsframskrivinger. Det forventes samtidig at andelen små barn øker i planperioden. Inngående ramme opprettholdes derfor for å være tilstrekkelig ut fra sammensetningen av små og store barn.

Det er tilstrekkelig kapasitet i kommunen til å gi tilbud til alle barn med rett til barnehageplass.

Stavanger kommune fortsetter å ha gode moderasjonsordninger for barn som kommer fra lavinntektsfamilier.

Skole

Rådmannen foreslår å videreføre nivået på skoleområdet for 2020, men å justere for elevtallsvekst. Videre foreslår rådmannen å harmonisere tjenestetilbudet i de tre kommunene som blir til nye Stavanger, og fullfinansiere lærernormen. Tilskudd til lærernorm kom tidligere som øremerkede midler, men blir innlemmet i rammetilskuddet fra staten i 2020. Beløpet som innlemmes blir i sin helhet overført til skolerammen, i tillegg til at Stavanger kommune tilfører kr 16 mill. fra frie inntekter for å fullfinansiere lærernormen. Det legges til grunn en økning i foreldrebetalingen til SFO i henhold til kommunal deflator.

Ut over dette videreføres prioriteringen om at alle lærere skal få gjennomført nødvendig videreutdanning for kompetanseheving i denne perioden. For å sikre kompetanseutvikling av skoleledere planlegges det å starte ny rektorskole fra høsten 2020.

Barn, unge og familie

DigiBarnevern er et nasjonalt fagsystem som har som målsetning å øke barnevernets evne til å gi god og effektiv hjelp til barn og unge som trenger det. Rådmannen foreslår derfor å styrke barnevernsbudsjettet med kr 2,3 mill. til arbeidet med å utvikle og implementere dette fagsystemet. Barnevernstjenesten samlokaliseres i nye og tilpassede lokaler i desember 2019, og rådmannen foreslår å styrke budsjettet for å dekke opp økte kostnader knyttet til husleie, renhold og parkering.

Lave ankomsttall medfører at bosettingen av enslige mindreårige flyktninger har vært og fortsatt vil være lav fremover. I kommende planperiode blir det en prioritert oppgave for EMbo å tilpasse bemanning og ressurser til bosettingsbehovet. Rådmannen foreslår derfor å avvikle 2 bofellesskap for enslige mindreårige flyktninger i 2020

Helse og velferd

Rådmannens forslag til netto driftsrammer for direktørområdet helse og velferd endrer seg fra kr 2,99 mrd. i 2019 til kr 3,05 mrd. I 2020, og utgjør kr 3,09 mrd. I 2023.

Bruttorammen utgjør kr 3,74 mrd. i 2020, og økes til kr 3,78 mrd. ved slutten av planperioden.

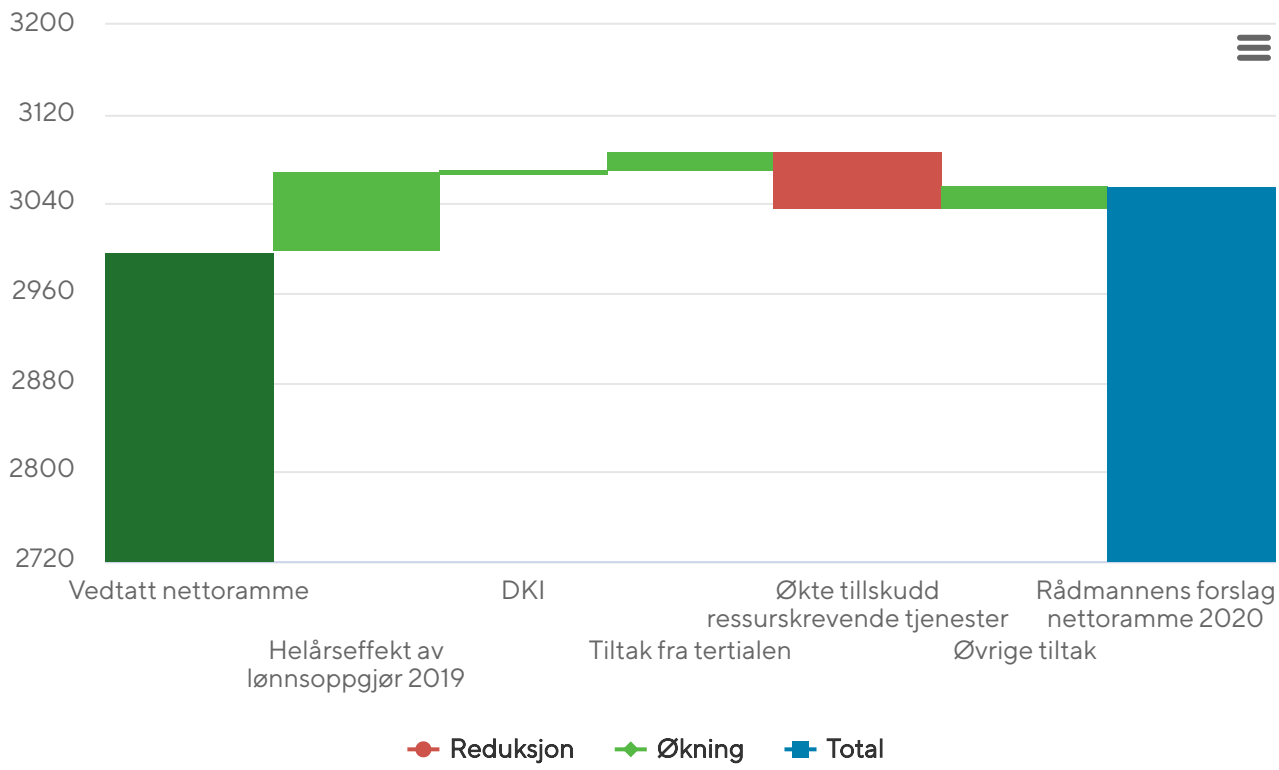

Figur 3.17 Endring i netto budsjettramme 2020 for helse og velferd

Av netto økning på kr 58 mill. er kr 70,3 mill. helårsvirkning av lønnsoppgjøret, 15,4 mill. er videreføring av tiltak fra tertialen, mens tilskudd for ressurskrevende tjenester øker med kr 50,5 mill.

Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill.

Helse og omsorg

I planperioden vil flere av sonene i hjemmebaserte tjenester samlokaliseres, og rådmannen setter av midler til bygg- og flytterelaterte driftskostnader.

Rådmannen legger til grunn en videre satsing på eksisterende og nye tiltak innenfor rus og psykisk helse. Økningen i rammetilskuddet til opptrappingsplanen for rus, gitt over statsbudsjettet, er for 2020 beregnet til kr 4 mill. Rådmannen foreslår å styrke budsjettet med tilsvarende beløp.

Rådmannen foreslår å avvikle de fire plassene kommunen kjøper på rehabiliteringssenter i Spania, CAN med virkning fra 2021.

Fra 2020 innlemmes søknadsbaserte tilskuddsmidler til psykologer inn i rammetilskuddet til kommunene. Rådmannen foreslår å videreføre tilbudene på Helsehuset og på Flyktningseksjonen, samt å finansiere ytterligere én ny stilling årlig fra 2020.

Digitalisering er et område i sterk vekst innen helse- og omsorgstjenestene. For å ivareta arbeidet med e-helse og velferdsteknologi må det bygges mer kapasitet og kompetanse i Helse og velferd. Som et ledd i dette arbeidet opprettes en egen stilling som avdelingssjef E-helse og velferdsteknologi i direktørens stab.

Velferd og sosiale tjenester

Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammene knyttet til kjøp av avlastnings- og heldøgns tjenester fra eksterne leverandører på helse- og sosialkontorene. Videre foreslås en budsjettstyrking knyttet til lønns- og prisvekst i

henhold til avtalene.

I handlings- og økonomiplan 2018-2021, ble budsjettet til økonomisk sosialhjelp økt, med forventning om en reduksjon fra 2019 av. Rådmannen har videreført tiltaket, og foreslår en ytterligere reduksjon fra 2020 av. Videre foreslår rådmannen å redusere ressursene til flyktningeveileder ved NAV-kontorene fra 2020 av, som følge av færre deltakere i introduksjonsprogrammet.

Videre foreslår rådmannen styrking av rammen til avlastning og dagtilbud på dagsenter- og avlastningsseksjonen. Det er også tatt høyde økte husleiekostnader ved å flytte dagtilbud til nye lokaler.

I planperioden vil det bli bygget flere bofellesskap. Driftskonsekvensene av disse investeringene beløper seg til kr 3 mill. i 2020, økende til kr 60,7 mill. i 2023. Ytterligere informasjon om de enkelte nyetableringene ligger inn under linjetekstforklaringen til både drifts- og investeringstabellen.

Rådmannen foreslår å øke inntektene knyttet til den statlige refusjonsordningen for særlig ressurskrevende tjenester med kr 50,5 mill. utover opprinnelig budsjett 2019 som er på 180 mill. Tilskudd for 2018 var til sammenligning på totalt 201 mill. Økningen må sees i sammenheng med økte kostnader hos Helse og velferd, blant annet helse- og sosialkotorene (kjøpte tjenester), og dagsenter og avlastning.

Samfunnsmedisin

Rådmannen foreslår å videreføre styrkingen i budsjettrammene til Stavanger legevakt, jf. tertialrapporteringen per 30. august 2019.

Videre foreslår rådmannen å starte oppbyggingen av et kommunalt legesenter med plass til inntil fire leger som er fast ansatt i kommunen, i de ledige lokalene på Lervig sykehjem.

Skoleåret 2019/2020 skal smittevernkontoret, i samarbeid med helsestasjonstjenesten, tilby vaksine mot smittsom hjernehinnebetennelse til alle elever fra Stavanger i den videregående skole. Fra 2021 vil vaksinen mot smittsom hjernehinnebetennelse tilbys til elever i 1. klasse i den videregående skole Rådmannen har innarbeidet budsjettmidler til gjennomføring av tiltak.

Innbygger og samfunnskontakt

Rådmannens forslag til nettorammer for innbygger- og samfunnskontakt endrer seg fra kr 252,9 mill. i 2019 til kr 288,9 mill. i 2020 og utgjør kr 283,4 mill. i 2023.

Bruttorammen utgjør kr 295,9 mill. i 2020 og reduseres til kr 290,3 mill. i 2023.

Rådmannen har innarbeidet regulering av tilskuddet til de tre regionale kulturinstitusjonene i henhold til inngått avtale. Dette omfatter Stavanger symfoniorkester, Rogaland teater og MUST. Videre foreslår rådmannen en økning til innbyggertorg på Vikevåg og Judaberg, samt prisregulering av blant annet tilskudd til Filmkraft Rogaland, og Opera Rogaland i henhold til avtale.

Næringsavdelingen etablerer en seksjon for landbruk og havbruk, og kommunedelsutvalgene skal få en viktig rolle for å styrke lokaldemokratiet.

By- og samfunnsplanlegging

Rådmannens forslag til nettorammer for by- og samfunnsplanlegging samlet endrer seg fra kr 74,8 mill. i 2019 til kr 75,9 mill. i 2020 og utgjør kr 75,3 mill. i 2023.

Bruttorammen utgjør kr 123,4 mill. i 2020 og reduseres til kr 122,8 mill. i 2023.

Rådmannen foreslår å avsette midler til utarbeidelse av en skybruddsplan for Stavanger kommune, samt øke budsjettrammen tilsvarende en stilling til universell utforming.

Bymiljø og utbygging

Rådmannens forslag til nettorammer for Bymiljø og utbygging samlet endrer seg fra kr 598,9 mill. som er konsolidert budsjett 2019 til kr 617,3 mill. i 2020 og utgjør kr 610,5 mill. i 2023.

Bruttorammen utgjør kr 1,686 mrd. i 2020 og øker til kr 1,754 mrd. ved slutten av planperioden.

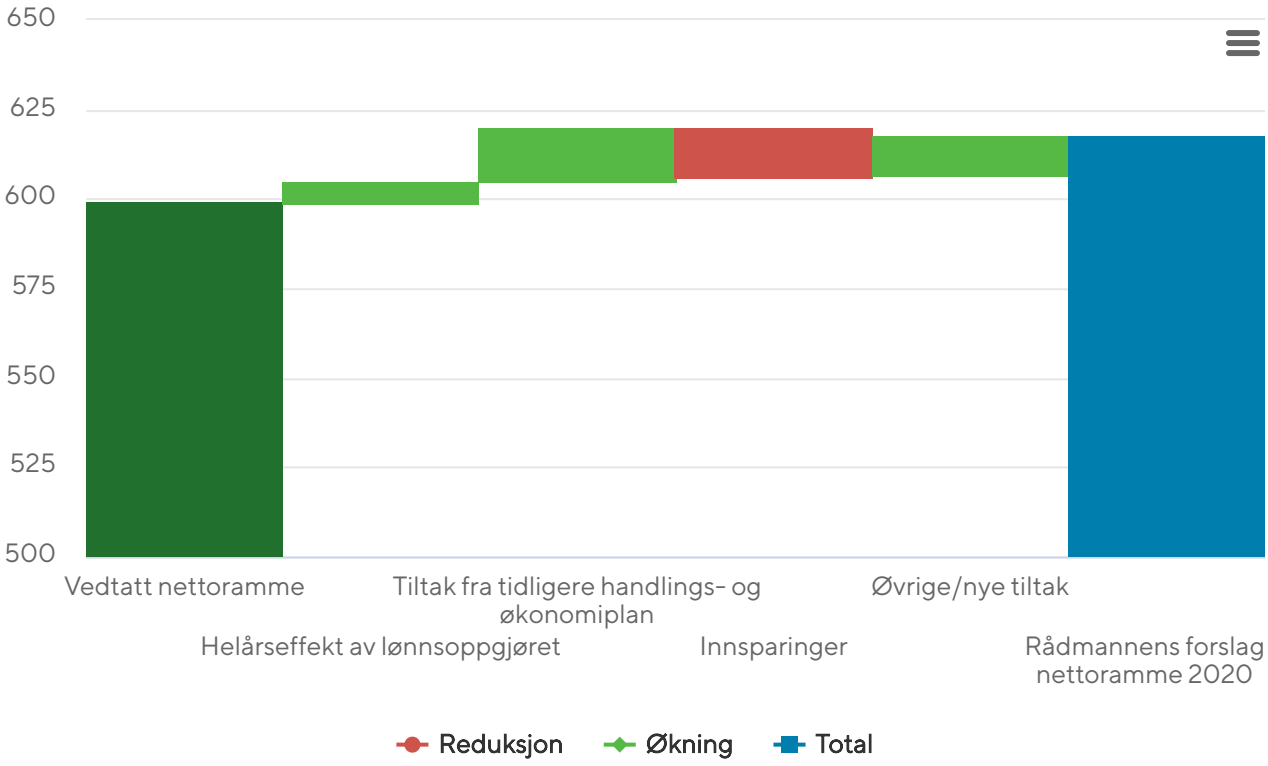

Figur 3.18 Endring i netto budsjettramme 2020 for bymiljø og utbygging

Av netto økning på kr 18,4 mill. utgjør kr 15 mill. en videreføring av vedtatte tiltak fra tidligere handlings- og økonomiplaner, kr 14 mill. er forslag til innsparinger, kr 6 mill. er helårsvirkning av lønnsoppgjør, og kr 11,4 mill. er nye eller andre tiltak.

Mesteparten av netto økningen er hos Park og vei, med en videreføring av tidligere vedtak tilknyttet biologisk mangfold, fremkommelighet, trafikksikkerhet og miljø. Drift av nye anlegg er også innarbeidet i budsjettforslaget. Rådmannen har videre innarbeidet midler til fyrverkeri på Finnøy og Rennesøy og midler til utredning av grønn plan.

Rådmannen har innarbeidet en negativ inngående balanse på VAR området fra tidligere Finnøy kommune på kr 5 mill. i selvkostberegningen for nye Stavanger.

Stab og støtte

Rådmannens forslag til nettorammer for stab og støtte samlet, endrer seg fra kr 299,7 mill. i 2019 til kr 316,4 mill. i 2020 og utgjør kr 334,2 mill. i 2023.

Bruttorammen utgjør kr 405,4 mill. i 2020 og øker til kr 419,2 mill. ved slutten av planperioden.

Det er i løpet av 2019 gjennomført omorganiseringer innenfor stab og støtteenhetene som medfører tekniske endringer på budsjettrammene innenfor de forskjellige enhetene.

Økt satsing på innovasjon og digitalisering vil være avgjørende for å kunne møte samfunnsutfordringene fremover. Digital teknologi forventes å være den teknologiformen som kan gi størst potensial for effektivisering i Stavanger kommune. Innføring av ny teknologi må skje gjennom planlagte og koordinerte prosesser slik at kommunens innbyggere fortsatt får gode og trygge tjenester. Rådmannen foreslår at det legges inn økte driftsmidler til dette formål i 2020 og dette trappes videre opp utover i planperioden. Det vil i perioden være oppmerksomhet på automatiserings-/robotiseringsprosesser, datafangst til datasjøen, prosessforbedring og integrasjon.

Videre foreslår rådmannen å styrke kapasiteten innenfor områder som forskning, innsynsbegjæringer, lærlinger og dokumentkontroll.

3.12.3 Tjenestetilbudet i Stavanger sammenlignet med andre kommuner

I dette avsnittet gis det en beskrivelse av ressursbruken i Stavanger i perioden 2016-2018 sammenlignet med landsgjennomsnittet og ressursbruken til de ni andre kommunene i ASSS-nettverket. Sentralt i ASSS-samarbeidet er utvikling og analyse av økonomi og styringsdata på aggregert nivå. Aktiviteten og rapportene fra arbeidet skal presentere situasjonen i de samarbeidende kommunenes tjenesteproduksjon og gi grunnlag for sammenlikning og styring med sikte på effektiv tjenesteproduksjon med god kvalitet. Mer detaljert informasjon om resultatene finnes på nettsiden https://www.asss.no (https://www.asss.no). Resultatene legges også fram til politisk behandling.

Figuren under viser samlet beregnet utgiftsbehov per innbygger i Stavanger basert på kostnadsnøkkelen i inntektssystemet i perioden 2016-2018 fordelt på sektorer. Figuren viser hvilke sektorer Stavanger har høyt/lavt utgiftsbehov per innbygger. Figuren viser videre utviklingen i Stavangers utgiftsbehov per innbygger sammenliknet med landsgjennomsnittet. Stavangers utgiftsbehov er angitt som en indeksverdi sammenliknet med landsgjennomsnittet som er lik 1. Nedgang i indeksverdien for beregnet utgiftsbehov per innbygger fra et år til et annet betyr ikke uten videre at det totale utgiftsbehovet har gått ned. Hvis kommunen samtidig har hatt vekst i folketallet vil en slik vekst isolert sett gi økt utgiftsbehov.

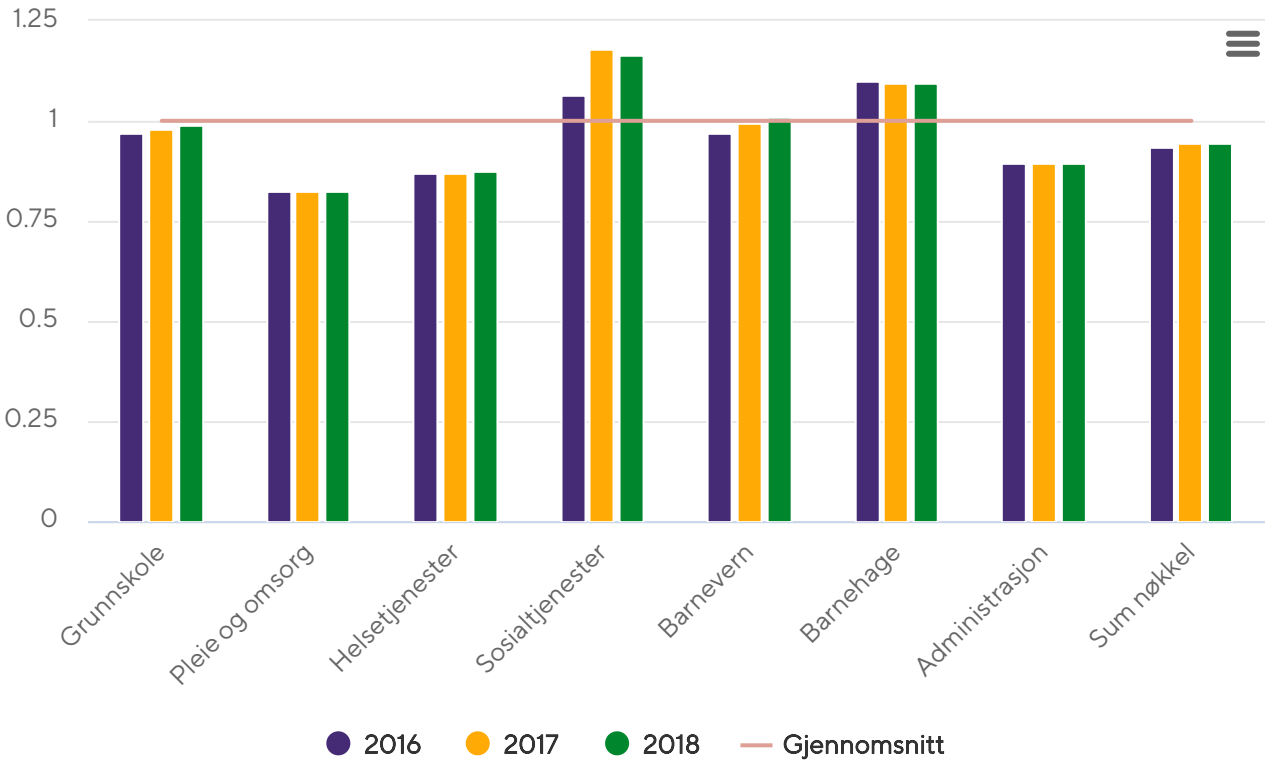

Figur 3.19 Beregnet utgiftsbehov per innbygger i Stavanger kommune fordelt på sektorer – 2016, 2017 og 2018

I 2018 hadde Stavanger et beregnet utgiftsbehov på 94,5 prosent av landet for øvrig. Det betyr at Stavanger hadde et beregnet utgiftsbehov per innbygger som var 5,5 prosent lavere enn landsgjennomsnittet. I 2016 og 2017 var utgiftsbehovet hhv. 6,4 prosent og 5,7 prosent lavere enn landsgjennomsnittet. Fra 2017 til 2018 var det en økning i utgiftsbehovet per innbygger sammenliknet med landsgjennomsnittet innenfor grunnskole, pleie og omsorg, helsetjenester, barnevern og barnehage. Det var nedgang innenfor sosialtjenester. Utgiftsbehovet innenfor administrasjon var tilnærmet likt i 2017.

Det var innenfor pleie og omsorg og helsetjenester at Stavanger hadde lavest beregnet utgiftsbehov per innbygger i 2018. Utgiftsbehovet per innbygger innenfor pleie og omsorg og helsetjenester lå hhv. 17,4 prosent og 12,6 prosent under landsgjennomsnittet. Det lave utgiftsbehovet innenfor pleie og omsorg skyldes at Stavanger har relativt få psykisk utviklingshemmede over 16 år, relativt få eldre innbyggere og relativt få ikke-gifte eldre.

Stavanger har relativt høyt utgiftsbehov til sosialtjeneste og barnehager. Det høye utgiftsbehovet innenfor sosialtjeneste skyldes hovedsakelig at Stavanger har relativt høy opphopning av skilte, arbeidsledige og innbyggere med lav inntekt sammenliknet med landsgjennomsnittet. Utgiftsbehovet innenfor sosialtjeneste gikk kraftig opp fra 2016 til 2017, og gikk deretter noe ned fra 2017 til 2018. Det relativt høye utgiftsbehovet innenfor barnehager skyldes blant annet at Stavanger har relativt mange innbyggere 2-5 år og relativt mange innbyggere på 1 år uten kontantstøtte.

I figur under vises forskjellene i inntekter og utgifter mellom Stavanger og landet for øvrig etter at vi har korrigert for forskjeller i utgiftsbehovet etc.

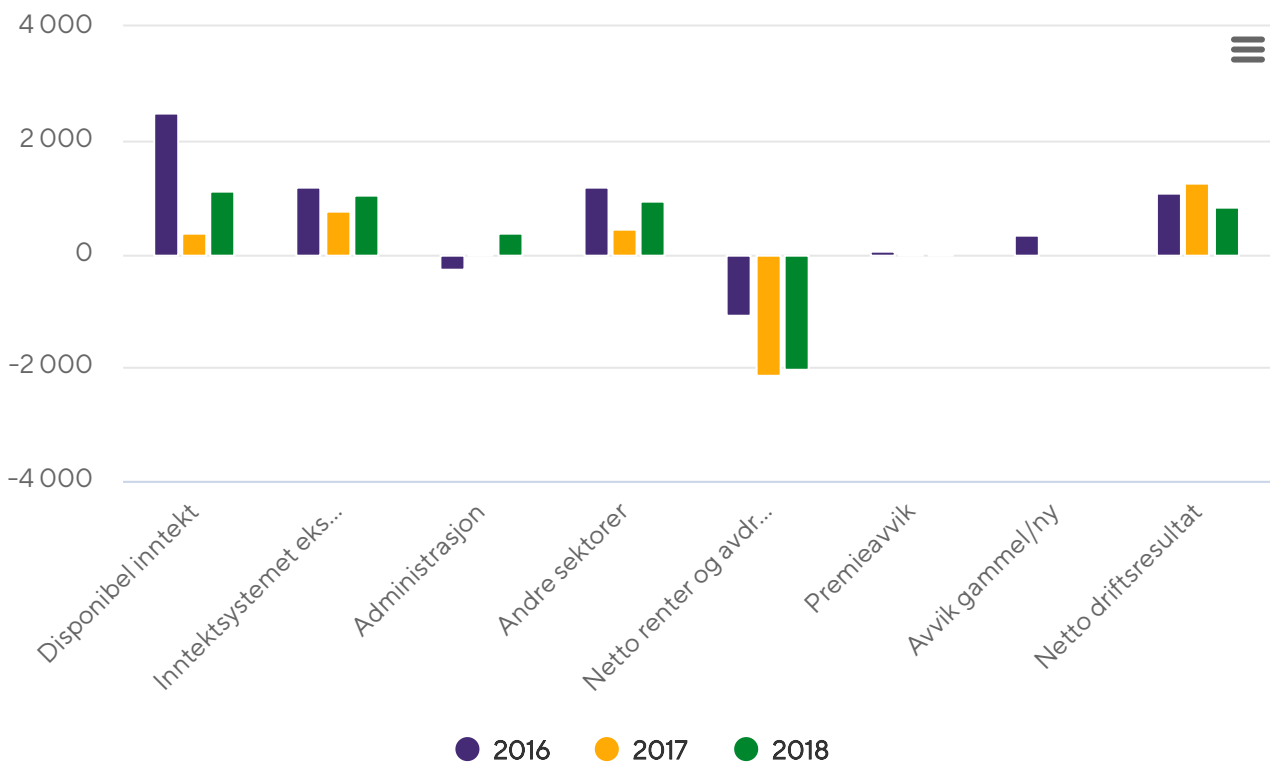

Figur 3.20 Avvik fra landsgjennomsnittet korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov Stavanger kommune i kr per innbygger, 2018-2018

Søylen helt til venstre i figuren viser hvor høye frie inntekter Stavanger har i forhold til landsgjennomsnittet etter at det er korrigert for forskjeller i utgiftsbehovet. I 2018 var inntektene i Stavanger kr 1 121 høyere per innbygger enn landsgjennomsnittet. dette innebærer en merinntekt på kr 150 mill.

De øvrige søylene viser hvordan Stavanger har fordelt disse merinntektene på ulike anvendelser sammenliknet med landsgjennomsnittet. For hvert år vil summen av de øvrige søylene være lik merinntekten som er vist helt til venstre i figuren.

Målt i kroner per innbygger ligger Stavanger høyest på netto driftsresultat, netto driftsutgifter innenfor inntektssystemet og på netto driftsutgifter til sektorene utenfor inntektssystemet. Motsatt ligger Stavanger under landsgjennomsnittet når det gjelder netto renteutgifter og avdrag.

Sammenliknet med landsgjennomsnittet gikk inntektene i Stavanger opp med om lag kr 770 per innbygger fra 2017 til 2018. Samtidig gikk utgiftene til sektorene utenfor og innenfor inntektssystemet opp med henholdsvis kr 469 og kr 281 per innbygger, og utgiftene til administrasjon gikk opp med kr 324 per innbygger. Motsatt gikk netto driftsresultat ned med om lag kr 430 per innbygger sammenliknet med landsgjennomsnittet.

Ressursbruk og utgiftsbehovet i sektorene innenfor inntektssystemet

Beregnet utgiftsbehov til sektorene innenfor inntektssystemet inkludert administrasjon i Stavanger utgjorde om lag kr 50 870 per innbygger i 2018. Stavanger kommunes netto driftsutgifter til de samme sektorene var kr 1 392 høyere per innbygger enn dette. Stavanger hadde dermed en merutgift i forhold til beregnet utgiftsbehov inkludert administrasjon på kr 186 mill.

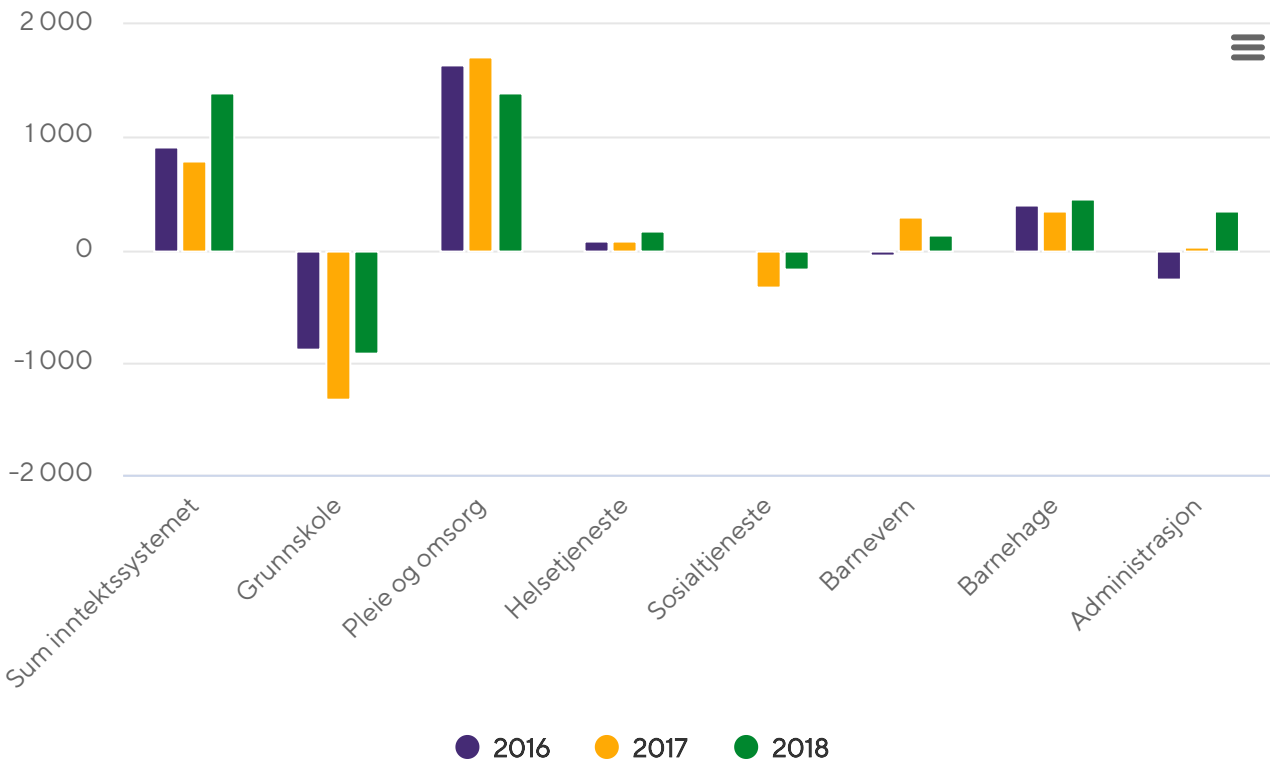

Figur 3.21 Netto driftsutgifter - sektorene innenfor inntektssystemet. Kr per innbygger

Figuren over viser hvordan Stavanger har fordelt disse merutgiftene på de ulike tjenesteområdene innenfor inntektssystemet. De relativt lave utgiftene innenfor grunnskole gjøre det mulig å ha relativt høye utgifter innenfor pleie og omsorg, barnehage og administrasjon.

Sammenliknet med beregnet utgiftsbehov gikk Stavangers utgifter til sektorene innenfor inntektssystemet opp med om lag kr 600 per innbygger fra 2017 til 2018. Oppgangen kom hovedsakelig innenfor grunnskole og administrasjon. Samtidig var det en nedgang i utgifter til pleie og omsorg. Stavanger hadde dermed en økning i utgifter sammenliknet med utgiftsbehovet på kr 80 mill.

Ressursbruk og utgiftsbehov i sektorene utenfor inntektssystemet

På landsbasis utgjorde sektorene innenfor inntektssystemet 94 prosent og sektorene utenfor inntektssystemet 6 prosent av de samlede netto driftsutgiftene i 2018.

For landet under ett var netto driftsutgifter i sektorene utenfor inntektssystemet på om lag kr 3 400 per innbygger i 2018. Stavangers utgifter var kr 918 høyere per innbygger enn dette. Dette tilsvarer en merutgift på kr 60 mill. eller 27 prosent.

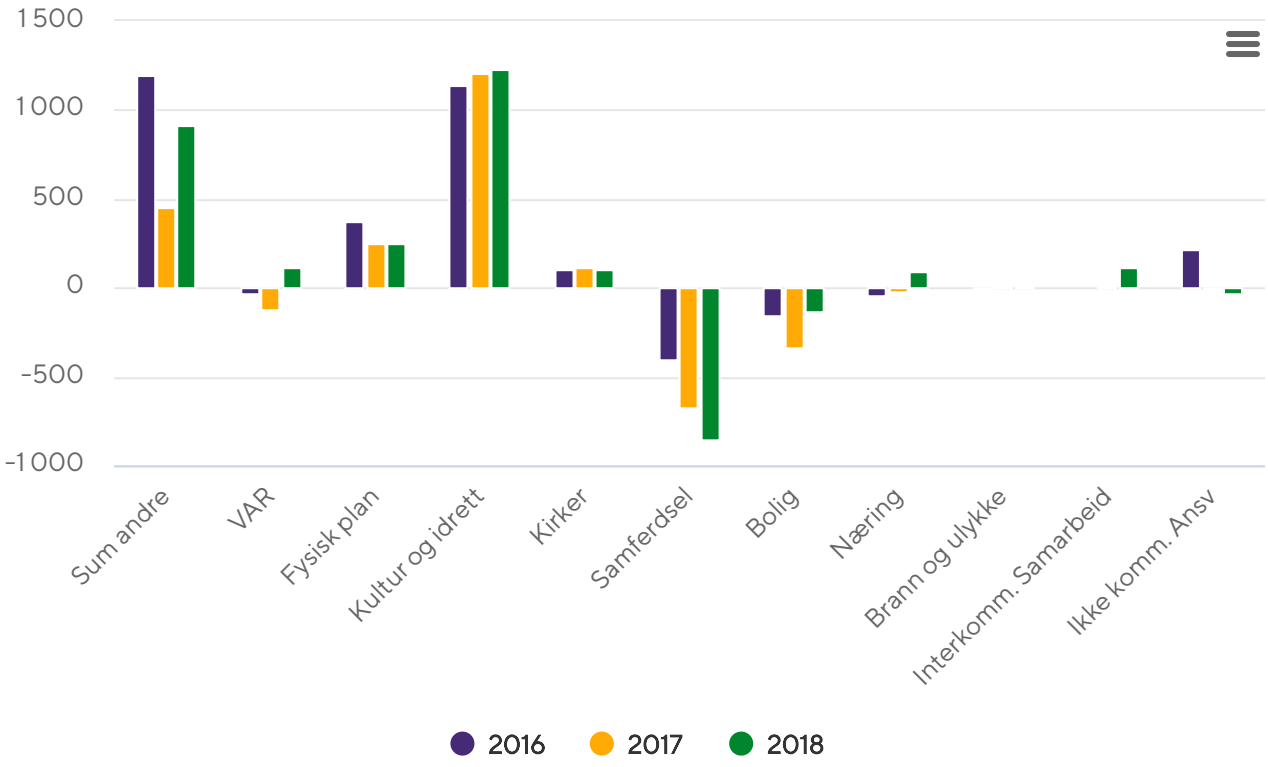

Figur 3.22 Netto driftsutgifter - sektorene utenfor inntektssystemet. Kr per innbygger

Figuren over viser hvordan Stavanger har fordelt disse merutgiftene på de ulike sektorene utenfor inntektssystemet. Det er særlig kultur og idrett som trekker utgiftene opp, mens Stavanger har lavere netto driftsutgifter enn landsgjennomsnittet innenfor samferdsel og bolig. Fra 2017 til 2018 gikk Stavangers utgifter til sektorene utenfor inntektssystemet opp med om lag kr 470 per innbygger sammenliknet med landsgjennomsnittet. Økningen kom hovedsakelig innenfor VAR, bolig og næring.

Fordeling av disponible inntekter på ulike anvendelser

Stavanger skiller seg fra landsgjennomsnittet gjennom relativt høye utgifter til pleie og omsorg og netto driftsresultat, noe som har sitt motstykke i relativt lave netto renteutgifter og avdrag og lave utgifter til grunnskolen. Avvik fra landsgjennomsnittet kan tas som et utrykk for hvordan kommunen har prioritert ressursbruken sammenliknet med landet for øvrig.

Sammenligningen viser at ved å effektivisere og omstille tjenestetilbudet ytterligere er det muligheter for å styrke det økonomiske handlingsrommet sammenlignet med landsgjennomsnittet.

3.12.4 Endringer i drift, tabell og linjetekster

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Felles inntekter og utgifter				
	Frie inntekter				
	Inntekts- og formuesskatt	-5 460 000	-5 490 000	-5 520 300	-5 551 000
	Inngående budsjett	-5 339 700	-5 339 700	-5 339 700	-5 339 700
1	Inntekts- og formuesskatt	-120 300	-150 300	-180 600	-211 300
	For 2020 har rådmannen lagt til grunn full effekt av positive vekstdrivere som økt befolkningsvekst, lønnsvekst 3,6 %, lavere arbeidsledighet og en sysselsettingsvekst 1 %, jf. tilsvarende i nasjonale prognoser. Samtidig medfører lavere kommunalt skattøre en reduksjon i inntekt. Det er anslått en lokal skattevekst på kr 120 mill. fra 2019 til 2020. Herav lå kr. 67,6 mill. inne som realvekst i gjeldende økonomiplan fra 2019 til 2020. Resterende vekst utgjør kr 42,7 mill. og viser netto endring til nytt inntekts nivå. Sistnevnte skal bidra til å dekke nominell vekst og øvrige prioriteringer i årets plan. Veksten utover i perioden er i faste kroner og i hovedsak med bakgrunn i befolkningsvekst. Inntekts- og formuesskatt er nærmere omtalt i avsnitt 3.6.				
	Rammetilskudd	-2 859 427	-2 826 056	-2 828 387	-2 835 700
	Inngående budsjett	-2 617 286	-2 617 286	-2 617 286	-2 617 286
	Inngående budsjett er konsolidert sum av rammetilskudd, inntektsutjevning, språkskjønn og er nærmere omtalt i kapittel 3.6.				
2	Rammetilskudd inkludert inntektsutjevning	-209 241	-208 870	-211 201	-218 514
	Rammetilskudd består av innbyggertilskudd, utgiftsutjevning mm. og er nærmere omtalt i kapittel 3.6.				
3	Skjønnstilskudd språkdeling	100	100	100	100
	Opprinnelig budsjettert nivå i Rennesøy var kr 600 000. Nivået er nedjustert til kr 500 000 i henhold til reell tildeling i 2019.				
4	Reformstøtte kommunesammenslåing	-33 000	0	0	0
	Når sammenslåingen trer i kraft, vil den nye kommunen få utbetalt reformstøtte som et engangstilskudd på tidspunktet for sammenslåing, uten ytterligere søknad. Tilskuddet er differensiert etter innbyggertallet i den nye kommunen og er budsjettert til kr 33,0 mill. i 2020.				
	Frie inntekter Totalt	**-8 319 427**	**-8 316 056**	**-8 348 687**	**-8 386 700**
	Sentrale inntekter				
	Eiendomsskatt	-214 000	-285 000	-293 000	-298 000
	Inngående budsjett	-283 030	-283 030	-283 030	-283 030
5	Eiendomsskatt, inntektsnivå justert	-970	-1 970	-9 970	-14 970
	Eiendomsskatten er videreført på konsolidert nivå, justert for årlig endring i verk og bruk og ordinær volumvekst. Dagens eiendomsskatteregimer er videreført i 2020 og en gradvis opptrapping fra 2021 med bakgrunn i nye takstgrunnlag. Se nærmere omtale i kapittel 3.7.1.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
6	Eiendomsskatt - lovregulert nedjustering av grunnlag	70 000	0	0	0

Vedtatt lovendring reduserer takstgrunnlaget med 30 % for boliger og fritidsboliger. Dette utgjør om lag kr 70 mill. fra og med 2020. Nytt lovforslag som er fremmet oktober 2019 for kommuner som slår seg sammen, medfører at det ikke er mulig å bruke andre virkemidler i eiendomsskatteloven i 2020 dersom kommunen trenger tiden fram til 2021 for å få på plass et felles takstgrunnlag for den nye kommunen. I 2021 kan overgangsperioden starte med å harmonisere skattesats.

	Frikraft	-14 000	-14 000	-14 000	-14 000
	Inngående budsjett	-14 000	-14 000	-14 000	-14 000
7	Lyse AS, disponering av frikraft	0	0	0	0

Kommunene Stavanger, Sandnes, Time og Klepp har inngått avtale med Lyse AS om uttak av frikraft. Frikraften disponeres i 1. og 4. kvartal, og vil således gi kommunen lavere energikostnader i vinterhalvåret. Refusjon knyttet til disponering av frikraft i 2020 er beregnet til kr 14 mill.

	Integreringstilskudd	-217 621	-173 621	-152 621	-147 621
	Inngående budsjett	-283 621	-283 621	-283 621	-283 621
8	Integreringstilskudd, tilskudd til flyktninger og enslige mindreårige	66 000	110 000	131 000	136 000

Beregning av integreringstilskudd er basert på forventet antall bosatte flyktninger i nye Stavanger, inkludert enslige mindreårige, i 2020, 2021, 2022 og 2023. Gjeldende satser for integreringstilskudd og tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger er lagt til grunn. Beregningene viser et samlet tilskudd i størrelsesorden kr. 218 mill. i 2020, med en gradvis reduksjon til kr. 148 mill. i 2023.

	Komp.ordn. Husbanken	-24 800	-23 850	-22 700	-21 900
	Inngående budsjett	-24 306	-24 306	-24 306	-24 306
9	Kompensasjonsordninger fra Husbanken	-494	456	1 606	2 406

Staten gir tilskudd til å dekke renter og avdrag i forbindelse med Eldre- og psykiatriplanen, samt tilskudd som skal dekke rentekostnader ved rehabilitering av skole- og kirkebygg. Lånesaldo knyttet til disse investeringene framkommer i tabell 3.12. Kompensasjonsinntekter i 2020 er beregnet til kr 24,8 mill. Satser for investeringstilskudd omtales nærmere under kapittel 3.11.

	Tildeling fra statlig havbruksfond	-15 000	-5 000	-15 000	-5 000
	Inngående budsjett	-5 914	-5 914	-5 914	-5 914
10	Statlig tildeling av havbruksmidler, justert anslag	-9 086	914	-9 086	914

Både Finnøy og Rennesøy kommuner har tidligere mottatt tildelinger fra statens havbruksfond. Begge kommuner har innarbeidet framtidige inntekter i deres respektive økonomiplaner som er konsolidert. Nivået fram i tid er justert med bakgrunn i forslag til statsbudsjett 2020, hvor regjeringen sier de vil komme tilbake til tema i RNB 2020. Inntektsanslaget i 2020 er motført avsetning til disposisjonsfond, jf. tiltak 10, for å nøytralisere årlige svingninger i inntektsnivå. Se nærmere omtalte i kapittel 3.7.2.

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Sentrale inntekter Totalt	**-485 421**	**-501 471**	**-497 321**	**-486 521**
	Bruk og avsetning til frie fond	-100 037	-34 715	-15 508	-18 808
	Inngående budsjett	-23 659	-23 659	-23 659	-23 659
11	Disposisjonsfond, bruk av fond til tiltak i 2019, vedtatt utgår i 2020.	3 929	3 929	3 929	3 929
	Tidligere vedtatte økonomiplaner inneholdt en del tiltak som utgår i 2020. Samlet sum utgjør kr 3,929 mill. Rådmannen presiserer at årlig bruk av klima og miljøfond med kr 10 mill. er videreført i perioden. Bruken i planperioden forutsetter at det vil bli tilført midler gjennom framtidige mindreforbruk eller merinntekter vedrørende forhold som har betydning for klima og miljøfondet.				
12	Bruk av disposisjonsfond, generell finansiering av drift	5 153	-7 335	-4 028	-4 028
	I både Finnøy og Rennesøy er disposisjonsfondet benyttet til generell finansiering av driften i deres respektive økonomiplaner for 2019-2022, i størrelsesorden kr 11-16 mill. årlig. Dette er lite bærekraftig. Rådmannen har funnet midler i 2020 til å reversere deler av bruken dette året. Nye reelle prioriteringer må foretas framover for de resterende år i planperioden.				
13	Bruk av disposisjonsfond, digitaliseringsfond	-13 700	-7 600	-6 700	0
	Digitaliseringsfondet foreslås brukt til følgende tre tiltak i kommende økonomiplanperiode: kr 6,4 mill. til styrket analysekapasitet innen digitalisering, kr 5 mill. i hvert av årene i 2020,2021 og 2022 til trådløst nett sykehjem og bofellesskap, kr 6,6 mill. til Digi Barnevern over kommende treårsperiode med kr 2,3 mill. i 2020, kr 2,6 mill. i 2021 og kr 1,7 mill. i 2022. Bruk av disposisjonsfond til investeringsformål må iht. nye regler inntektsføres i drift og deretter overføres til investeringsregnskapet.				
14	Bruk av disposisjonsfond, flyktningkonsulent	0	2 650	2 650	2 650
	Tidligere avsatt integreringstilskudd til disposisjonsfond i Finnøy brukes til finansiering av flyktningetjenesten i en treårsperiode. Siste år er 2020.				
15	Bruk av disposisjonsfond, flyktning	-18 000	0	0	0
	Reberegning av integreringstilskudd for 2020 er mye lavere enn tidligere forutsatt i budsjettet. Utgiftssiden justeres i økonomiplanperioden. I 2020 finansieres deler av tidligere oppsparte midler på disposisjonsfond flyktninger med kr 18,0 mill.				
16	Bruk av disposisjonsfond, kompetansetiltak nye Stavanger, arrangement for ansatte	-860	0	0	0
	Medio januar 2020 gjennomføres en felles kompetansebygging for alle ansatte i tidligere Finnøy, Rennesøy og Stavanger kommuner. Rammen for arrangementet er satt til kr 1,75 mill. og rådmannen foreslår at dette finansieres av tidligere avsatte midler på disposisjonsfond i Stavanger kommune. Forberedende arbeid og innkjøp av materiell foretas i 2019 og er foreslått budsjettjustert i 2019. Justert framdriftsprognose tilsier at, kr 0,86 mill., påløper i 2020 til selve gjennomføringen av arrangementet og foreslås innlagt i budsjettforslaget.				
17	Bruk av disposisjonsfond, teknisk regelendring fra investering til drift og overføring til investering	-11 670	0	0	0

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	I henhold til ny kommunelov som gjelder fra kommunestyrets konstituering 21. oktober 2019, må bruk av disposisjonsfond inntektsføres i drift og deretter overføres til investeringsbudsjettet dersom det skal finansiere investeringstiltak. Tidligere vedtatt bruk av disposisjonsfond i investeringsbudsjettet må dermed innarbeides via driftsbudsjettet som bruk av disposisjonsfond og videre som økt overføring fra drift til investering. Dette gjelder kr 11,67 mill. i bruk av disposisjonsfond i investeringsbudsjettet 2020 i Finnøy. I tillegg gjelder det et nytt tiltak på kr 20,0 mill. til investering i innbyggertorg i 2020, som foreslås finansiert med midler fra disposisjonsfond.				
18	Bruk av disposisjonsfond, teknisk regelendring fra investering til drift og overføring til investering	-20 000	0	0	0
	I henhold til ny kommunelov som gjelder fra kommunestyrets konstituering 21. oktober 2019, må bruk av disposisjonsfond inntektsføres i drift og deretter overføres til investeringsbudsjettet dersom det skal finansiere investeringstiltak. Tidligere vedtatt bruk av disposisjonsfond i investeringsbudsjettet må dermed innarbeides via driftsbudsjettet som bruk av disposisjonsfond og videre som økt overføring fra drift til investering. Dette gjelder kr 11,67 mill. i bruk av disposisjonsfond i investeringsbudsjettet 2020 i Finnøy. I tillegg gjelder det et nytt tiltak på kr 20,0 mill. til investering i innbyggertorg i 2020, som foreslås finansiert med midler fra disposisjonsfond.				
19	Bruk av disposisjonsfond, FoU-midler til ROP	-4 000	-5 000	0	0
	Stavanger kommune har de siste 10 årene hatt stor oppmerksomhet på brukere ned ROP-lidelser, og da spesielt brukere som motsetter seg hjelp. I forbindelse med årsoppgjøret for 2017 ble det avsatt kr 10 mill. på fond til et forsknings- og utviklingsprosjekt knyttet til mennesker med ROP-lidelser. Rådmannen har i 2019 igangsatt et forsknings- og utviklingsprosjekt som har til formål å utvikle nye måter å gi tjenester til disse brukerne på. Prosjektet strekker seg over flere år. I 2019 er det brukt kr 1 mill. av fondsmidler. Rådmannen foreslår å bruke kr 4 mill. av fondsmidler i 2020, og de siste kr 5 mill. av fondsmidlene i 2021.				
20	Bruk av disposisjonsfond, lovendring eiendomsskatt	-55 000	0	0	0
	Nærmere omtale om eiendomsskatt finnes i avsnitt 3.7.1 Lovendring om 30 % reduksjonsfaktor kombinert med nytt lovforslag om kommuner som slår seg sammen, medfører et netto inntektstap som rådmannen foreslår å finansiere med midler på disposisjonsfond.				
21	Avsetning til disposisjonsfond, Nye Stavanger	24 470	0	0	0
	Engangstilskuddet reformstøtten som nye Stavanger får på nyåret benyttes til å finansiere div. innbyggertiltak i 2020. Restbeløpet, kr 24,47 mill., settes av til disposisjonsfond til senere prioritering.				
22	Avsetning til disposisjonsfond, midler fra havbruk	13 300	2 300	12 300	2 300
	Tildeling fra statlig havbruksfond, jf. tiltak 10 (inngående budsjett) vil svinge betydelig mellom årene. I henhold til økonomiplanen fra Finnøy og fra Rennesøy, settes størstedelen av årets inntekt av til disposisjonsfond for å redusere usikkerheten og avhengigheten i drift. Rådmannen har økt avsetning til disposisjonsfond med kr 1,6 mill. i 2020 for å redusere usikkerheten ytterligere.				
	Bruk og avsetning til frie fond Totalt	**-100 037**	**-34 715**	**-15 508**	**-18 808**
	Overføring til investeringsbudsjettet	194 631	120 121	103 754	47 879
	Inngående budsjett	193 193	193 193	193 193	193 193

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
23	Bruk av disposisjonsfond, teknisk regelendr. fra investering til drift og overføring til investering	36 670	5 000	5 000	0

I henhold til ny kommunelov som gjelder fra kommunestyrets konstituering 21. oktober 2019, må bruk av disposisjonsfond inntektsføres i drift og deretter overføres til investeringsbudsjettet dersom det skal finansiere investeringstiltak. Overføring av midler fra drift gjelder følgende tiltak: Tidligere vedtatt bruk av disposisjonsfond i investeringsbudsjettet 2020 i Finnøy, kr 11,67 mill. Nytt tiltak på kr 20,0 mill. til investering i innbyggertorg i 2020. Nytt tiltak på kr 15 mill. fordelt med kr 5 mill. i hvert av årene i 2020, 2021 og 2022 til trådløst nett sykehjem og bofellesskap

24	Overføring fra drift til investering, justert	-35 232	-78 072	-94 439	-145 314

Tiltaket viser hvilke beløp som overføringen fra drift til investering er justert med per år i planperioden for å skape balanse i alle budsjetter.

	Overføring til investeringsbudsjettet Totalt	**194 631**	**120 121**	**103 754**	**47 879**
	Finans	35 864	75 337	108 787	150 271
	Inngående budsjett	69 549	69 549	69 549	69 549
25	Lyse AS, utbytte	-23 070	-36 620	-46 070	-50 270

Utbyttet fra Lyse AS forventes å være på kr 274,4 mill. i 2020. Det vises til kapittel 3.7 for en nærmere redegjørelse for overføringene fra Lyse AS.

26	Renovasjonen IKS, utbytte	0	0	0	0

Stavanger kommune har en eierandel på 50 % i Renovasjonen IKS. I 2019 utdelte Renovasjonen IKS ut et samlet utbytte på kr 2 mill., hvorav Stavanger kommune mottok kr 1 mill. Det foreslås å videreføre utbytteforventningen i Handlings- og økonomiplan 2019-2022. Forventet årlig utbytte vil utgjøre kr 1 mill. for Stavanger kommune.

27	Stavanger Parkeringsselskap KF, reduksjon i overføring til kommunekassen	0	5 000	10 000	10 000

Stavanger Parkeringsselskap KF har budsjettert med et årsresultat på kr 26,5 mill. i 2020, som reduseres til kr 17,4 mill. i 2023. Det vises til kapittel 10 for en omtale av styrets forslag til økonomiplan for perioden 2020-2023, med rådmannens merknader. På bakgrunn av forventet resultatutvikling og foretakets egenkapitalsituasjon, er det lagt til grunn en videreføring av årlig eieruttak på kr 30 mill. i 2020, med en nedtrapping til kr 20 mill. i utgangen av planperioden.

28	Stavanger boligbygg KF, reduksjon i overføring til kommunekassen	16 450	19 250	25 950	32 450

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023

Stavanger bystyre vedtok den 13. juni 2016 å etablere Stavanger boligbygg KF. Det ble i den forbindelse opprettet et langsiktig mellomværende (lån på kr 700 mill.) mellom bykassen og foretaket, som reflekterte anleggsmidlene som ble overdratt til foretaket ved etableringen. For å redusere de budsjettmessige konsekvensene av foretaksetableringen for bykassen, ble det også lagt til grunn en årlig tilbakeføring (kr 6,7 mill. i 2020). Bystyret behandlet den 17.06.2019 sak 68/19 - Stavanger boligbygg KF - Forvaltning av boligmassen. I den aktuelle saken ble det lagt opp til at det skulle foretas en samlet gjennomgang av budsjettforutsetningene for foretaket ved utarbeidelsen av forslag til handlings- og økonomiplan 2020-2023. Dette omfattet blant annet en vurdering av såkalt negativ leie. Det foreslås på denne bakgrunn at foretaket kompenseres for negativ leie med utgangspunkt i middels Holte-sats. Dette er beregnet til kr 2,6 mill. i 2020, med videre stigning til kr 15,0 mill. i 2023. Det foreslås også at forvaltningen av om lag 220 rehabiliteringsboliger overføres til foretaket i 2020. Det er i den forbindelse lagt til grunn kompensasjon for lønnsutgifter på kr 1,35 mill. (2 nye stillinger), samt at lønnsmidler for en tredje stilling overføres til foretaket sammen med boligene i 2020. Det foreslås videre at foretaket kompenseres med kr 2,9 mill. knyttet til leie av personalbaser mv. og kr 2 mill. knyttet til skadeverk, tapsført leie mv. Dette innebærer en styrking av foretakets budsjett på kr 8,85 mill. i 2020, som avregnes mot overføring til kommunekassen på kr 6,7 mill. Basert på oppdatert renteprognose er det lagt til grunn kr 46,5 mill. i renter og avdrag fra det langsiktige mellomværende. Dette gir en samlet netto overføring fra foretaket på kr 44,35 mill. i 2020. Det vises til kapittel 10 for en nærmere omtale.

29	Stavanger utvikling KF, reduksjon i overføring til kommunekassen	2 500	2 500	2 700	2 800

Bystyret vedtok den 13. juni 2016 å etablere Stavanger utvikling KF. Det ble i den forbindelse lagt til grunn at det skulle etableres et langsiktig mellomværende mellom bykassen og foretaket, som reflekterte anleggsmidlene som ble overdratt til foretaket ved etableringen. Bystyret la videre til grunn et årlig eieruttak på kr 3 mill. i Handlings- og økonomiplan 2018-2021, som ble videreført i Handlings- og økonomiplan 2019-2022. Basert på forventet utvikling i foretakets likviditets- og egenkapitalsituasjon foreslås det at årlig eieruttak på kr 3 mill. ikke videreføres i kommende planperiode, og at grunnlaget for eieruttak i stedet vurderes løpende med utgangspunkt i realiserte gevinster fra salg av eiendommer. Samlet overføring til kommunekassen vil med dette være på kr 5,4 mill. i 2020. Det vises til kapittel 10 for en nærmere omtale.

30	Lyse AS, renteinntekter - ansvarlig lån	-2 774	-974	1 326	1 326
31	Renteinntekter, konserninterne lån	-1 900	-8 500	-16 800	-13 700

Kommunekassen mottar renter fra utlån til kommunale foretak (KF). Det vises til tabell 3.13. for en oversikt over låneopptaket til det enkelte foretak i perioden 2020-2023. Renteinntekter fra foretakene i 2020 er beregnet til kr 15,1 mill. Renteinntektene reflekterer tilhørende innlånskostnader for kommunekassen.

32	Renteinntekter bank og finansforvaltning	-13 074	-6 474	-5 374	-5 374
33	Rentekostnader gjeldslån, renteswap og startlån	17 237	30 572	31 556	49 094
34	Avdragsutgifter (investeringslån)	-17 985	16 659	56 518	79 877

Det er budsjettert med netto kapitalkostnader på kr 568,6 mill. i 2020. Netto kapitalutgifter omfatter avdrag på kr 392,5 mill. og rentekostnader knyttet til investeringslån, rentebytteavtaler (renteswap) og startlån på kr 229,0 mill., fratrukket renteinntekter på bankinnskudd og finansforvaltning på kr 52,9 mill. Avdragstiden er 30 år. Det vises til kapittel 3.5 for en redegjørelse for renteforutsetningene.

35	ODEON Kino Stavanger/Sandnes AS, utbytte	300	300	300	300

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023

Stavanger kommune har en eierandel på 33,15 % i ODEON Kino Stavanger/Sandnes AS. På bakgrunn av resultatutviklingen og egenkapitalsituasjonen for selskapet, foreslås det å justere ned årlig utbytteforventning i Handlings- og økonomiplan 2019-2022 med kr 0,3 mill. Dette innebærer et årlig utbytte på om lag kr 9 mill. i kommende planperiode, hvorav Stavanger kommunes andel utgjør kr 3,0 mill.

36	Motpost kalkulatoriske renter og avdrag VAR område	-1 028	-1 287	-1 219	-1 219

Motpost avskrivninger og rente på restkapital på investeringer i VAR-sektoren viser foreslåtte endringer i konsolidert budsjett og er beregnet til kr- 1 mill. i 2020, kr -1,3 mill. i 2021 og kr -1,2 mill. i 2022 og 2023. Kostnadene belastes VAR-sektoren og inngår i gebyrgrunnlaget. Under tiltak «Finanskostnader VAR» beskrives absolutte kapitalkostnader for VAR området i neste planperiode.

37	Finanskostnader VAR	-10 341	-14 638	-19 649	-24 562

I 2020 foreslår rådmannen følgende endringer i avskrivninger og renter på VAR området, sett til konsolidert budsjett, med kr 10,3 mill. i 2020, kr 14,6 mill. i 2021, 19,6 mill. i 2022 og 24,6 mill. i 2023. I absolutte tall innebærer endringene et total nivå på kr 119,4 mill. i 2020, Kr 123,9 mill. i 2021, kr 128,9 mill. i 2022 og kr 133,8 mill. i 2023. Kostnadene belastes VAR-sektoren og inngår i gebyrgrunnlaget.

	Finans Totalt	**35 864**	**75 337**	**108 787**	**150 271**
	Demokrati				
	Folkevalgte	48 854	46 954	46 954	46 954
	Inngående budsjett	44 284	44 284	44 284	44 284
38	Folkevalgte	0	0	0	0

Rådmannens forslag til budsjett til folkevalgte skal dekke lønnsutgifter, partistøtte, møte- og reiseutgifter, arrangementer og representasjon, samt diverse driftsutgifter.

39	Kommunereform, redusert kompensasjon til gruppeledere	-150	-150	-150	-150

I handlings- og økonomiplanen for Rennesøy for perioden 2019 -2022 ble det foreslått å redusere avsatte midler til kompensasjon til gruppeledere for deres arbeid med kommunereformen fra 2020 på kr 0,15 mill. og ut planperioden.Rådmannen foreslår å videreføre dette ut perioden.

40	Økning i honorarsatser, gruppelederstøtte, partistøtte osv.	2 500	2 500	2 500	2 500

Året etter et valg medfører normalt en økning i budsjettbehov. Erfaringer fra tidligere perioder legges til grunn i dette forslaget. I forbindelse med ny politisk struktur i nye Stavanger er det vedtatt satser for godtgjørelse til folkevalgte. Rådmannen foreslår å styrke budsjettet med kr 2,5 mill. til dette formålet.

41	iPad	800	0	0	0

Nye folkevalgte medfører innkjøp av iPader for de folkevalgte til å lese sakspapirer. I oppstarten av forrige valgperiode ble det kjøpt inn 200 stk. Det er naturlig å ta utgangspunkt i samme antall neste år. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,8 mill. til dette formålet i 2020.

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
42	Studieturer kommunestyret og kommunalutvalg	600	0	0	0
	Året etter et valg har det vært vanlig at kommunalstyrene har gjennomført studieturer. Det planlegges studietur for fem utvalg og kommunalutvalget. Rådmannen foreslår å styrke budsjettet med kr 0,6 mill. til dette formålet.				
43	Folkevalgtopplæring	500	0	0	0
	Folkevalgtopplæringen vil starte allerede høsten 2019, men noe vil også gjennomføres utover i 2020. Det legges derfor inn noe styrking av budsjettet knyttet til dette, basert på erfaringene fra forrige folkevalgtopplæring. Rådmannen foreslår å styrke budsjettet med kr 0,5 mill. til dette formålet i 2020.				
44	Vielser	120	120	120	120
	Politisk sekretariat har siden januar 2018 hatt ansvar for vielser, og har nå et grunnlag for å vurdere utgifter knyttet til godtgjøring av folkevalgte som gjennomfører vielser. I snitt beregnes kr 10 000 per måned. Rådmannen foreslår å øke rammen med 0,12 mill. til dette formålet.				
45	Vakthold i møter	200	200	200	200
	Vakthold i møter har av sikkerhetsmessige årsaker økt i omfang og kostnader. Dette har ikke vært hensyntatt i konsolidert budsjett. Rådmannen foreslår å øke rammen årlig med kr 0,2 mill. til dette formålet.				
	Formannskapets reservekonto	6 200	6 200	6 200	6 200
	Inngående budsjett	6 704	6 704	6 704	6 704
46	Ordinær reservekonto	0	0	0	0
47	VM i sjakk, engangsbevilgning for 2019	-504	-504	-504	-504
	Bystyret vedtok å avsette kr 0,5 mill. som en engangsbevilgning i 2019 til å kunne gjennomføre VM i sjakk i 2020. Rådmannen foreslår å reversere avsetningen i henhold til vedtak.				
	Valg	0	7 348	0	7 348
	Inngående budsjett	7 160	7 348	7 160	7 348
48	Valg	-6 900	0	-6 900	0
	Det budsjetteres med til sammen (konsolidert budsjett for de tre kommunene) kr 7,348 mill. til gjennomføring av stortingsvalg i 2021 og kommune og fylkestingsvalg i 2023.				
49	Valg, planlegging og gjennomgføring	-260	0	-260	0
	Det budsjetteres med til sammen (konsolidert budsjett for de tre kommunene) kr 7,348 mill. til gjennomføring av stortingsvalg i 2021 og kommune og fylkestingsvalg i 2023.				
	Demokrati Totalt	**55 054**	**60 502**	**53 154**	**60 502**
	Kontroll og revisjon	8 300	8 300	8 300	8 300
	Inngående budsjett	7 549	7 549	7 549	7 549

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
50	Revisjon og kontroll	0	0	0	0

Ny forskrift om kontrollutvalg § 2 pålegger kontrollutvalget å utarbeide forslag til budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet i kommunen, basert på en forsvarlig utredning av kontrollutvalgssekretariatet. Kontrollutvalget i Stavanger har i sak 37/19 vedtatt å innstille til kontrollutvalget for nye Stavanger et budsjett til kontroll og tilsyn for 2020 på kr 8,3 mill. Nytt kontrollutvalg for nye Stavanger ble konstituert 21. oktober (sak 4/19) og har ikke rukket å behandle saken før rådmannens budsjettforslag legges fram. Ny behandling vil følge budsjettsaken når den fremmes til formannskapet. Foreslått budsjettramme på kr 8,3 mill. utgjør kr 0,751 mill. mer enn hva som ligger i konsolidert budsjettramme (kr 7,55 mill.). I forslaget er det innlagt merkostnader for ny oppgave om etterlevelseskontroll for revisjonen. I 2020 forventes regnskapsrevisjonen å være omtrent på samme nivå som før kommunesammenslåingen, jf. tre kommuneregnskaper for 2019 skal revideres. I budsjettforslaget er det lagt inn stordriftsfordeler rundt selve driften av ett kontrollutvalg. Økonomiske sammenslåingsgevinster er i liten grad synliggjort i overføringer og kjøp av tjenester framover i planperioden. Budsjettet forutsetter at nytt kommunestyre viderefører Rogaland Revisjon IKS som revisor for nye Stavanger kommune fra 1.1.2020 og Rogaland kontrollutvalgssekretariat IS til å ivareta sekretariatsfunksjonen, jf. sak 36/19 og 38 /19 vedtatt av det nye kommunestyret i konstituerende møte.

51	Kontroll og tilsyn, økte revisjonskostnader	751	751	751	751

Ny forskrift om kontrollutvalg § 2 pålegger kontrollutvalget å utarbeide forslag til budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet i kommunen, basert på en forsvarlig utredning av kontrollutvalgssekretariatet. Kontrollutvalget i Stavanger har i sak 37/19 vedtatt å innstille til kontrollutvalget for nye Stavanger et budsjett til kontroll og tilsyn for 2020 på kr 8,3 mill. Nytt kontrollutvalg for nye Stavanger ble konstituert 21. oktober (sak 4/19) og har ikke rukket å behandle saken før rådmannens budsjettforslag legges fram. Ny behandling vil følge budsjettsaken når den fremmes til formannskapet. Foreslått budsjettramme på kr 8,3 mill. utgjør kr 0,751 mill. mer enn hva som ligger i konsolidert budsjettramme (kr 7,55 mill.). I forslaget er det innlagt merkostnader for ny oppgave om etterlevelseskontroll for revisjonen. I 2020 forventes regnskapsrevisjonen å være omtrent på samme nivå som før kommunesammenslåingen, jf. tre kommuneregnskaper for 2019 skal revideres. I budsjettforslaget er det lagt inn stordriftsfordeler rundt selve driften av ett kontrollutvalg. Økonomiske sammenslåingsgevinster er i liten grad synliggjort i overføringer og kjøp av tjenester framover i planperioden. Budsjettet forutsetter at nytt kommunestyre viderefører Rogaland Revisjon IKS som revisor for nye Stavanger kommune fra 1.1.2020 og Rogaland kontrollutvalgssekretariat IS til å ivareta sekretariatsfunksjonen, jf. sak 36/19 og 38 /19 vedtatt av det nye kommunestyret i konstituerende møte.

	Kontroll og revisjon Totalt	**8 300**	**8 300**	**8 300**	**8 300**
	Tilskudd kirker og livssynssamfunn				
	Kirkelig fellesråd	100 288	100 288	100 288	100 288
	Inngående budsjett	98 411	98 411	98 411	98 411
52	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 364	2 364	2 364	2 364

Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.

53	Kirkelig fellesråd	0	0	0	0

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Sammenslått ramme til Kirkelig fellesråd til Stavanger, Rennesøy og Finnøy videreføres fra 2019 og justeres for en beregning av helårsvirkning av lønnsoppgjøret for 2019. Rådmannen har i denne handlings- og økonomiplanen lagt til grunn at alle nye tiltak skal dekkes innenfor eksisterende ramme. Det er i tillegg lagt til grunn en effektivisering på 0,5 %. Totalt tilskudd til kirkelig fellesråd foreslås dermed å bli kr 100,3 mill.				
54	Tilskudd livssynssamfunn	0	0	0	0
	Sammenslått ramme til Kirkelig fellesråd til Stavanger, Rennesøy og Finnøy videreføres fra 2019 og justeres for en beregning av helårsvirkning av lønnsoppgjøret for 2019. Rådmannen har i denne handlings- og økonomiplanen lagt til grunn at alle nye tiltak skal dekkes innenfor eksisterende ramme. Det er i tillegg lagt til grunn en effektivisering på 0,5 %. Totalt tilskudd til kirkelig fellesråd foreslås dermed å bli kr 100,2 mill.				
55	Driftstilskudd Kirkelig fellesråd	-487	-487	-487	-487
	Sammenslått ramme til Kirkelig fellesråd til Stavanger, Rennesøy og Finnøy videreføres fra 2019 og justeres for en beregning av helårsvirkning av lønnsoppgjøret for 2019. Rådmannen har i denne handlings- og økonomiplanen lagt til grunn at alle nye tiltak skal dekkes innenfor eksisterende ramme. Det er i tillegg lagt til grunn en effektivisering på 0,5 %. Totalt tilskudd til kirkelig fellesråd foreslås dermed å bli kr 100,2 mill.				
	Tilskudd andre livssynssamfunn	14 320	14 320	14 320	14 320
	Inngående budsjett	14 320	14 320	14 320	14 320
56	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	0	0	0	0
	Tilskudd til livssynsamfunn budsjetteres med kr 14,3 mill. i 2020. Dette blir å betrakte som en anslagsbevilging, da det konkrete tilskuddet for 2020 blir basert på bevilgninger til kirkelige formål i 2020 samt erfaringstall fra medlemsregistrerte i andre tros- og livssynsamfunn. Dersom dette viser seg å ikke være tilstrekkelig, til rådmannen komme tilbake til dette i tertialrapporteringene i 2020.				
	Tilskudd kirker og livssynssamfunn Totalt	**114 608**	**114 608**	**114 608**	**114 608**
	Lønn og pensjon sentralt				
	Lønnsreserve	170 359	170 359	170 359	170 359
	Inngående budsjett	85 879	85 879	85 879	85 879
57	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	20 574	20 574	20 574	20 574
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
58	Lønnsoppgjøret 2020	63 906	63 906	63 906	63 906
	Det er signalisert 3,6 % lønnsvekst. Rådmannen har innarbeidet en lønnsreserve for oppgjørene i 2020 som er tilstrekkelig til å dekke forventet lønnsvekst i tråd hovedtariffavtalen (HTA). Beregning av lønnsreserven for 2020 tilsvarer kr 149,7 mill.				
	Pensjon	132 898	161 898	161 898	161 898
	Inngående budsjett	156 898	156 898	156 898	156 898
59	Pensjon lærlinger, jf. ny avtale fra 01.01.2020.	5 000	5 000	5 000	5 000

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023

Fra 01.01.2020 er det avtaleregulert at verdiskapingstiden til lærlingene omfattes av tjenestepensjonsordningen til arbeidsgiver. Nivået er stipulert basert på dagens 180 lærlinger i Stavanger, samt lærlinger i Rennesøy og Finnøy. Budsjettposten vil bli fordelt når kostnadsbildet er kjent.

60	Pensjon sentralt, nettoeffekt økt premieavvik	-29 000	0	0	0

Betydelig økte pensjonspremier i 2020 blir mer enn motsvart i økt premieavvik. Premieavviket inntektsføres på sentrale poster. Nettoeffekt i 2020 videreføres ut planperioden, men oppveies av økt amortisering av premieavviket (dvs. kostnadsføring) påfølgende 7 år. En besparelse på kr 29 mill. på sentrale poster finansierer øvrig drift i 2020. Se nærmere omtale i kapittel 3.8

	Lønn og pensjon sentralt Totalt	**303 257**	**332 257**	**332 257**	**332 257**
	Regionale prosjekter				
	Rogaland brann og redning	-8 590	-8 590	-8 590	-8 590
	Inngående budsjett	-8 590	-8 590	-8 590	-8 590
	Tilskudd regionale prosjekter	214 377	219 877	223 677	236 477
	Inngående budsjett	205 805	205 805	205 805	205 805
61	Rogaland brann og redning IKS	3 050	9 250	14 350	28 350

Styret i Rogaland brann og redning IKS foreslår en økning i tilskuddet på kr 26,4 mill. (9,5 %), fra kr 275,8 mill. i 2019 til kr 302,2 mill. i 2020. I tillegg til drift av brannvesenet (lønnsoppgjør, renhold, husleie (økning på kr 3,4 mill., hvorav kr 3 mill. til SASIRO), avskrivninger mv.) er økningen knyttet til bl.a. miljørettet helsevern (kr 0,336 mill.), drift av 110-sentralen (kr 1,090 mill.) og feiertjenesten (kr 8,3 mill.) Økninger i feiervesenet og boligtilsyn har vært finansiert ved bruk av selvkostfond. Selskapet venter at fondet er oppbrukt ved utgangen av året. For å videreføre samme aktivitetsnivå søkes det om økt ramme på kr 5,5 mill. fra 2020. Det arbeides samtidig med omstilling og effektivisering, samt ny risikomodell innenfor tjenesteområdet (bl.a. for feiing av fritidsboliger). Det foreslås ut ifra dette en ytterligere økning på 2,8 mill. fra 2020 til to årsverk til tjenestetorg feiing og to nye feiersvenner. Styret foreslår videre investeringer på kr 80,6 mill. i planperioden, hvorav kr 17 mill. i 2020. Anskaffelse av høydemateriell i 2020/2022 og ny brannbåt 2021 utgjør alene nesten kr 40 mill. Rådmennene foreslår en samlet økning i tilskuddet på kr 17,060 mill. (6 %). Det tas sikte på at ny avtale for SASIRO ferdigstilles ved årsskiftet. Nytt leienivå skal være direkte knyttet til selskapets faktiske arealbehov. Det legges til grunn at gjeldende leie på kr 3 mill. finansieres av selskapets frie egenkapital fram til ny avtale foreligger. Det vil videre være hensiktsmessig med en noe lengre tidshorisont i opptrappingsplanen for feiervesen og boligtilsyn, bl.a. for å kunne håndtere økning i avskrivningene. Det foreslås at tilskudd til feiing økes med kr 3,8 mill. i 2020 og videre til kr 5,6 mill. i perioden. Tidspunkt for gjennomføring av investeringer vil påvirke avskrivningene og dermed selskapets handlingsrom. Det tilligger styret å foreta endelige prioriteringer innenfor økt tilskuddsramme. Stavanger kommunes andel av samlet tilskudd til Rogaland brann og redning IKS er på kr 130,2 mill. i 2020. Justeringer i retning av folketallsbasert eierbrøk (årlig justering på 1/5 fram til 2022) medfører at Stavanger kommune har finansiert en stadig mindre andel av samlet tilskudd. Stavanger kommune delfinansierer også drift og vedlikehold av luftmålestasjoner med kr 0,95 mill. i 2020. Det foreslås også videreføring av tilskudd til sivilforsvaret på kr 0,8 mill. Høsten 2019 vil eierkommunene behandle revidert selskapsavtale som følge av etableringen av nye Stavanger kommune. Det vil videre fremmes en sak om feiertjenesten vinteren 2020. Dette som følge av endrede krav til selvkosttjenester mv. Eventuelle endringer i avgiftsgrunnlaget vil avklares i forbindelse med utarbeidelsen av saken.

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
62	Greater Stavanger AS	250	250	250	250

Fellesnemnda behandlet forslag til ny partnerskapsavtale den 18.03.2019 som sak 26/19 – Greater Stavanger – godkjenning av ny partnerskapsavtale med virkning fra 01.01.2020 (nye Stavanger kommune). Stavanger kommune skal i henhold til ny partnerskapsavtalen årlig kjøpe næringsutviklingstjenester fra Greater Stavanger tilsvarende kr 58 per innbygger. Det foreslås på bakgrunn av dette at det avsettes kr 8,3 mill. til kjøp av næringsutviklingstjenester.

63	Stavanger konserthus IKS (kapitalkostnader og drift)	600	-200	-1 100	-1 900

Stavanger kommune yter i 2019 et tilskudd på kr 50,6 mill. til Stavanger konserthus IKS, hvorav kr 9,5 mill. i driftstilskudd og kr 41,1 mill. som skal dekke kapitalkostnader knyttet til nytt konserthus. Rådmannen foreslår et samlet tilskudd på kr 51,2 mill. i 2020. Dette omfatter en videreføring av driftstilskuddet på kr 9,5 mill. og en oppdatert prognose for kapitalkostnader på kr 41,7 mill. Norconsult har på oppdrag fra Stavanger konserthus IKS utarbeidet en vedlikeholdsplan for nytt konserthus i 2019. Planen omfatter en tilstandsanalyse og oversikt over vedlikeholdsbehovet i et 20-års perspektiv. Planen indikerer at selskapet har behov for å øke vedlikeholdspostene med om lag 35 %. Det vil blant annet være nødvendig å skifte de fleste lyskilder, jf. EUs kommisjonsforordning 1194/2012 av 12.12.2012 om innføring av krav til økodesign for lyskilder, inkl. LED. Investeringen er beregnet kr 18,7 mill. Stavanger konserthus IKS har foretatt låneopptak for å finansiere nytt konserthus, herunder dekning av etterberegningskrav fra skattemyndighetene. Skatt vest fattet i 2015 vedtak om tilbakebetaling av netto etterberegnet merverdiavgift på kr 214,45 mill. Skattedirektoratet (SKD) fattet vedtak i 2016 om å minke etterberegningen med kr 175,61 mill. (med tillegg av kr 3 mill. i renter). SKD informerte i 2017 om at det i vedtaket var gjort en beregningsfeil, ved at SKD ikke hadde hensyntatt utleie til SSO. Basert på de nye forutsetningene ble minkingsbeløpet redusert med kr 19,99 mill. Det er imidlertid fortsatt usikkert hvorvidt skattemyndighetene endelig vil akseptere beregning med prisfaktor (varierende kvadratmeterpris basert på faktisk byggekostnad). SKD har opplyst at beregning uten prisfaktor kan føre til at minkingsbeløpet reduseres med kr 41,39 mill. Det er i tråd med bystyrets vedtak i sak 177/16 anvendt kr 75 mill. av minkingsbeløpet til ekstraordinær nedbetaling av gjeld. Selskapet tar sikte på å anvende ytterligere kr 58,8 mill. av minkingsbeløpet til ekstraordinær nedbetaling av gjeld i 2019. Rådmannen tilrår videre at kr 18,7 mill. av minkingsbeløpet avsettes til finansiere det forannevnte skifte av lyskilder, slik at selskapet lettere skal kunne håndtere det økte vedlikeholdsbehovet. Ytterligere ekstraordinær nedbetaling av gjeld avventes til dialogen med skattemyndighetene er sluttført. Det er lagt til grunn at selskapet beholder renteinntekter knyttet til minkingsbeløpet i 2020. Ved ytterligere ekstraordinær nedbetaling av gjeld i 2020, vil tilskuddsnivået nedjusteres i forbindelse med behandlingen av tertialrapportene.

64	Sørmarka flerbrukshall IKS	5 150	5 250	4 850	4 450

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Representantskapet i Sørmarka flerbrukshall IKS behandlet forslag til økonomiplan 2020-2023 den 20.08.2019. Styrets forslag omfattet et samlet tilskuddsnivå på kr 35,5 mill. i 2020, med nedtrapping til kr 32,2 mill. i 2023. Foreslått tilskudd på kr 35,5 mill. i 2020, fordeles på Sørmarka Arena og Sola Arena med henholdsvis kr 20,8 mill. (kr 9,0 mill. til drift og kr 11,8 mill. til kapitalkostnader) og kr 14,7 mill. (kr 4,6 mill. til drift og kr 10,1 mill. til kapitalkostnader). Det er foretatt en ny beregning av selskapets kapitalkostnader basert på oppdatert renteprognose. I kapitalkostnadene er det også tatt høyde for investeringer i anleggene på kr 14,3 mill. i planperioden, blant annet som følge av økt vedlikeholdsbehov. Det er videre lagt til grunn at avdrag knyttet til Sola Arena kun har halvårseffekt i 2020, basert på tentativt tidspunkt for ferdigstillelse av anlegget. Dette gir en samlet reduksjon i kapitalkostnadene på kr 2,5 mill. i 2020 (ca. kr 0,6 mill. resterende år). Forslag til samlet driftstilskudd på kr 13,6 mill. i 2020 er basert på blant annet en økning i energi- og vedlikeholdskostnader for Sørmarka Arena og innfasingen av Sola Arena, som ferdigstilles våren 2020. Det er betydelig usikkerhet knyttet til kostnads- og inntektsutviklingen i Sola Arena grunnet manglende erfaringstall. Det vil tilligge styret i selskapet å disponere samlet tilskudd for å håndtere endringer i driftsforutsetninger for anleggene, herunder f.eks. endringer i inntektsutviklingen for Sola Arena. Det vil videre tilligge styret å sikre en kostnadseffektiv drift, samt en god finansforvaltning og risikostyring. På bakgrunn av det forannevnte foreslås det å legge til grunn oppdatert beregning av kapitalkostnader og selskapets forslag til driftstilskudd for kommende planperiode. Dette gir et samlet driftstilskudd til Sørmarka flerbrukshall IKS på kr 33,0 mill. i 2020 (kr 13,6 mill. til drift og kr 19,4 mill. til kapitalkostnader), med videre reduksjon til kr 31,7 mill. i 2023. Tilskuddet vil følgelig trappes ned i planperioden. Tilskuddet ligger noe høyere enn nivået i handlings- og økonomiplan 2019-2022 og samtidig noe lavere enn i styrets forslag til økonomiplan 2020-2023. Stavanger kommunes andel (53,65 %) av tilskuddet utgjør kr 17,7 i 2020, kr 17,8 i 2021, kr 17,4 i 2022 og kr 17,0 i 2023.				
65	Multihallen og Storhallen IKS	-100	-100	-100	-100
	Representantskapet i Multihallen og storhallen IKS behandlet forslag til økonomiplan 2020-2023 den 20.08.2019. Styrets forslag omfattet et samlet tilskuddsnivå på kr 13,9 mill. i 2020, med opptrapping til kr 14,4 mill. i 2023. Foreslått tilskudd på kr 13,9 mill. i 2020, fordeles på kr 6,4 mill. i driftstilskudd og kr 7,5 mill. som skal dekke kapitalkostnader. Selskapet har hatt en nominell nedgang i tilskuddet på kr 0,5 mill. i perioden 2016-2019. Det foreslås et tilskuddsnivå på kr 13,9 mill. til Multihallen og Storhallen IKS i 2020. Dette er i tråd med kommunenes handlings- og økonomiplaner for 2019-2022 og selskapets økonomiplan for 2020-2023. Det foreslås å videreføre dette tilskuddsnivået i planperioden, noe som innebærer at selskapet står overfor et underliggende omstillingsbehov med utgangspunkt i bl.a. pris- og lønnsvekst. Samlet tilskudd vil med dette ligge om lag kr 0,4 mill. over nivået i kommunenes handlings- og økonomiplaner for 2019-2022 fra 2021. Det forutsettes imidlertid at planlagte investeringer i anleggene på kr 7,4 mill. lånefinansieres, og at kapitalkostnader dekkes innenfor tilskuddsrammen. Stavanger kommunes andel (53,65 %) av tilskuddet til Multihallen og Storhallen IKS vil årlig utgjøre kr 7,5 mill.				
66	Brannvogngarasje på Ombo, kun 2019	-378	-378	-378	-378
	Ombo grendalag har søkt om tilskudd til oppføring av garasje til brannvogn med kr 378 000. Kr 143 000 av beløpet blir finansiert av disp.fond og kr 235 000 er lagt inn i driftsbudsjettet 2019.				
	Regionale prosjekter Totalt	**205 787**	**211 287**	**215 087**	**227 887**
	Sentrale utgifter				
	Fellesutgifter	91 940	80 452	80 740	80 552
	Inngående budsjett	88 416	88 228	88 416	88 228
67	Felleskostnader	-200	-200	-200	-200

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	I Handlings og økonomiplan 2019-2022 ble det vedtatt en engangsbevilgning på kr 200 000 til Gladmat. Følgelig utgår beløpet for perioden.				
68	Eksterne husleiekontrakter	4 000	4 000	4 000	4 000
	Rådmannen foreslår å sette av kr 4 mill. I planperioden for å ta høyde for indeksregulering av eksterne husleiekontrakter.				
69	Administrative områder, reduksjon og gevinstrealisering	-2 556	-756	-656	-656
	Som en konsekvens av statsbudsjettet for 2019 vedtok bystyret rådmannens forslag til tilleggsinnstilling hvor det fremkom et behov for å nedjustere noe av innsatsen på de administrative/sentrale områdene. Rådmannen har innarbeidet den vedtatt opptrappingen med en reduksjon kr 2, 556 i 2020, kr 0,756 i 2021, redusert til kr 0,656 i 2022 og kr 2023.				
70	Bygdebøkene	200	-400	-400	-400
	I budsjett og økonomiplan 2017-2020 i Finnøy kommune ble det bevilget midler til et komplett verk av bygdebøker i arbeidet med kultursoga til Finnøy, Talgje, Fogn, Halsnøy og Fisterøyane. Tiltaket var planlagt ferdigstilt i 2019, men i budsjett og økonomiplan 2019-2022 vedtok kommunestyret å bevilge ekstra midler til ferdigstillelse av arbeidet i 2020.				
71	Herbarium	16 000	3 500	3 500	3 500
	Administrasjonsbygget «Herbarium» vil være klart til innflytting ved årsskiftet 2019/2020. Bygget skal gi plass til 220 ansatte iblant annet Økonomi og organisasjon, Innovasjon og støttetjenester og Oppvekst og utdanning. I 2020 skal det også betales leiekostnader for administrasjonsbygget i Arne Rettedalsgate. Det er derfor behov for økte budsjettmidler til leiekostnader i planperioden. Det foreslås en økning med kr 16 mill. i 2020, og kr 3,5 mill. fra 2020.				
72	Fellesutgifter, KS kontingent, prisøkning	200	200	200	200
	KS kontingenten beregnes etter en ny kontingentmodell for 2020 med et grunnbeløp og etter innbyggervolum. Beløpene indeksreguleres. Rådmannen ser fordel av medlemskapet og foreslår å øke rammen med kr 0,2 mill.				
73	Realisering av gevinst administrative stillinger, kommunesammenslåing	-14 120	-14 120	-14 120	-14 120
	Det ble ved konsolideringen av de tre budsjettene til Stavanger, Rennesøy og Finnøy foretatt vurderinger på administrative stillinger, og som et resultat av dette foreslår Rådmannen at kr 14 mill. trekkes inn som en effektiviseringsgevinst.				
	Hovedtillitsvalgte	14 095	14 095	14 095	14 095
	Inngående budsjett	14 095	14 095	14 095	14 095
74	Hovedtillitsvalgte	0	0	0	0
	Rådmannens forslag til budsjett til hovedtillitsvalgte videreføres på samme nivå som i 2019				
	Nye Stavanger programstab	860	0	0	0

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Inngående budsjett	0	0	0	0
75	Kompetansetiltak nye Stavanger, arrangement for ansatte, finansiert med fond	860	0	0	0
	Medio januar 2020 gjennomføres en felles kompetansebygging for alle ansatte i tidligere Finnøy, Rennesøy og Stavanger kommuner. Felles identitet og kultur skal bygges inn i én organisasjon. Dette blir samtidig en viktig markering av at alle går inn i nye Stavanger kommune fra 01.01.2020. Målet er å nå ut til så mange ansatte som mulig både mht. tid og sted. Rammen for arrangementet er satt til kr 1,75 mill. og rådmannen foreslår at dette finansieres av tidligere avsatte midler på disposisjonsfond i Stavanger kommune. Forberedende arbeid og innkjøp av materiell foretas i 2018 og er foreslått budsjettjustert i 2019. Resterende kostnader, kr 0,86 mill., påløper i 2020 til selve gjennomføringen av arrangementet.				
76	Avslutning av kommunesammenslåingsprogram	0	0	0	0
	Sentrale områder	679	679	679	679
	Inngående budsjett	1 679	1 679	1 679	1 679
77	Finnøy idrettslag - tilskot til nytt skyttarhus	-500	-500	-500	-500
	Finnøy skyttarlag søkte om stønad til nytt skytterhus og innendørs skytebane i forbindelse med budsjett og økonomiplan 2017-2020. Det ble vedtatt kommunalt tilskudd på kr 0,6 mill. I budsjett 2018-2021 ble det vedtatt tilsvarende beløp til Finnøy idrettslag til oppføring av nytt idrettshus. fordelt med kr 0,3 mill. i 2018 og kr 0,3 mill. i 2019 . Tiltaket finansieres ved bruk av fond.				
78	Egenandel fiberutbygging	-500	-500	-500	-500
	Finnøy kommune har over flere år jobbet med bredbåndutbygging i kommunen. I budsjett og økonomiplan 2019-2022 vedtok kommunestyret å bevilge kr 0,5 mill. til å dekke kommunens egenandel på 25 % av omsøkt beløp fra nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) til videre planlegging av utbyggingen.				
	Sentrale utgifter Totalt	**107 574**	**95 226**	**95 514**	**95 326**
	Kommuneadministrasjon				
	Kommuneadvokat	7 660	7 660	7 660	7 660
	Inngående budsjett	6 190	6 190	6 190	6 190
79	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	559	559	559	559
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
80	Kommuneadvokaten, ny advokatstilling	800	800	800	800
	Kommuneadvokaten vil få økt oppdragsmengde fremover, og det er behov for en ny stilling. Rådmannen foreslår å øke bemannings kostnader på kr 0, 800 mill.				
81	Økte driftsutgifter kommuneadvokaten	111	111	111	111

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Kommuneadvokaten har behov for å dekke ekstra driftskostnader som gjelder advokatsekretær kurs og utgift til leie av printer på grunn av flytting til nye kontorlokaler. Rådmannen foreslår å øke utgifter til dette formål på kr 0,111 mill. fra og med 2020.				
	Prosjektkontor	5 609	5 609	5 609	5 609
	Inngående budsjett	4 309	4 309	4 309	4 309
82	Prosjektkontoret, tjenestekjøp	1 000	1 000	1 000	1 000
	Ved gjennomføring av prosjekter og arbeidsprosesser vil det være nødvendig å tilføre avdelingen kapasitet og kompetanse. Rådmannen foreslår at det settes av kr 1 mill. årlig til frikjøp og/eller tjenestekjøp.				
83	Prosjektkontoret, driftskostnader	300	300	300	300
	Rådmannen foreslår at det settes av kr 0,3 mill. for enheten prosjektkontoret til drift, utstyr, kompetansetiltak, reiser mm.				
	Rådmann	2 043	373	-1 127	-1 127
	Inngående budsjett	1 390	1 390	1 390	1 390
84	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	683	683	683	683
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
85	Kompetansemidler, reduksjon	-30	-30	-30	-30
	Rådmannen foreslår å redusere engangsbevilgning på kr 30 000.				
86	Omstillingstiltak/rammekutt drift - ØP 2019-2022	0	-1 670	-3 170	-3 170
	Tiltaket er en videreføring fra handlings og økonomiplan 2019-2022 i Rennesøy og uttrykker utvikling i behov for omstilling/rammekutt i drift i økonomiplanperioden. Tiltaket er lagt på nivå som skal sikre at økonomiplanen er i balanse med en moderat margin i hele planperioden. Tiltaket har virkning fra 2021. Tiltaket bygger på en ren rullering av frie inntekter fra 2018-nivå, inntekter og utgifter i budsjett 2019.				
	Vekstfondet	0	0	0	0
	Inngående budsjett	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
87	Vekstfondet, reversere bruk av fond til næring	1 200	1 200	1 200	1 200
	Etablering av vekstfondet med retningslinjer og gjennomgang av kompliserte søknader medførte bruk av fondet for å finansiere de tilknyttede, aktivitetsbaserte kostnadene. Ressursbruken nå er lavere og rådmannen foreslår at finansieringen utgår framover.				
88	Tilskudd fra vekstfondet, vedtatt tildelt i planperioden	3 500	2 750	2 000	0
	Formannskapet i Stavanger har allerede behandlet søknader som medfører tildelinger fram i tid. Dette gjelder: Blue Planet, kr 0,25 mill. i 2020, Nordic Edge Expo, kr 2 mill. årlig 2020-2022, Stiim Aqua Cluster, kr 0,5 mill. i 2020.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
89	Vekstfondet, bruk av fond til tilskudd	-3 500	-2 750	-2 000	0
	Tilskuddene tildeles ved bruk av vekstfondet (disposisjonsfond).				
	Kommuneadministrasjon Totalt	**15 312**	**13 642**	**12 142**	**12 142**
	Felles inntekter og utgifter Totalt	**-7 864 498**	**-7 820 962**	**-7 817 913**	**-7 842 857**
	Oppvekst og utdanning				
	Barn, unge og familie				
	Barneverntjenesten	265 833	261 133	259 733	258 033
	Inngående budsjett	256 910	256 910	256 910	256 910
90	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 787	2 787	2 787	2 787
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
91	Bosetting av flyktninger, nedtrapping	0	-4 800	-6 600	-6 600
	Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen for 2017 – 2020 å avsette kr 166 mill. av tildelte integreringstilskudd i 2017 for å kunne imøtekomme økt bosetting av flyktninger. Det ble samtidig vedtatt en forventet nedtrapping i planperioden. Barnevernet fikk tildelt kr 7,3 mill. av disse, som nå rådmannen foreslår en nedtrapping av med kr 4,8 mill. i 2021 og økende til kr 6,6 mill. i 2022.				
92	Stillinger i barnevernet	1 300	2 600	3 900	3 900
	Ved behandlingen av handlings- og økonomiplanen for 2019-2022 vedtok bystyret å styrke barnevernet med seks ekstra saksbehandlerstillinger i planperioden. Rådmannen foreslår å videreføre tiltaket.				
93	Reduserte kostnader knyttet til kjøp av tjenester	0	-1 500	-1 500	-1 500
	Ved behandlingen av handlings- og økonomiplanen for 2019-2022 vedtok bystyret å redusere barnevernets kostnader til kjøp av tjenester. Barnevernet arbeider systematisk med å identifisere kostnadsdrivere og iverksette tiltak for å redusere klientutgifter. Rådmannen foreslår å videreføre tiltaket med en årlig reduksjon på kr 1,5 mill. fra og med 2021.				
94	Husleieøkning barneverntjenesten	3 536	3 536	3 536	3 536
	Barnevernstjenesten samlokaliseres og flytter inn i Hermetikkgata 5 i desember 2019. Dette gir økte husleiekostnader og kostnader til parkering og renhold. Rådmannen foreslår å øke budsjettet til barneverntjenesten med kr 3,536 mill. for å dekke de økte kostnadene.				
95	Barnevern, reduksjon i klientutgifter	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
	I forbindelse med kommunesammenslåingen er det gjort kartlegginger og vurderinger på nivået på klientutgifter i de nye kommunedelene. Rådmannen forventer en årlig reduksjon på kr 1 mill. fra og med 2020.				
96	Utvikling og innføring av DigiBarnevern	2 300	2 600	1 700	0

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Sju storbykommuner og KS samarbeider om å utvikle og innføre et digitalt fagsystem og innbyggertjenester i barnevernet. Stavanger skal bidra med kr 6,6 mill. i prosjekt DigiBarnevern. Rådmannen foreslår at det settes av kr 2,3 mill. i 2020, kr 2,6 mill. i 2021 og kr 1,7 mill. i 2022 - totalt kr 6,6 mill. til prosjektet i planperioden. Tiltaket foreslås finansiert av midler avsatt til digitalisering i kommunens disposisjonsfond.				
	Embo	48 616	43 716	43 716	43 716
	Inngående budsjett	61 899	61 899	61 899	61 899
97	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 488	1 488	1 488	1 488
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
98	Bosetting av enslige mindreårige flyktninger, nedtrapping	0	-2 000	-2 000	-2 000
	Det bosettes betydelig færre enslige mindreårige flyktninger. Rådmannen foreslår å videreføre nedtrappingsplanen lagt til grunn i handlings- og økonomiplanen for 2018-2021 med kr 2 mill. fra og med 2021.				
99	Avvikling bofellesskap for enslige mindreårige flyktninger	-14 712	-17 612	-17 612	-17 612
	Nye prognoser fra IMDI for bosetting av enslige mindreårige flyktninger førte til at EMbo avdeling Hundvåg ble avviklet i mai 2019. I tillegg tilsier prognosene at virksomheten kan trappes ytterligere ned. Rådmannen foreslår derfor at to bofellesskap kan legges ned i 2020 med helårsvirkning fra 2021. Nedtrappingen beløper seg til kr 14,7 mill. i 2020.				
100	Husleieøkning Basen	250	250	250	250
	Basen er et aktivitetstilbud for enslige mindreårige flyktninger. Tilbudet har flyttet til nye lokaler med høyere utgifter til husleie, og rådmannen legger inn en årlig økning på kr 0,250 mill. i perioden.				
101	Effektivisering 0,5% - EMBO	-309	-309	-309	-309
	Regjeringen legger opp til at kommunene kan øke eget handlingsrom ved å effektivisere tjenestene. Rådmannen foreslår at kravet på kr 0,309 mill. innarbeides i budsjettrammen til EMbo.				
	Helsestasjon og skolehelsetjenesten	85 171	85 171	85 171	85 171
	Inngående budsjett	83 031	83 031	83 031	83 031
102	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 555	2 555	2 555	2 555
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
103	Helsestasjon og skolehelsetjeneste - årsverk lønnet av midler fra Helsedirektoratet	8 500	11 000	11 000	11 000
	Skolehelsetjenesten har blitt styrket med flere årsverk over flere år. Det opprettes tverrfaglige team for ytterligere styrking i perioden. Alle stillingene som er foreslått finansieres av øremerkede midler fra Helsedirektoratet.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
104	Tilskudd fra helsedirektoratet til årsverk i helse	-8 500	-11 000	-11 000	-11 000
	Skolehelsetjenesten har blitt styrket med flere årsverk over flere år. Det opprettes tverrfaglige team for ytterligere styrking i perioden. Alle stillingene som er foreslått finansieres av øremerkede midler fra Helsedirektoratet.				
105	Effektivisering 0,5% Helsestasjon	-415	-415	-415	-415
	Regjeringen legger opp til at kommunene kan øke eget handlingsrom ved å effektivisere tjenestene. Rådmannen foreslår at kravet på kr 0,415 mill. innarbeides i budsjettrammen til helsestasjon- og skolehelsetjenesten.				
	Ungdom og fritid	67 597	67 597	68 097	67 597
	Inngående budsjett	69 524	69 524	69 524	69 524
106	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 930	1 930	1 930	1 930
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
107	Motvirke nye ungdomstrender	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
	Ved behandlingen av handlings- og økonomiplanen for 2019-2022 bevilget bystyret kr 3 mill. i 2019 til strakstiltak for å motvirke nye ungdomstrender. Dette var en engangsbevilgning og midlene videreføres derfor ikke.				
108	Ungdomsundersøkelsen i 2022	-500	-500	0	-500
	I handlings- og økonomiplanen 2019-2022 ble det bevilget kr 0,5 mill. til gjennomføring av ungdomsundersøkelsen i 2019. Det ble videre innarbeidet kr 0,5 mill. til å gjennomføre undersøkelsen på ny i 2022. De øvrige årene i planperioden reduseres budsjettet tilsvarende.				
109	Effektivisering 0,5% U&F	-357	-357	-357	-357
	Regjeringen legger opp til at kommunene kan øke eget handlingsrom ved å effektivisere tjenestene. Rådmannen foreslår at kravet på kr 0,357 mill. innarbeides i budsjettrammen til Ungdom og fritid.				
	Barn, unge og familie Totalt	**467 217**	**457 617**	**456 717**	**454 517**
	Barnehage				
	Barnehage	1 155 496	1 144 987	1 143 987	1 143 987
	Inngående budsjett	1 130 782	1 130 782	1 130 782	1 130 782
110	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	24 664	24 664	24 664	24 664
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
111	Pedagogisk materiell ifm. innføring av ny rammeplan	-1 750	-1 750	-1 750	-1 750

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	I 2017 ble det innført en ny rammeplan for barnehagenes innhold og oppgaver. Det ble i budsjettet for 2018 og 2019 bevilget midler til stavangerbarnehagenes arbeid med å iverksette den nye rammeplanen. Midlene på kr 1,750 mill. utgår fra og med 2020.				
112	Pilotprosjekt "Utvidet bemanning"	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
	Det er gjennomført et pilotprosjekt med økt bemanningstetthet i to barnehager. Prosjektet ble avsluttet våren 2019. Erfaringer fra prosjektet ble lagt fram i sak 50/19 til kommunalstyret for oppvekst 2. oktober 2019. Rådmannen vil komme tilbake med en vurdering av hvordan økt bemanningstetthet i barnehager kan videreføres.				
113	Justering av tilskuddet til private barnehager	12 700	12 700	12 700	12 700
	Kommunen skal yte tilskudd til driften av alle godkjente, ikke-kommunale barnehager i kommunen. Finansieringen av de private barnehagene skal være likeverdig med de kommunale. Tilskuddssatsen justeres årlig med bakgrunn i regnskapene for de kommunale barnehagene to år tilbake i tid, korrigert for lønn- og prisvekst. Årets justering i tilskuddet gir en merutgift på kr 12,7 mill. Justeringen har tidligere år blitt budsjettert på lønnsreserven, men rådmannen foreslår å legge denne inn i barnehagerammen.				
114	Økte inntekter fra foreldrebetaling	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
	Stavanger kommune øker prisen for foreldrebetaling i barnehagene i tråd med føringene i statsbudsjettet. Korrigert for endringer i moderasjoner og i tilskuddet til private barnehager, vil prisøkningen gi en forventet merinntekt på om lag kr 7 mill.				
115	Utfasing av Språktiltaket	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
	Fra 2020 vil kommunen fase ut Språktiltaket som et tilbud til barnehagene. Prosjektet har bygget kompetanse i barnehagene, noe som sammen med nye digitale verktøy gir et godt grunnlag for videre språkarbeid i barnehagene. Pedagogressursene som har vært knyttet til prosjektet omdisponeres til andre tiltak og prosjekt rettet mot minoritetsspråklige barn, delfinansiert med statlige midler. Rådmannen foreslår å redusere rammene med kr 2 mill. fra og med 2020.				
116	Spesielt tilrettelagte avdelinger (STA), tilpasninger i organisering	0	-2 000	-3 000	-3 000
	Stavanger kommune har valgt å organisere deler av barnehagetilbudet i ti spesielt tilrettelagte avdelinger (STA). To av avdelingene, Auglend og Stokkatunet, er større enheter med rundt ti barn, mens åtte avdelinger har omlag tre barn hver. Rådmannen foreslår å gjøre tilpasninger i organiseringen av de spesielt tilrettelagte avdelingene. Formålet er å få en mer fleksibel organisering med høyere grad av inkludering i fellesskapet i barnehagen. Tilbudet skal fortsatt være forsterket, men skal i større grad være integrert i det ordinære barnehagetilbudet. De største avdelingene videreføres som i dag. Tiltaket er planlagt iverksatt i 2021. Rådmannen foreslår å redusere rammene med kr 2 mill. i 2021 og kr 3 mill. i fra 2022.				
117	Barnehage – rammekutt 0,75 % fra 2021	0	-8 509	-8 509	-8 509
	Regjeringen legger opp til at kommunene kan øke eget handlingsrom ved å effektivisere tjenestene. Rådmannen foreslår at barnehagene skjermes fra effektiviseringskrav i 2020, men får et rammekutt på kr 8,509 mill. fra 2021, noe som tilsvarer en reduksjon på 0,75 %.				
	Ressurssenter for styrket barnehagetilbud	88 178	84 178	82 178	82 178

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Inngående budsjett	84 982	84 982	84 982	84 982
118	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	3 196	3 196	3 196	3 196
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
119	Styrket barnehage – organisering og finansiering	0	-4 000	-6 000	-6 000
	Rådmannen foreslår å endre organiseringen og finansieringen av det spesialpedagogiske barnehagetilbudet med virkning fra 2021. Endringen er knyttet til ansvars- og oppgavefordelingen mellom ressurssenteret, PPT og barnehagene. Ulike modeller vurderes, men tiltaket bygger på at spesialpedagogisk kompetanse overføres fra ressurssenteret til barnehagevirksomhetene. Kompetansen skal inkluderes sterkere i barnehagenes ordinære drift, og slik styrkes barnehagenes kapasitet til å forebygge og gi barn tidlig hjelp og ekstra støtte. Tiltaket vil gi en innsparing av ressurser til ledelse og administrasjon, beregnet til kr 4 mill. i 2021 og kr 6 mill. fra 2022.				
	Barnehage Totalt	**1 243 674**	**1 229 165**	**1 226 165**	**1 226 165**
	Oppvekst og utdanning sentralt				
	Stab oppvekst og utdanning	48 831	48 831	48 831	48 831
	Inngående budsjett	47 368	47 368	47 368	47 368
120	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 463	1 463	1 463	1 463
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
	Oppvekst og utdanning sentralt Totalt	**48 831**	**48 831**	**48 831**	**48 831**
	Skole				
	Grunnskole	1 521 864	1 517 664	1 514 664	1 514 664
	Inngående budsjett	1 412 637	1 412 637	1 412 637	1 412 637
121	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	46 836	46 836	46 836	46 836
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
122	Chromebooks - vedlikehold	3 000	3 000	3 000	3 000
	Fra 2020 vil det påløpe årlige kostnader til vedlikehold og utskifting av Chromebooks i skolen. Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen med kr 3 mill. fra 2020.				
123	Bosetting av flyktninger - nedtrapping av midler til minoritetsspråklige elever i ordinær skole	0	-1 500	-3 000	-3 000
	Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen for 2017 – 2020 å avsette kr 166 mill. av det tildelte integreringstilskuddet i 2017 for å kunne imøtekomme økt bosetting av flyktninger. Det ble samtidig vedtatt en forventet nedtrapping i planperioden. Skolerammen ble styrket med kr 3 mill. av disse for å dekke økte utgifter til språkopplæring i skolene. Rådmannen foreslår at bevilgningen justeres ned til kr 1,5 mill. i 2021 og utgår fra 2022.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
124	Spesialundervisning på private skoler, endring i tildelingen av ressurser	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500

Stavanger kommune har endret sin modell for finansiering av spesialundervisning for elever som går i friskoler i samsvar med endringer i friskoleloven. Det er ventet at dette vil redusere kommunens utgifter til spesialundervisning i friskoler. Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen med kr 2,5 mill. fra 2020.

125	Ny rektorskole fra høsten 2020	700	1 500	0	0

For å sikre rekrutteringen av gode skoleledere, foreslår rådmannen å starte ny lokal rektorskole høsten 2020. Utdanningen varer i halvannet år, og det settes av kr 0,7 mill. i 2020 og kr 1,5 mill. i 2021.

126	Universitetsskolesatsing - pilotprosjekt	0	-1 500	-1 500	-1 500

Stavanger kommune deltar i et pilotprosjekt innenfor universitetsskolesatsingen til Universitetet i Stavanger. Prosjektet vil avsluttes i 2021 og rådmannen foreslår å redusere rammene med kr 1,5 mill. fra og med 2021.

127	Foreldrebetaling skolefritidsordning - prisjustering	-4 300	-6 300	-6 300	-6 300

Rådmannen foreslår å oppjustere foreldrebetalingen i SFO tilsvarende kommunal deflator fra 1. august 2020. Prisen for en 100 % plass blir kr 3 104 kroner, og prisen for en 60 % plass blir kr 2 136 fra 1. august 2020. Justeringen gir en inntektsøkning på kr 4,3 mill. fra 2020, med en helårseffekt på kr 6,3 mill. fra 2021. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2020 foreslått at ingen skal betale mer enn 6 % av husholdningens samlede bruttoinntekt. SFO-betalingen vil altså blir gradert etter inntekt. Det vil i tillegg fortsatt være anledning til å søke om friplass eller moderasjon for familier med lav inntekt.

128	SFO - friplasser for funksjonshemmede elever 5. - 10. trinn	500	500	500	500

Det ble i handlings- og økonomiplan 2019-2022 vedtatt å innføre friplasser i SFO for funksjonshemmede elever fra 5. til 10. trinn. Rådmannen foreslår å videreføre tiltaket med kr 0,5 mill. fra og med 2020.

129	Chromebooks - innkjøp	438	438	438	438

I handlings- og økonomiplanen for Finnøy for perioden 2019 -2022 ble det satt av kr 125 000 årlig til innkjøp av Chromebooks. Rennesøy satte av kr 313 000 årlig til samme formål. Rådmannen foreslår å videreføre disse bevilgningene i planperioden på totalt kr 0,438 mill.

130	Skoleskyss	-30	-30	-30	-30

I handlings- og økonomiplanen for Finnøy kommune 2019-2022 ble det budsjettert med en nedgang i utgiftene til skoleskyss på 0,03 mill. årlig. Rådmannen foreslår å videreføre denne reduksjonen på kr 0,03 mill.

131	Økt lærertetthet, innlemmes i rammetilskuddet	54 783	54 783	54 783	54 783

Tilskuddet til tidlig innsats i skolen gjennom økt lærertetthet på 1.-10. trinn innlemmes i rammetilskuddet fra 2020. Regjeringen grunngir også deler av veksten i frie inntekter til kommunene med tidlig innsats i skolen. Rådmannen foreslår på denne bakgrunn at skolerammen økes med kr 54,8 mill. fra og med 2020.

132	Samarbeidsavtale med Ungt entreprenørskap	500	500	500	500

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Rådmannen foreslår å sette av kr 0.5 mill til å inngå en samarbeidsavtale med Ungt entrepenørskap om utvikling av entrepenørskapskompetanse i stavangerskolen, jf. sak 24/19 til kommunalstyret for oppvekst 20. mars 2019.				
133	Ressursgruppe for IKT i stavangerskolen	800	800	800	800
	For å lykkes med bruk av de digitale verktøyene i undervisningen, har Stavanger kommune opprettet prosjektet Ressursgruppe for IKT i stavangerskolen. Prosjektet er finansiert gjennom innovasjonsmidler i 2019. Prosjektet skal finne nye bruksområder for digital teknologi for å oppfylle målene om mer og bedre læring for elevene. Rådmannen foreslår å videreføre prosjektet i planperioden med kr 0,8 mill. fra og med 2020 og finansierer det ved å omdisponere midler fra skolerammen.				
134	Kompetanseutvikling for lærere	900	900	900	900
	Fra 1. august 2015 stilles det gjennom forskriften til opplæringsloven, krav om at lærere skal ha formell kompetanse for å undervise i norsk, matematikk og engelsk. Skoleeier har tiden frem mot 2025 til å legge forholdene til rette for at alle lærere skal få gjennomført nødvendig videreutdanning. Kommunen må i denne perioden prioritere et høyere antall lærere til videreutdanning enn tidligere. Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen med kr 0,9 mill. fra og med 2020 og finansierer det ved å omdisponere midler fra skolerammen. Midlene vil også bli benyttet til å utdanne flere lærere til lærerspesialister og til kompetanseutvikling på skolene.				
135	Særskilt språkopplæring på friskoler - økning	1 200	1 200	1 200	1 200
	Kommunen har ansvar for å dekke utgifter til særskilt norskopplæring for elever fra egen kommune som får opplæring i friskoler. Utgiftene har økt fra kr 0.2 mill. i 2017, til kr 0.5 mill. i 2018 og forventes å bli på om lag kr 1,4 mill. i 2019. Rådmannen foreslår å styrke rammen med kr 1,2 mill. fra og med 2020.				
136	Inndekning av ressursgruppe for IKT, kompetanseutv	-2 200	-2 200	-2 200	-2 200
	Rådmannen foreslår å omdisponere kr 2,2 mill. fra skolerammen til å finansiere ressursgruppe for IKT i skolen, økte utgifter til kompetanseutvikling for lærere og samarbeidsavtale med Ungt entreprenørskap.				
137	Ny lærernorm i grunnskolen - fullfinansiering	16 000	16 000	16 000	16 000
	Tall fra Kunnskapsdepartementet viser at Stavanger skoleåret 2019-2020 har behov for i overkant av 90 flere lærerårsverk i grunnskolen enn kommunen hadde før kravene til økt lærertetthet ble innført, for å oppfylle normen om maks 15 elever per lærer på 1.-4. trinn og maks 20 elever per lærer på 5.- 10. trinn. Stavanger sitt rammetilskudd øker tilsvarende kr 54,8 mill. til økt lærertetthet i 2020. Rådmannen foreslår at skolerammen styrkes med ytterligere kr 16 mill. for å sikre fullfinansiering av lærernormen.				
138	Grunnskolen - redusert skjønnstilskudd til språkdeling	-100	-100	-100	-100
	Kommuner som har merutgifter til ekstragrupper som følge av reglene om språkdeling i grunnskolen mottar skjønnstilskudd fra fylkesmannen. Skjønnstilskuddet er redusert med kr 0.1 mill. fra 2020 på grunn av færre ekstragrupper på skolene i Rennesøy.				
139	Elevtallsvekst 2020	5 600	5 600	5 600	5 600

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Framskrivingen av folkemengden for 2020 viser at vi i den nye kommunen kan forvente at antallet barn i aldersgruppen 6-15 år øker med 81 fra 1. januar 2019 til 1. januar 2020. Rådmannen foreslår å øke skolerammen med kr 5,6 mill. for å ivareta elevtallsveksten.				
140	Harmonisering av tjenestetilbud	-12 900	-12 900	-12 900	-12 900
	I forbindelse med kommunesammenslåingen har rådmannen gjennomgått ressursbruken på de ulike tjenesteområdene. Innenfor skoleområdet vil en harmonisering av ressursbruken på nivå med Stavanger kommune i dag, gi en besparelse på kr 12,9 mill. fra 2020.				
	Johannes læringssenter	111 791	106 493	103 495	112 489
	Inngående budsjett	111 229	111 229	111 229	111 229
141	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	5 835	5 835	5 835	5 835
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
142	Bosetting av flyktninger, nedtrapping	-2 998	-5 996	-8 994	0
	Bystyret vedtok i handlings- og økonomiplanen 2017-2020 av avsette kr 166 mill. av tildelt integreringstilskudd 2017 for å kunne imøtekomme økt bosetting av flyktninger Det ble samtidig vedtatt en nedtrapping i planperioden. Rådmannen foreslår en nedtrapping med kr 3 mill. i 2020, kr 6 mill. i 2021 og kr 9 mill. i 2022 i tråd med forventet nedgang i antall flyktninger.				
143	Grunnskole for voksne, nedgang	-1 700	-4 000	-4 000	-4 000
	Det ventes at antallet voksne elever i grunnskoleopplæringen vil gå ned fra høsten 2020. Rådmannen foreslår på denne bakgrunn å justere ned budsjettet til Johannes læringssenter med kr 1,7 mill. i 2020 og kr 4 mill. årlig resten av planperioden.				
144	Effektivisering 0,5 % - Johannes Læringssenter	-575	-575	-575	-575
	I statsbudsjettet stilles det effektiviseringskrav på 0,5% til kommunene. Rådmannen har valgt å videreføre dette effektiviseringskravet til noen av virksomhetene, og legger inn en reduksjon i rammen til Johannes læringssenter på kr 0,575 mill. fra og med 2020.				
	Pedagogisk-psykologisk tjeneste	48 919	48 919	48 419	48 419
	Inngående budsjett	47 175	47 175	47 175	47 175
145	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 244	2 244	2 244	2 244
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
146	Bosetting av flyktninger, nedtrapping PPT	-500	-500	-1 000	-1 000
	Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen 2017 – 2020 å avsette kr 166 mill. av tildelte integreringstilskudd i 2017 for å kunne imøtekomme økt bosetting av flyktninger. Det ble samtidig vedtatt en forventet nedtrapping i planperioden. Budsjettrammen til PPT er styrket med til sammen kr 3,7 mill. Rådmannen foreslo i handlings- og økonomiplan 2019-2022 en nedtrapping med kr 0,5 mill. i 2020, økende til kr 1 mill. i 2022 i tråd med forventet nedgang i antall flyktninger. Rådmannen foreslår ingen endringer i tidligere vedtatt nedtrappingsplan.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Stavanger kulturskole	43 344	43 344	43 344	43 344
	Inngående budsjett	41 682	41 682	41 682	41 682
147	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 874	1 874	1 874	1 874
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
148	Effektivisering 0,5 % - Kulturskolen	-212	-212	-212	-212
	Regjeringen legger opp til at kommunene kan øke eget handlingsrom ved å effektivisere tjenestene. Rådmannen legger inn reduksjon i rammen til kulturskolen på kr 0,212 mill. fra og med 2020.				
	Skole Totalt	**1 725 918**	**1 716 420**	**1 709 922**	**1 718 916**
	Oppvekst og utdanning Totalt	**3 485 640**	**3 452 033**	**3 441 635**	**3 448 429**
	Helse og velferd				
	Helse og omsorg				
	Alders- og sykehjem	863 192	853 892	856 692	862 392
	Inngående budsjett	846 653	846 653	846 653	846 653
149	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	23 139	23 139	23 139	23 139
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
150	Ramsvighagen senter for demens	0	1 800	3 600	3 600
	Stavanger kommune skal bygge senter for demens der Ramsvigtunet sykehjem, bofellesskap og trygghetsboliger ligger i dag. Målet er en samlet kapasitet på 90–100 plasser. Utbyggingen skal foregå i to byggetrinn hvor byggetrinn 1 med anslagsvis 30–50 plasser vil ferdigstilles i løpet av 2021. Det vil da være behov for økte bruttokostnader utover dagens drift i størrelsesorden kr 1,8 mill. I 2022 til 2023 vil helårseffekten av økte bruttokostnader være kr 3,6 mill. Byggetrinn 2 skal ha oppstart i 2024 som er i neste planperiode.				
151	Nytt bofellesskap eldre ved tidligere St. Petri aldershjem	0	0	0	5 700
	Driften ved St. Petri aldershjem er flyttet til Lervig sykehjem, og aldershjemmet skal derfor rives og erstattes av nytt bofellesskap for eldre med 16 plasser. Forventet oppstart antas å være i midten av 2023. Driftskonsekvenser knyttet til etableringen av nytt bofellesskap for eldre estimeres til kr 5,7 mill. fra 2023 (halvårseffekt).				
152	Prøveprosjekt, økt bemanning på sykehjem	0	-3 000	-3 000	-3 000
	I handlings- og økonomiplan 2019-2022 ble det vedtatt et prøveprosjekt om økt bemanning på sykehjem. Prosjektet kommer ikke i gang før september 2019, og det er kommet signaler i kommunalstyret for levekår 14.05.2019 om å utvide prosjektet med ett år. Rådmannen foreslår å videreføre midlene på kr 3 mill. i 2020 for så å fase det ut fra og med 2021.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
153	Prøveprosjekt, redusert sykefravær	0	-3 000	0	0

I handlings- og økonomiplan 2019-2022 ble det vedtatt et prøveprosjekt om reduksjon i sykefraværet i sykehjem. Prosjektet baserer seg på økt bemanning i sykehjem, og vil gi en effekt i redusert sykefravær. Dette prosjektet kommer ikke i gang før september 2019 og det er kommet signaler i kommunalstyret for levekår 14.05.2019 om å utvide prosjektet med ett år. Effekten av redusert sykefravær er derfor justert i henhold til oppstart av prosjekt til 2021.

154	Prisjustering private ideelle sykehjem iht. driftsavtale	1 500	1 500	1 500	1 500

I henhold til gjeldende driftsavtale med de private ideelle sykehjemmene prisjusteres enkelte satser knyttet til utgifter som ikke knyttes direkte til pleien årlig. Dette gjelder også leieavtalen inngått mellom utleier/stiftelsen og kommunen. Rådmannen foreslår å innarbeide kr 1,5 mill. årlig fra 2020.

155	Prisjustering Boganes sykehjem iht. avtale	1 800	1 800	1 800	1 800

Boganes sykehjem er et konkurranseutsatt sykehjem og drives av Attendo Velferd AS. Det foretas en årlig prisjustering i henhold til kontrakten. I henhold til avtalen skal lønnsoppgjøret som finner sted i innværende år bli kompensert basert på lønnsandel i kommunal deflator. Kostnaden er beregnet til kr 1,8 mill. i 2020.

156	Økte kostnader til smitte, sonde og dyre medisiner	2 000	2 000	2 000	2 000

Tiltaket er en videreføring av budsjettstyrkingen fra 1.tertial 2019. Gjennom hele 2018 økte kostnaden knyttet til smitte, sonde og dyre medisiner. Økningen skyldes i stor grad en økning av pasienter som kommer fra sykehus med smitte i tillegg til dyrere medisiner. Totalt må budsjettrammen økes med kr 2 mill. fra 2020.

157	Økte egenbetaling knyttet til Ramsvighagen senter	0	-2 000	-4 000	-4 000

På grunn av at vi endrer boformen på Ramsvigtunet sykehjem til Ramsvighagen senter for demens vil kommunen kunne få høyere egenbetaling på langtidsplasser som tidligere har vært bofellesskapsplasser. Dette gir en økning på kr 2 mill. i 2021 som økes til kr 4 mill. i 2022 på grunn av helårseffekt.

158	Inntektsjustert økning i egenbetaling på sykehjem	-9 000	-9 000	-9 000	-9 000

Tiltaket er en videreføring av budsjettjustering i 1. tertial. De faktiske inntektene fra egenbetaling for langtidsopphold ved sykehjem viser et høyere nivå enn budsjettert i 2019. Rådmannen foreslår å oppjustere inntektsbudsjettet med kr 9 mill. i tråd med forventet inntekter.

159	Kommunalt palliativt team	1 400	1 400	1 400	1 400

Stavanger kommune har mottatt tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet fra 2017 til 2019 til et prosjekt for pasienter med palliasjonsbehov. Kommunalt palliativt team som er prøvd ut i prosjektperioden, jobber tverrfaglig, og samarbeider med ansatte som allerede jobber tett med pasienten (fastlege/sykehjemslege, sykepleier og fysioterapeut). Prosjektet gir hjelp til pasienten der han befinner seg, uavhengig av alder, diagnose eller prognose. Rådmannen foreslår å avsette kr 1,4 mill. til å fortsette dette arbeidet fra og med 2020.

160	Virksomhetsoverdragelse Domkirken sykehjem, økonomisk gevinst	-4 600	-4 600	-4 600	-4 600

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	I forbindelse med virksomhetsoverdragelse mellom Domkirken sykehjem og Stavanger kommune hvor beboerne på Domkirken sykehjem flyttes over til Lervig sykehjem vil kommunen oppnå en netto økonomisk gevinst av å overføre beboerne. Den økonomiske gevinsten oppnås ved at 23 langtidsplasser og 6 korttidsplasser omgjøres til 26 langtidsplasser. Deler av besparelsen knytter seg også til overliggende kostnader som opphører ved virksomhetsoverdragelsen. Besparelsen utgjør kr 4,6 mill. hvert år i perioden.				
161	Spania-plassene, prisregulering og avvikling	300	-2 800	-2 800	-2 800
	Rådmannen foreslår å avvikle 4 plasser kommunen kjøper av Bærum kommune på rehabiliteringssenter i Spania, CAN med virkning fra 2021. Beløpet utgjør kr 2,8 mill. i 2021. I 2020 er det lagt inn kr 0,3 mill. til prisregulering av gjeldende kontrakt.				
	Fysio- og ergoterapitjenesten	67 725	67 175	67 175	67 175
	Inngående budsjett	68 533	68 533	68 533	68 533
162	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 842	1 842	1 842	1 842
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
163	Fysioterapi, vekst i turnuskandidater våren 2020	300	0	0	0
	Virksomheten skal øke med en turnuskandidat. Budsjettet styrkes tilsvarende ekstrautgiftene dette medfører.				
164	Fysioterapitjenesten, utsatt innføring av egenandel	250	0	0	0
	På bakgrunn av Stortingets vedtak i statsbudsjettet for 2017 fattet Stavanger bystyre vedtak i Handlings- og økonomiplan 2017–2020, om å kreve egenandeler på fysioterapi. I handlings- og økonomiplan 2019-2022 ble det lagt inn et inntektspotensial på kr 0,5 mill. Det har tatt lengre tid å utvikle et system for registrering og innrapportering av egenandeler enn forutsatt, og det forventes nå at dette kommer i gang medio 2020. Rådmannen har beregnet at helårseffekten til å være kr 0,5 mill. For 2020 halveres derfor inntektspotensialet til kr 0,25 mill.				
165	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-1 400	-1 400	-1 400	-1 400
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
166	Fysio- og ergoterapi, fastlønnstilskudd fysioterapauter	-1 800	-1 800	-1 800	-1 800
	Rådmannen foreslår å øke inntektsbudsjettet knyttet til fastlønnstilskudd for fysioterapeuter med kr 1,8 mill. utover opprinnelig budsjett 2019 som er på kr 7,2 mill. Økning er en korrigering av dagens budsjett slik at det samsvarer med faktisk inntektsnivå.				
	Helsehuset i Stavanger	20 901	20 901	20 901	20 901
	Inngående budsjett	19 769	19 769	19 769	19 769

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
167	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	982	982	982	982
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
168	Velferdsteknologi, stillingsressurs	-250	-250	-250	-250
	Bystyret vedtok i handlings og økonomiplan 2019–2022 å omgjøre en av prosjektstillingene som tidligere var eksternt finansiert til en fast stilling. I 2019, som var et overgangsår, ble det lagt inn kr 1 mill. til formålet. Rådmannen foreslår å opprettholde den faste stillingen til en kostnad på kr 0,75 mill. og reduserer derfor rammen med kr 0,25 mill. fra og med 2020.				
169	Psykologer, innlemming i rammetilskuddet	800	800	800	800
	Fra 2020 innlemmes søknadsbaserte tilskuddsmidler til psykologer inn i rammetilskuddet til kommunene. Kommunen foreslår å videreføre tilbudene på Helsehuset og på Flyktningseksjonen. Med bakgrunn i økte behov, foreslår rådmannen å finansiere ytterligere én ny stilling årlig fra 2020. Totalt foreslår rådmannen å sette av kr 2,4 mill. årlig fra 2020 og resten av perioden.				
170	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-400	-400	-400	-400
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
	Hjemmebaserte tjenester	373 241	370 841	370 841	371 841
	Inngående budsjett	364 698	364 698	364 698	364 698
171	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	10 743	10 743	10 743	10 743
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
172	Hjemmebaserte tjenester, innbytte av fossile biler	0	-400	-400	-400
	I handlings- og økonomiplan 2019–2022 ble det lagt inn midler for å dekke avslutningskostnader knyttet til innbytte før kontraktstidens utløp, som en konsekvens av at kommunen bytter ut flere av dagens fossilbiler mot nullutslippsbiler. Det vil påløpe tilsvarende kostnader i 2020, og rådmannen foreslår derfor å øke rammen med kr 0,4 mill. i 2020.				
173	Hjemmebaserte tjenester, logistikkprogram, reduksjon av gevinstrealisering	-750	-1 500	-1 500	-1 500
	I handlings- og økonomiplan 2018–2021 ble det lagt til grunn en gevinstrealisering knyttet til logistikkprogrammet Spider Solution fra 2019. På grunn av oppstartsutfordringer er det ikke ventet å realisere denne gevinsten før i 2020 med kr 0,75 mill. og full effekt på kr 1,5 mill. fra 2021.				
174	Hjemmebaserte tjenester, Omstilling 2020	-2 500	-5 000	-5 000	-5 000

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Som et resultat av det påbegynte arbeidet med omstilling innenfor hjemmebaserte tjenester som følge av sammenslåing, samlokalisering, bedre og mer effektive tjenester og effekter av satsingen på Leve HELE LIVET, forventes det at kommunen vil kunne hente ut noen effektiviseringsgevinster av dette arbeidet. Rådmannen legger foreløpig opp til en effekt på kr 2,5 mill. i 2020, med økning til kr 5 mill. fra 2021 og ut planperioden.				
175	Hjemmebaserte tjenester, samlokalisering, flytte- og etableringskostnader	0	-1 500	-1 500	-1 500
	Som en konsekvens av samlokaliseringen av de to sonekontorene under hhv. Madla og Tjensvoll hjemmebaserte tjenester og Hillevåg og Hinna hjemmebaserte tjenester, foreslår rådmannen at det avsettes midler knyttet til flytte- og etableringsprosessene i 2019 og 2020 med kr 1,5 mill. hvert av årene.				
176	Hjemmebaserte tjenester, samlokalisering, leiekostnader nye lokaler	3 000	3 000	3 000	3 000
	I handlings- og økonomiplan 2019–2022 ble det lagt til grunn økte husleiekostnader på kr. 0,5 mill, i 2019 med helårseffekt på kr 2,0 mill. fra 2020 for Madla og Tjensvoll hjemmebaserte tjenester og Hillevåg og Hinna hjemmebaserte tjenester. Rådmannen foreslår nå å avsette ytterligere kr 1,5 mill. til økt husleie i forbindelse med samlokalisering.				
177	Hjemmebaserte tjenester, Dagsentertilbud for hjemmeboende med demens	800	800	800	800
	Helsedirektoratet har informert om at søknad om tilskudd for dagtilbud til hjemmeboende personer med demens avsluttes etter tildelingen for 2019. Fra 2020 innlemmes det i rammetilskuddet. Et slikt tilbud er lokalisert ved Sunde sykehjem og drives av Madla/Tjensvoll hjemmetjeneste.				
178	Hjemmebaserte tjenester, flytting av Verket til annet lokale	500	0	0	0
	Leieavtalen på Verket går ut i 2019. Mulighetsstudie for alternative lokaler pågår. Dersom det blir flytting kreves midler til flyttingen og nye møbler og utstyr.				
179	Omsorgsboliger - Finnøy	0	0	0	1 000
	Helse- og omsorgssenteret på Judaberg skal utvides med 20 institusjonsplasser. Når nybygget er ferdig, skal 16 omsorgsboliger som i dag gir heldøgnsomsorg til eldre, omgjøres til ordinære omsorgsboliger med hjemmetjenester. Budsjettet til hjemmesykepleien må styrkes som følge av dette.				
180	Omstillingstiltak/rammekutt, hjemmebaserte tjenester	-3 250	0	0	0
	I inneværende handlings- og økonomiplan ligger det tiltak på gevinstrealisering og omstilling med deleffekt i 2020 og full effekt fra 2021. Rådmannen forventer at gevinstrealiseringen og omstillingen skal kunne skje tidligere, og legger opp til full effekt av tiltakene allerede i 2020.				
	Pleie og omsorgssenter Finnøy	45 603	45 603	45 603	47 603
	Inngående budsjett	46 503	46 503	46 503	46 503
181	Pleie og omsorgssenter - Finnøy	0	0	0	2 000

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	I 2023 skal det stå ferdig et nytt sykehjem på Finnøy og beboere fra omsorgsboliger skal flyttes over. Det vil da bli 4 nye plasser. Nettokostnad for 4 nye plasser er kr 2 mill.				
182	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-900	-900	-900	-900
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
	Pleie og omsorgssenter Rennesøy	38 890	38 890	38 890	38 890
	Inngående budsjett	37 116	37 116	37 116	37 116
183	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 474	2 474	2 474	2 474
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
184	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-700	-700	-700	-700
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
	Tekniske hjemmetjenester	8 369	8 369	8 369	8 369
	Inngående budsjett	7 973	7 973	7 973	7 973
185	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	226	226	226	226
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
186	Velferdsteknologi, økt ressurs til teknisk vedlikehold	370	370	370	370
	Tekniske hjemmetjenester har en sentral rolle i kommunens satsing på velferdsteknologi og har fått driftsansvaret for flere velferdsteknologiske løsninger. Det er nødvendig å tilføre ekstra ressurser til virksomheten for å kunne ivareta disse driftsoppgavene framover. Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen med kr 0, 37 mill. for å oppnå dette formålet fra og med 2020.				
187	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-200	-200	-200	-200
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
	Helse og omsorg Totalt	**1 417 921**	**1 405 671**	**1 408 471**	**1 417 171**

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Helse og velferd sentralt				
	Sentrale midler levekår	-123 212	-129 262	-134 212	-134 212
	Inngående budsjett	-98 925	-98 925	-98 925	-98 925
188	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	182	182	182	182
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
189	Varig tilrettelagt arbeid (VTA), økning	2 100	2 100	2 100	2 100
	Kommunen har i dag 164 VTA-plasser, der 12 av disse var nye i 2018. Gradvis volumøkning, i tillegg til generell satsjustering over tid som ikke er kompensert for, har medført et budsjettmessig etterslep i forhold til kostnadsnivået. Rådmannen foreslår å gradvis innrette budsjettet til gjeldende kostnadsnivå i løpet av planperioden, og foreslår en styrking på kr 2,1 mill.				
190	Bosetting av flyktninger, redusert aktivitet	-8 000	-12 000	-12 000	-12 000
	Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen for 2017–2020 å avsette kr 166 mill. av tildelte integreringstilskudd i 2017 for å kunne imøtekomme økt bosetting av flyktninger. Det ble samtidig vedtatt en forventet nedtrapping i planperioden. I handlings- og økonomiplan 2019–2022 foreslo rådmannen en reduksjon på kr 11,5 mill. i 2019. Rådmannen foreslår å videreføre reduksjonen med kr 8 mill. fra 2020 økende til kr 12 mill. fra 2021.				
191	Bosetting av flyktninger, reduserte tolkeutgifter	0	-2 000	-4 000	-4 000
	Bystyret vedtok i handlings og økonomiplan 2017–2020 å avsette kr 166 mill. av tildelte integreringstilskudd i 2017 for å kunne imøtekomme økt bosetting av flyktninger. Det ble samtidig vedtatt en forventet nedtrapping i planperioden. I tråd med vedtatt nedtrappingsplan foreslår rådmannen å redusere potten i 2021 med kr 2,0 mill. og kr 4,0 mill. fra 2022.				
192	Gevinstrealisering, investering i velferdsteknologi	0	-1 000	-1 000	-1 000
	I handlings- og økonomiplan 2019-2022 ble det vedtatt gevinstrealisering til velferdsteknologi på kr 5 mill. årlig fra 2021 og ut planperioden. Vurderingen til rådmannen er at dette ikke er et realistisk nivå, bl.a fordi en allerede har tatt ut, eller skal ta ut, gevinster knyttet til velferdsteknologi (medisindispensere, logistikkprogram hjemmetjenesten etc.). Rådmannen foreslår derfor at beløpet justeres til kr 1 mill. fra 2021.				
193	Hjemmebaserte tjenester, Nye lokaler Byfjordparken, reduserte utgifter	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
	I handlings- og økonomiplan 2019–2022 ble det lagt inn midler for å dekke tomgangsleie i lokalene som virksomhetene flyttet fra. I 2020 er det ikke lenger tomgangsleie, og budsjettet reduseres med kr 1,2 mill. fra 2020.				
194	Opptrappingsplan rus 2019, finansiering av eksisterende prosjekter	2 700	2 700	2 700	2 700

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023

Økningen i rammetilskuddet knyttet til opptrappingsplanen for rus, gitt over statsbudsjettet i 2019 ble beregnet til å bli kr 5,2 mill. Bruken av disse i handlings- og økonomiplanen for 2019–2022 var på kr 2,5 mill., fordelt på OBS-teamet, matservering til rusavhengige og alkoholveileder på Helsehuset. Jfr. Handlings- og økonomiplan 19-22 er resterende beløp fra HØP 2019 på kr 2,7 mill. planlagt brukt på eksisterende prosjekter fra 2020.

195	Økt tildelingsramme, lag og organisasjoner. Engøyholmen kystkultursenter og SiS, Studenskipnaden i Stavanger studenhelsestasjon	-304	-304	-304	-304

Bystyret vedtok i handlings- og økonomiplanen 2019-2022 å gi en engangsbevilgning i 2019 til delfinansiering av restaurering av sjøtak/gavlvegg på Engøyholmen kystkultursenter. Det ble også vedtatt å opprettholde støtten til SIS Studentsamskipnaden i Stavanger studenthelsestasjon. Rådmannen foreslår å ikke gjøre endringer i vedtatt tildeling, hvilket innebærer en reduksjon i rammen på kr 0,304 mill. fra 2020.

196	Hjemmebaserte tjenester, prosjektkoordinator "Friere faglighet, mindre byråkrati", opptrapping	250	250	-500	-500

For å sikre gjennomføringen av prosjektet «Friere faglighet og mindre byråkrati i hjemmebaserte tjenester i Stavanger kommune» vedtatt i kommunalstyret for levekår, interpellasjon nr. 1/16, ble det i 2019 innarbeidet midler til en prosjektstilling med delårseffekt kr 0,25 mill. Rådmannen foreslår å øke rammen med ytterligere kr 0,25 mill. i 2020 og 2021 for så å ta det ut fra og med 2022.

197	Hjemmebaserte tjenester, "Trygg hjemme" - forlenging av prosjektstilling	-750	-750	-750	-750

Rådmannen innarbeidet i handlings- og økonomiplan 19-22 midler til en prosjektstilling kr 0,75 mill. som skulle bistå i å kartlegge brannsikkerheten hos alle brukere som er i risikogruppen, jfr. vedtak i KL sak 31/18. Tiltaket blir ferdigstilt i løpet av 2019 som planlagt, og midlene tas derfor ut fra og med 2020.

198	Legevakt, helsestasjon og fysioterapi - innsparing	-45	-45	-45	-45

Det er i gjeldende handlings- og økonomiplan innarbeidet innsparingstiltak hos helse og velferd på Rennesøy. Dette er generelle driftsreduksjoner på blant annet Friskliv og tolketjenester. Rådmannen foreslår å opprettholde vedtatt nedtrapping på kr 0,045 mill. i perioden.

199	Sentrale midler levekår, Tilskudd Ågesentunet - Dagaktivitet til hjemmeboende med demens	700	700	700	700

Helsedirektoratets tilskudd til dagaktiviteter til hjemmeboende personer med demens blir nå innlemmet i rammetilskuddet. For å opprettholde tilbudet på Ågesentunet (Skipper Worse) foreslår rådmannen å øke rammen for tilskudd til lag og organisasjoner med beløpet de tidligere har mottatt fra Helsedirektoratet på kr 0,7 mill. fra og med 2020.

200	Helse og velferd, helgetillegg turnus	12 300	12 300	12 300	12 300

I forbindelse med hovedtariffoppgjøret i 2018 ble det fremforhandlet en ny modell for lørdags- og søndagstillegg som trådte i kraft fra 01.01.2019. Hensikten med ordningen er å stimulere ansatte til å arbeide flere helgetimer, og er særlig innrettet mot pleie- og omsorgssektoren. Den nye modellen gir Stavanger kommune økte lønnskostnader, og helårseffekt av nye ulempetillegg helg er estimert til kr 12,3 mill. årlig. Rådmannen foreslår å kompensere de virksomhetene som har økte kostnader knyttet til helgetillegg.

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
201	Helse og velferd, økt tilskudd fra staten, særlig ressurskrevende tjenester	-50 500	-50 500	-50 500	-50 500

Rådmannen foreslår å øke inntektene knyttet til den statlige refusjonsordningen for særlig ressurskrevende tjenester med kr 50,5 mill. utover opprinnelig budsjett 2019 som er på 180 mill. Tilskudd for 2018 var til sammenligning på totalt 201 mill. Økningen må sees i sammenheng med økte kostnader hos Helse og velferd, blant annet helse- og sosialkontorene (kjøpte tjenester), og dagsenter og avlastning.

202	Psykologer, innlemming i rammetilskuddet	800	800	800	800

Fra 2020 innlemmes søknadsbaserte tilskuddsmidler til psykologer inn i rammetilskuddet til kommunene. Kommunen foreslår å videreføre tilbudene på Helsehuset og på Flyktningseksjonen. Med bakgrunn i økte behov, foreslår rådmannen å finansiere ytterligere én ny stilling årlig fra 2020. Totalt foreslår rådmannen å sette av kr 2,4 mill. årlig fra 2020 og resten av perioden.

203	Opptrappingsplan rus 2020, innlemming i rammetilskuddet	4 000	4 000	4 000	4 000

Økningen i rammetilskuddet knyttet til opptrappingsplanen for rus, gitt over statsbudsjettet, er for 2020 beregnet til kr 4 mill. Rådmannen foreslår å styrke budsjettet med tilsvarende beløp. Midlene vil være med å finansiere nye og eksisterende tiltak inn forbi rusfeltet, og kommer i tillegg til finansiering gitt tidligere år.

204	Sentrale midler levekår, Finansiering av øvelse i Evakuerings- og pårørendesenter (EPS)	50	0	0	0

I 2020 skal det gjennomføres en stor øvelse hos Evakuering- og pårørendesenter. Rådmannen foreslår å finansiere øvelsen med kr 0,05 mill. i 2020.

205	Lag og organisasjoner, reduserte tilskudd	-570	-570	-570	-570

Rådmannen forutsetter at også frivillige lag og organisasjoner aktivt søker nye og forbedrede løsninger og arbeidsprosesser i sin daglige drift. Rådmannen foreslår derfor å redusere tilskudd årlig med kr 0,57 mill. fra og med 2020.

206	Bruk av innlemmet tilskudd i frie inntekter, dagtilbud demens	3 000	3 000	5 800	5 800

Fra 2020 innlemmes søknadsbaserte tilskudd til dagtilbud for mennesker med demens i rammetilskuddet til kommunene. I tillegg til å videreføre to eksisterende tiltak (Sunde aktivitetssenter og Ågesentunet), er det i tillegg behov for å innrette nye tilbud til denne brukergruppen i tråd med nye lovkrav gjeldene fra 1.1.2020. Rådmannen foreslår derfor å sette av kr 3 mill. årlig fra 2020, økende til 5,8 mill. fra 2022 til dette formålet.

207	Reduserte kostnader, kommunal bostøtte	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000

Kostnadsnivået knyttet til utbetalinger av kommunal bostøtte til pensjonister har de siste årene vært på et lavere nivå enn hva det er satt av budsjettmidler til. For å tilpasse budsjettrammen til kostnadsnivået foreslår rådmannen en budsjettreduksjon på kr 3 mill. fra og med 2020.

208	Bruk av disposisjonsfond, FoU-midler til ROP	4 000	5 000	0	0

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Stavanger kommune har de siste 10 årene hatt stor oppmerksomhet på brukere med ROP-lidelser, og da spesielt brukere som motsetter seg hjelp. I forbindelse med årsoppgjøret for 2017 ble det avsatt kr 10 mill. på fond til et forsknings- og utviklingsprosjekt knyttet til mennesker med ROP-lidelser. Rådmannen har i 2019 igangsatt et forsknings- og utviklingsprosjekt som har til formål å utvikle nye måter å gi tjenester til disse brukerne på. Prosjektet strekker seg over flere år. I 2019 er det brukt kr 1 mill. av fondsmidler. Rådmannen foreslår å bruke kr 4 mill. av fondsmidler i 2020, og de siste kr 5 mill. av fondsmidlene i 2021.				
209	Boligkontoret, tilskudd til etablering av bolig, innlemming i rammetilskuddet	10 000	10 000	10 000	10 000
	Tilskudd til etablering av bolig skal bidra til at vanskeligstilte skal kunne etablere seg i og beholder egen bolig. Tilskuddet skal fra 2020 innlemmes i rammetilskuddet til kommunene, og rådmannen legger til grunn et årlig budsjett på kr 10 mill. til dette formålet.				
	Stab helse og velferd	40 088	40 092	40 092	40 092
	Inngående budsjett	37 273	37 273	37 273	37 273
210	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 023	2 023	2 023	2 023
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
211	Ekstraressurs tjenesteområder	-8	-4	-4	-4
	Endring av politikerne i henhold vedtatt HØP 2019–2022 Rennesøy - avsetning til disposisjonsfond i perioden ble redusert og planlagte kutt på tjenesteområdene ble tilsvarende redusert				
212	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-800	-800	-800	-800
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
213	Demenslandsbyen, prosjektstilling	600	600	600	600
	Oppføring av demenslandsbyen ble vedtatt i bystyret ved behandling av Handlings- og økonomiplan 2018-2021. Bystyret har avsatt midler til selve byggeprosjektet i investeringsbudsjettet, men ingen driftsmidler. Rådmannen foreslår å sette av kr 0,6 mill. årlig til prosjektstilling knyttet til planlegging og utvikling av det fremtidige tjenestetilbudet i demenslandsbyen.				
214	Helse og velferd stab, avdelingssjef, e-helse og velferdsteknologi	1 000	1 000	1 000	1 000
	Digitalisering og implementering av velferdsteknologi i tjenestene innenfor helse og velferd er et område i sterk vekst. For å sikre gjennomføringen av dette arbeidet et det opprettet en ny stilling som avdelingssjef E-helse og velferdsteknologi i direktørens stab. Rådmann foreslår at budsjettet styrkes med kr 1 mill. fra 2020.				
	Helse og velferd sentralt Totalt	**-83 124**	**-89 170**	**-94 120**	**-94 120**
	Samfunnsmedisin				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Sentrale midler legetjeneste	104 563	104 913	105 913	105 913
	Inngående budsjett	98 162	98 162	98 162	98 162
215	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	201	201	201	201
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
216	Nytt lovkrav om opplæring av leger	1 000	1 000	1 000	1 000
	I mars 2019 trådte ny spesialistforskrift i kraft. Forskriften gir kommunen ansvar for utdanning av legespesialister i egen kommune. I budsjettet for 2019 ble det lagt inn kr 0,75 mill. til kurs, veiledning og fravær under spesialisering. Rådmannen har innarbeidet en styrking av tiltaket på kr 1 mill. årlig fra 2020.				
217	Legesenter Lervig sykehjem, oppstart av fire kommunale fastlegehjemler	2 000	3 000	4 000	4 000
	Det opprettes et kommunalt legesenter på Lervig sykehjem med til sammen fire fastlegestillinger og tilhørende støttepersonell. Rådmannen foreslår at det legges inn kr 2 mill. i 2020 for oppstart av innfasing. I 2021 vil det være en opptrapping til kr 3 mill. og kr 4 mill. i 2022 og 2023.				
218	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-800	-800	-800	-800
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
219	Økt basistilskudd leger	4 000	4 000	4 000	4 000
	Innbyggertilskudd til kommunene økte i statsbudsjettet for 2019 som følge av inntektsoppgjøret for fastlegene. Fastlegene ble kompensert for nye, myndighetspålagte oppgaver ved at basistilskuddet som er et årlig beløp kommunene betaler for hver listeinnbygger ble økt. Økningen ble iverksatt fra 1. juli 2018. Midlene er fordelt etter delkostnadsnøkkelen for kommunehelsetjenesten. Den kommunale budsjettposten til utbetaling av basistilskuddet til fastlegene ble ikke justert for denne kostnadsøkningen. Bystyret vedtok derfor å innarbeide kr 4 mill. i 2019 til dette formål i tertialrapporteringen per 30.04.2019. Rådmannen foreslår å videreføre dette nivået i budsjettrammene for 2020–2023.				
220	Lokal for ambulansebåtpersonell, husleieinntekt	0	-650	-650	-650
	Stavanger kommune skal investere i nytt lokale for ambulansepersonell knyttet til legebåten. Intensjonen er at kommunen skal leie ut lokale for ambulansebåtpersonell på vakt til Helse Stavanger HF. Rådmannen foreslår å legge inn kr 0,65 mill. i husleieinntekter fra 2021.				
	Stavanger legevakt	69 522	69 272	69 872	69 872
	Inngående budsjett	62 984	62 984	62 984	62 984
221	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 188	2 188	2 188	2 188
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
222	Overgrepsmottak, omorganisering	0	400	1 000	1 000
	I planperioden vil utvidelse av voldtektsmottaket til et fullverdig overgrepsmottak bli vurdert. Det vil i så fall innebære at både seksualisert vold og overgrepsvold blir håndtert i et og samme mottak. Rådmannen foreslår å legge inn kr 0,4 mill. i 2021, med økning til kr 1 mill. fra 2022 og ut planperioden				
223	Styrking av budsjettramme tilpasset dagens nivå	3 000	3 000	3 000	3 000
	Driftskostnadene ved Stavanger legevakt er høyere enn budsjettrammen. Rådmannen foreslår at budsjettrammen styrkes med kr 3 mill. årlig for å imøtekomme dagens nivå.				
224	Vaksinering av ungdom mot smittsom hjernehinnebetennelse	1 350	700	700	700
	Skoleåret 2019/2020 skal smittevernkontoret, i samarbeid med helsestasjonstjenesten, tilby vaksine mot smittsom hjernehinnebetennelse til alle elever fra Stavanger i den videregående skole. Fra 2021 vil vaksinen mot smittsom hjernehinnebetennelse tilbys til elever i 1. klasse i den videregående skole. Rådmannen foreslår å legge inn kr 1,35 mill. i 2020, hvorav kr 0,35 mill. er satt av til personalressurser. I resten av planperioden legges inn kr 0,7mill. i vaksinasjonskostnad.				
	Samfunnsmedisin Totalt	**174 085**	**174 185**	**175 785**	**175 785**
	Velferd og sosial				
	Arbeidstreningsseksjonen	16 385	17 885	17 885	17 885
	Inngående budsjett	15 443	15 443	15 443	15 443
225	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	342	342	342	342
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
226	Avlastnings- og heldøgnstjenester, aktivitetsvekst	0	1 500	1 500	1 500
	Det er i handlings- og økonomiplanen for 2019–2022 vedtatt en økning i budsjett til helse - og sosialkontorene med kr 20,5 mill. i 2019, med en gradvis nedtrapping fra 2020. Rådmannen reduserer derfor rammen med kr 1,5 mill. i 2020, økende til kr 3 mill. fra og med 2021.				
227	Praksisplasser for funksjonshemmede	500	500	500	500
	Rådmannen foreslo i handlings- og økonomiplan 2019–2022 å øke antall praksisplasser for funksjonshemmede ved Arbeidstreningsseksjonen, og å styrke budsjettrammen med kr 0,5 mill. fra 2020.				
228	Arbeidstreningsseksjonen, arbeidsrettet norskundervisning	400	400	400	400
	Grunnet innkjøpsregelverket i NAV stat dekkes ikke lenger kjøp av norskundervisning til deltakere i Arbeidstreningsseksjonens gruppetiltak. Rådmannen legger derfor inn midler til dekning av norskundervisning fra Johannes Læringssenter på kr 0,4 mill. fra og med 2020.				
229	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-300	-300	-300	-300

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
	Bofellesskap	518 512	550 212	568 712	576 212
	Inngående budsjett	512 036	512 036	512 036	512 036
230	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	7 976	7 976	7 976	7 976
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
231	Bofellesskap ROP, 4 plasser	0	4 500	4 500	4 500
	Det skal etableres et bofellesskap med 4 plasser for personer med rus- og psykiske lidelser (ROP). Opprinnelig oppstart var planlagt til oktober 2018, og rådmannen la i handlings- og økonomiplan 2018–2021 inn driftsmidler på kr 1,5 mill. Ny oppstartsdato for bofellesskapet er satt til september 2020, og finansieres med midlene bevilget i handlings- og økonomiplan 2018–2021. Fra 2021 styrkes driftsrammen med ytterligere kr 4,5 mill., slik at årlig driftsbudsjett for boligen vil være på kr 6,0 mill. totalt.				
232	Bofellesskap, 6 boliger for personer med utviklingshemming	0	1 000	9 000	9 000
	Etablering av nytt bofellesskap med 6 plasser. Boligene planlegges ferdige i løpet av 2021, men vil ikke være i full drift før i 2022. Rådmannen foreslår å budsjettere med kr 1 mill. i oppstartsmidler i 2021. Helårseffekt i 2022 er beregnet til kr 9 mill.				
233	Bofellesskap, 7 boliger for personer med utviklingshemming + personalbase	0	1 000	10 500	10 500
	Det skal etableres et bofellesskap med 7 boenheter og personalbase, for personer med utviklingshemming (brukereid bofellesskap). Boligene planlegges ferdige i slutten av 2021, med full drift fra 2022. Rådmannen foreslår å budsjettere med kr 1 mill. i oppstartsmidler i 2021. Helårseffekt fra 2022 er beregnet til kr 10,5 mill.				
234	Bofellesskap, 7 boliger, psykisk helse	0	0	0	1 500
	Det skal etableres et bofellesskap innenfor psykisk helse med 7 plasser. Oppstart av boligen er planlagt rundt årsskiftet 2023/2024. Rådmannen foreslår å sette av kr 1,5 mill. til drift i 2023. Helårsdrift fra 2024, settes til kr 6,2 mill.				
235	Bofellesskap, 8 boliger for personer med utviklingshemming	1 500	11 800	11 800	11 800
	Det skal etableres 8 omsorgsboliger for personer med utviklingshemming ved ombygging av eksisterende bofellesskap. Bofellesskapet er ferdig høsten 2020, og har full drift fra tidlig fra 2021. Rådmannen foreslår å sette av kr 1,5 mill. til delårsdrift i 2020, med helårseffekt på kr 11,8 mill. fra og med 2021.				
236	Prosjekt etablererboliger, 6 boliger for personer med utviklingshemming + personalbase	0	0	1 000	7 000

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Det vil bli bygget etablererboliger for personer med utviklingshemming. Seks boliger skal være for brukere, og en bolig/enhet skal brukes som personalbase. Boligene planlegges ferdige i løpet av 2022, men full drift vil ikke være før i 2023. Rådmannen foreslår å budsjettere med kr 1 mill. i oppstartsmidler i 2022. Helårseffekt i 2023 er beregnet til kr 7 mill.				
237	Selveier boliger, 11 boliger for personer med utviklingshemming + personalbase	1 500	16 400	16 400	16 400
	Det skal etableres et bofellesskap basert på en modell der kommunen bygger boligene, etablerer et borettslag og selger andeler til brukerne i målgruppen. Målgruppen er personer med utviklingshemming som har behov for et botilbud med heldøgnstjenester. Prosjektet omfatter 11 boliger og 1 personalenhet. Rådmannen foreslår å legge inn kr 1,5 mill. til oppstart mot slutten av 2020. Helårseffekten fra 2021 er beregnet til kr 16,4 mill. per år.				
238	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-4 500	-4 500	-4 500	-4 500
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
	Boligkontoret	8 121	8 121	8 121	8 121
	Inngående budsjett	8 064	8 064	8 064	8 064
239	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	257	257	257	257
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
240	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-200	-200	-200	-200
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
	Dagsenter og avlastningsseksjonen	196 570	195 820	195 820	195 820
	Inngående budsjett	181 477	181 477	181 477	181 477
241	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	10 643	10 643	10 643	10 643
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
242	Dagsenter avlastning, styrking av dagtilbud	1 500	1 500	1 500	1 500
	Seksjon dagtilbud har de siste årene hatt en vekst i bistandsbehovet til tjenestemottakerne, uten at budsjettrammen har vært justert tilsvarende. Økt bistandsbehov skyldes blant annet vekst i antall brukere med aldersmessige helseutfordringer, samt en økning i utfordrende atferd. Økt bistandsbehov hos brukerne av dagtilbud må også sees i sammenheng med økt tilskudd ressurskrevende tjenester. Rådmannen foreslår derfor at budsjettrammen til seksjon dagtilbud styrkes med kr 1,5 mill. fra og med 2020.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
243	Dagsenter og avlastning, styrking av avlastning	1 500	1 500	1 500	1 500

Seksjon avlastning har de siste årene hatt en vekst i brukere med høyt bistandsbehov, blant annet i antall brukere som trenger palliativ behandling. Samtidig har det vært en vekst i antall avlastningsdøgn blant den brukergruppen som har høyt pleiebehov. Økt bistandsbehov hos brukerne må også sees i sammenheng med økt tilskudd ressurskrevende tjenester. Rådmannen foreslår derfor at budsjettrammen til seksjon avlastning styrkes med kr 1,5 mill. fra og med 2020.

244	Dagsenter og avlastning, dagsenter, nye lokaler	1 450	700	700	700

Estimerte årlige merkostnader ved å flytte dagsenter til nye lokaler er beregnet til kr 0,7 mill. Økning i kostnader skyldes økt husleie, inkl. FDV kostnader. Flytte- og etableringskostnader er beregnet til kr 0,75 mill. i 2020. Rådmannen foreslår å legge inn kr 1,45 mill. i 2020 og årlig husleie på kr 0,7 mill. fra og med 2021.

	Flyktningseksjonen	98 432	97 432	95 432	95 432
	Inngående budsjett	99 063	99 063	99 063	99 063
245	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	973	973	973	973

Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.

246	Bosetting av flyktninger, nedtrapping av sosialhjelpsutgiftene	-4 800	-6 000	-8 000	-8 000

Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen for 2017–2020 å avsette kr 166 mill. av det tildelte integreringstilskudd i 2017 for å kunne imøtekomme økt bosetting av flyktninger. Det ble samtidig vedtatt en nedtrapping i planperioden. Rådmannen foreslår en nedtrapping på kr 4,8 mill. fra 2020, kr 6 mill. i 2021 og kr 8 mill. fra 2022.

247	Introduksjonsstønad tilknyttet flyktninger	-1 504	-1 304	-1 304	-1 304

Det er i gjeldende handlings- og økonomiplan innarbeidet konsekvenser av redusert mottak av flyktninger på Rennesøy, og det ligger til grunn reduserte utbetalinger av introduksjonsstøn tilsvarende kr 1,504 mill. for 2020 ned til kr 1,304 mill. fra og med 2021. Rådmannen foreslår å opprettholde vedtatt nedtrapping.

248	Flyktningseksjonen, økt husleie	1 000	1 000	1 000	1 000

Oppfølging av deltakere i introduksjonsprogrammet er flyttet fra Johannes læringssenter til Flyktningseksjonen, og medarbeidere som jobber med dette er flyttet organisatorisk. Dette har ført til behov for utvidet leie av lokaler. Rådmannen foreslår at budsjettet økes med kr 1 mill. fra og med 2020 grunnet økt husleie. Dette er videreføring av vedtatt tiltak fra 1. tertial 2019.

249	Psykologer, innlemming i rammetilskuddet	800	800	800	800

Fra 2020 innlemmes søknadsbaserte tilskuddsmidler til psykologer inn i rammetilskuddet til kommunene. Kommunen foreslår å videreføre tilbudene på Helsehuset og på Flyktningseksjonen. Med bakgrunn i økte behov, foreslår rådmannen å finansiere ytterligere én ny stilling årlig fra 2020. Totalt foreslår rådmannen å sette av kr 2,4 mill. årlig fra 2020 og resten av perioden.

250	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-1 900	-1 900	-1 900	-1 900

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
251	Flyktningseksjonen, justering av budsjett som følge av statlig inntektsfrafall	4 800	4 800	4 800	4 800
	Driften av introduksjonsprogrammet medfører en økt kostnad på kr 4,8 mill. grunnet at programmet tidligere var delvis finansiert av statlige midler som falt bort fra 2019. For å opprettholde 2019 nivået må derfor budsjettrammen økes med kr 4,8 mill. til lønn og drift. Tiltaket er en videreføring fra 2. tertialbehandling 2019.				
	Helse og sosialkontor	330 871	330 871	325 871	325 871
	Inngående budsjett	317 580	317 580	317 580	317 580
252	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 291	2 291	2 291	2 291
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
253	Avlastnings- og heldøgnstjenester, aktivitetsvekst	-1 500	-3 000	-3 000	-3 000
	Det er i handlings- og økonomiplanen for 2019–2022 vedtatt en økning i budsjett til helse - og sosialkontorene med kr 20,5 mill. i 2019, med en gradvis nedtrapping fra 2020. Rådmannen reduserer derfor rammen med kr 1,5 mill. i 2020, økende til kr 3 mill. fra og med 2021.				
254	Hundvåg og Storhaug helse- og sosialkontor, nye lokaler	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
	Hundvåg og Storhaug helse- og sosialkontor flyttet inn i nye lokaler i 2019. Flytte- og etableringskostnader ble innarbeidet i rammen med kr 1,5 mill. i 2019. Rådmannen foreslår å redusere rammen med tilsvarende beløp fra 2020.				
255	Kjøp av avlastning- og heldøgnstjenester, lønns- og prisvekst i hht. avtale	4 500	4 500	4 500	4 500
	Avtalene kommunen har med private leverandører innenfor heldøgnsomsorg i bolig, avlastning og BPA (brukerstyrt personlig assistent) tillater at prisen indeksreguleres årlig. Rådmannen foreslår å innarbeide prisveksten på kr 4,5 mill. i budsjettene til helse- og sosialkontorene i planperioden.				
256	Helse og sosialkontor, økt rammen for kjøp av avlastning- og heldøgnstjenester i påvente av nye bofellesskap	10 000	10 000	5 000	5 000
	Grunnet utsatt oppstart og ferdigstillelse av flere nye bofellesskap, ser man et økende behov for kjøp av heldøgns omsorgsplasser og avlastningsplasser frem til disse boligene står klare i 2022. Et økende behov for tjenester for brukere innenfor rus og psykisk helse, samt kjøp av midlertidige plasser i barnebolig legger også press på kostnadene. Rådmannen foreslår å øke rammen med totalt kr 10 mill. i perioden 2020-2022, med en reduksjon til kr 5 mill. fra 2022 når nye botiltak ferdigstilles. Tiltaket må sees i sammenheng med det økte tilskuddet for særlig ressurskrevende tjenester.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
257	Avlastning- og heldøgnstjenester, reversering av nedtrapping aktivitetsvekst	1 500	3 000	3 000	3 000
	Det foreslås å reversere den planlagte nedtrappingen av den opprinnelige økningen gjort i handlings- og økonomiplan 19-22 knyttet til aktivitetsvekst, på kr 1,5 mill. Dette skyldes at volumet fortsatt er på et høyt nivå, blant annet som følge av utsettelser på nye bofellesskap som krever kjøp av plasser i påvente av ferdigstillelse.				
258	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
	Krisesenteret i Stavanger	13 401	13 401	13 401	13 401
	Inngående budsjett	13 115	13 115	13 115	13 115
259	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	286	286	286	286
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
	NAV	299 060	296 010	296 010	296 010
	Inngående budsjett	309 353	309 353	309 353	309 353
260	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 357	2 357	2 357	2 357
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
261	Bosetting av flyktninger, nedtrapping av sosialhjelpsutgiftene	0	-2 300	-2 300	-2 300
	Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen for 2017–2020 å avsette kr 166 mill. av det tildelte integreringstilskudd i 2017 for å kunne imøtekomme økt bosetting av flyktninger. Det ble samtidig vedtatt en nedtrapping i planperioden. Sosialhjelpsbudsjettet ble styrket med kr 5 mill. Rådmannen foreslår en nedtrapping på kr 2,3 mill. fra 2021. Stor nedgang i antall bosatte flyktninger forventes å gi reduksjon i utbetaling av sosialhjelp til målgruppen, for eksempel gjennom langt lavere antall personer som skal ha hjelp til etablering og livsopphold i ankomstfasen.				
262	NAV flyktningeveiledere, reversering	-750	-1 500	-1 500	-1 500
	NAV-kontorenes oppfølgingsansvar overfor flyktninger har økt i omfang som følge av sterk økning i antall bosatte flyktninger de siste årene. NAV-kontorene ble i løpet av 2017 styrket med en flyktningeveileder hver. Denne bidrar i forberedelse til yrkesdeltakelse og overgang til arbeid for deltakere i introduksjonsprogrammet. Den forventede reduksjonen i antall bosatte flykninger medfører at rådmannen foreslår å redusere kapasiteten med 1 årsverk tilsvarende kr 0,75 mill. i 2020, og fortsetter med ytterligere 1 årsverk fra 2021 slik at totalbeløpet blir 1,5 mill. i resten av perioden.				
263	NAV Hundvåg og Storhaug, nye lokaler	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	NAV Hundvåg og Storhaug flyttet inn i nye lokaler i 2019, fikk dermed dekket kr 1,5 mill. i økte flytte- og etableringskostnader i 2019. Dette var en engangskostnad i 2019, og rådmannen foreslår derfor at denne bortfaller fra 2020 av.				
264	Økonomisk sosialhjelp, lavere kostnader	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
	Sysselsettingsutviklingen i regionen har snudd, og det er økt aktivitet. Dette fører igjen til lavere arbeidsledighet, og man kan se en reduksjon i utgifter til økonomisk sosialhjelp. Utgiftene til sosialhjelp ligger omlag 2 - 3 % lavere enn utgiftene til sosialhjelp i samme periode i fjor. Per august 2019 er antall mottakere av sosialhjelp redusert med 3,8 %, og antall nye sosialhjelpsmottakere er redusert med 21,1 % sammenlignet med samme periode i 2018. Rådmannen foreslår derfor å redusere budsjettet til økonomisk sosialhjelp med kr 5 mill. med bakgrunn i utviklingstrend i 2019.				
265	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-1 400	-1 400	-1 400	-1 400
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
266	Omsorgsinstitusjon rus, lavere utgifter	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
	Kostnader til opphold i omsorgsinstitusjon har de senere årene vært på et stabilt lavere nivå. Dette skyldes i hovedsak inngåelse av nye rammeavtaler med faste priser, i tillegg til mer spesifisert tildelingsgrunnlag, og bedre tildelingsrutiner. Som en følge av dette foreslår rådmannen å redusere budsjettrammen til utbetalinger for opphold i institusjon for rusmisbrukere med kr 4 mill. årlig				
	OBS-teamet	5 117	5 117	5 117	5 117
	Inngående budsjett	1 986	1 986	1 986	1 986
267	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	31	31	31	31
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
268	OBS-teamet, fra statlig tilskudd til kommunal finansiering	3 100	3 100	3 100	3 100
	OBS-teamet er et samarbeidsprosjekt mellom kommunen og SUS, og har frem til 2019 vært fullfinansiert gjennom midler fra Fylkesmannen. Fra 2019 har tilskuddet gradvis blitt trappet ned, og innlemmet i rammetilskuddet til kommunen. Det ble i HØP 2019-2022 avsatt kr 1,9 mill. til drift av tilbudet, som et kommunalt supplement til tilskuddet. Fra 2020 bortfaller tilskuddet i sin helhet, og rådmannen foreslår å bevilge ytterlige kr 3,1 mill., totalt kr 5 mill. til drift i 2020. Nivået på antall ansatte vil da være tilsvarende som spesialisthelsetjenesten det kommende året.				
	Rehabiliteringsseksjonen	58 967	58 467	58 467	58 467
	Inngående budsjett	55 727	55 727	55 727	55 727
269	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 215	1 215	1 215	1 215
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
270	K46 Oppfølging påtaleunnlatelse med vilkår, styrking	325	325	325	325
	K46 følger opp ungdom mellom 15 og 18 år som er gitt påtaleunnlatelse med vilkår. Oppfølgingen krever ett årsverk i K46. I 2019 er dette dekket ved overføring fra helsestasjonstjenester og Straks-midler 50/50. Fra 2020 mangler midler til 50% av stillingen, og rådmannen foreslår finansiering av stillingen tilsvarende kr 0,325 mill. fra og med 2020.				
271	Påtaleunnlatelse med vilkår, rustesting	300	300	300	300
	Som del av oppfølging av ungdom (15-18 år) med påtaleunnlatelse med vilkår foretar K46 rustesting ved urinprøvetaking. Tjenesten kjøpes av et privat laboratorium, og rådmannen foreslår å styrke rammen årlig med kr 0,3 mill.				
272	Helse og velferd, generelt rammekutt til virksomheter innenfor helse og velferd	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
	Det stilles krav til omstilling innenfor helse og velferd. Rådmannen har foretatt en samlet vurdering av hele området og valgt en differensiert løsning på omstillingskravet ved å utsette tiltak kombinert med effektiviseringskrav. Rådmannen foreslår et effektiviseringskrav for utvalgte virksomhetsområder, tilsvarende kr 16,6 mill. fra og med 2020.				
273	Rehabiliteringsseksjonen, K46, nye lokaler	2 500	2 000	2 000	2 000
	K46 skal i henhold til vedtak i kommunalstyret for Levekår omgjøres til et mottaks- og oppfølgingssenter for ungdom (MO-Ung). Avdelingen trenger i den forbindelse nye lokaler, og det arbeides med å finne egnet, leid lokale. Innmeldt plassbehov vil tilsvare omtrent kr 2 mill. i årlig husleie, i tillegg til flytte- og etableringskostnader i 2020 på kr 1,5 mill. Planlagt innflytting forventes medio 2020. Det legges inn flytte- og etableringskostnader og halvårshusleie på totalt kr 2,5 mill. i 2020 og årlig husleie på kr 2 mill. fra og med 2021.				
	Velferd og sosial Totalt	**1 545 436**	**1 573 336**	**1 584 836**	**1 592 336**
	Helse og velferd Totalt	**3 054 318**	**3 064 022**	**3 074 972**	**3 091 172**
	Bymiljø og utbygging				
	Stab strategi og målstyring	7 481	7 481	7 481	7 481
	Inngående budsjett	6 913	6 913	6 913	6 913
274	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	568	568	568	568
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
	Byggforvaltning	310 876	305 479	303 730	303 930
	Inngående budsjett	301 856	301 856	301 856	301 856
275	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 511	2 511	2 511	2 511
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
276	Bygg, økte forsikringsutgifter	209	412	613	813

Med bakgrunn i økte utgifter til forsikring av kommunens bygg vedtok bystyret i handlings- og økonomiplanen 2019 – 2022 å øke budsjettrammene til Stavanger eiendom. Rådmannen har innarbeidet den vedtatte opptrappingen på kr 0,209 mill. i 2020, kr 0,412 mill. i 2021, kr 0,613 mill. i 2022 og kr 0,813 i 2023.

277	Nye bygg, energiutgifter	300	600	600	600

Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen 2019 – 2022 å øke strømbudsjettet i planperioden som følge av nye bygg som tas i bruk med en gradvis økning mot år 2022. Rådmannen har innarbeidet den vedtatte opptrappingen i budsjettforslaget for planperioden med kr 0,3 mill. i 2020 med en opptrapping til 0,6 mill. i 2021 og ut planperioden.

278	Nye bygg, vedlikehold- og renholdsutgifter	7 700	3 800	2 100	2 100

Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen med kr 7,7 mill. i 2020, kr 3,8 mill. i 2021, kr 2,1 mill. i 2022 og 2023 til forvaltning, drift og vedlikehold som følge av nye bygg som tas i bruk i planperioden. Beregningsmetoden er basert på middels sats etter Holte FDV nøkkelkalkyle. Middels sats innebærer verdibevaring av bygningsmassen og forebygging av vedlikeholdsetterslep.

279	Overtagelse av bygg, økte FDV-kostnader	0	0	-250	-250

Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen 2019 – 2022 å øke budsjettrammene til Stavanger eiendom på grunn av overtagelse av Tennishallen, Blidensol sykehjem og Tasta skatepark med en nedtrapping fra 2022. Rådmannen har innarbeidet den vedtatte nedtrappingen med kr – 0,25 mill. i 2022 og 2023.

280	ENØK-tiltak, energibesparelse	-700	-700	-700	-700

Rådmannen foreslår iverksetting av ENØK-tiltak og legger til grunn at energikostnadene vil reduseres med kr 0,7 mill. i 2020 og ut planperioden.

281	Administrasjons- og formålsbygg, økt vedlikehold	5 000	5 000	5 000	5 000

Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen til Stavanger eiendom med kr 5 mill. i planperioden for å kunne øke vedlikeholdet på administrasjons- og formålbyggene.

282	Innkjøp av liten brannlift	2 000	0	0	0

Rådmannen foreslår å innarbeide kr 2 mill. som en engangsbevilgning for 2020 til innkjøp av liten brannlift som skal utbetales som tilskudd til IKS brann og benyttes i trehusbebyggelsen.

283	Vaktmestertjenester, Byggforvaltning	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500

Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen til Stavanger eiendom med kr 1,5 mill. i planperioden på bakgrunn av overlapping av kjøpt fastpris for vaktmester og rammeoppgaver. Oppgaver og frekvenser vil gjennomgås for å sikre at betaling er i henhold til leveranse. Stavanger eiendom har gjennom flere år hatt fokus på å holde de faste driftskostnadene nede slik at tilgjengelige midler til verdibevarende vedlikehold blir høyest mulig.

284	Renhold, Byggforvaltning	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen til Stavanger eiendom med kr 1 mill. i planperioden på bakgrunn av videreføring av prosjekt for robotisert renhold, og tilhørende og generelle frekvensjusteringer. Det kan fremdeles være innsparingspotensialer på vaktmestertjenester på bygg og renhold.				
285	Rammeleverandører, Byggforvaltning	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
	Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen til Stavanger eiendom med kr 2 mill. i planperioden. Økt bruk av minikonkurranser antas å kunne gi reduserte kostnader innenfor alle bygningsgrupper, og økt kontroll vil kunne gi reduserte kostnader.				
286	Utsatt og redusert vedlikehold idrett , Byggforvaltning	-3 500	-3 500	-3 500	-3 500
	Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen til Stavanger eiendom med kr 3,5 mill. i planperioden innenfor kategorien idrettsbygg. Bygningskategorien idrettsbygg har hatt en markant økning av tilgjengelige vedlikeholdsmidler de siste årene, og det er her utsettelse og reduksjon av vedlikehold vil ha minst konsekvenser, både innholdsmessige- og bygningstekniske konsekvenser. Rådmannens forslag innebærer også reduksjon og utsettelse av planlagt vedlikehold.				
	Idrett	100 805	102 405	102 005	102 605
	Inngående budsjett	101 648	101 648	101 648	101 648
287	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	257	257	257	257
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
288	Oilers invesa AS, indeksregulering	100	200	300	400
	For å dekke kostnader knyttet til indeksregulering av avtalen med Oilers Invest AS foreslår rådmannen å videreføre økningen av budsjettet til Idrett med kr 0,1 mill. i 2020, kr 0,2 mill. i 2021, kr 0,3 mill. i 2022 og kr 0,4 mill. i 2023.				
289	ONS, leieinntekter i 2020 og 2022	-1 200	0	-1 200	0
	Stavanger kommune får ekstraordinære inntekter hvert annet år fra Offshore Northern Seas (ONS). Inntektene utgjør kr 1,2 mill. i 2020 og 2022.				
290	OTD, bortfall av leieinntekter i 2020 og 2022	700	0	700	0
	Stavanger kommune får ekstraordinære leieinntekter hvert annet år fra Offshore Technology Days (OTD). I 2020 og i 2022 arrangeres ikke OTD og inntektsbortfallet utgjør kr 0,7 mill. i disse årene.				
291	Stavanger svømmehall driftsutgifter	1 700	1 700	1 700	1 700
	Stavanger svømmehall reåpnet i april 2019 og fikk bevilget kr 5,3 mill. til drift. Rådmannen foreslår å øke budsjettet med kr 1,7 mill. slik at helårseffekten blir på kr 7 mill. i perioden 2020-23.				
292	Stavanger svømmehall, inntekter fra besøkende	-900	-900	-900	-900
	Rådmannen foreslår å øke inntektsanslaget vedrørende inntekter fra besøkende i svømmehallen med kr 0,9 mill. i planperioden.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
293	Ekstra istid Stavanger ishall og Sørmarka arena	0	0	0	0
294	Merverdiavgift Ynglingehallen AS	300	300	300	300
	Ynglinghallen AS har registrert seg i avgiftsmantallet som utleier av bygg eller anlegg. Dette fører til at driftstilskuddet fra kommunen blir mva-pliktig. Rådmannen foreslår derfor å styrke budsjettet med kr 0,3 mill. årlig i planperioden.				
295	Drift skatehall Hillevåg	0	1 000	1 000	1 000
	Som følge av Bystyrets behandling av handlings- og økonomiplan 2019-22, ble det vedtatt at ny skatehall i Stavanger skal bygges sentralt i Hillevåg som en del av en omforent satsing på barn og unge. Den nye skatehallen vil ha et bruksareal på 3000m2, og kostnadene forbundet med å drifte hallen er estimert til kr 1 mill. årlig fra 2021.				
296	Drift idrettsavdelingen Idrett	-500	-500	-500	-500
	Rådmannen foreslår å redusere driftsbudsjettet til idrettsavdelingen med kr 0,5 mill. i planperioden.				
297	Tilskudd idrett / Idrettsrådet	-500	-500	-500	-500
	Rådmannen foreslår å redusere tilskuddsmidlene som idrettsavdelingen utbetaler til idrettsformål med kr 0,5 mill. i planperioden.				
298	Ramme til Natur og Idrettsservice, reduksjon	-800	-800	-800	-800
	Rådmannen foreslår å redusere bemanningen i Kvernevikhallen med en stilling tilsvarende kr 0,7 mill. i planperioden og kutt i utstyrsrammen tilsvarende kr 0,1 mill. En samlet innsparing på kr 0,8 mill.				
	Juridisk	13 349	13 349	13 349	13 349
	Inngående budsjett	12 944	12 944	12 944	12 944
299	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	405	405	405	405
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
	Miljø og renovasjon				
	Miljø	13 287	9 287	9 287	9 287
	Inngående budsjett	9 102	9 102	9 102	9 102
300	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	185	185	185	185
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
301	Disponering av Klima- og miljøfond - handlingsplan	1 000	1 000	1 000	1 000
	Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen for 2018 – 2021 å avsette kr 6 mill. I 2019 med en opptrapping til kr 7 mill. I 2020, 2021 og 2022 fra Klima- og miljøfondet til gjennomføring av en handlingsplan, drift og eventuelle investeringer. Rådmannen har innarbeidet opptrappingen på kr 1 mill. i budsjettforslaget.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
302	Disponering av Klima- og miljøfond Stavanger sentrum	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
	Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen for 2018 – 2021 å avsette kr 2 mill. i 2019 med en nedtrapping til kr 1 mill. I 2020, 2021 og 2022 fra Klima- og miljøfondet til sentrums attraktivitet på hverdager. Rådmannen har innarbeidet nedtrappingen på kr 1 mill. I budsjettforslaget.				
303	Ullandhaug økologiske gård, tilskudd	4 000	0	0	0
	Rådmannen foreslår å innarbeide kr 4 mill. som en engangsbevilgning for 2020. Jamfør tidligere års handlings- og økonomiplaner hvor dette er bevilget, men har ikke kommet til utbetaling.				
	Renovasjon	140	140	140	140
	Inngående budsjett	140	140	140	140
304	IVAR, økt leveringsgebyr og mengde	6 500	7 000	7 500	8 200
	Samlet mengde innsamlet husholdningsavfall og hytteavfall er korrigert for innbyggertall i Nye Stavanger. Totalt innsamlede mengder husholdningsavfall forventes å øke moderat hvert år som følge av forventet befolkningsøkning. Det er årlig lagt inn en moderat økning i IVARs enhetspriser for behandling av de ulike avfallstypene jf. IVARs økonomiplan. Det foreslås avsatt kr 6,5 mill. i 2020, kr 7 mill. i 2021, kr 7,5 mill. i 2022 og kr 8.2 mill 2023.				
305	Kalkulerte finanskostnader	148	163	178	192
	Posten omfatter avskriving og rentekostnader i forbindelse med anskaffelse av nye avfallsbeholdere samt nedgravde-/krok-containere øremerket kommunale bruksformål. Det foreslås avsatt kr 0,148 mill. i 2020, kr 0,16 mill. i 2021, kr 0.178 mill i 2022 og kr 0.192 i 2023.				
306	Varer og tjenester, reduksjon i kostnader	-4 797	-3 694	-3 440	-3 160
	Rådmannen forventer en reduksjon i kostnad av varer og tjenester på kr 4,797 mill. i 2020, kr 3,694 mill. i 2021, kr 3,440 mill. i 2022 og kr 3,160 mill. 2023.				
307	Renovasjon, økte gebyr inntekter	-19 643	-26 024	-30 650	-34 559
	De samlede gebyrinntekter og øvrige inntekter foreslås økt med kr 19,643 mill. i 2020, kr 26,024 mill. i 2021, kr 30,65 mill. i 2022 og kr 34.559 mill. i 2023 som følge av økt antall abonnenter, inkludert Nye Stavanger, og en årlig lav gebyrøkning. I tillegg kommer i denne posten økning i øvrige inntekter som blant annet salg av nedgravde avfallscontainere til borettslag/sameier/utbyggere og refusjon fra andre kommuner ifm nedgravde containere og www.hentavfall.no. I Stavanger kommunes handlings- og økonomiplan 2019-2022 ble det som følge av avtaler med Finnøy og Rennesøy kommuner, lagt til poster for hhv kostnader og refusjonsinntekter til innsamling av husholdnings- og hytteavfall. Det ble kun Finnøy kommune som valgte å benytte dette i 2019.				
308	Renovasjonen IKS og Norsk gjenvinning, volumøkning	16 615	19 059	21 800	24 700

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Samlede kostnader ifm. innsamlet husholdningsavfall og hytteavfall er korrigert for innbyggertall i Nye Stavanger. Innsamlingen av husholdningsavfall i Stavanger, Rennesøy og Finnøy foretas i dag av Renovasjonen IKS, unntatt konkurransebasert utfører i bydelene Hundvåg og Storhaug. Det er lagt inn en forventet økning i antall nye abonnenter, inkludert Nye Stavanger, samt moderat økning i lønn, drivstoff og andre driftskostnader hos renovasjonsselskapene. Det foreslås å avsette kr 16.6 mill. i 2020, kr 19,1 mill. i 2021, kr 21,8 mill. i 2022 og kr 24.7 mill i 2023 til dette formål.				
309	Bruk/avsetning til selvkostfond	1 187	3 524	4 642	4 642
	Det er budsjettert i planperioden med en årlig bruk av beholdningen i bundet renovasjonsfond til drift. Det er lagt til grunn at Rennesøy kommunes inntekter og utgifter ved utgangen av 2019 er i balanse. Finnøy kommune vil ved utgangen av 2019 ha med seg kommunens andel av RYMIs selvkostfond, størrelsen på denne andelen er ikke kjent, men forventes ikke å være stor. Det foreslås budsjettert med bruk av fond tilsvarende kr 1,187 mill. i 2020, kr 3,524 mill. i 2021, kr 4,624 mill. i 2022 og 2023.				
310	Renovasjon, avsetning til bundne driftsfond	0	0	53	53
311	Renovasjon, avsetning til disposisjonsfond knyttet til akkumulert underskudd	-175	-209	-280	-280
	Økonomiplanen 2019-2022 i Rennesøy legger til grunn en tilbakebetalingsplan av tidligere underskudd i Renovasjonen. Tilbakebetalingen skjer som en avsetning til disposisjonsfond. Lån fra disposisjonsfondet er iht. årsregnskap 31.12.2018 for Rennesøy kommune kr 1 510 413. Videreføring av tidligere tilbakebetalingsplan medfører at det er et resterende udekket beløp på kr 404 413 per 31.12.2023. Beløpet vil bli justert ved neste rullering basert på hva som oppnås av resultater inneværende år. Regelverket tillater ikke at kommunekassen finansierer underskudd innen Renovasjon.				
312	Renovasjon, kalkulatoriske renter og avskrivninger	165	181	197	212
	Posten omfatter avskriving og rentekostnader i forbindelse med anskaffelse av nye avfallsbeholdere samt nedgravde-/krok-containere øremerket kommunale bruksformål. Det foreslås avsatt kr 0,165 mill. I 2020, kr 0,181 mill. I 2021, kr 0,197 mill. i 2022 og kr 0.212 mill. i 2023.				
	Miljø og renovasjon Totalt	**13 427**	**9 427**	**9 427**	**9 427**
	Park og vei	171 190	171 240	172 290	173 440
	Inngående budsjett	163 684	163 684	163 684	163 684
313	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 106	2 106	2 106	2 106
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
314	Attende, Rogaland Arboret og friluftsområdene, indeksregulering av tilskudd i tråd med avtaler	150	300	450	600
	Rådmannen forslår å videreføre tidligere budsjettvedtak i forhold til inngåtte avtaler med kr 0,15 mill. i 2020 med opptrapping til 0,3 mill. i 2021 og kr 0,45 mill. i 2022 og kr 0,6 i 2023.				
315	Framkommelighet	400	800	1 200	1 600

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023

Med bakgrunn i økt volum fra utbyggingsområder og nye veianlegg vedtok bystyret i handlings- og økonomiplanen 2019-2022 å bevilge kr 0,4 mill. til å bedre fremkommeligheten på veinettet, med en årlig økning på kr 0,4 mill. i planperioden. Rådmannen foreslår å videreføre denne økningen med kr 0,4 mill. i 2020 og opptrapping til kr 0,8 mill. i 2021, kr 1,2 mill. i 2022 og kr 1,6 i 2023.

316	Lyse, drifts- og vedlikeholdsavtale	100	200	300	400

Avtalen med Lyse om drift, vedlikehold og investering av gatebelysning gjelder i 3 år fra 01.01.2012, med opsjon på 1 + 1 år . Rådmannen foreslår en økning på kr 0,1 mill. i 2020, kr 0,2 mill. i 2021 og kr 0,3 mill. i 2022 og kr 0,4 i 2023 for å dekke indeksreguleringen i avtalen.

317	Nedklassifiserte fylkesveier til kommunale veier	750	750	750	750

Stavanger kommune mottok 21.06.17 brev fra Statens vegvesen «Omklassifisering av fylkesvei 404, 421 og 428 i Stavanger kommune», der det foreslås å omklassifisere deler av veinettet fra fylkesvei til kommunal vei. Saken er behandlet i KMU 05.09.17 og i Formannskapet 07.09.17, sak 135/17. Denne omklassifiseringen blir gjennomført i 2018 og gjelder Kirkegårdsveien, Paradisveien, Consul Sigval Bergesensvei, Sandviksveien, Armauer Hansensvei, Rogalandsgata og Musegata. For å ivareta forsvarlig vedlikehold og planlagt vedlikehold av omklassifiserte veier på tilsammen 5,91 km, kreves en årlig bevilgning på kr 1,5 mill. Bystyret vedtok i handlings og økonomiplanen 2019 – 2022 en økning på kr 0,75 mill. i 2019 med en opptrapping til kr 1,5 mill. i 2020. Rådmannen foreslår å videreføre denne årlige økningen på kr 0,75 mill. for planperioden.

318	Nye anlegg	400	800	1 200	1 600

Det er bygd, og bygges mange nye store anlegg som Park og vei overtar drift og vedlikeholdsansvaret for. I løpet av de neste årene skal det overtas spesielt store, kostnadskrevende anlegg som Jåttåvågen, Hillevåg torg, Tastarustå, nye kunstgressbaner og natur/kulturlandskapsområder. Dette medfører behov for ressursøkning til drift og vedlikehold. I handlings- og økonomiplanen for 2018-2021 bevilget bystyret kr 0,6 mill. til drift og vedlikehold av anleggsøkningen, samt en fortsatt økning pr år utover i planperioden. Rådmannen foreslår en økning med kr 0,4 mill. i 2020, kr 0,8 mill. i 2021, kr 1,2 mill. i 2022 og kr 1,6 mill. i 2023.

319	Plasser, vei og torg	200	400	600	800

Det er investert betydelige summer i vedlikeholdskrevende sentrale torg og parker som Stavanger Forum, Konserthuset og De Historiske Hagene på Eiganes. For å ivareta disse investeringene foreslås det å videreføre bevilgningen i handlings- og økonomiplanen 2019 - 2022 med kr 0,2 mill. i 2020, kr 0,4 mill. i 2021, kr 0,6 mill. i 2022 og kr 0,8 i 2023.

320	Trafikksikkerhet og miljø	500	600	900	900

På grunn av nye investeringer innen sykkel, trafikksikkerhet, miljø og gatetun bevilget bystyret i handlings- og økonomiplanen 2018-2021 kr 0,3 mill. I 2018, med en årlig øking på kr 0,3 mill. Rådmannen foreslår å videreføre denne satsingen med en økning på kr 0,5 mill. i 2020, kr 0,6 mill. i 2021, kr 0,9 mill. i 2022 og 2023.

321	Vertskommune under festival, økt bidrag	300	0	300	0

Bystyret har bevilget midler til å ivareta et større vertskommuneansvar ved prioriterte festivaler, men noe redusert i 2019. I år uten ONS reduseres bidraget. Rådmannen foreslår en økning med kr 0,3 mill. i 2020 og kr 0,3 mill. i 2022.

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
322	Park, friområder og aktivitetsanlegg, vedlikehold	200	400	600	800
	I handlings- og økonomiplanen for 2018-2021 bevilget bystyret kr 0,2 mill. til vedlikehold av park, friområder og aktivitetsanlegg grunnet areal økning, samt en fortsatt økning på kr 0,2 mill. pr år i planperioden. Rådmannen foreslår å videreføre, kr 0,2 mill. i 2020, kr 0,4 mill. i 2021, kr 0,6 mill. i 2022 og kr 0,8 mill. i 2023.				
323	Asfalteringer kommunale vegar	250	250	250	250
	Rådmannen foreslår å innarbeide kr 0,25 mill. i planperioden til asfaltering av kommunale veier i tidligere Finnøy.				
324	Trafikksikringstiltak (TS-tiltak)	500	0	0	0
	Rådmannen foreslår å innarbeide kr 0,5 mill. i 2020 til trafikksikkerhet i tidligere Finnøy kommune.				
325	Friluftsråd, Arboretet økt kontingent	275	275	275	275
	Rådmannen foreslår å innarbeide kr 0,275 mill. for å ta høyde for økte kontingentutgifter i ny kommune til Jæren friluftsråd, Ryfylke friluftsråd og Rogaland arboret. Kontingenten er basert på innbyggertall. Kommunesammenslåingen vil dermed bety en økning på kr 0,275 mill.				
326	Fyrverkeri på Rennesøy, Finnøy og i Vågen Stavanger	375	375	375	375
	Rådmannen foreslår å innarbeide kr 0,375 mill. knyttet til gjennomføring av fyrverkeri på 3 nye steder.				
327	Grønn plan	1 000	1 000	0	0
	Rådmannen foreslår å innarbeide kr 1 mill. i 2020 og 2021 til kartlegging av biologisk mangfold og naturtyper både på land og i sjø. Dette vil gi et godt kunnskapsgrunnlag for kunne utvikle en best mulig forvaltning av kommunens arealer. Det vil også være viktig for utarbeidelse og oppfølging av Grønn plan. Registreringene er en oppfølging av kommunedelplanens samfunnsdel, kap. 2.				
328	Frisikt, naturskjøtsel	-100	-100	-100	-100
	Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammene til parkvedlikehold med kr 0,1 mill. og dermed utføre færre skjøtselstiltak i de større friområdene. I frisikt-prosjektet blir det ingen nye tiltak, kun vedlikehold av eksisterende ryddete utsiktspunkt.				
329	Grasslått, økning frekvens slått av grasbakke	-200	-200	-200	-200
	Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammene til parkvedlikehold med kr 0,2 mill. Grasslåtten blir på nivå som i dag, men målsettingen om hyppigere slått på enkelte områder kan ikke gjennomføres. Dersom det anlegges nye arealer med plen, må tilsvarende plenareal konverteres til grasbakke, med en slått pr år.				
330	Skjøtsel friområder, div. tiltak	-500	-500	-500	-500
	Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen til parkvedlikehold med kr 0,5 mill. og dermed utsette følgende planlagte skjøtselstiltak i friområder; - restaurering av jordnøtteng Lunde på Hundvåg, - opparbeidelse av ny turvei kommuneskogen Austra Åmøy, - økt innsats mot fremmede arter utsettes, - andre skjøtselstiltak ihht overordnet skjøtselsplan.				
331	Skilting sykkel	-200	-200	-200	-200

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen til sykkel, drift og vedlikehold med kr 0,2 mill. på bakgrunn av at hovedrutene nå er greit nok skiltet. Satsing på rødfarging av sykkelrutene samt en del andre tiltak, gjør rutene i stor grad selvforklarende.				
332	Fortløpende utbedringer sykkelruter	-300	-300	-300	-300
	Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen til sykkel, drift og vedlikehold med kr 0,3 mill. med bakgrunn i at standarden på sykkeltraséene nå er i så pass god stand at det muligens vil være tilstrekkelig med mindre utbedringer i sykkelnettet. Asfalten er i stor grad oppgradert i de fleste hovedrutene.				
333	Kampanjer økt sykkelbruk, reduksjon	-100	-100	-100	-100
	Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen til Park og vei med kr 0,1 mill.				
334	Veilys, drift og vedlikehold, reduksjon	-1 600	-1 600	-1 600	-1 600
	Endringer i eierforhold av gang og sykkelveier og overgang til LED lys vil kunne føre til en innsparing. Rådmannen foreslår på dette grunnlag å redusere budsjettrammen til Park og vei med kr 1,6 mill.				
335	Asfalt vedlikehold, reduksjon	-200	-200	-200	-200
	Rådmannen foreslår en reduksjon knyttet til reasfaltering med en redusert ramme på kr 0,2 mill.				
336	Vedlikehold idrettsanlegg, reduksjon	-300	-300	-300	-300
	Rådmannen foreslår å redusere vedlikeholdet tilknyttet idrettsanlegg med kr 0,3 mill.				
337	Færre strakstiltak skolegårder (vedlikehold utearealer)	-200	-200	-200	-200
	Rådmannen foreslår å redusere reparasjoner av utstyr i skolegårdene tilsvarende kr 0,2 mill.				
338	Færre strakstiltak utearealer barnehagene (vedlikehold utearealer ved formålsbygg)	-300	-300	-300	-300
	Rådmannen foreslår å redusere forbedringer av utearealene i barnehagene tilsvarende kr 0,3 mill.				
339	Skaterampe Judaberg	700	0	0	0
	Judaberg Finnøy skateklubb med 38 medlemmer ønsker å etablere aktivitetspark på den kommunale tomta ved den gamle legeboligen på Judaberg – samme tomta som sandvolleyballbanen ligger på. Aktivitetsparken skal styrke tilbudet om uorganisert aktivitet og skape trivsel og bolyst i Finnøy. Finansieringa er tenkt sikret ved hjelp av spillemiddel, eksterne sponsorer og tilskudd fra kommunen. Aktivitetsparken vil bli driftet av brukerne selv. Rådmannen foreslår å bevilge kr 0,7 mill. i 2020 i tilskudd til skaterampe på godkjent tomt i Judaberg sentrum. Disponering av kommunen si tomt er også et bidrag i prosjektet.				
	Inngående budsjett	3 300	3 300	3 300	3 300
	Plan og anlegg	0	0	0	0
	Inngående budsjett	0	0	0	0

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Byggeprosjekter	200	200	200	200
	Inngående budsjett	200	200	200	200
	Vann og avløp				
	Avløpsverket	0	0	0	0
	Inngående budsjett	-703	-703	-703	-703
340	Avskrivninger	1 239	2 237	3 388	4 615
	Basert på planlagt investeringsnivå øker avskrivningene på kr 1,239 mill. i 2020, med en opptrapping hvert år til kr 4,615 mill. i 2023.				
341	Bemanningsøkning iht. hovedplan	800	1 200	1 600	2 000
	Bemanningsøkningen er i tråd med Hovedplan 2019-2029 og harmoniseringsplanen for Nye Stavanger. Det foreslås lagt inn kr 0,8 mill. i 2020, kr 1,2 mill. i 2021, kr 1,6 mill. i 2022 og kr 2 mill. i 2023.				
342	Driftsutgifter, generell prisstigning	1 064	2 149	3 256	4 385
	Ordinære driftsutgifter omfatter lønn, overheadkostnader og kostnader knyttet til den daglige driften av infrastrukturen. Det er lagt til en kostnadsøkning på cirka 2 % hvert år i planperioden for å dekke generell prisstigning på kjøp av varer og tjenester samt lønnsøkning. Dette utgjør kr 1,064 mill. i 2020, kr 2,149 mill. i 2021, kr 3,256 mill. i 2022 og kr 4,385 mill. i 2023.				
343	Fastledd, IVAR	351	5 126	10 791	14 193
	IVAR IKS er kommunens engrosleverandør av drikkevann og mottaker av avløpsvann for rensing. Over 40 % av driftsmidlene brukes som betaling til IVAR for disse tjenestene. Økningen i fastledd til IVAR er basert på IVAR sin langtidsplan 2019-2023 samt fremskrevet befolkningsmengde. Det utgjør kr 0,351 mill. i 2020, kr 5,126 mill. i 2021, kr 10,791 mill. i 2022 og kr 14,193 mill. i 2023.				
344	Mengdevariabelt ledd, IVAR	-1 140	6 500	15 470	20 010
	Økningen i mengdevariabelt ledd til IVAR baseres på IVAR sin langtidsplan 2019-2023 og avløpsmengde basert på normal årsnedbør og justert i henhold til teoretisk avløpsmengde etter hovedplanen. Dette utgjør kr - 1,14 mill. i 2020, kr 6,5 mill. i 2021, kr 15,47 mill. i 2022 og kr 20,1 mill. i 2023.				
345	Renter restkapital	4 778	5 792	6 924	8 176
	Rådmannen foreslår en økning i renter restkapital på kr 4,778 mill. i 2020, kr 5,792 mill. i 2021, kr 6,924 mill. i 2022 og kr 8,176 mill. i 2023 grunnet et høyere rentesats.				
346	Bruk/avsetning til selvkostfond	11 688	16 547	2 738	-2 288
	Avløpsverket har pr 31.12.18 kr 17,9 mill. avsatt på bundne fond. Det foreslås å avsette kr 11,688 mill. i 2020, kr 16,547 mill. i 2021, kr 2,738 mill. i 2021 og bruk av fondet på kr 2,288 mill. i 2023.				
347	Rennesøy vedlikehold, kummer	300	300	300	300

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	I investeringsplanen til Rennesøy er det lagt inn kr 0,3 mill. pr år i planperioden for utskifting og vedlikehold av avløpskummer. Denne type oppgaver vurderes som vedlikehold i Stavanger, og som et ledd i harmoniseringen flyttes derfor finansieringen fra investeringsbudsjett til driftsbudsjett.				
348	Reduserte inntekter, Rennesøy og Finnøy	4 000	4 000	4 000	4 000
	Som følge av harmonisering av gebyrnivå vil inntektene fra Rennesøy og Finnøy bli lavere enn tidligere. Effekten av dette er beregnet til kr 4 mill. hvert år i perioden.				
349	Avløp, gebyrinntekter	-23 080	-43 851	-48 467	-55 391
	Rådmannen foreslår en gebyrøkning i 2020 på 10 %. Årsaken til gebyrøkningen skyldes økte priser hos IVAR, et høyere rentenivå og et høyere investeringsnivå. I tillegg vil abonnementsinntektene fra Rennesøy og Finnøy bli lavere. Inntektene utgjør kr 23,08 mill. i 2020, kr 43,851 mill. i 2021, kr 48,467 mill. i 2022 og kr 55,391 mill. i 2023.				
350	Selvkostområde fra Finnøy	703	703	703	703
	Det er en negativ inngående balanse fra Finnøy på kr 0,703 mill. på avløpsverket. Rådmannen har innarbeidet dette i selvkostberegningen for Nye Stavanger.				
351	Slam, gebyrinntekter	-3 500	-3 500	-3 500	-3 500
	Slamtømming har vært en del av selvkostområde avløp i Stavanger, mens det har tilhørt et eget selvkostområde i Rennesøy. For Finnøy har RYMI hatt alt driftsansvar inkludert budsjettering og innkreving av gebyrer. Som et ledd i harmoniseringen opprettes nå slam som eget selvkostområde. I forhold til tidligere budsjetter i Rennesøy, Finnøy og Stavanger utgjør dette en økning på kr 3,5 mill.				
352	Slam, driftskostnader	3 500	3 500	3 500	3 500
	Slamtømming har vært en del av selvkostområde avløp i Stavanger, mens det har tilhørt et eget selvkostområde i Rennesøy. For Finnøy har RYMI hatt alt driftsansvar inkludert budsjettering og innkreving av gebyrer. Som et ledd i harmoniseringen opprettes nå slam som eget selvkostområde. I forhold til tidligere budsjetter i Rennesøy, Finnøy og Stavanger utgjør dette en økning på kr 3,5 mill.				
	Vannverket	0	0	0	0
	Inngående budsjett	-4 324	-4 324	-4 324	-4 324
353	Avskrivninger	1 581	2 783	4 090	5 215
	Basert på planlagt investeringsnivå øker avskrivningene med kr 1,581 mill. i 2020, kr 2,783 mill. i 2021, kr 4,090 mill. i 2022 og kr 5,215 mill. i 2023 grunnet opptrapping.				
354	Driftsutgifter, generell prisstigning	904	1 827	2 768	3 727
	Ordinære driftsutgifter omfatter lønn, overheadkostnader og kostnader knyttet til den daglige driften av infrastrukturen. Det er lagt til en kostnadsøkning på cirka 2 % hvert år i planperioden for å dekke generell prisstigning på kjøp av varer og tjenester samt lønnsøkning. Det foreslås en økning fra kr 0,904 mill. i 2020 til kr 3,727 mill. i 2023.				
355	Fastledd, IVAR	52	1 671	5 234	8 448

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023

IVAR IKS er kommunens engros leverandør av drikkevann og mottaker av avløpsvann for rensing. Over 40 % av driftsmidlene brukes som betaling til IVAR for disse tjenestene. Økningen i fastledd til IVAR er basert på IVAR sin langtidsplan 2019-2023 samt fremskrevet befolkningsmengde. Budsjettet foreslås økt med kr 0,052 mill. i 2012 og opp til kr 8,448 mill. i 2023.

356	Justering ihht. Hovedplan, bemanningsøkning	800	1 200	1 600	2 000

Bemanningsøkningen er i tråd med Hovedplan 2019-2029 og harmoniseringsplanen for Nye Stavanger. Budsjettet foreslås økt med kr 0,8 mill. i 2020, kr 1,2 mill. i 2021, kr 1,6 mill. i 2022 og kr 2 mill. i 2023.

357	Mengdevariabelt ledd, IVAR	-1 616	-368	3 520	6 792

Økningen i mengdevariabelt ledd til IVAR baseres på IVAR sin langtidsplan 2019-2023 og fremskrevet vannforbruk iht. Hovedplan 2019-2029 (15 mill. m3 i 2029). Budsjettet foreslås redusert med kr -1,616 mill. i 2020, kr -0,368 mill. i 2021, deretter økt med kr 3,52 mill. i 2022, og økt med kr 6,792 i 2023.

358	Renter restkapital	3 458	4 769	6 091	7 371

Høyere rentenivåer medfører en økning i renter restkapital på kr 3,458 mill. i 2020 med en opptrapping til kr 7,45 mill. i 2023.

359	Bruk/avsetning til selvkostfond	16 537	12 655	12 520	10 030

Vannverket har pr 31. desember 2018 kr 17,37 mill. avsatt på bundne fond. For 2020 foreslås det en avsetning til fondet på kr 16,537 mill., kr 12,655 mill. i 2021, kr 12,52 mill. i 2022 og kr 10,030 mill. i 2023.

360	Vannverket, økte gebyrinntekter	-28 216	-31 037	-42 323	-50 083

Rådmannen foreslår å øke gebyrene med 20 % i 2019 for å dekke økte kostnader fra IVAR, høyere rente og økt investering. I tillegg vil abonnementsinntektene fra Rennesøy og Finnøy bli lavere. Inntektene utgjør kr 28,216 mill. i 2020, kr 31,037 mill. i 2021, kr 42,323 mill. i 2022 og kr 50,083 mill. i 2023.

361	Redusert inntekter, Øyane	5 000	5 000	5 000	5 000

Som følge av harmonisering av gebyrnivå vil inntektene fra Rennesøy og Finnøy bli lavere enn tidligere. Effekten av dette er beregnet til kr 5 mill.

362	Nye driftskostnader ved overtagelse av IVAR anlegg	500	500	500	500

Som følge av at det legges opp til å overta anlegg fra IVAR som tidligere har hatt en interkommunal funksjon, men som nå vil være interne anlegg i Stavanger økes driftskostnadene med kr 0,5 mill. per år.

363	Inv til drift tiltak fra Rennesøy, vedlikehold kum	1 000	1 000	1 000	1 000

I investeringsplanen til Rennesøy er det lagt inn kr 1 mill. per år for utskifting og vedlikehold av avløpskummer. Denne type oppgaver vurderes som vedlikehold i Stavanger, og som et ledd i harmoniseringen flyttes derfor finansieringen fra investeringsbudsjett til driftsbudsjett.

364	Selvkostområde fra Finnøy	4 324	4 324	4 324	4 324

Det er en negativ inngående balanse fra Finnøy på kr 4,324 mill. på vannverket. Rådmannen har innarbeidet dette i selvkostberegningen for Nye Stavanger.

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Vann og avløp Totalt	**0**	**0**	**0**	**0**
	Bymiljø og utbygging Totalt	**617 328**	**609 581**	**608 482**	**610 432**
	By- og samfunnsplanlegging				
	Beredskap og samfunnsutvikling				
	Beredskap	18 017	17 917	17 917	17 917
	Inngående budsjett	17 867	17 867	17 867	17 867
365	Nytt nødnett, innkjøp og drift	-150	-150	-150	-150
	Innkjøp av nytt nødnett ble gjennomført i 2019. Rådmannen foreslår at innkjøpsbudsjettet på kr 0,15 mill. trekkes ut i 2020. Det ligger inne 0,1 mill. til årlig drift som omfatter abonnement for hver radioterminal.				
366	Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT), ny stilling	0	200	200	200
	Det er behov for å styrke kommunens innsats på det kriminalitetsforebyggende feltet. Det er søkt om statlig tilskudd (delfinansiering) til ressurser for en ny stilling for 2019 og 2020. Rådmannen foreslår å innarbeide den kommunale egenandelen på kr 0,2 mill. fra 2021 og ut planperioden.				
367	Skybruddplan	300	0	0	0
	I tråd med vedtak fra Kommunalstyret for miljø og utbygging skal det utarbeides en skybruddsplan for Stavanger kommune. Målet vil være å sikre trygg avledning av vann på overflaten ved ekstremnedbør. Dette vil knytte seg til definering av flomveier for Stavanger med tilhørende tiltaksplaner for at disse skal fungere som forutsatt. Dette er et omfattende arbeid som vil kreve at eksterne konsulenter engasjeres. Kostnaden er stipulert til kr 0,9 mill. Arbeidet er planlagt med deltakelse fra BMU (Park &Vei og Vann og avløp) og BSP (Beredskap), hvor hver av avdelingene bidrar med kr 0,3 mill. hver. Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen i 2020 med kr 0,3 mill. til dette formålet.				
	Beredskap og samfunnsutvikling Totalt	**18 017**	**17 917**	**17 917**	**17 917**
	By- og samfunnsplanlegging sentralt				
	Stab Samfunnsutvikling	8 097	8 097	8 097	8 097
	Inngående budsjett	9 971	9 971	9 971	9 971
368	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	126	126	126	126
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
369	Prosjekt digitalisering byggesaksarkiv	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
	Prosjekt digitalisering byggesaksarkiv er gjennomført. Rådmannen foreslår at gjenstående budsjettrammen kan reduseres med kr 2 mill. i planperioden.				
	By- og samfunnsplanlegging sentralt Totalt	**8 097**	**8 097**	**8 097**	**8 097**

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Byggesak og byantikvar	6 313	6 313	6 313	6 313
	Inngående budsjett	5 280	5 280	5 280	5 280
370	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 033	1 033	1 033	1 033
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
	Byutvikling				
	Planavdelinger	25 946	25 946	25 446	25 446
	Inngående budsjett	23 383	23 383	23 383	23 383
371	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 163	2 163	2 163	2 163
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
372	Planarbeid, reduksjon	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
	Finnøy kommune satt av kr 0,2 mill. til forprosjekt sentrumsutvikling i 2018. Formålet var å utvikle Judaberg som et levende og attraktivt sentrum. I tillegg ble det avsatt kr 0,2 mill. i 2019 og 2020. Finnøy kommune har tidligere søkt om og fått tilsagn om regionalutviklingsmidler fra Fylkesmannen knyttet til prosjekt for tettstedsutvikling. Prosjektet ble gjennomført i 2019, og rådmannen foreslår at gjenstående budsjettmidler på kr 1 mill. trekkes ut fra og med 2020.				
373	Universell utforming, ny stilling	900	900	900	900
	Kommunalutvalget behandlet en orienteringssak 5.2.2019 om universell utforming (UU). Saken drøfter behovet for dedikerte ressurser for å ivareta de lovfestede kravene til UU. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,9 mill. til dette formålet.				
374	Felles planprogram havnefronten	500	500	0	0
	Kommunen har startet opp arbeid med Felles planprogram for Havnefronten, strekningen fra og med Holmen til og med Bekhuskaien. Planprogrammet skal utarbeides i samarbeid med en rekke aktører. Stavangerregionen Interkommunale havn IKS (SIH) og Stavanger Utvikling KF (SU) vil være sentrale samarbeidspartnere. Arbeidet med planprogrammet innrettes med sikte på vedtak som muliggjør mottak av utfyllingsmasse til Holmen fra Kystverkets prosjekt Innseiling Stavanger. Det betyr at det må foreligge tilstrekkelige planavklaringer til 2024/2025. Videre gjør Bystyrets vedtak om lokalisering av ny rettsbygning til Bekhuskaien det nødvendig for kommunen å igangsette arbeid med planavklaringer. For å holde fremdriften i planarbeidet vil det være nødvendig med ressurser til konsulentbistand i planarbeidet. Konsulentbistanden vil gjelde utredning av flomvernløsninger, byformingsgrep og kostnadsberegning av rekkefølgekrav som vurderes. Antatt ressursbehov til innkjøp av konsulent vil være på mellom kr 1,5 - 2 mill. SIH og SU vil bidra med ressurser. Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen med kr 0,5 mill. i 2020 og 2021 til dette arbeidet.				
	Byutvikling Totalt	**25 946**	**25 946**	**25 446**	**25 446**
	Kart og digitale tjenester				
	Planavdelinger	17 532	17 532	17 532	17 532

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Inngående budsjett	16 308	16 308	16 308	16 308
375	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 224	1 224	1 224	1 224
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
	Kart og digitale tjenester Totalt	**17 532**	**17 532**	**17 532**	**17 532**
	By- og samfunnsplanlegging Totalt	**75 905**	**75 805**	**75 305**	**75 305**
	Innbygger- og samfunnskontakt				
	Innbygger- og samfunnskontakt sentralt	4 235	4 235	4 235	4 235
	Inngående budsjett	4 191	4 191	4 191	4 191
376	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	44	44	44	44
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
	Innbyggerdialog	32 030	29 844	29 844	29 844
	Inngående budsjett	23 000	23 000	23 000	23 000
377	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	370	370	370	370
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
378	Nye frivilligsentraler	370	370	370	370
	I Stavanger er den sjette frivilligsentralen etablert i 2019. I Strategiplan for frivillighet ønskes en sentral i hver bydel. Signalene fra staten er at det kan forventes tilskudd for nye sentraler fram til og med 2020. Fra 2021 blir tilskuddet innlemmet for fullt i rammetilskuddet med fordeling etter andre mekanismer. Rådmannen foreslår å opprette en nye frivilligsentral på Tasta/Eiganes i 2020.				
379	Digital innbyggerservice, systemkostnad og utvikling	600	500	500	500
	Rådmannen foreslår å prioritere kostnader relatert til drift og videreutvikling (oppgradering, ressurs-, lisens- og driftskostnader) av digitale løsninger. Dette inkluderer løsninger som e-skjema, Friskus, chat og chat bot. Rådmannen foreslår å øke driftsrammen med kr 0,6 mill. i 2020, og kr 0,5 mill. resten av planperioden.				
380	Innbyggertorg lønns- og driftsmidler	3 000	3 000	3 000	3 000
	Det vises til Intensjonsavtalen, Fellesnemda sak 16/19; prosjektmandat for etablering av innbyggertorg. Ved etablering av innbyggertorgene er det behov for nye koordinatorstillinger. Stillingene vil være knyttet til prosjektet Innbyggertorg i Vikevåg og Judaberg. Koordinatorrollen vil inngå i et større fagmiljø med ansvarsområder bl.a. innen innbyggerdialog og -involvering, nærdemokrati og samskaping. Ved etablering av to nye innbyggertorg, vil det og være behov for driftsmidler til teknisk utstyr og kontormateriell. Rådmannen foreslår å øke driftsrammen med totalt kr 3 mill. til dette formålet.				
381	Innbyggertorg - prosjektutvikling	2 500	0	0	0

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Ved etablering av to nye Innbyggertorg er det behov for prosjektmidler til to midlertidige stillinger. Prosjekt innbyggertorg har en tidsramme som går ut November 2020. Det er behov for driftsmidler samt av 2 stillinger; 1 prosjektleder samt 1 prosjektrådgiver. Rådmannen foreslår å øke driftsrammen med kr 2,5 mill. i 2020 til dette formålet.				
382	Innbyggertorg, driftsmidler innbyggerservice Vikevåg	1 430	1 430	1 430	1 430
	For å ivareta det vedtatte kommunale tjenestetilbudet til innbyggerservice på Vikevåg foreslår rådmannen å styrke budsjettrammen årlig med kr 1,43 mill.				
383	Frivilligsentraler - styrking av budsjett	1 360	1 774	1 774	1 774
	Frivilligsentralene har vært underfinansiert på grunn av en inkurie i forbindelse med omlegging fra øremerka tilskudd til rammetilskudd. Rådmannen foreslår dermed å videreføre vedtaket fra 1. tertial 2019 og styrke budsjettrammen med kr 1,36 mill.				
384	Frivillighet, reduksjon	-600	-600	-600	-600
	Rådmannen legger til grunn at Frivillighet aktivt søker nye og forbedrede løsninger og arbeidsprosesser i sin daglige drift og foreslår at budsjettrammen reduseres med kr 0,6 mill.				
	Kommunikasjon	10 462	10 312	10 312	10 312
	Inngående budsjett	8 635	8 635	8 635	8 635
385	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	477	477	477	477
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
386	Vaktordning kommunikasjonsressurs	550	550	550	550
	For å være trygg på at det til enhver tid er en kommunikasjonsressurs tilgjengelig ved en uønsket hendelse, foreslår Rådmannen å etablere en vaktordning. Innbyggere, ansatte, politikere og medier har et stort informasjonsbehov ved uønskede hendelser. Det forventes at kommunen er tidlig ute med informasjon. Beredskapsavdelingen og kommunikasjonsavdelingen jobber stadig oftere sammen om større hendelser. I dag har kommunikasjonsavdelingen ingen ordning som forplikter rådgiverne til å være tilgjengelige på telefon utenfor arbeidstid eller til å stille på jobb på kort varsel. En vaktordning kan bemannes med seks kommunikasjonsrådgivere i et vaktlag med en uke vakt i strekk, fra mandag til mandag. Deltakerne kompenseres med et tillegg som tilsvarer kompensasjonen i beredskapsvaktordningen. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,55 mill.				
387	Kurs i klarspråk	150	0	0	0
	En kartlegging av kommunens beslutningstekster som ble gjennomført høsten 2018 avdekket behov for å styrke skrivekompetansen hos ansatte generelt, og hos enkeltgrupper som f. eks. saksbehandlere spesielt. Rådmannen foreslår at kommunen setter skriveopplæring i system ved å tilby faste, generelle kurs i klarspråk via kursbasen. Kursene kan også tilpasses f. eks. til nyansatte. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,15 mill.				
388	Skrivekurs for saksbehandlere	150	150	150	150

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	I kartleggingen av beslutningstekster kom det fram tydelige ønsker om å revidere malen for saksbehandling. Dette ble sist gjort i 2012. De påfølgende årene var klarspråk en del av faste saksbehandlerkurs. Kursene er nå avviklet. Faste skrivekurs for saksbehandlere er likevel aktuelt for å bedre kvaliteten på saksframlegg i kommunen. Rådmannen foreslår å ha skriveopplæring som en del av en saksbehandler-opplæring. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,15 mill.				
389	Stavanger kommunes nettsider - utvikling	500	500	500	500
	Nettredaksjonen jobber systematisk med tilbakemeldinger fra besøkende og analyserer statistikk. I tillegg jobbes det tett med informasjonseiere innad i kommunen for å kunne presentere kommunens tjenester slik at folk både finner og forstår innholdet. Nettsidene er kommunens viktigste samhandlings- og informasjonskanal med 3,5 millioner sidevisninger årlig. Det gjøres daglig justeringer basert på innspill fra innbyggerne. Nettredaksjonen ser behov for å videreutvikle nettsidene slik at de i enda større grad kan tilby innhold og innovative løsninger som gir merverdi for innbyggere, politikere og andre besøkende. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,5 mill.				
	Kultur	185 927	185 927	183 927	183 927
	Inngående budsjett	178 948	178 948	178 948	178 948
390	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	289	289	289	289
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
391	By-jubileum, prosjektstilling	-740	-740	-740	-740
	Det ble innarbeidet en prosjektstilling på 9 måneder i 2019 med kr 0,74 mill. som gjaldt forprosjekt til Byjubileet.				
392	ICORN, redusert tilskudd	-150	-150	-150	-150
	The International Cities of Refuge Network (ICORN) – fikk et økt tilskudd på kr 0,15 mill. i 2019. Rådmannen foreslår at tilskuddet reduserses med tilsvarende beløp fra og med 2020.				
393	Tilskudd Otto-huset utgår	-20	-20	-20	-20
	I Finnøy kommune sin økonomiplan fikk Otto huset et tilskudd på kr 0,02 mill. i 2019. Rådmannen foreslår at denne trekkes ut fra 2020.				
394	Økt tilskudd Ryfylkemuseet	50	50	50	50
	Finnøy kommune har hatt avtale med Ryfylkemuseet siden 2003. Som følge av kommunesammenslåingen er det behov for endringer i system og utstyr ved biblioteket. Rådmannen foreslår økt tildelingsrammen på kr 0,05 mill., og tiltaket finansiers ved bruk av disposisjonsfond.				
395	Statlig avtale - driftstilskudd til Rogaland teater, SSO og MUST	1 850	1 850	1 850	1 850
	Rådmannen foreslår økt driftstilskudd på kr 1,85 mill. til institusjonene i samsvar med avtalefestet fordelingsnøkkel.				
396	Lønns- og prisvekst til Rogaland teater, SSO og MU	1 900	1 900	1 900	1 900

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Rådmannen foreslår å gi lønn- og prisvekst på 2,9 % for 2020 for Rogaland teater, Stavanger symfoniorkester og MUST- Museum Stavanger på totalt kr 1,9 mill.				
397	Kulturinstitusjoner - lønns- og prisvekst	500	500	500	500
	Rådmannen foreslår å gi lønn- og prisvekst på 3 % til Kulturinstitusjonene i 2020. De fleste institusjonene har mottatt samme støtte i flere år, og rådmannen foreslår en økning på kr 0,5 mill.				
398	Prosjektmidler - Akropolis visjonen, oppstart	1 000	1 000	1 000	1 000
	Rogaland Teater og MUST - Museum Stavanger arbeider med en mulighetsstudie for samlokalisering og samlet utvikling av Rogaland Teater og Stavanger museum (MUST). Mulighetsstudien gjennomføres av arkitektfirmaet Helen & Hard, og ble lagt fram før sommeren 2019. Resultatet vil vise mulighetene for et nyskapende samarbeid mellom museum og teater. I den nye kulturplanen er Akropolis-visjonen et av de større satsingsområdene, og Stavanger kommune vil ha en viktig pådriver-rolle i arbeidet med utforming av visjonen. Arbeidet vil innebære oppfølging av mulighetsstudien i form av ytterligere kartlegginger, strategidokument, rapporter og andre tiltak. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 1 mill. til dette arbeidet.				
399	Kunsthall Stavanger- økt tilskudd	300	300	300	300
	Driftstøtte har stått på stedet hvil i flere år, og kunsthallen har hatt økt aktivitet i senere tid. Kunsthallen har et behov for å profesjonalisere sin drift med å utvide stab med en kommunikasjon- og formidlingsansvarlig. Rådmannen foreslår dermed å øke driftstøtten med kr 0,3 mill. for 2020.				
400	Prosjektmidler, fagsystem Stavanger kommunes kunst	150	150	150	150
	Prosjektet skal dokumentere og formidle Stavanger kommunes kunst til innbyggerne. Kunsten er i dag plassert rundt i kommunens eiendommer og virksomheter. I tillegg vil prosjektet gi kommunen en mulighet for et samlet forsvarlig forvaltningssystem for hele kunstsamlingen. Per i dag er det ingen oversikt over estimert 1500 verk. Kostnadene vil dekke kjøp av fagsystem og publiseringsløsning, og Bono rammeavtale for rettigheter. Kostnaden for dette er kr 0,15 mill.				
401	Opera Rogaland, økt tilskudd	50	50	50	50
	Opera Rogaland ble i Stavanger formannskap sak 50/14 godkjent som et interkommunalt selskap. Eierne, Sandnes og Stavanger kommune, har gjensidig forpliktet seg til å gi årlig driftstilskudd til selskapet. Rådmannen foreslår å øke tilskuddet med kr 0,05 mill. i 2020.				
402	Prosjektmidler til forprosjekt for Byjubileum 2025	2 000	2 000	0	0
	Sak 19/11594 om prosjektorganisering og oppfølging ble vedtatt i Stavanger bystyre 17.06.19. Rådmannen foreslår å finansiere prosjektorganisasjon, tiltak for innbyggerinvolvering og kommunikasjon, og økt tilskuddsramme for kulturlivet til jubileumsrelaterte prosjekter. Midlene er nødvendige for å kunne holde kontinuitet og framdrift i jubileumsarbeidet som nå er satt i gang, og for å ha et kontaktpunkt i kommunen for aktører som er i gang med egne jubileumsprosjekter. Rådmannen foreslår å bevilge kr 2 mill. i 2020 og 2021.				
403	MUST - redusert driftstilskudd ifm. drift av Holme	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	MUST fikk økt tilskudd på 2,8 mill. i 2019 til etablering og drift av museumsdelen av Holmeegenes (jf. KKI sak 64/16). Dette inkluderte årlige driftskostnader på 1,6 mill., samt engangskostnader i forbindelse med flytting av gjenstander fra MUST sitt magasin på Åmøy på kr 1,2 mill. Gjenstandene ble flyttet i 2019, og kr 1,2 mill. trekkes ut fra 2020.				
404	Økt tilskudd til Sølvberget	1 000	1 000	1 000	1 000
	Rådmannen foreslår å øke driftstilskuddet med kr 1 mill. fra 2020.				
	Næring	28 719	26 519	26 519	26 519
	Inngående budsjett	23 527	23 527	23 527	23 527
405	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	75	75	75	75
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
406	Ny rådgiver næringsavdelingen	1 000	1 000	1 000	1 000
	Regionmotorrollen skal styrkes og forutsetter en aktiv og forutsigbar kommune som tilrettelegger for næringslivet. Dette gjelder både for dem som er etablerte og for nyetableringer. Det er derfor avgjørende å ha god kunnskap om næringslivet og fange opp problemstillinger og muligheter som næringslivet melder tilbake. Utenfra og inn perspektivet må derfor styrkes slik at en får til samskaping mellom kommune og næringsliv. Dette vil også gi økt kunnskap og igjen bedre interne prosesser. For å styrke satsing og næringsutvikling for å kunne oppnå mål i handlingsplan for næringsarbeidet må avdelingen styrkes med en stilling. Rådmannen foreslår å styrke rammen med kr 1 mill.				
407	Driftsmidler landbruk og havbrukskontor	850	750	750	750
	Det er behov for driftsmidler til oppstart av nytt landbruk- og havbrukskontor på Judaberg. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,85 mill. i 2020 og videre til kr 0,75 mill. resten av planperioden.				
408	Blågrønn sektor, prosjektmidler mulighetsanalyse	500	0	0	0
	Det må utarbeides en mulighetsanalyse for blågrønn sektor i Nye Stavanger. Dette vil både gi kunnskap og retning for arbeidet i den nye seksjonen. Rådmannen foreslår å styrke rammen med kr 0,5 mill. i 2020.				
409	Utvikling av næringsplan, prosjektmidler	500	0	0	0
	Sammenslåing av tre kommuner lager et nytt landskap for diversifisering av næringslivet. Omstilling og det grønne skiftet er helt sentralt og kan skape nye retninger og forretningsområder. Det er behov for å lage en næringsstrategi (i tråd med vedtaket knyttet til behandlingen av Handlingsplan for Stavanger kommunes næringsstrategi 2018-2021) som favner mulighetene i den nye storkommunen. Strategien legger føringer for samarbeid og organisering av næringsutviklingsarbeidet i kommunen sammen med andre aktører. Rådmannen foreslår å gi prosjektmidler i 2020 på kr 0,5 mill. for å gjennomføre et slikt arbeid.				
410	Mulighetsstudie Flørli og Lysefjorden, prosjektmidler	750	0	0	0

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Handlings- og økonomiplan 2019 – 2022 slår fast at det skal gjennomføres en mulighetsstudie for videreutvikling av Flørli i Lysefjorden som turistdestinasjon i løpet av 2019. Studien skal utføres i samarbeid med nye Sandnes kommune, og ses i sammenheng med reiselivsstrategi for Sandnes og Forsand. Videre skal studien knyttes til Lysefjorden Utvikling sitt arbeid på dette feltet, og til forhandlinger med Lyse om forvaltning av trappene og annen infrastruktur. Rådmannen forslår å gi prosjektmidler i 2020 med kr 0,750 mill. til dette arbeidet.				
411	Kunnskapsbyen Stavanger, prosjektmidler 2020	350	0	0	0
	Arbeidet med å revidere «Melding om universitetsbyen Stavanger» skal være ferdig i 2020. Det er behov for midler til produksjon av ny melding (layout, trykking, m.m.) og tilrettelegging for presentasjon og formidling i ulike kanaler, samt implementering og oppfølging av meldingens konklusjoner og anbefalinger. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,35 mill. til dette arbeidet.				
412	Lysefjorden utvikling, driftsmidler	267	267	267	267
	Lysefjorden utvikling legges om og kommunen vil inngå en driftsavtale. Rådmannen foreslår å tildele et driftstilskudd på kr 0,267 mill.				
413	Ullandhaug 2023	900	900	900	900
	Arbeidet med å revidere «Melding om universitetsbyen Stavanger» skal være ferdig i 2020. Det er behov for midler til produksjon av ny melding (layout, trykking, m.m.) og tilrettelegging for presentasjon og formidling i ulike kanaler, samt implementering og oppfølging av meldingens konklusjoner og anbefalinger. Rådmannen foreslår å øke rammen på kr 0,9 mill. fra 2020.				
	Politisk sekretariat	13 981	13 898	13 896	13 896
	Inngående budsjett	13 172	13 172	13 172	13 172
414	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	317	317	317	317
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
415	Kommunereform, prosjektstilling Rennesøy	-700	-700	-700	-700
	I forbindelse med kommunereformen har Rennesøy hatt en prosjektstilling. Rådmannen foreslår å ta stillingen ut fra og med 2020.				
416	Omstillingsbehov i henhold til vedtatt økonomiplan	192	109	107	107
	I økonomiplan 2018-2021 ble de i Rennesøy kommune vedtatt et omstillingsbehov. Rådmannen foreslår å reversere omstillingsbehovet med kr 0,192 mill. i 2020, kr 0,109 mill. i 2021 og videre kr 0,107 mill. i perioden.				
417	Nærdemokratirådgivere	1 600	1 600	1 600	1 600
	Fellesnemnda har i sitt møte 10.12.2018 (sak 63/18) vedtatt at det skal settes av administrative ressurser for å ivareta kontakten med kommunedelsutvalgene i Nye Stavanger. Anbefalingen fra prosjektgruppen som har arbeidet med lokaldemokrati og politisk organisering, er at det opprettes to rådgiverstillinger tilknyttet kommunedelsutvalgene. Disse skal ha som hovedoppgave å koordinere kommunedelsutvalgenes arbeid inn mot kommuneadministrasjonen og kommunalstyrene og ut mot innbyggerne. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 1,6 mill. til dette arbeidet.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
418	Politisk sekretariat, redusert ramme	-600	-600	-600	-600
	Rådmannen legger til grunn at politisk sekretariat aktivt søker nye og forbedrede løsninger og arbeidsprosesser i sin daglige drift og foreslår at budsjettrammen reduseres med kr 0,6 mill.				
	Smartby	13 623	14 623	14 623	14 623
	Inngående budsjett	10 041	10 041	10 041	10 041
419	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	82	82	82	82
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
420	Designleveranser i ny kommune	0	1 000	1 000	1 000
	Smartbyens designleveranser i Nye Stavangers forbedringsprosesser krever tilførsel av ressurser for perioden 2021-2023. Det søkes løst gjennom innleie av tjenestedesignere med en kostnad på kr 1 mill. fra 2021.				
421	Smartby, fra investering til drift	3 500	3 500	3 500	3 500
	Rådmannen foreslår å flytte kr 3,5 mill. fra investering og over til drift. Dette fordi flere av prosjektene som er startet opp er av en slik karakter at utgiftene må bokføres i driftsbudsjettet i tråd med gjeldende forskrifter.				
	Innbygger- og samfunnskontakt Totalt	**288 977**	**285 358**	**283 356**	**283 356**
	Innovasjon og støttetjenester				
	Innovasjon og digitalisering	26 136	26 136	26 136	26 136
	Inngående budsjett	12 336	12 336	12 336	12 336
422	Innovasjon og digitalisering, økt satsing	10 000	20 000	30 000	30 000
	Økt satsing på innovasjon og digitalisering vil være avgjørende for å kunne møte samfunnsutfordringene fremover. Det å ha tilstrekkelig kapasitet og riktig kompetanse til å bidra til denne transformasjonen må være tilstede. Kompetanser innen prosjektledelse, prosessledelse, endringsledelse, innovasjon tjenestedesign, virksomhetsarkitektur, lean, data-analyse og teknologi er eksempler på behov. Digital teknologi forventes å være den teknologiformen som kan gi størst potensial for effektivisering i Stavanger kommune. Innføring av ny teknologi må skje gjennom planlagte og koordinerte prosesser slik at kommunens innbyggere fortsatt får gode og trygge tjenester. Til dette arbeidet kreves det god innsikt. Rådmannen foreslår at det legges inn økte driftsmidler på kr 10 mill. i 2020 og dette trappes videre opp utover i planperioden.				
423	Innovasjon digitalisering, gevinstrealisering	0	-10 000	-20 000	-20 000
	Digital teknologi forventes å være den teknologiformen som kan gi størst potensial for effektivisering i Stavanger kommune. Det forventes at det vil gi gevinster å ta i bruk nye arbeidsmåter og digitalisering av kommunens tjenester, jf. tiltak nr. 40. Det legges inn en gevinstrealisering på kr 10 mill. i 2021 og kr 20 mill. fra 2022.				
424	Digitalisering av arbeidsprosesser, økt ressursinnsats	1 000	1 000	1 000	1 000

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Rådmannen foreslår å øke ressursinnsatsen i forbindelse med automatiserings-/robotiseringsprosesser med kr 1 mill. Samarbeid med konsulentbransjen er nødvendig for å kunne opprettholde og øke gjennomføringstakten av arbeidet med digitalisering av arbeidsprosesser.				
425	Ph.D, styrke forskningskapasitet	1 000	1 000	1 000	1 000
	Rådmannen foreslår å styrke driftsutgiftene til Ph.D -ordningen (forskerutdanning) med kr 1. mill fra 2020. Prosjektene som velges skal bygge kunnskap og kompetanse som er relevant og anvendbar for kommunen.				
426	Deltakelse i forskningsprosjekter	600	600	600	600
	Rådmannen foreslår å øke driftsutgifter med kr 0,6 mill. til deltakelse i forskningsprosjekter der kommunen er initiativtaker /avsender av en problemstilling eller er prosjekteier.				
427	Forskningsarbeid, fremme kommunen som partner	300	300	300	300
	Rådmannen foreslår å øke driftsutgifter til diverse aktiviteter til å fremme kommunen som partner i forskningsarbeid, internasjonalt arbeid m.m. på kr 0,3 mill.				
428	DigiRogaland, kontingent	900	900	900	900
	Digi Rogaland er et samarbeid om å ta i bruk digitale verktøy for å gi bedre tjenester til innbygger og næringsliv. Ambisjonen er at du som innbygger skal oppleve at kommunens digitale løsninger er lik på tvers av kommunegrensene. Finansieringen er tre-delt: fylkeskommunen, fastpris kr 150.000 per medlemskommune og variabelpris kr 5 per innbygger i medlemskommunene. Årskontingenten for Stavanger vil utgjør i underkant av kr 0,9 mill. fra 2020.				
	Innovasjon og støttetjenester sentralt	5 151	5 051	5 051	5 051
	Inngående budsjett	4 385	4 385	4 385	4 385
429	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	116	116	116	116
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
430	Green Mountain, leieinntekter	-50	-100	-100	-100
	Rådmannen har innarbeidet økte leieinntekter fra Green Mountain på kr 0,05 mill. i 2020 økende til kr 0,1 mill. fra 2021 og ut planperioden.				
431	Innsynsbegjæringskoordinator, styrke kapasiteten	700	650	650	650
	Rådmannen foreslår å styrke kapasiteten vedrørende saksbehandling av innsynsbegjæringer for kommunen samlet. Det er ønskelig med juridisk kompetanse blant annet innenfor forvaltningsrett, offentlighetsrett, personvern og GDPR. Det foreslås dermed å øke budsjettrammen med kr 0,7 mill.				
	IT	101 198	102 198	102 198	102 198
	Inngående budsjett	92 293	92 293	92 293	92 293
432	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 585	1 585	1 585	1 585
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
433	Infrastruktur i et sikkerhetsperspektiv, ekstern gjennomgang avsluttes	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000

I handlings- og økonomiplan 2019-2022 ble det det vedtatt en engangsbevilgning på kr 2 mill. til dekning av en ekstern gjennomgang av kommunens IT infrastruktur med henblikk på sikkerhet. Kommunen vil i løpet av fjerde kvartal 2019 motta to uavhengige analyser som gir Stavanger kommune anbefalinger om veien videre. Prosjektet (fase 1) avsluttes i desember 2019 og rådmannen foreslår dermed å redusere driftsrammen med kr 2 mill. fra 2020.

434	Datasjø, uCMDM og backup-site Rjukan, reduksjon	-250	-250	-250	-250

I handlings- og økonomiplan 2019-2022 ble det vedtatt å øke budsjettrammen samlet med kr 1,18 mill. for etablering av datasjø, uCMDM og backup-site på Rjukan. Beløpet inkluderer en engangskostnad og følgelig vil driftsbehovet reduseres med kr 0,25 mill. årlig fra år 2020.

435	Kodekompetanse, styrking	1 800	1 800	1 800	1 800

Med digitalisering som satsingsområde ser rådmannen et behov for kompetanse på koding knyttet til behov innen prosessforbedring, automatisering, robotisering, datasjø og integrasjoner. Rådmannen foreslår å øke ressursinnsatsen med 2 kodere og foreslår å øke driftsrammen med kr 1,8 mill. årlig fra 2020.

436	IKT-verktøy, øke utnyttelsen	800	800	800	800

For å øke effekten av digitalisering foreslår rådmannen å øke ressursinnsatsen med kr 0,8 mill. Styrkingen skal bidra til økt digital kompetanse i organisasjonen, herunder rådgi og informere på en god og tilpasset måte overfor brukerne når for eksempel nye IKT-verktøy skal tas i bruk.

437	Chromebooker på skole, teknisk håndtering	1 100	1 100	1 100	1 100

Det er i dag vel 18.000 Chromebooker i skolene. Satsingen har ført til behov for flere ressurser som kan bistå skolene ved henvendelser og feilsaker - slik at elever/lærere får en best mulig og effektiv hverdag. Rådmannen foreslår å ansette to teknikere og øke driftsrammen med kr 1,1 mill.

438	Skoleadministrative IT-systemer, styrking	800	800	800	800

Rådmannen foreslår å ansette en ekstra systemansvarlig knyttet til oppfølging av skolene og deres bruk av ulike skoleadministrative systemer. En ekstra ressurs vil føre til en positiv utvikling på skolesiden og sørge for bedre rutiner og systemer. Driftsrammen styrkes med 0,8 mill. fra 2020.

439	Informasjonssikkerhet og personvern, kurs for alle ansatte	150	150	150	150

Rådmannen ønsker fortsatt satsing på opplæring av alle ansatte i informasjonssikkerhet og personvern, og foreslår å øke driftsrammen med kr 0,150 mill. til dekning av årlige e-læringskurs.

440	IT-sikkerhet, årlig test	300	300	300	300

Dagens trusselbilde tilsier at kommunen må sørge for flere ulike tester av IT-sikkerheten i kommunen - for eksempel phishing-øvelser og penetrasjonstester. Rådmannen foreslår å øke driftsrammen med kr 0,3 mill. for årlig testing av både ansatte og teknologi.

441	Lisenser, økning	2 220	2 220	2 220	2 220

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Stadig flere ansatte tar i bruk digitale verktøy - det krever lisenser. Rådmannen foreslår å øke driftsrammen til IT med kr 2,22 mill. til dekning av årlige påløpte utgifter fra 2020.				
442	Vedlikeholdskostnader, økning	600	600	600	600
	Digitalisering fører til økte vedlikeholdskostnader knyttet til IT-systemer (nye systemer, nye moduler/funksjonalitet i eksisterende systemer). For å dekke allerede økte kostnader foreslår rådmannen å øke driftsrammen årlig med kr 0,6 mill.				
443	Korrigering av budsjettrammene fra 2019	800	800	800	800
	Ved en inkurie ble budsjettrammen hos IT redusert med kr 0,8 mill. i 2019. Rådmannen foreslår å rette opp feilen og øke rammen tilsvarende kr 0,8 mill.				
444	Bruk av datasjø	1 000	2 000	2 000	2 000
	Med teknologien man har til rådighet kan kommunen ta i bruk såkalt Big Data og få større muligheter for analyse, utvikling og forskning. Kommunen vil kunne sette sammen data på nye måter og få et sterkere grunnlag for fremtidige beslutninger. I planperioden foreslår rådmannen å sette av henholdsvis kr 1 mill. i 2020 økende til kr 2 mill. fra 2021 til kartlegging av datafangst til sjøen (dokumentere og importere datasett til datasjøen).				
	Kemner	10 662	1 695	1 695	1 695
	Inngående budsjett	22 103	22 103	22 103	22 103
445	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	964	964	964	964
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
446	Kemneren, økt husleie A-krimsenteret	150	150	150	150
	Rådmannen foreslår å innarbeide kr 0,15 mill. fra 2020 til økte husleiekostnader til A-krimsenteret, Kemneren, for å ivareta Stavanger kommune sine forpliktelser i senteret.				
447	Kontroll- og A-krim arbeidet, styrking	600	600	600	600
	Rådmannen prioriterer å styrke kontroll- og A-krimsarbeidet. Det er behov for å øke bemanningen i planperioden. Dette finansieres ved omstilling og effektivisering av nåværende arbeidsprosesser som da gjør det mulig å omdisponere personell over til kontrolloppgaver.				
448	Effektivisere arbeidsprosesser	-600	-600	-600	-600
	Ved å omstille og effektivisere dagens arbeidsprosesser, frigjør kemneren ressurser slik at det er mulig å styrke kontroll- og A-krimsarbeidet innenfor dagens budsjettramme.				
449	Statliggjøring av kemner	-12 555	-21 522	-21 522	-21 522
	Regjeringen foreslår i statsbudsjett for 2020 å overføre ansvaret for skatteoppkreverfunksjonen fra kommunene til staten fra 1. juni 2020. Rådmannen foreslår å redusere budsjettrammen i tråd med dette forslaget med kr 12,55 mill. i 2020 og kr 21,52 fra 2021. Rådmannen gjør oppmerksom på at rammetilskuddet er redusert med et større beløp, kr 13,6 mill. i 2020 og kr 28,15, enn hva kommunens faktiske utgifter er. Dette forholdet gjelder også de andre ASSS-kommunene.				

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Regnskap og lønn	35 173	35 073	35 073	35 073
	Inngående budsjett	33 238	33 238	33 238	33 238
450	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	1 535	1 535	1 535	1 535

Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.

451	Forskjellige digitaliseringsprosjekter, økonomi	400	300	300	300

Økt digitalisering (refusjonsmodul via Altinn, remittering via Autopay, fakturering, fakturakontroll og mottak, og nye integrasjoner) gir økte utgifter til lisenser, driftsutgifter, service- og vedlikeholdsavtaler – herunder utgifter til konsulenthjelp i oppstart- og implementeringsfasene. Rådmannen foreslår å øke rammen med kr 0,4 mill. til disse prosessene.

	Stab innovasjon og støttetjenester	34 094	34 094	34 094	34 094
	Inngående budsjett	32 164	32 164	32 164	32 164
452	Bedriftshelsetjeneste, økte ressurser	350	350	350	350

Rådmannen foreslår å øke ressursinnsatsen ved Bedriftshelsetjenesten. Viktig satsing fremover er å forebygge sykefravær og innstas rettet mot psykisk helse. Budsjettrammen foreslås økt med kr 0,35 mill. fra 2020.

453	Fagbrev på jobb	500	500	500	500

Fagbrev på jobb er en alternativ vei til fagbrev for voksne som jobber i Stavanger kommune. Kandidaten tegner lærekontrakt med opplæringskontoret, med fortsetter i jobb med lønn fra virksomheten. Kandidaten skal ha den samme oppfølgingen fra opplæringskontoret som ordinære lærlinger og går etter endt læretid går opp til den samme fag- eller svenneprøven som lærlinger og praksiskandidater. Den nye ordningen er hjemlet i opplæringsloven. Stavanger kommune har mange ufaglærte arbeidstakere som ønsker å ta fagbrev. Rådmannen foreslår å styrke budsjettrammen med kr 0,5 mill. årlig for at ordningen skal kunne planlegges og iverksettes.

454	Menn i Helse, fra prosjekt til drift	660	660	660	660

Stavanger kommune har siden 2017 vært en del av prosjektet Menn i helse. Det er inngått ny avtale som frem til 2021 forplikter kommunen å rekruttere inntil 12 lærlinger gjennom prosjektet Menn i helse (kommer i tillegg til ordinære lærlinger). Lærlingelønnen for kandidater rekruttert gjennom prosjektet er i hele læretiden (ca. 1 år) 65% av en fagarbeiderlønn. For å følge opp nasjonale føringer foreslår rådmannen at prosjektet fra 2020 inngår i ordinær drift ved opplæringskontoret og at det settes av midler til koordinator med kr 0,66 mill.

455	Måltall for antall lærlinger, økning	420	420	420	420

Rådmannen foreslår at måltallet for antall lærlinger settes til 200 fra 2020. Budsjettrammen foreslås økt med kr 0,42 mill.

456	Læreplasser til kandidater med annet morsmål	500	500	500	500

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Stavanger kommune har hvert år mange (spesielt kvinner) med flyktningbakgrunn som søker læreplass i helsearbeiderfaget/barne- og ungdomsarbeiderfaget. Flere av disse har fullført teori og kvalifiserer seg til læreplass, men oppleves likevel for svake i norsk til å kunne klare å gjennomføre et standard læreløp. Mange av dem kan bli dyktige fagarbeidere dersom de tilbys ekstra oppfølging i form av eksempelvis: Språk- og kulturopplæring, opplæring i fagterminologi og opplæring i dokumentasjon. Ved å fullføre læretiden og ta fagbrev vil mulighetene for å få jobb eller videre utdanning være større. Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen med kr 0,5 mill. fra og med 2020.				
457	Finansiering av læreplasser til kandidater med annet morsmål	-500	-500	-500	-500
	Rådmannen foreslår å finansiere læreplasser til kandidater med annet morsmål ved bruk av midler avsatt på flyktningfond med kr 0,5 mill.				
	Stavanger byarkiv	40 111	40 111	40 111	40 111
	Inngående budsjett	37 729	37 729	37 729	37 729
458	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	882	882	882	882
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
459	Public, dokumentkontroller	600	600	600	600
	Ved innføring av Public oppvekst øker arbeidsomfang og volum betydelig for arkivet. Rådmannen foreslår å styrke bemanningen innenfor journalføring og brukerstøtte. Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen med kr 0,6 mill.				
460	Public 360 og Public Oppvekst, system og utvikling	500	500	500	500
	Seksjonen har ansvar for drift og utvikling av sakarkivsystemet Public 360, og har i den forbindelser utgifter til lisenser, drift og utvikling, oppgraderinger av systemet, både sakarkivsystemet og Public Oppvekst. I tillegg må det tas høyde for utgifter til kjøp av lisenser, moduler og konsulentbistand i forbindelse med integrasjoner av nyinnkjøpte fagsystem med arkivverdig innhold eller nasjonale felleskomponenter som f.eks FIKS plattformen eller eSignering. Rådmannen foreslår å øke driftsutgifter med 0,5 mill.				
461	Arkivet, husleie	400	400	400	400
	Rådmannen foreslår å øke budsjettrammen med kr 0,4 mill. som følge av økt husleie.				
	Innovasjon og støttetjenester Totalt	**252 525**	**244 358**	**244 358**	**244 358**
	Økonomi og organisasjon				
	Anskaffelser	10 531	10 531	10 531	10 531
	Inngående budsjett	10 081	10 081	10 081	10 081
462	Innkjøp, kontraktsoppfølging og analyse	450	450	450	450

Nr	Endringer i drift	2020	2021	2022	2023
	Analyse og tilrettelegging av innkjøpsdata i forkant av en anskaffelse har vist seg å være et grep som har hatt positiv effekt. Det skal i større grad arbeides med å hente ut gevinstene avtalene innebærer gjennom rapportering og oppfølging av både kommunene selv, men også leverandørene. Det ble i handlings- og økonomiplan 2019-2022 vedtatt å øke stillingsressurs innenfor kontraktsoppfølging og innkjøpsanalyse med halvårseffekt. Rådmannen foreslår å innarbeide helårseffekt av tiltaket på kr 0,45 mill. fra 2020.				
	Internkontroll og kvalitet	5 563	5 563	5 563	5 563
	Inngående budsjett	5 563	5 563	5 563	5 563
	Organisasjon og forhandling	42 618	42 618	42 618	42 618
	Inngående budsjett	37 943	37 943	37 943	37 943
463	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	3 675	3 675	3 675	3 675
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
464	Organisasjon og forhandling, økt bevilgning	2 000	2 000	2 000	2 000
	Stavanger kommune har utgifter knyttet til omplasseringer, personalsaker mv på tvers av organisasjonen. Rådmannen foreslår å øke bevilgningen med kr. 2 mill. årlig				
465	Reduksjon i fellesoppgaver, redusert ramme	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
	Rådmannen foreslår å foreta en reduksjon i totale midler avsatt til rekrutteringsaktiviteter (messer og kampanjeutstyr), kurs- og kompetanseutvikling, mv på kr 1 mill. fra 2020. Flere av disse aktivitetene finansieres av ulike tilskudd som gjør at kommunens andel kan reduseres.				
	Økonomi og eierskap	31 093	31 093	31 093	31 093
	Inngående budsjett	29 755	29 755	29 755	29 755
466	Lønnsoppgjør 2019, helårseffekt	2 338	2 338	2 338	2 338
	Rådmannen har innarbeidet helårseffekt av lønnsoppgjøret 2019 på hvert tjeneste- og virksomhetsområde.				
467	Økonomi og organisasjon, generelt rammekutt	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
	Rådmannen legger til grunn at økonomi og organisasjon aktivt søker nye og forbedrede løsninger og arbeidsprosesser i sin daglige drift og foreslår at budsjettrammen til økonomi og organisasjon reduseres med kr 1 mill. fra og med 2020.				
	Økonomi og organisasjon Totalt	**89 805**	**89 805**	**89 805**	**89 805**
	Budsjettbalanse	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabell 3.20 Driftsrammetabell 2020-2023. Tall i 100 kr.